Regimen Sanitatis
Salernitanum
Paris, Guido Mercator

Ramschburg

EPERONS DE NOS VERTUS
PICROL

Regimen sanitatis Salerni

¶ Regimen sanitatis Salernitanū: necnō et magistri Arnoldi de noua villa Feliciter Incipit.

¶ Textus.

Anglorum regi scripsit scola tota salerni.
Si vis incolumen si vis te reddere sanū
Curas tolle graues irasci crede prophanū.
Parce mero/cenato parū. nō sit tibi vanū
Surgē post epulas. somnū fuge meridianū
Non mictū retine: nec cōprime fortiter anum
Hec bene si serues tu longo tempore viues.

¶ Cōmentum.

¶ Iste est libellus editus a doctoribus Salerniensibus in quo inscribūtur multa ⁊ diuersa pro conseruatione sanitatis humane: ⁊ editus est iste liber ad vsum regis anglie. Et in textu lecto autor ponit octo documēta generalia pro cōseruatione sanitatis. de q̄bus postea specialiter per ordinē determinabit. Primū ergo documētum est ꝙ homo sanus volens viuere debet ab eo remouere graues curas. Nam cure exsiccant corpora: ex quo tristificant spūs vitales: modo spūs tristes exsiccāt ossa. Et sub isto documēto etiā cōprehendi debent tristicie. q̄ similiter corpora exsiccant ⁊ infrigidāt. maciem et extenuationē inducūt/cor constringūt/⁊ spiritū obtenebrāt ingeniū ebetant: ⁊ rationē impediūt/iudiciū obscurant: ⁊ memoriā obtundūt. Uerūtamen aliqui pingues ⁊ carnosi sunt spūs adeo mobiles ⁊ calidos habentes ꝙ eis interdū bonū ē tristari vt spūs calor ebetetur ⁊ corpus aliqualiter maceret. ¶ Scōm docmentū est non irasci. Primo quia ira similiter corpora exsiccat. cū ipsa sūme singula mēbra supcalefaciat. nimia aūt calefactio siccitatē inducit. teste Auicēna. prima primi. doctrina tercia cap̄. primo ¶ Scōo quia ira ꝓpter feruorē cordis oīs actus rōnis cōfundit. Aduertendū tamē est ꝙ quidā frigidi sūt ⁊ maleficiati: q̄bus interdū irasci ꝓdest ī regimine sanitatis vt ī eis calor excitet. Terciū ē parce vti potu vini. Nimia eni repletio vini sōnolētiā/pigritiā/debili

tatē membꝛoꝝ:debilitatē stomachi:et multa alia his si=
milia inducit.de q̄bus posterius magis patebit.Quar=
tum est:parū cenare.q̄a nimia nocturna repletio doloꝛē
i vētre inducit.ac inquietudinē insomnietatē ⁊ angustiā
pꝛout manifesta patet experientia.⁊ inferius magis de=
clarabit¶Quintū est surgere post cibum sumptū quod
facit ad digestionē:ppterea ꝙ cibum sumptū facit descē
dere ad fundū stomachi: in quo viget virtus digestiua.
Sextum est nō doꝛmire post pꝛandiū. cuius nocumēta
postea tangūtur in textu:ibi. Febꝛis pigricies.¶Septi=
mū est nō diu retinere vrinā. Ex nimia enī vrine reten
tione aliquādo sequitur difficultas mingendi: aut oīno
pꝛohibitio a mictu.vt testat̄ auicenna decimanona ter=
cii.tractatu secūdo.Cap̄.de difficultate vrine.¶Simili=
ter ex nimia retentione fecali plura pꝛoueniūt nocumē
ta.Indurātur enī feces ī intestinis:ppter continuā suc=
tionē venarū meserei carū cum intestinis continuatarū
omnē humiditatē a fecibus suggentiū. et sic remanent
sicce.Difficilis exitus intestina opilantes: ad quā opila
tionē pꝛopt̄ ventositatū eductionis pꝛohibitionē:⁊ alia
rum fecum aceruationē sequūtur nocumenta in textu:
posterius posita:ibi.Spasmus ydꝛops.⁊c.¶Octauū est
nō foꝛtiter cōpꝛimere anū. ex hoc enī sequit̄ tenasmon:
siue exitus longaonis.¶Ulterius subdit autoꝛ ꝙ oīa
ista debite cōseruans longo tēpoꝛe sanus viuere poterit

¶Textus.

¶Si tibi deficiant medici.medici tibi fiant.
Hec tria:mens leta:requies moderata dieta

¶Cōmentum.

¶Autoꝛ in hoc passu tangit tria remedia generalia pꝛo
cōseruatione sanitatis nature humane: ⁊ p̄cipue ipsoꝝ
nobiliū.¶Pꝛimū est ꝙ animus homīs debet esse letus ⁊
gaudens:cum leticia siue gaudiū:etatē.floꝛidā facit ho=
minē in iuuentute conseruat:virtutē confoꝛtat:vitā pꝛo
longat:ingeniū acuit:et ad singulos actus hominē abi=
lioꝛem reddit.Et debet istud gaudiū in regimine sanita

tis cõueniens esse temperatũ:ꝛ nõ excessiuũ.quia excessi
uũ sincopim ꝛ mortẽ inducit. Et maxime gaudiũ cõpe=
tit his qui multũ curant:ꝛ sollicitudinibꝰ destruũtur.Et
põti ipsis de nouo acquiri per vsũ cibiꝛ vini delectabi=
liũꝛ dimissiõe eoꝝ que tristiciã inducũt:ꝛ ĩhabitare cuꝫ
sibi dilectisꝛ similibꝰ.q̃bus virtus confortat᷑. teste Aui=
cẽna.vndecima tercii.cap̃.de casu v̾tutis.subito sic dicẽ=
te.Et scias ꝙ virtus augmentat᷑.ciboꝛ vino subtili cõue
nientibꝰꝛ odoribus bonis:ꝛ tranq̃llitate ꝛ gaudio ꝛ di=
missiõe eoꝝ que cõtristantꝛ rixari faciũt:ꝛ renouatione
rerũ amabiliũꝛ habitatiõe cũ dilectis. Scđm ẽ trãquil
litas animi.Nobiles enĩ ꝓpter nimis magnas ꝛ diuer=
sas curas/quas habẽt plus ledunt᷑ ceteris paribus:ꝙ̃ q̃
mediocres sũt. Inquietatio v̾o mẽtis somnũ maxĩe ĩpe
dit qui nobilibus sũme vtilis est qui cõmuniter nature
sicce sunt atq̃ colerice/ quibus permaxime somnus est
vtilis. Tercium est moderata dieta.idest moderata sũ=
ptio cibi ꝛ potus. Nocumenta vero superflui.cibi ꝛ po=
tus postea dicemus.

Textus.

Lumina mane manus surgens gelida lauet aqua
Hac illac modicũ pergat/modicũ sua membra
Extendat.crines pectat. dentes fricet. ista
Confortant cerebrũ/confortant cetera membra.
Lote/cale/sta.pasce vel infrigesce minute.

Cõmentum.

In hoc textu autor ponit sex documẽta:quibꝰ cerebrũ
confortat᷑.ꝛ similit᷑ singula corporis mẽbra.Primũ ẽ ꝙ
postꝙ̃ homo de mane surrexerit/ debet lauare oculos ĩ
aqua frigida.Mũdari enĩ debẽt vt ab eis remoueant᷑ ĩ=
mũdicies palpebris adherẽtes:ꝛ circa ocnlos existẽtes:
ne ab ipsis oculi corrodant᷑. Et istud satis ĩnuit Auicẽ=
na.tercia tercii.tractatu primo. cap̃.de rememoratione
cõseruationis sanitatis oculi/ꝛ rememoratiõe eoꝝ q̃ no
cent ipsi.vbi dicit.Ex eis aũt que abstergũt oculũꝛ acu=
unt ipsũ ẽ submergi ĩ aqua clara:ꝛ apire oculũ ĩ ea. Et

idem vult tractatu quarto. cap. de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquã clarã viridẽ ꝛ submergi in ea: ꝛ aperire ãbos oculos in ea / scđm q̄titatẽ qua possibile ẽ: est ex eis que seruant sanitatẽ oculi: ꝛ confortant ipsum et proprie ĩ iuuẽtute. Causa autẽ quare oculi magis debent lauari ĩ aqua frigida q̄ calida est: q̄a vnũquodq̄ conseruat̃ suo simili. vt dicit Auicẽna. quarta primi. ca. primo. Et idẽ vult galienus. tercia tigni. canone illo. Calidiora calidioribus ĩdigent adiutoriis. frigidiora frigidioribus. sed sic est ꝙ oculi sũt frigide nature. g° potius debent lauari aqua frigida q̄ calida ¶ Secundũ est ꝙ homo debet lauare manus. q̄a sũt instrumẽta q̄bus mũdant̃ organa per que exeũt supfluitates cerebri. vt sunt aures / oculi nares. ꝛ g° ob hoc manus debẽt esse mũde: plus tamẽ debent lauari in aqua frigida q̄ in aqua calida. quia lotio manuũ in aqua calida generat vermes in vẽtre. ꝛ hoc specialiter dũmodo manus in aqua calida lauant̃ post sumptionẽ cibi. vt inuit Auicenna. decimasexta tercii. tractatu q̄nto. cap. primo. vbi agit de vermibus in vẽtre genitis. Et ratio est. q̄a per lotionẽ manuũ in aqua calida post sumptionẽ cibi trahit̃ calor naturalis / quo complet̃ digestio ĩ stomacho ad extra: quare impfecta fit digestio que potissima causa est vermiũ.

¶ Terciũ est ꝙ postq̄ homo surrexerit a somno debet paulatim incedere siue se mouere. Cuius causa ẽ vt supfluitates prime ꝛ scđe digestionũ / que sunt feces ꝛ vrina descendãt ꝛ preparent̃ faciliori euacuationi. ¶ Quartũ est ꝙ postq̄ homo surrexerit a somno debet extẽdere manus ꝛ pedes: ꝛ alia mẽbra. Cuius causa est vt trahãtur vitales spũs ad mẽbra exteriora. ꝛ per hoc subtiliãtur spũs cerebri. ¶ Quintum est ꝙ debet crines pectere. Cuius causa est vt aperiant̃ pori per hoc capitis: ꝛ exeant vapores cerebri derelicti post somnũ ꝛ subtilientur eius spũs. Unde vsus pectinis multũ confert visui ꝛ maxime senibus ꝓdest. Unde dicit Auicenna. tercia tercii. tractatu quarto. cap° de cura debilitatis visus. Admini

stratio pectinis sup caput iuatiua ē ⁊ cōfert ꝓprie lenib'
q̃re op3 ꝙ admistret̃. omi die multotiēs qm̄ attrahit va
pores ad supiora ⁊ mouet eos a pte oculi. Sextū est ꝙ
hō debet mūdare ⁊ fricare dētes. Cui⁹ cā ē q̇a imūdicies
dentiū ē causa fetoris anhelitus. Similit̃ a dētibus imū
dis spūs imundi eleuant̃ ad cerebrū ipsū perturbātes.
Preterea ꝯmixtio limositatis dentiū cum ipso cibo ad sto
machū misso ē cā corruptiōis cibi i stomacho Modū au
tē ꝯseruādi sanitatē dentiū ⁊ bonitatē odoris eoꝝ tangit
Auicēna . septia tercii. ca. de ꝯseruatione dentiū sub his
vbis. Et ex eis q̃ ꝯseruant sanitatē dentiū est vt colluat̃
os i mēse bis cūvino i quo decocta ē radix titimalli. est
eni pueniēs ad vltimū i faciēdo bonū odorē ⁊ nō adue=
nit faciēti illō dolor dentiū. Ulterius autor i vltimo v̄su
subdit aliqua p̄cepta gñalia. Primū ē ꝙ hō lot⁹ stupha
vel balneo debet se tenē calidū. q̇a tūc pori sūt apti. ⁊ sic
de facili frig⁹ possit subitrare ⁊ magna nocumēta corpo
ri iferre. Aliud ē ꝙ postq̄ hō sūpserit cibū deb3 modicū
stare vt cibus pfecte descēdat ad fundū stomachi i quo
ꝯpletur digestio. deide lēte ābulet: ⁊ nō fortiter/ ne ꝓpter
motū fortē calor trahat̃ ad partes extiores: ⁊ p h⁹ ipedi
atur cibi digestio. Aliud ē ꝙ hō frigid⁹ debet cauē ne su
bito se calefaciat: s3 paulati. mutatiōes eni subite natu=
rā ledūt. Oia eni extra naturā molesta sūt. vt dicit galie
nus i ꝯmento illius canonis. Secundū multū ⁊ repēte.

¶ Textus.

¶ Sit breuis aut nullus tibi somnus meridianus.
Febris pigricies capitis dolor atq3 catarrus
Hec tibi proueniunt ex somno meridiano.

¶ Cōmentum.

¶ In h⁹ textu tāgit autor q̃tuor nocumēta q̃ ꝓueniūt ex
sōno facto post prādiū. Quoꝝ primū ē ꝙ ex sōno meri=
diano solet seq̄ febris. qđ aliq̄ putāt v̄ificari de febre ꝓ=
ueniēte ex opilatiōe causā istius febris reddētes. q̇a tpe
diei calor ⁊ spūs mouent̃ ad extiora. ⁊ sic v̄tus digestiua
i die ē debilis. digestio eni pfecta ē qñ calor ⁊ sps ad ite
riora mouent̃ ꝓpter quoꝝ motū calor naturalis icendit̃

⁊ sic tēpus noctis ē tēpus pfectioris digestionis. Indigestio enī ⁊ cruditas humoꝝ ē causa opilatiōis: que opilatio ē causa febris scdm̄ Auicennā. prima quarti ī pluribus passibus ¶ Scdm̄ nocumentū ē pigricies: que ex eadē causa videt oriri. Ex materia enī idigesta ⁊ grossa grossi eleuant spūs qui moti ad mēbra corporis graue dinē corpori inducūt: queadmodū spūs subtiles ⁊ leues leuitatē animi ⁊ corporis inducūt. Terciū ē dolor capitis qui etiā ex eadē causa pueniremvidet. Ex cibo enī indigesto ī stomacho eleuant grossi spūs: cerebrū pturbātes qui spūs sūt causa discolorationis etiā faciei qn̄ ad cutē mouent. qa vbi ē materia grossa necesse ē q̄cquid ex tali materia dissoluit esse grossū. vt inuit galienꝰ ī cōmēto illiꝰ āphorismi. Et q̄ crescūt sic ingens. q̄cquic enī de qua libet re dissoluit ei. vnde dissoluit necesse est vt assimilet. Quartū nocumentū ē catarrus q̄ similit ex eadē causa videt oriri scilȝ ex reumate. Reuma enī dr̄ omis fluxus materie de mēbro ad mēbrū in quacūqȝ parte corporis fuerit. sed scdm̄ q̄ ad diuersas ptes corporis fluit diuersa sortit nomia. qn̄ enī mouet ad pectus siue ad mēbra spūalia/ videlȝ ad pulmonē: dicit catarrus. Sȝ qn̄ fluit ad fauces siue ad collatoriū palati dr̄ brācus. Et quādo fluit ad nares dr̄ coriza. vt habet ī istis v̄sibus. Si fluat ad pectus dicat reuma catarrus. Ad fauces brācus/ ad nares dico corizam. Preter tn̄ p̄dictoꝝ nocumētoꝝ causas narratas alie possūt assignari magis efficaces. Causa nāqȝ primi nocumēti scilȝ febris que aliquādo ē effimera: aliquādo putrida est. Febris quidē effimere retentio fuliginū ī somno diurno. quarū resolutionē vigilia facere cōsueuerat. q̄bus aceruatis ⁊ spiritibus admixtis ī eis accēditur calor extraneus causans febrē effimeraȝ febris vero putride putrefactio humiditatū multiplicatarū ex sōno diurno ad cor effumantiū ¶ Scdm̄ v̄o nocumentū scilȝ pigricia cōtingit ppter humiditates per somnū diurnū retentas circa musculos cordas ⁊ iūcturas q̄bus torpescūt ⁊ tarde reddūtur ad solitos motus

Terciū vero nocumentū ex simili causa oriẗ scilʒ ex hu-
miditatibus ⁊ vaporibus per somnū meridianū retēti
qui moti v̓sus caput ⁊ cerebrū ei dolorē ingerūt. Quar
tū vero nocumentū videlʒ catarrus quo vniuersaliter
om̄e reuma significatẗ.cōtingit ꝓpterea quia vapores ⁊
fumi qui vndiq̧ per cutem hora vigiliarū resolui solēt
in somno diurno ad caput tendūt vbi inspissati recidūt
inferius reumatisantes. Auicēna autē.tercia primi.do-
ctrina secūda.cap̄.nono.alia supaddit nocumēta somni
diurni.quoꝝ primū est generare egritudines humidas
vt guttas ⁊ paralises ex retentionibus humiditatū que
de die magis resolui solent. ¶ Secundū est corruptio co
loris faciei ꝓpter humiditates aquosas vrine similes ī
sanguine multiplicatas ex somno diurno resolui solitas
tempore vigiliarū/que ad faciei cutem cū sanguine ex-
pulse reddunt eam tumidā ⁊ declinantē ad citrinitatē.
¶ Terciū est generatio splenis.idest splenetice passionis
indispositis ad eam. Cuius causa est retentio humoris
grossi melancolici in splene ex somno diurno. sicut enī
iuuant vigilie motū et liberū transitū huius grossi hu-
moris per canales strictos cum calore diei vias aperiē-
te. sic somnus impedit maxime diurnus cū tunc instet
hora secundū plurimū transitus melancolie per cana-
les suos/⁊ maxime per illum canalē qui a splene tran-
sit ad orificiū stomachi gratia ꝓuocationis appetitus/
per quē splenis supfluitas emūdari solet.nō enī conue-
nit vt de nocte prouocet:sed de die potius appetitū cibi
¶ Quartū est relaxatio neruoꝝ:seu remollitio eoꝝ.Cu-
ius causa est prohibitio resolutiōis humiditatū quā fa-
cere solent vigilie diurne que iterius retēte neruos im-
bibūt. ¶ Quintū est debilitatio appetitus ¶ Cuius causa
est ꝓhibitio resolutionis/que est prima causa famis.
Alia causa est repletio stomachi ex fumis vaporibus et
humiditatibꝰ remolliētibus et saturātibus orificiū sto-
machi. ¶ Sextū est generatio apostematū.Cuius causa
ē quia supfluitates per somnū diurnū multiplicate col-

ligūtur sepe i aliquo membroꝝ: ⁊ ipſū intumeſcē faciūt Et vlterius dicit Auicēna ꝙ due de potioribꝰ cauſis ꝑpter quas nocet ſōnus diurnus ſunt. Prima quidē qa cito interrūpitur ꝓpterea ꝙ calor diei trahit vſus exteriora calorē corporis. ⁊ ecōtra/ ſōnus ad īnfiora vñ motus ꝓuenit agitatiuus. ⁊ iđo conſulit tūc dormire volētibus ꝙ ī vmbra dormiāt: ⁊ ī tenebroſo loco. Scđa vero propt̄ea ꝙ reddit naturā ſtupidā: ⁊ quaſi pterritā retrahentē ſe ab eo ī quo erat ſciꝫ a digeſtione cibi. Attendēdū tamē eſt ꝙ licet ſōnus diurnus gn̄aliter vituperet̄ et nocturnus ꝯmendet̄: ex diurno tñ ille minus vituperat̄ q̄ a mane ē vſqꝫ ad terciā: ſciꝫ ab ortu ſolis vſqꝫ ad terciā poſt ipſū. Juxta illud ypocratis ꝓnoſticoꝝ ſcđa dic ē tis. Sōnus vt mos eſt ꝯueniens ⁊ naturalis vt nocteꝫ nō effugiat: ⁊ diē nō impediat eſt laudabilis. cōtrarius vero ē improbādus minus tamē ſi a mane vſqꝫ ad terciā tenuerit. Quāq̄ tamē ſōnus diurnus ⁊ meridianus intantū a primis medicine īuentoribus deteſtet̄. moderno tamē tēpore nō oīs ſomnus diurnus ē vituperādus et ꝓprie ſi ī eo quīqꝫ cōditiones obſeruent̄. vt vult bartrucius. Prima eſt vt ſit cōſuetus. Scđa vt nō ſit illico ſupra cibū. Tercia vt nō ſit capite depreſſo. Quarta vt nō ſit longus. Quīta vt nō fiat ab eo ſubito ſtupida et repentina expergefacio ſed moroſa.

Textus.

Quatuor ex vento veniūt in ventre retento
Spaſmus/ ydrops/ colica/ vertigo/ quatuor iſta

Comentum

Jn hoc textu autor ponit quatuor nocumēta ꝓueniētia ex retentiōe vētoſitatis in corpore noſtro. Quoꝝ primū eſt ſpaſmus. Cuius cauſa eſt qa ventoſitas retenta ſepe capit raptū ad īūcturas ⁊ neruos ipſos replētes: ex quoꝝ repletione ſequit̄ ipſoꝝ cōtractio que vocat̄ ſpaſmus. Et ab auicenna ſcđa tercii. cap. de ſpaſmo. Spaſmus ſic diffinit̄. Spaſmus ē egritudo neruoſa qua mouētur lacerci ad principia ſua ꝯ īobedientes ſunt ī dilata

tione eoꝝ. Et iste spasmus est duplex. Nã quidã ē ex re=pletiõe in quo membrũ abbreuiat̃ ⁊ ingrossat̃ ꝓpter rē implentē sicut coriũ aut corrigia cũ est res ĩplens abbre uiat̃ ⁊ ingrossat̃. ⁊ iste spasmus fit subito. Alius ē ex ina nitiõe ĩ quo contrahit̃ lõgitudo ⁊ latitudo. ⁊ minoratur membrũ scđm longũ ⁊ latũ sicut in pargameno cũ ap=ponat̃ igni fit ꝯtractio scđm longũ ⁊ latũ. ⁊ iste spasmꝰ fit paulatine. Scđm nocumentũ ē ydropisis. que ē mor bus materialis causatus ex re frigida plurima ĩgrediē te ⁊ inflãte mēbra: aut loca partiũ/ĩ q̇bus regimē. i. dige stio ciboꝝ fit ⁊ humorũ. vt dicit bartrucius. ydropisis enĩ nõ generat̃. vt dicit galienus sexta particula ãpho=rismoꝝ ĩ cõmento illius. Emorroides sanãti antiquas. Et ē triplex ydropisis. scilꝫ yposarca/asclides/⁊tympa=nites. Et de tympanite intelligit̃ istud scđm nocumētũ. Tympanites enĩ vt dicit bartrucius fit a mala ꝯplexio ne frigida stomachi ⁊ epatis ꝓhibente cibũ trãsmutare in chilũ ⁊ humor ē benignũ aut sanguineũ quare ꝯuer titur ĩ rē ventosã que dum nõ expellit̃ per eructuationē aut aliũ de opilatiõe viarũ ꝓhibente vel virtute expul siua vel sequestratiua seu perfluitatũ debili existēte col=ligit̃ inter cyphac ⁊ mirach ventris: ⁊ causat ydropisim Terciũ nocumentũ ē colica que est egritudo multũ do=lorosa facta in intestino dicto colon quod est vnũ de in=testinis grossis queãdmodũ yliaca est egritudo doloro=sa facta ĩ intestino gracili dicto ylion. Et fiũt dicte egri tudines sepe ex vētositate inclusa in dictis intestinis. Quartũ nocumentũ est vertigo ⁊ est egritudo cũ qua vi detur homini ꝙ oĩa voluãtur in gyrum. Cuius egri=tudinis causa est vētositas ad cerebrũ mota que ꝓpter eius in cerebro motionē vertigenē facit. Et ista quatuor nocumēta cũ quibusdã aliis pulcre cõmemorat Auicē=na decimasexta tercii. tractatu quarto. ca. de rebus que nocēt colicis dicēs. Et scias ꝙ retētio vētositatis multo=tiēs facit accidere colicã ꝓpterea ꝙ subleuat eã: ⁊ expri mit ipsã ita vt aggreget̃ res vna ⁊ ꝙ facit accidē debili=

tatē ĩ inteſtinis. Et quādoq̧ ꝑducit illud ad ydropiſim Et qn̄q̧ generat tenebroſitatē viſus ⁊ vertigenē ⁊ epilentiā. Et qn̄q̧ retinet͛ in iūcturis: ⁊ facit accidere ſpaſmū.

Textus.

Ex magna cena ſtomacho fit maxima pena
Ut ſis nocte leuis/ſit tibi cena breuis.

Comentum.

In hoc textu autor ponit vnū documentū pro conſeruatiōe ſanitatis. dicēs ꝙ homo ĩ cena debet eſſe ſobrius ⁊ ſe nō multū cibo replere. q̄a nimia repletio nocturna ĩducit ĩpedimentū ſomni/torſionē vētris/ inquietudinē corporis/puſtulas ĩ facie/ grauitatē capitis in mane/ ⁊ maliciā oris. Dubiū iā incidit vtrū maior q̄ntitas cibi ſit ſumēda ĩ prandio q̄ cena. Pro cuius deſciſione aduertendū ē ꝙ ſcd̄m diuerſitatē corporū maior aut minor q̄ntitas cibi ſumēda ē ĩ prādio q̄ cena. q̄a corpora aut ſūt ĩ morbū decidētia. aut ſub latitudīe ſanitatis. Si ĩ morbū deciderint/aut cū humoris vicio: aut ſine humoris vicio. Si ſine humoris vicio. ſic ē magis cenandū. Cuiꝰ rō eſt q̄a natura ĩ talibus ſolū ē ciboꝝ digeſtioni intēta. nō autē ſuꝑfluitatū maturationi. caret eni͂ eis. Q2 ſi cū humoris vicio patiant͛ cōueniētius eſt prandiū maiorare. vnde prima tercii. tractatu quīto. cap. de cura epilentie. Ille cuiꝰ ꝯſuetudo nō tollerat vt ſemel reficiat͛ diuidat cibū ſuū qui ē minor refectiōe ſua ĩ tribus partibꝰ ⁊ ſumat duas tercias ĩ prandio: ⁊ terciā ĩ cena poſt exercitiū ſubtile. Rōne ſic perſuadet͛ qm̄ illo tēpore quo natura debilis iuuat͛ ĩ digeſtione calore ſolari viuifico ⁊ reſoluūtur āplius ſuꝑfluitates āplior ſumēdus ē cibus. hoc aūt magis fit ĩ prandio q̄ cena. gͦ. ⁊c. Preterea ĩ die calor vitalis adeſt ſolaris ⁊ lucis digeſtiuus cū ſit vite p̄ĩcipiū quare ad digeſtionē tūc duplex operabit͛ calidū nocte vero nō. Et etiā nocte natura magis ē circa ſuperfluoꝝ digeſtionē ĩ talibus intenta. nō eſt ergo impediēda multa ciboꝝ exhibitione. Quāuis eni͂ calor in plerisq̧ fortificetur in nocte ſpirituū retractiōe ⁊ ſōni reductione. nō tn̄

potest huiusmodi calor duo vt alimentū et supfluitates digerere. Couenit itaqꝫ ī his cenā breuiare. Si vero huiusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis. Aut sūt sufficiēter sana robusta supfluitatibus sensibilibus carētia cum omēs expellant sua via vt athlete ⁊ hos expedit cenā maiorare. Cum quia natura eoꝝ nocte solū est digestioni ciborū intenta et nō superfluorū maturationi cū illis fere careant. Cum quia solū robur corporis intendūt: quod ⁊ nocte acquiritur magis cū amplior fiat sanguificatio: distributio: et spirituū in his generatio. Si autē corpora fuerint a dicto temperamēto ⁊ robore distantia sicut sunt plurima vsqꝫ in egritudinē nūc deuenientia talia aut exercitanꝫ exercitio forti cōtinuo ⁊ vehementi: aut nō. si sic: vt sunt victū manibus querētes melius est eis prandiū super cenā maiorare. Cuius causa est quia alimentū non solum expetiꝫ ꝑpter nutrire: sed ꝑpter humectare membra ac irrorare ne arefiāt ex forti motu ⁊ resistaꝫ resolutioni caloris propter quod oportet plus cibi exhiberi in prandio. Neqꝫ ꝑpter exercitiū. talia corpora cessant ab eoꝝ digestione cū ita sint consueti. vsus enī est res preter naturā. Est et calor vehemens ꝑpter exercitiū potens super digestionē in eis. propter quod videmus eos ter in die cū appetitu comedere ⁊ bene digerere. Si autē nō vtātur forti ⁊ laborioso exercitio continue sicut predicti dupliciter illud euenit. quia aut solū quandoqꝫ vtūtur ex exercitio forti laborioso ⁊ nō continue: aut solū vtūtur exercitio debili: cū quo stat multiplicatio superfluitatū. Si vtanꝫ exercitio plurimo forti ⁊ laborioso ꝑpter occupationes necessarias in vita: et ad salutem sicut ciuiles viri ꝙ plures circa bona fortune negociātes ⁊ salutē interdū exercitō forti ⁊ laborioso mouenꝫ vt diu equitātes vel itinerātes aut aliud quoddā fortius a consueto agentes exercitio Et his vtilius est cenā super prandiū amplius augere Cuius ratio ē quia si tales prandiū augerent cum non sint consueti adeo forti ⁊ laborioso exercitio agitari vt

priores ipsoꝝ iaȝ corrūpunť digestio maloꝝ humoꝝ ge
nerātia. Itē ꝑpter motū superfluū calor hoꝝ dissemina
tione est debilitatus. cuius quidē vnitio que magis no=
cte fit ꝙ͂ die potissima est fortitudis ⁊ digestionis causa
quare in cena instāte nocte alimentū āplius potest ad=
ministrari. Itē isti prius nō laborioso vtebanť exercitio
et sic corpus eoꝝ humiditatibus plenū est q̄bus ⁊ par=
uo cibo sufficiēter potest resisti resolutioni ⁊ exsiccatio=
ni factis per motū ī die occurrentē. Si vero paucis de=
bilibus exercitiis ⁊ paruis occupatioībus in vita vtanť
precipiendū est ipsis melius prādere ꝙ͂ cenare. Et decla
rať istud: sicut ī corporibus nūc egrotātibus apparuit.
Cū eni hi sunt debilis digestioīs vt plurimū iuuanť per
calorē solis: ⁊ lucē valde viuificos confortať enī inde spi
ritus ꝑpter suū simile. Ipse enī est lux aut effigiē habet
lucis. scōm Auicennā. Iuuanť etiā: q̄a supfluitates tunc
melius expellunť poris apertis de die ꝙ͂ de nocte. Pre=
terea nocte nō oportet eos multo cibo: sed pauco reple=
ri cū natura: tūc intenta est magis circa digestionē hu=
moꝝ crudoꝝ quos somnus habet maxime digerere: ac
ad benignū reducere. licet enī nocte digestiua fortificeť
virtus non tamen adeo ꝙ valeat cibū ⁊ supfluitates di
gerere. Aduertendū est insuper ꝙ in exhibitiōe cibi ma
ioris aut minoris in prandio ꝙ͂ cena maxime seruādus
est vsus quia consuetudo est res maxima in cōseruatio
ne sanitatis ⁊ egritudine curāda secūdo regiminis acu=
torū quod ostendiť ex eo ꝙ eius mutatio ⁊ maxime subi
ta vehemēter est lesiua. Unde damascenus. Mutare cō
suetudinē nociuū est ⁊ molestū. et precipue senibus. Et
ideo praue cōsuetudines abolende sunt: sed nō mox. eo
ꝙ natura nō sustinet repentinas mutationes. Et sic pa
tet ꝙ vniuersalius maiorandū est prandiū super cenam
cū plurime egritudines sunt materiales: ⁊ plurima cor
pora lapsa. Si tamen solū semel in die comedať melius
est cibū in cena exhibere: nisi oculi aut cerebrū patianť.
tūc enī melius est in prandio exhibere cū cena nō parū

egrotātis nocet oculis ꝛ cerebro ¶ Ulterius circa textū est notandū ꝙ nō solū repletio nocturna siue ī cena nocet stomacho: imo omīs repletio cibi. generat enī opilationes/febres/putredines/apostemata/ꝛ leprā. quia est causa indigestionis. Q᷑ autē omīs repletio nocitiua est stomacho/declarat Auicēna decimatercia tercii. tractatu primo cap̄. de rebus quarū vsu ledūtur stomachus ꝛ intestina dicēs. Et ex rebus magis inimicis stomacho ē repletio: ꝛ ꝓpter illud nō augeẗ corpus gulosi qm̄ cibꝰ eius nō digeriẗ: quare nō crescit ex eo corpus. Jlle aūt q̄ cibo abstinet dū tn̄ remanet aliq̄d/ appetitꝰ eius augeẗ. qm̄ stomachus eiꝰ bene digerit cibū. Et sic valde cauendū ē ne stomachꝰ torqueaẗ: ꝛ multū graueẗ ex cibo ita vt anhelitus augustieẗ: ꝛ pulsus velociteẗ. Et similiẗ repletio nauseatiua ꝛ fastidiū inducēs multū ē euitāda ꝛ spāliter ex malis nutriētibꝰ. Nā si fastidiū sit ex grossis nutriētibꝰ ꝓueniūt iuncturarū dolores ꝛ renū ꝛ podogra ꝛ grossicies splenis ꝛ epatis: ꝛ regulariter egritudies fleumatice ꝛ melācolice. Et si fastidiū sit ex nutriētibꝰ subtilibꝰ ꝓueniūt febres acute ꝛ maligne ꝛ apostemata multū acuta. igiẗ euitāda ē repletio nauseatiua. nō igiẗ tm̄ ē comedendū quin ī stomacho maneat aliq̄s locus vacuꝰ nec ex toto debet desideriū sopiri ꝫ retineri debēt aliq̄ reliquie appetitꝰ ꝛ hoc spāliter obseruandū ē ī habentibus appetitū fortē. sūt enī aliqui quoꝝ appetitꝰ naturaliter multum sopitus est. ꝛ isti forte debent plus comedere ꝙ appetunt.

¶ Textus

¶ Tu nūꝙ comedas stomachū nisi noueris ante
Purgatum. vacuū cibo quem sumpseris ante
Ex desiderio poteris cognoscere certo.
Hec tua sunt signa subtilis in ore dieta.

¶ Cōmentum.

¶ Jn hoc textu ponūtur aliqua p̄cepta que homo sane cupiēs viuē necessario debet obseruare an̄ sūptionē cibi Quoꝝ primū ē ꝙ hō nō debet sumere cibū nisi nouerit

stomachũ suũ esse purgatũ a malis humoribus quod fit per vomitũ/ expellendo humores putridos ⁊ malos in eo existentes .quia si sumeret cibus predictis malis humoribus in stomacho remanẽtibus ex cõmixtione taliũ humoꝝ cũ cibo:cibus sumptus corrũperetur. ¶ Scõm preceptũ est ꝙ homo nõ debet sumere cibũ de nouo:nisi ꝑsenserit cibum presumptũ in stomacho suo fore digestum:⁊ ab eo euacuatũ. quia nichil est deterius in hũano corpore:ꝙ intromittere cibũ super aliũ:qui nõ est digestus.sed digeri incepit.Nã supassumptus cibus prioris digestionẽ inchoatã impedit. Et digestio prioris ãte complebit̃ qui transiens ad epar pervenas meseraicas ducet secũ cibũ supassumptũ indigestũ. vnde crudi humores in corpore multiplicabunt̃.Ulterius in textu po nũtur duo signa euacuationis stomachi a cibo preassũpto. Primũ est desideriũ certũ.idestvera fames.Et pro intellectu istius sciendũ est ꝙ duplex ẽ fames.:scilꝫ vera ⁊ mendosa. Uerã galienus describit scda amphorismo rũ in cõmento illius canonis vbi dicit.Indigentia non oportet laborare dicens certa fames est cuꝫ homo cibo indiget:vnde ĩmensus sequit̃ appetitus. Sed mendosa fames est cibi appetitus/corpore nõ indigente. Et sicut vera fames fit ex cõstrictione ⁊ corrugatione venarum orificii stomachi procedẽtibus a suctione memoroꝝ inanitoꝝ cibo indigentiũ.sic mẽdosa fames solet ab his fieri que stringũt vt rugant orificiũ stomachi mẽbris cibo nõ egentibus vt ab actu frigidis stipticis aut acetosis. Et istius signi ⁊ secũdi precepti precedẽtis cõmemorat auicenna tercia primi doctrina scda.cap.de eo qd comeditur sic inquiẽs ¶ Oportet ꝑterea ne aliquis comedat nisi post desideriũ. neqꝫ in hoc tardet̃ cũ desideriũ ebullierit.idest forte fuerit nisi mẽdosum fueritvt ebrioꝝ desideriũ ⁊ habentiũ fastidiũ:qm̃ tollerare famẽ stomachũ putridis replet humoribus ¶ Et postea eodẽ cap.dicit. Et neqꝫ ipse neqꝫ omẽs qui sanitatẽ habere volũt aliqd comedant/nisi desideriũ fuerit certũ ⁊ stomachus ⁊ su=

periora intestina a primo nutricte euacuata fuerint.qd̄ eni in corpore existit deterius est nutriens sup nutriens quod nō est digestū mittere. Scdm signū quod significat sup certo desiderio:siue certa fame est subtilis dieta p̄cedens.idest parua administratio cibi. quādo eni illa sequit̄ fames significat̄ esse certa ꝛ vera. Sciendū ē in super ꝙ in vna ꝛ eadē refectione pessimū est simul mul tos ꝛ diuersos coniūgere cibos.vt carnes ꝛ pisces: vel pullos ꝛ porcū.ꝛ postea prolōgare tēpus in comedēdo. qa primus cib⁹ iā digeri icipit:cū aduenit vltimus.ꝛ sic partes cibi dissimiles fiūt in digerēdo/ sic ꝙ preassūpte prius digeste sūt ꝙ̄ postremo sumpte sue digestiōis me=diū attigerint.vnd̄ fit ꝙ quedā corrumpūt alias.Et istd̄ inuit Auicenna.tercia primi.doctrina secūda.cap̄.de eo quod comedit̄ dicens. Et nichil quidē deterius est ꝙ̄ di uersa nutrimēta simul adiūgere.ꝛ post hoc in comeden do tēpus prolougare. cū eni postremū nutriēs aduenit primū iam incipit digeri nutriētis.g° partes in digerē=do nō similant̄. ❡ Sciendū est tamen ꝙ ꝓlongatio in co medendo moderate facta ferevna hora gratia bone ma sticationis ꝛ trāsglutionis est laudabilis ꝛ plurimū cō=ferens ad conseruationē sanitatis.quia pfecta cibi ma=sticatio cū morosa trāsglutione siue ingluuie est veluti media digestio. sed mala masticatio vel digestionē cibi: impedit vel vehemēter retardat.Sed prolōgatio in co=medendo cū interlocutionibus ꝛ pausis duabusvel tri bus horis est plurimū nociua:ꝛ sequūtur ex ea nocumē ta prenarrata.

❡ Textus.

❡ Persica/poma/pira/lac/caseus/ꝛ caro salsa.
Et caro ceruina/leporina/caprina/bouina.
Hec melancolica sunt infirmis inimica.

❡ Cōmentum.

❡ In hoc textu tangūtur decem cibi siue alimēta melā=colicā generātia:aut infirmis inimica. ❡ Quoꝝ primū ē comestio persicoꝝ. de q̄bus galienus scd̄o alimētoꝝ ca.

decimonono dicit q̄ ꝛ hoꝝ succus ꝛ q̄ȯ velut caro faci-
le corruptibilis est:ꝛ oīno quidē prauus:quare nō opor
tet sicut quedā post aliud alimentū offerre corrumpū-
tur enī supnatantia. Meminisse autē oportet huius q̄ȯ
est cōmune in oībus quecūq̧ cacochima humida et lu-
brica ꝛ facile subire potentia. ꝓpter hoc oportet ipsa co
medere priora aliīs.sic enī ipsa celeriter subeunt:ꝛ illis
viā faciūt.vltimo autē sumpta simul corrumpūt ꝛ alia.
Et ita patet q̄ istud dictū debet intelligi de persicis co-
mestis post cibū alium:quia ipsa sūpta ante cibū bona
sunt stomacho ventrē lenientia atq̧ appetitū ꝓuocan-
tia.Juxta illud Auicēne secūdo canonis.cap.de persicis
dicētis.Matura sunt bona stomacho:ꝛ in eis est virtus
faciendi appetitū cibi.Et subdit Auicēna. Et oportet q̄-
dem vt non comedātur post aliū cibū q̄m corrumpūtur
post eū sed precedāt ante cibū.Similiter serapion i ag-
gregatore.capitulo de eis autoritate Dyascoridis ait.
Matura ex persicis sunt bona stomacho ꝛ molliūt ven-
trem.Jmmatura vero stringūt:ꝛ quādo desiccant̄ strin
gūt fortius ꝛ decoctio siccorū quādo scilꝫ bibit̄ prohibꝫ
fluxū humiditatū ad stomachū ꝛ ventrē : ꝛ quādo trita
sup locū puluerisant̄ vnde fluit sanguis abscindūt eum
Et licꝫ prenarrata habeant iuuamēta quia tamē humo
rem generāt putrefactibilē nocitiua sunt infirmis ꝛ ma
xime quādo indebite sumūtur . Et sunt persica frigida
in primo gradu.ꝛ humida in scd̄o. Secundū est pira:si
ue comestio piroꝝ . Et causa eius est q̄a pira ꝛ gn̄aliter
oīs fructus recens nō correctus replet sanguinē aquosi
tate ebulliente in corpore:ꝛ sic ꝑparant sanguinē ad pu
trefactionē.ꝛ per cōsequens nocent egris. Pira similit̄
vt dicit Auicēna secūdo canonis.cap.de eis aꝓprietate
inducūt colicā. Jpsa tamē inter ceteros fructus multuꝫ
impinguāt.ꝓpterea porci ex ipsis piris impinguantur
plusq̄ ab aliq̄bus aliis fructibus. Et quia pira ventosi
tatē generāt:ꝛ sic inducunt colicā. vsus habet.q̄ pira ꝛ
aliī fructus vētositatē facientia cū carmiatiuis.idest vē

tositatē expellētibus comedūtur.vel possumus obuiare nocumēto ipsoꝝ supbibendo vinū vetus odoriferū. Et meliora pira sūt que magis odorifera sūt:ꝛ magis dulcedine participātia.Et etiā meliora sunt decocta ꝙ cruda:ꝛ possunt decoqui cū aniso/feniculo ꝛ zuccaro.Tercium est comestio pomoꝝ . de q̄bus dicit Auicēna secūdo canonis.ca.ꝑprio ꝙ assiduatio comestiōis eoꝝ facit euenire dolorē neruorū.Et poma etiā malā habent ꝓprietatē in generādo ventositatē in scda digestiōe.quare nocent egris.Et etiā ꝓpter similē causam illi que dicta est de piris.Et ista dicta de piris ꝛ pomis maxime intelligenda sunt de ipsis crudis ꝛ nō de ipsis coctis.Et nedū isti fructus ab infirmis suntvitādi imo omēs fructus īplentes sanguinē aquositate ebulliente:vt fructus recētes:quorū succus ī humano corpore ebullit.sicut mustū ꝛ succus fructuū ebulliūt exterius in va e.ꝛ hoc ꝓpter calorē solis derelictū in eis cū maturabant.Isti eni fructus ꝓpter ebullitionē succi eorū preparāt sanguinē ad putrefactionē.licet pro hora qua sumūtur iuuamentuꝫ prestent humectatiōis.Et hac decausa Auicēna febricitātibus ꝓhibuit fructus maxime recentes.prima quarti.tractatu secūdo.cap̄.septimo dicens.Et omēs fructus nocent febricitanti cum ebullitione sua ꝛ corruptione ī stomacho/Quartū est comestio lactis. Cuius causa est quia lac de leui corrūpitur/ꝛ in fumū:aut acetositatem cōuertitur/in stomacho īmundo sicut vt plurimū est stomachus febricitantis/febre putrida. ꝛ ergo febricitantibus febre putrida nō concedit. Et similiter malū est habentibus dolorē capitis/ꝛ siriculosis ꝛ pluribꝰ aliis de q̄bus loquit ypocras quīta particula amphorismorū/amphorismo illo.Lac dare caput dolentibus malū. ꝛc. Uerū est tn̄ ꝙ ī aliq̄bus passionibus cōuenit:sicut ī ptisi ꝛ ethica:ꝛ aliq̄bus aliis.ꝓut dicit etiā ypocras amphorismo iam allegato ꝛ etiā inferius aliquid dicet ibi.Lac ethicis sanū.ꝛc.Et licet lac in p̄dictis passionibus vituperetur.in sanis tamē laudabile estꝛ hoc si in stomacho

temperatis stomachis lac proficit flemmaticis vero nocet et replent flemmate

⁊ epate bene digeratur/tūc enī intestina lauat sua aquo
sitate:⁊ mūdificat butyrositate sua hūoribus venenosis
repugnat.mēbra humectat.caseitate sua vulnera pecto=
ris iuuat.⁊ pulmonis gutturis renū quoq; ⁊ intestinoꝝ
⁊ vesice morsurā acutoꝝ humorū in intestinis mitigat.
quia visceribus inuiscat:⁊ humoꝝ prohibet morsum.
Preterea cōuenit lac corporibus tēperatis.quoꝝ stoma
chus mūdus est a colericis.⁊ fleumaticis humoribus.
In his enī lac bene digestū multū dat nutrimentū.lau=
dabilē sanguinē generat/carnē augmentat/totū corpus
laudabiliter humectat/exteriora pulcra facit. vt refert
ysaac in dietis vniuersalibus.Et ibi etiā autoritate ruf=
fi dicit q lac bibētes ieiunos esse oportet: ⁊ bibatur cali
dum/cū exeat vbera.neq; aliquid comedat: quousq; di
geratur.et labor ⁊ nimius motus caueat. Non est tamē
quiescendū omino a deambulatione:sed deambulandū
est suauiter/quousq; in stomachi fundū descendisse sen=
tiatur. In distēperatis vero corporibus lac nō cōuenit
In calidis enī corporibus cito mutat in fumositatem ⁊
coleram. In frigidis vero in acetositatē ⁊ putredinē. In
stomacho etiā imundo lac nō cōuenit.quia in eo corrū-
pitur. ¶ Circa electionē autē lactis sciendū est q magis
eligendū est lac mediocre in via nutrimēti:⁊ nō subtilis
simū.sicut lac cameli:aut etiā asininū:neq; pinguissimū
et grossissimū:sicut lac vaccarū ⁊ pecudum. Eligendū ē
igitur lac capre.non enī habent tantū aquositatis sicut
lac cameli:quod nō est aptum ad nutriendū ratione ni=
mie humiditatis:sed vētris subductiuū.nec habet tantū
pinguedinis ⁊ grossiciei.seu caseitatis ⁊ vnctuositatis:si
cut vaccarū ⁊ pecudū quod ꝓpter grossiciem ⁊ vnctuo
sitatē est venarū opilatiuū/ventositatū generatiuū:⁊ dif
ficilioris digestionis q̄ sit necessariū in regimine sanita
tis. Eligat igitur lac capre non nimis ꝓpinque partui:
nec nimis distantis a partu:nō pinguātis/nutrite in bo
nis pascuis:⁊ in tēpore quo reperiūtur meliora pascua
¶ Quintū est comestio casei. Et potest intelligi de omni

caseo.maxime tamē de veteri.Cuius ratio est q̄a caseus
recēs est frigidus ⁊ humidus ⁊ grosse substātie ⁊ diffici=
lis digestiōis ⁊ opilatiuus ⁊ lapidis gn̄atiuus: ⁊ nō mul
tū cōpetit via cibi i regimie sanitatis . et caseus vetus ē
calidus ⁊ siccus ꝓpter sal facit cibū digeri ⁊ difficulter
digerit̄.parū nutrit: ⁊ male stomacho nocet: ⁊ nimis de
siccat: ⁊ minus cōpetit q̄ recens.Et si aliq̄s caseus ē me
dius īter nouū ⁊ veterē viscosū ⁊ frangibilē durū ⁊ mol=
lē ⁊ parū declināns ad aliqualē dulcedinē.nō nimis sal=
sus/nō lacrimosus cū incidit̄ saporis.delectabilis ⁊ bo=
ni odoris/cuius i stomacho mora nō est diuturna ex bo
no lacte cōueniēter factus sufficiēter vnctuosus.talis vti
q̄ caseus bonus est: ⁊ inter alios magis est diligēdus ⁊
post cibū sumptus nō multa quātitate.multa vero quā
titate sumptus i via cibi vniuersaliter ē malus. stoma=
chū grauās ⁊ inobediens digestioni ⁊ opilatiuus ⁊ lapi=
dis i renibus ⁊ humoꝝ grossoꝝ i corpore: ⁊ ventositatū
gn̄atiuus. Solū igit̄ ille caseus est bonus quē dat aua=
ra manus. ¶ Sextū est caro salsa.Caro eni salsa siue salse
siue fumo exsiccata cuiuscūq̄ generis aut aīalis fuerit:
generat sanguinē grossum ⁊ melancolicū.⁊ per ꝯsequēs
nocet infirmis: nec est conueniēs sanis . Et istud innuit
Auicēna.secūda primi.doctrina scd̄a.cap.xv°.in fine di
cens.Et exemplū spissi pauci nutrimenti mali chimi id
est mali humoris est caro salita. ¶ Septimū est caro cer
uina que similiter sanguinē melancolicū generās. teste
Rasi tercio alimasoris.cap.de aīalibus siluestribus ⁊ do
mesticis. ¶ Octauū est caro leporina: que similiter sāgui
nis melācolici est gn̄atiua.Dicit eni rasis de ea loco p̄=
allegato.Ipsa eni plus aliis melācolie generatiua ē.Et
de ista etiā dicit ysaac in dietis vniuersalibus q̄ nō cō=
uenit in via cibi: sed solū in via medicine.Et est sciendū
q̄ ista caro leporina ⁊ similiter ceruina cū puenerint ad
antiquitatē simpliciter sunt euitāde.si tamē aliquo mo°
cōueniant meliores sunt iste carnes cum partui sūt ꝓ=
pinque: vt siccitas carū obtemperet̄ ab etate.⁊ etiā sunt

euitande nisi sint pingues. nã ex earũ pinguedine obtẽ peratur siccitas. Nonũ est caro caprina. Decimũ ẽ ca ro bouina:quia iste carnes etiã sunt carnes melãcolice Nam ysaac ĩ dietis vniuersalibus de eis dicit. Caro ca prina ⁊ bouina sunt pessima/dura/ĩ digestione tarda:⁊ digesta grossum generant sanguinẽ et melancolicũ. Et Auicẽna secũdo canonis de carne caprina dicit. Capri na vero nõ est bona multũ:⁊ eius humor fortasse est ma lus valde. Et sub istis etiã intelligite carnem hircinã et vaccinã:que peiores sunt p̄dictis carnibus scilꝫ capri= nis ⁊ bouinis . Nam de eis dicit Auicẽna scõo canonis cap̄.de carne. Caro vaccina ⁊ ceruoꝝ ⁊ hircoꝝ siluestriũ ⁊ magnarũ auiũ facit euenire febres quartanas. Et de carne vaccina adhuc dicit ꝙ caro vaccina plurimi nu= trimẽti est grossa melãcolica:generãs egritudines melã colicas. Et vlterius dicit ꝙ caro vaccina generat leprã. Et de carne hircina dicit ꝙ est mala absolute. Quia iã textus locutus ẽ de carnibus vitãdis ⁊ maxime aĩaliuꝫ quadrupedũ. Uidendũ ẽ vlterius de carnibus eligẽdis aĩaliũ quadrupedũ. Et quia circa electionẽ carniũ aĩa= lium quadrupedũ cõtrouersia videt̃ inter autores medi cine.quidã enĩ dicũt carnes porcinas esse meliores:sicut Galienus ⁊ quidã alii. Alii vero dicũt carnes edinas es= se meliores.sicut Rasis/Auicẽna/Auerroys.licet Auer roys quinto colliget imponat auicẽne ꝙ dixerit carnes porcinas esse meliores.quod tamẽ nõ dicit autoritate ꝓ pria:sed autoritate christianorũ. Alii vero vitulinas lau dant pre aliis carnibus. Scõm est ꝙ electio ⁊ meliori= tas carniũ aĩalium quadrupedũ põt multipliciter attẽ di. Primo ex parte maioris nutrimẽti et irresolubilio= ris et carnibus humanis similioris. Et isto modo caro porcina ceteris est melior. primo ꝓpter maximã simili= tudinẽ cũ carnibus humanis.teste galieno tercio alimẽ torũ:vbi dicit. Porcine autẽ carnis similitudinẽ ad ho= mines addiscere est ex eo ꝙ quidã comederũt humanas carnes vt porcinas nullã suspicionẽ habẽtes secunduꝫ

gustū ipsarū et odorē. Et auicēna secūdo canonis. cap. de sanguie ait. Sanguis homīs ⁊ sanguis porci sūt simi les in omi re: ita vt quidā fuerunt qui vendebant carnē homīs / ac si esset caro porci. ⁊ occultatū fuerat illud vsq3quo īuenti fuerant in ea digiti homīs. Et istō idē sen tit satis auerroys quīto colliget. cap̄. de carne. Secūdo q̄a caro porcina valde nutritiua ē. Naȝ dicit Galienus tercio alimentorū. Oīm eduliorū caro porcorū est maxime nutritiua: et huius experientiā euidentissimā habent athlete. Et postea eodem libro ait. Porcorū carne nullū aliud āpliozis nutrimēti habebis sumere. Tercio q̄a generat alimentū stabile fortiter resistēs resolutioni Et ista fuit mens Galieni ī passibus vbi nō parū p̄fert porcinas carnes ceteris carnibus. sciliȝ in octauo de ingenio. vbi dicit. Ceteris carnibus porcina ē laudabilior si porcus mōtana incoluerit post porcū edus. Et similiter ī q̄nto terapentice. vbi dicit. Quadrupedū caro laudabilior ē porcina in calore ⁊ humiditate tēperata eiusq3 cibus plurimus ⁊ sanguis ab ea ḡnatus omi melior ē sāguie. Et istud veritatē habet de carne porcorū non antiquorꝫ: q̄a eorū caro īdigestibilis est: nec iuuenū siue lactantiū: q̄a caro eorū humidissima ē: sed etate mediocrū. puta vnius āni vel duorꝫ tā domesticorū q̄ꝫ siluestrium. Verissimilius tn̄ estimandū ē ꝙ porci siluestres sunt domesticis meliores. q̄a carnes porcorū domesticorū sunt plus debito viscosiores. Et de carnibꝰ porci siluestris siue apri: dicit auicēna scḋo canonis. ca. de carne. Christiani vero dixerūt ⁊ qui eos imitātur ꝙ melior caro siluestris ē caro porci siluestris. nā cū hoc ꝙ ē leuior carnibꝰ domestici porci ē fortis nutrimēti ⁊ plurimi: ⁊ ē velocis digestionis. ⁊ est melior q̄ꝫ esse pōt in hyeme. Et ex isto vlterius sequit̄ ꝙ predicte carnes porcine multū laudabiles sunt corporibus iuuenibꝰ sanis fortibus laborātibus nō dispositis ad opilatioēs. ⁊ his qui ipinguari querūt. quia talia corpora indigent plurimo nutrimento et difficulter resolubili. Et gͦ dicit rasis tercio almāsorū.

Carnes porcine sunt laudabiles iuuenibꝫ et laborantibus. n.

cap̄.de virtute carniū.Caro vero grossa multū laborantibus cōueniens est subtilis vero his qui p̄dictis sūt cōtrarii cōuenit.Et idē vult Auicēna tercia primi. cap̄.de regimīe eius quod comedit dicens. Exercitati p̄terea et multi laboris magis sunt tollerātes nutrientia grossa. Aliomodo potest attendi melioritas ꝛ electio carnium ex parte tēperate cōplexionis earū facilis digestiōis et sanguinis ex ipsis generati temperantiā.vt scilȝ illa caro dicat̄ melior que tēperate est cōplexionis facilis digestionis sanguinē generās temperatū ī calliditate et frigiditate subtilitate ꝛ grossicie. Et istomodo caro edulina est melior ꝛ laudabilior ceteris. vt vult Rasis/Auicenna/ꝛ Auerroys.Nā dicit rasis tercio almasoris cap̄ de aīalibus siluestribus ꝛ domesticis. Edulina caro est tēperata nullā in se habens malicie admixtionē.que licet temperatū generet sanguinē.laborātibus tamē non cōgruit.cui nulla alia caro p̄ferenda ē.Non est enī adeo debilis vt ex ea virtus minuat̄.neqȝ eius nutrimentuȝ adeo multū est:ꝛ grossū/vt ex eo ꝓueniat repletio grossus generet̄ sanguis. Sanguis quoqȝ qui ex ea generat̄ inter subtilē ꝛ grossum/ac inter calidū ꝛ frigidū existit. Et ista caro nō cōuenit multū laborātibus:sed iuuenibus tēperatis exercitio medíocri vtētibus:quia ista caro generat sanguinē forti exercitiovel labore faciliter resolubilē:licet nō exercitio mediocri.Et sicut quo ad istā intentionē caro edina inter carnes domesticas:ita caro capreoli inter carnes siluestres est melior. Et post istaȝ carnē edinā plurimi,medicoꝝ sicut rasisꝛ auerroys ponūt carnē arietinā.Et dicit auerroys quīto colliget cap̄ de carne ꝙ hec est opinio maioris partis medicorū:preter Galienū.qui abbominabit̄ carnes arietū. Et videt̄ sibi ꝙ caro vitulorū est melioris nutrimēti ꝙ̄ arietina. Et forsan Galienus hic attēdit melioritatē nutrimēti ex eo ꝙ ē plurimū nutrire ꝛ nutrimentū dare magis irresolubile qd̄ magis videt̄ cōuenire carnibus vitulinisꝙ̄ arietinis.cū arietine magis humide sint. Terciomodo

potest attendi melioritas ⁊ electio carniũ ex parte mino
ris viscositatis ⁊ melioris odoris earũ. Et sic carnes vi=
tuline sunt meliores ceteris carnibus. Et istud inuit A=
uerroys quĩto colliget cap̄. de carne dicens. Et carnes
vitulorũ sunt bone carnes: ideo quia nõ habent illã vis
cositatẽ frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ quã habent carnes boui=
ne veteres: ⁊ carnes eorũ sunt magis odorifere aliis car
nibus. et quantũ est in hoc meliores sunt carnibꝰ eduli=
nis. quia ĩ carnibus edulinis manifestat̃ quedã muscil=
lago .i. viscositas anteꝗ̃ coquãtur. sꝫ carnes eduline sũt
meliores vitulinis: quia meliores generãt humores. Et
ex isto patet quomodo nõ est tãta ꝯtrouersia inter auto
res medicine sup̱ electiõe carniũ: quãta prima facie ap=
paret. ¶ Notandũ ẽ insup̱ ꝙ carnes animaliũ sicce cõ=
plexionis meliores sunt circa partũqꝫ distãtes multũ a
partu ⁊ ergo edi ⁊ lactãtes vituli meliores sunt hircis
⁊ bobus: quia sua siccitas prime etatis humiditate cor=
rigit̃. Sed carnes aĩaliũ ꝯplexionis humide sunt melio
res distãtes a partu ⁊ circa partũ deteriores. q̃a sua ni=
mia huĩditas ꝓcessu etatis exsiccãtis scilꝫ iuuẽtutis cor
rigit̃ aut tollitur ⁊ ab humiditate prime etatis crescit. et
ideo iuuenes castrati arietes scilꝫ vnius ãni sũt melio=
res ⁊ minus viscosi lactãtibus agnis ⁊ porci vnius ãni:
vel duorũ meliores lactãtibus porcellis. Et ergo bene
dicit Auicẽna tercia primi. cap̄. de regimine eius qd̄ co=
meditur. Oportet aũt vt cibus supple sanitatis cõserua
tiuus sit talis: quales sunt carnes ⁊ ꝓprie carnes edo=
rũ ⁊ vituloꝝ lactãtium paruoꝝ ⁊ agnoꝝ animaliũ. Ex
istis oĩbus ꝯcludit̃ ꝙ carnes hircoꝝ capraꝝ ⁊ arietũ et
boũ ⁊ porcoꝝ ãtiquoꝝ ⁊ spãliter nõ castratoꝝ ⁊ porcel=
lorũ lactãtium ⁊ agnoꝝ lactãtium nõ sunt multũ cõue
niẽtes ĩ regimĩe sanitatis: sed carnes vituloꝝ iuuenũ et
arietũ ãnaliũ ⁊ porcoꝝ duoꝝ ãnoꝝ vel vnius etiã castra
torũ sufficiẽter ꝯueniẽtes sũt esui ĩ regimĩe sanitatis. Et
ẽ diligẽter notãdum ꝙ carnes declinãtes ad siccitatẽ de
bẽt elixari. et declinãtes ad humiditatẽ debent assari: vt

carū humiditas temperet/ꝛ ideo carnes cuniculoꝝ/ leporū/ceruorū/vitulorum/ꝛ capriolorū debent elixari:ꝛ carnes porcellorū ꝛ castratorū arietū assari.elixatio enī obtēperat siccitatē.Et ex hoc patet ꝙ in tēporibus ꝛ cōplexionib⁹ humidis magis competūt carnes declinātes ad siccitatē ꝛ assentur. In tēporibus siccis ꝛ cōplexione ꝛ etate siccis magis comedūt carnes declinātes ad humiditatem.

Textus.

Oua recentia.vina rubentia.pinguia iura.
Cum simula pura nature sunt valitura.

Cōmentum.

In hoc textu ponūtur tria alimēta que ī modica ꝗtitate multū nutriūt.Quorū primū est oua recentia quia sūt de his que ī modica ꝗtitate multū nutriūt. vt inuit auicēna scōo canonis ca.de ouis. Et idem vult quarta primi.ca.primo vbi dicit. Nutriēs vō parue ꝗtitatis et multi nutrimēti sūt oua ꝛ gallorū testiculi.Et illud idez ī multis aliis locis repetit.Circa electionē ouorū sciendū ē ꝙ oua gallinarū ꝛ pardicū ꝛ faseanorū iuuenū ꝛ pinguiū sūt bona ī sanitatis regimie: ꝛ aliis ouis simpliciter meliora/vnde oua paruula longa sūt bona/vnde.Filia presbiteri iubet pro lege teneri.Q₂ bona sūt oua cādida lōga noua.Amplius oua tremula.i.per decoctionē aliqualiter inspissata vt ī manu tenētis ī cortice suo: videant̄ tremere sūt meliora duris/ꝛ sorbilib⁹/ꝛ sūt multi nutrimēti ꝛ facilis ꝛ bone digestionis. ꝛ generāt sanguinē maxime cordi ꝓporcionalē/vnde ꝯualescentibus senibus ꝛ debilib⁹ maxime cōueniūt ꝛ maxīe vitella.vñ auicēna ī tractatu de viribus cordis vult ꝙ vitella ouorū aīaliū bone carnis sicut gallinarū pardicū ꝛ faseanorū licet nō sint medicine cordi.multū tamē cor cōfortāt Et postea subdit ꝙ cito ī sanguinē ꝯuertūtur.ꝛ post cōuersionē paucā habent sup̄fluitatē ꝛ generāt sanguinē subtilē ꝛ clarū.ꝛ ergo maxīe cōfortant cor generādo sāguinē ꝛ ꝓporcionalē.Et vlterius dicit ꝙ multū valent ī

dissolutione substãtie spūs ꝛ diminutione sanguis cor-
dis. Sorbilia vero oua facilis sūt digestionis ꝛ leniunt
pulmonē ꝛ pectus ꝛ ventrē lubricāt et minus nutriunt
ꝙ tremula. Dura vero oua per decoctionē, facta ad dige
rendū sūt difficilia ꝛ nutrimentū exhibēt grossū ꝛ tarde
a stomacho descendēs ꝛ tarde penetratiuū. ¶ Notandū
est insup ꝙ ex diuersitate preparatiōis ouoꝝ etiā acqrī
tur eis bonitas vel malicia. Aut eni sūt assata aut. elixa
aut frixa aut ī iure sūt cocta. Assata elixis grossiora sūt
ꝛ ad digerendū duriora: quia focus substantialē eorum
humiditatē desiccat. Et fiūt duobus modis. Aut eni cū
corticibus īter calidos cineres ponūtur. aut ī testis frā-
gūtur. Jn testis fracta peiora sūt aliis. Jlla autē que cū
corticib⁹ inter calidos cineres ponunt duobus fiūt mo
dis. aut inter cineres ponūtur tota aut super carbones
partim discoopata. que ī cinerib⁹ ponunt tota sūt peio-
ra q̄a cū calor foci circuiat fumositates retinet. Discoo-
perata sup carboēs posita fumositatē emittūt ꝛ munda
fiūt. Elixa ī aqua meliora sūt ꝙ assata/ q̄a aque humidi
tas calori foci ī humiditate desiccāda repugnat. Et fiūt
duob⁹ modis. aut eni cū corticib⁹ elixant/ aut ītra aquā
frāgunt. Cū corticib⁹ peiora sūt aliis q̄a cortices prohi
bēt dissolutionē fumositatū ꝛ grossiciei. Jn aqua fracta
calor aque tēperate penetrat ꝛ grossiciē suā subtiliat et
aufert sibi grauitatē sui odoris. Unde huiusmodi lau-
dabiliora sunt ceteris oibus. Frixa ceteris peiora sūt q̄a
pessimos generāt hūores ꝛ sūt stomacho morantia fu-
mositatē ꝛ corruptionē inducētia ꝛ fastidiū faciētia. Jn
iure cocto inter assata ꝛ ī aqua fracta sūt mediocria. Et
ista colligunt ex ysaac ī dietis vniuersalib⁹. Sciendū est
etiā ꝙ ouū diuersificat scdm eius partes componentes
Nam vitellū in caliditate temperatū existit. Albumē ve
ro frigidū est ꝛ viscosū dure digerit: ꝛ sanguis etiā ex eo
gn̄atus nō est bonus. vt habet ex rasi tercio almasoris.
ca. de v̓tutibus ouoꝝ. Et sicut oua p̄dcta scilꝫ gallinarū
pardicū ꝛ faseanorū sūt cōueniētia in regimine sanita-

tis ita oua anatum anserũ structonũ ⁊ similiũ volatiliũ minus cõuenientia sũt ĩ regimine sanitatis: vel simpliciter euitãda. Scõm est vinũ rubeũ. pro quo sciendũ ꝙ vina diuersificant in colore. Nam quedã sunt alba: qdã rubea clara: quedã citrina: ⁊ quedã nigra. Uina eni alba debiliora sunt ceteris minus calida ⁊ minus nutritiua. verũ sunt minus ledẽtia caput: ⁊ magis vrine prouocatiua ⁊ aperitiua. Q ꝫ sint debiliora ceteris patet qa scõm Galienũ sup primo canone tercie particule regiminis acutorũ. Debile vinũ est qõ minus calefacit ⁊ minus replet caput. Cũ g vina alba minus calefaciunt et minus replẽt caput ceteris. vt patebit debiliora erũt ceteris. Q ꝫ autẽ vina alba sũt ceteris minus calida patet per Galienũ ĩ cõmẽto illius canonis tercie particule regiminis acutoꝝ. de vino eteni albo dicentẽ. Nõ est possibile alicui ex vinis albis vt calefaciat calefactione vehemẽti. Et postea subdit. Uinũ autẽ albũ est minoris calefactionis oĩbus vinis. Et istud est verũ cõparando vina eiusdẽ territorii adinuicẽ ⁊ nõ aliter qm̃ vina rubea et ruffa gallicana nõ sũt ita fortia nec ita calida: sicut sũt multa vina alba que reperiunt ĩ aliis territoriis. Debet igit fieri cõparatio inter vina eiusdẽ maneriei ⁊ territorii. Q ꝫ autẽ sint ceteris minus nutritiua. patet per Galienũ ĩ cõmento illius ãphorismi secũde particule amphorismorũ. Facile est repleri potu ꝙ cibo dicentẽ Uinũ eni aquosum subtile atqꝫ albũ visualiter aque est vicinũ et illius virtutis viciãtur ad nutriendũ vnde vrina ꝓuocatur: nec corpus inde nutritur. Et similiter ĩ cõmento illius amphorismi eiusdẽ particule. Eorũ qui nutriũtur. dicit Galienus. Uinũ aquosum minus dat corpori nutrimentũ cuius liquor est sicut aqua subtilissima ⁊ color albus. Q ꝫ autem minus ledunt caput patet per Auicennam. tercia primi. doctrina secunda. capitulo. de regimine aque ⁊ vini dicentem. Uinum vero album et subtile calefactis est melius: non. enim capitis efficit dolorem: sed fortasse humectabit et capitis do=

lorē alleuiabit. Et idē etiā vult galienus in cōmento illius canonis tercie particule regiminis acutoꝝ. Potus autē dulcis/Ratio autē quare minus ledūt caput est: qa minus fumosa ⁊ vaporosa sunt ceteris/Q? autē magis sunt vrine ꝓuocatiua ⁊ aperitiua patet per ypocratem in canone illo tercie particule regiminis acutoꝝ. De vino eteni albo dicentē: sed trāsitus eius scilꝫ vini albi in vesicā est facilior ꝙ cuiuslibꝫ alterius potus/cū quo etiā vim aperitiuā habere dinoscit. Et ex isto sequitur ꝙ ista vina alba subtilia plus cōueniūt ꝙ alia vina calefactis siue a natura sicut colericis ⁊ sanguineis naturalibus: siue ab accidēte sicut calefactis ex ira vel mora in sole. Et similiter magis conueniūt studētibus qui debent vti vino nō turbante cerebrū/Et similiter conueniūt habētibus cerebrū debile/siue naturaliter/siue accidētaliter. quia habentes cerebrū debile/ex forti vino faciliter inebriant/vt habet Auicēna. tercia primi. loco preallegato Et ergo si vti velint vinis fortibus necesse est ea fortiter limphare/Et similiter conueniūt habentibus epar calidū ⁊ stomachū calidū: ⁊ habitātibus in regione calida. quia calida vina in istis facerēt estuationē./ Vina vero rubea clara sicut beluensia calidiora sūt ceteris vt vult galienus ī cōmento illius canonis supra allegati. De vino eteni albo vbi dicit/verūtamen cuius calefactio ex vinis est vehemēs eius calor est rubeus clarus/Et ista vina etiā nutribiliora sunt ceteris. vt habet galienus ī cōmento illius amphorismi preallegati/facile est repleri. vbi dicit. Grossum vero ⁊ rubeū vinū nutribilius ē ceteris. implens corpora cito obnoxia inanitioni/. Et circa istud ē intelligendū ꝙ vina rubea dicūt nutribiliora eo ꝙ plus eoꝝ ī substantiā membroꝝ cōuertitur. Vina tamen nigra possunt dici nutribiliora ceteris. quia cōstantius dant nutrimentū ⁊ tardius a mēbris resolubile/Et isto modo dicit galienus in cōmento illius amphorismi preallegati. Eoꝝ qui nutriūtur ꝙ vina grossa ⁊ rubea nutribiliora sunt ꝙ aquosa: minus tamen ꝙ nigra. Et

[Marginal note, handwritten: colericis et sanguineis naturalibus vina alba magis conveniunt [illegible]]

istomodo etiā intelligit dictū ysaac in dictis particula-
ribus. vbi vult ꝙ vinū nigrū plus nutrit ꝙ̄ rubeū. Et
ista vina rubea magis ledūt caput ꝙ̄ alba: ⁊ minus vri
ne sunt ꝓuocatiua. Et hinc est ꝙ ista vina q̄a fortia sūt
habētibus debile cerebrū nō conueniūt vt dictū est. sed
bene conueniūt habētibus forte cerebrū. cum forte cere-
brū vapores eleuat ad ipsum nō suscipit. vt dicit Auicē
na. tercia primi. cap. preallegato. Et circa istud est scien
dū ꝙ ingeniū hominis fortis cerebri magis clarificatur
et acuitur si bibat vinū bonū ꝙ̄ si non biberet. vt vult
Auicenna. tercia primi. cap. preallegato. Et ratio est q̄a
ex bono vino plusꝙ̄ ex quocūqȝ alio potu generātur et
multiplicātur spūs subtiles clari ⁊ parui. Et inde est ꝙ
theologi contēplari soliti circa altissima bona vina dili
gūt. Et scdm Auicennā ibi. Ista vina valent hominibus
frigide cōplexionis ⁊ fleumaticis. Talia nāqȝ vina cor-
rigūt lapsum frigiditatis cōplexionis: ⁊ aperiūt opila-
tioēs euenire solitas frigidis fleumaticis ⁊ digerūt fleu
mata cooperātia ad conuersionē eoꝝ in sanguinē: ⁊ di-
gerūtur faciliter ⁊ cito penetrant ⁊ prebēt alimentū mū
dū ⁊ spūs plurimos. ¶ Uina vero citrina minoris calefa
ctionis sunt ꝙ̄ rubea clara. vt vult Galienus in cōmen
to illius canonis preallegati. De vino etenī albo maio-
ris tamē calefactionis sunt ꝙ̄ alba. vt ergo etiā magis
sunt caput ledētia ꝙ̄ alba. vt vult Galienus in cōmento
illius canonis preallegati. Potus autē dulcis. Et ista vi
na etiā minus nutritiua sunt ꝙ̄ rubea. magis tamen ꝙ̄
alba. Et apud quosdā ista vina etiā vocantur alba. Et
hinc est ꝙ aliqui dicūt ꝙ vina alba cito calefaciūt mul-
tum. Uina vero nigra sunt minoris calefactionis ꝙ̄ ci-
trina. ⁊ ergo etiā minus ledūt caput ꝙ̄ citrina. Sed q̄a
tardioris descensus sunt in ventrē: ⁊ minus vrine ꝓuo
catiua ꝙ̄ alba magis ledūt caput ꝙ̄ alba. vt habet Ga-
lienus in cōmento illius canonis pallegati Potus autē
dulcis. Et sunt ista vina etiā plus nutritiua ꝙ̄ alba ⁊ ci
trina minꝰ tamē ꝙ̄ rubea vt predictū est. Terciū ē sorbi

n̄ ꝙ frigidis et fleumaticis.

lia facta ex iuribus carniũ ⁊ maxime ex brodio pullorũ Talia enī brodia nature hũane sũt amica: ex quo facili me i sanguinē sũt mutabilia: ⁊ bonũ sanguinē generant Et maxime dũ fiũt ex simula. i. ex subtilissima parte farine. qa simula ⁊ maxīe tritici multũ nutritiua ē ⁊ bonũ nutrimentũ affert. vt haberi potest ex rasi tercio alinãsoris. Et ista tria pdicta ponit Auicēna scōa primi. doctrina scōa. sũma prima. cap. xv°. in fine. vbi dicit. Exēplũ subtilis multi nutrimenti boni chim. i. humoris est ouoꝝ vitelli ⁊ vinũ et aqua carnis. Et ex isto concludit ꝙ ista tria sũt de gñe naturã hũanã maxīe confortãtiũ.

Textus

Nutrit et impinguat triticũ / lac / caseus infans
Testiculi porcina caro / cerebella / medulle /
Dulcia vina / cibus gustu. iocundior oua
Sorbilia. mature ficus. vueqꝫ recentes

Comentum

In hoc textu tangunt duodeci res: corpus humanũ nutriētes: ac ipinguãtes. Quarũ prima est triticũ. i. panis ex tritico. de quo dicit Auicēna scdo canonis. ca. de pane: ꝙ ipinguat velociter ⁊ maxime de frumēto nouo Rasis vo tercio alinãsoris de tritico dicit. Triticũ tēperamēto vicinũ ē: licet caliditati parũ attineat. Qd autē pōderosius ⁊ solidius īuenit maioris est nutrimēti. Oibus quoqꝫ hoībus aliis granis ꝓficiens magis ꝓpriũ inuenit. Sãguis etiã ex eo gñatus oñi sanguīe. qui ex aliis generat granis tēperatior est. Et sequēti cap. dicit. Panis qui ex tritico fit pluribꝰ hoim cõueniētior ē. Circa electionē. aũt tritici sciendũ ē ꝙ electio eius pōt sumi vno modo ex parte substãtie ipsius. alio° ex parte ꝑparatiois eius. Electionē autē eius ex pte substãtie ipsius ponit Auicēna scdo canois ca. de frumēto dicēs. Melꝰ ē illd qd ē mediũ iter duriciē ⁊ caritatē magnũ pigue recēs. i. nō nimis ãtiquũ planũ qd ē īter rubedinē ⁊ albedinē. Frumētũ vo nigrũ mali ē nutmēti Rasis vo supaddit pōderositatē eiꝰ sup electiōe eiꝰ. Circa electionē vo eiꝰ ex

Quid sit simula

parte p̄parationis eius sciendū est q̄ omia que sunt ex farina tritici frixa tarde a stomacho descendūt generāt grossos humores/opilant vias epatis/augmentāt splenem/ꝛ generāt calculū/multū nutriūt si digerantur. Triticū vero elixū est cibus grauis ꝛ indigestibilis. sed si digeratur fortiter: nutrit ꝛ roborat virtutē./ Sed triticū sub forma panis bene fermētati ꝛ assati in clibano moderato igne est electus cibus. Et omia ista colligūtur ex galieno primo alimentorum. Secūda res est lac. Et pōt istud intelligi de lacte ebutirato: qd̄ apud medicos adoc dicitur. et apud cōmunes balbuca. Balbuca eni receēs si comedatur cū pane recenti siue calido ei imposito maxie impinguat/. Potest etiā intelligi de lacte caprino quod etiā multū nutrit. de quo prius latius dictū ē ibi. Persica poma pira. Tercia res est caseus infans siue recēs de quo dicit Auicēna secūdo canonis cap̄. de caseo q̄ ē nutritiuus ꝛ impinguatiuus. Et licet caseus recens nutriat ꝛ impinguet. In regimīe tamen sanitatis nō cōuenit. quia sequūtur ex eo nocumēta prius dicta ibi. Persica poma pira. Quarta res est testiculi. Et istud maxie intelligendū est de testiculis gallorum impinguatorum. de q̄bus Auicēna secūdo canonis. ca. de testiculo dicit q̄ sūt valde boni nutrimēti ꝛ plurimi. Et quarta primi cap̄. primo de eis dicit q̄ in modica q̄titate multū nutriunt Et potest istud etiā intelligi de testiculis porcorum multū pinguiū nondū coeuntiū/ sicut eni porcorū caro ea que aliorū aīalium quadrupedū melior existit. ꝛ hoc quo ad hoc quod est nutrimentū prebere maius irresolubilius ꝛ corpori humano similius. sic etiā ꝛ porcorū testiculi respectu testiculorum aliorum animaliū quadrupedū. ¶ Et ē hic diligēter notandū q̄ testiculi animaliū prouectorum ī quibus est iam fermentatū semen ꝛ generatū non sunt boni nutrimēti. sed testiculi animaliū iuuenū adhuc nō coire potentiū quibus adhuc nō est sperma fermentatū sunt satis laudabilis nutrimēti: si bene digerātur. Et de istis etiā intelligitur dictū prius. Quīta est caro porcina

de cuius electione ⁊ effectu satis ample dictum ē prius ibi. Persica. ⁊c. Sexta est comestio cerebrorū. Pro quo sciendū est ꝙ cerebrū est stomacho malū nauseatiuū/deiectiuū appetitus: ⁊ grossi humores generatiuū. Uerū ē tamē ꝙ si bene digerat alimentū dat corpori notabile. sed nullo° comedi debet post alios cibos. Bonū autē est ꝙ cum organo vel calamēto vel cū aliqbus obtemperātibus eius viscositatē ⁊ frigiditatē in qbus sit virtus icisiua ⁊ calefactiua paret. Et cauendū est ꝙ si comedat ꝙ primitus assetur sup carbones. Et est aduertendū ꝙ nō confert illis qbus frigide solent aduenire egritudines. sed bene habētibus complexionē calidā. vt vult Rasis tercio almasoris. cap. de virtutibus mēbrorū aialiū. Et breuiter parū cōuenit in regimie sanitatis. sed aliqñ bene cōuenit via medicine sicut cerebrū capriolorū: cōueniens est, cōtra venena ⁊ contra morsū venenosorum et cerebrū leporis cōtra tremorē. et scōm quosdam cerebrū pullorū ⁊ caponū ad memoriā ⁊ subtiliationē ingenii conferūt. Circa electionē tamē cerebroꝝ sciendū est ꝙ meliora eorū sunt cerebra volatiliū: et ꝓprie montanorū. ⁊ ex cerebris quadrupedū/cerebrū arietis. deinde vituli. vt vult Auicēna scōo canonis. ca. de cerebro. Septima est medulle que multi sunt nutrimēti si bene digerant. prout dicit auicēna scōo canonis ca. de medulla. Et etiā facile in sanguinē conuertunt. Hoc tamē malum faciunt ꝙ deiciūt appetitū/atq₃ nauseā inducūt. et ergo auicēna docet eas comedere cū piperibus. Et etiā aliqui eas preparāt cū citoniis ⁊ pastillis. vt faciūt leccardi. Et pro electione earū dicit auicenna ꝙ cōuenientior est medulla vitulorū ⁊ cerui. deinde tauri: ⁊ postea caprarū: deide ouium. Et secundū aliquos medulle taurorū iuuenū ⁊ pinguiū multū cōuenientes sunt. Octaua est dulcia vina: de qbus posterius dicet ibi. Sūt nutritiua. ¶ Nona est cibus gustu iocundior: quia talis maxime nutrit. Juxta illud ypocratis scōa particula amphorismorū dicētis. Parū deterior cibus ⁊ potus dele-

ctabilioꝛ quidē melioꝛibus magis delectabilis est appe tēdus. Et Galienus ī cōmento illius ait. Omīs enī cibꝰ sapidus in quo quisꝙ delectat̄ cum accipit̄ a stomacho cōplexus retinet̄: et cū magna delectatione digerit̄: plus ꝙ alius qui si sit abhomiābilis fugit vnde vomitus fastidiū inflatio rugitus genet̄āt̄. Et hinc ē ꝙ aliqui meli us valent cū malo cibo ꝙ cum bono: quia maioꝛē delectationē habent in malo. Decima est oua soꝛbilia que ī modica ꝗtitate etiā multū nutriūt. de qbus etiā dictum est supra ibi / Oua recentia. Undecima est ficus mature que ꝓpter suā dulcedinē multū nutriunt ⁊ impinguāt. Circa istud tamē sciendū ē ꝙ licet nutrimentū ficus nō existat ī roboꝛe nutrimēti carnis ⁊ granoꝛū: est tamē vehemētioꝛis roboꝛis ꝙ nutrimentū oīm fructuū. vt vult auicenna secūdo canonis. cap̄. de ficubus / Et ibidē etiā dicit ꝙ ficus est nutribilioꝛ ceteris fructibus Et idē vult auicenna. tercia primi. cap̄. de regimīe eius quod comeditur dicens ꝙ inter fructus / fructus magis nutritiui ⁊ similioꝛes ⁊ ꝓpinquioꝛes carnibus ī nutriendo sunt ficus ⁊ vue valde mature ⁊ dactili /. Circa electionē vero earū sciendū est ꝙ scd̄m auicennā: secūdo canonis cap̄. de ficubus. Melioꝛ est alba. quia leuioꝛ. deinde rubea siue citerna. ⁊ deinde nigra. Et que vehemēter matura ē melioꝛ est ⁊ ꝓxima ad hoc vt nō noceat. Item humide et recētes ficus magis ⁊ velocius nutritiue sūt ꝙ sicce. et citius transiūt de stomacho ad epar. et magis humectant epar: et magis lenificāt ꝙ sicce: Uerū sicce sūt minus inflatiue ⁊ magis stomacho cōuenientes ꝙ humide Et de siccis dicit auicēna loco p̄allegato. Sicca quidē ī suis opationibus est laudabilis verum sanguis ex ea generatus nō ē bonus. et ꝓpter hoc facit pediculos verum si sit cum nuce. tūc eius chimus. idest humoꝛ fit bonus et post nucem cū amigdala. Et postea dicit ꝙ administratio sicce cum ieiuniū adest est mirabilis iuuamenti in aperiendo vias cibi. et pꝛopꝛie cum nuce ⁊ amigdala. cum tamen eius nutrimentum cuꝫ nuce sit plusꝙ cū

amigdala. Et conueniũt vtreq; ficus in hoc q in ipsis est inflatio et lenificatio et expulsio superfluitatũ ad cu tem: et prouocatio sudoris ⁊ remotio asperitatis guttu ris: et mundificatio et lenitio pectoris/ pulmoīs et canne eius et apertio opilationũ epatis renum et splenis.
Duodecima res est vua recens. idest vua dulcis et bene matura. Pro quo sciendum q vua est triplex. Nam que dam est īmatura et acerba: ⁊ fit ex ea agresta. ⁊ ista strīgit ventrem et coleram rubeam reprimit atq; sanguinē Et multum valet in fluxu ventris colerico. Alia est ma tura viridis et recens. ex qua fit vinum. Et ista speciali ter quando est alba et sine nucleis ⁊ cortice/ventrem laxat: et ceteris fructibus plurimi ⁊ melioris nutrimenti existit sicut ⁊ ficus minoris tamen nuutrimenti est q̃ ficus. vt habet Auicenna secundo canonis. cap̄. de vua. Uerum est tamen q ventositatē generat et inflationes et ventris dolorem. Et si remanserit per duos dies vel tres post collectionē suspensa donec cortex detumescat: melius nutrit ⁊ minus laxat nec tantũ inflat. Et habentes stomachũ plenum cibo ⁊ īmundũ malis humoribus nullomodo comedant vuas et specialiter recentes ⁊ sine arillis. velociter enī in stomacho īmundo corrumpũtur: et in stomacho pleno cibis quia nimis cito digeruntur: et non poterunt exire de stomacho post earum digestionem propter cibum nondum digestum. quare tunc in stomacho corrumpũtur: et alium cibum corrumpũt. Et similiter etiam intelligendũ est de aliis fructibus laxatiuis. Et si aliquis velit sumere vuam viridem et recentem bonũ est q primitus infundat̄ in aqua frequenti per horam. et deinde ponatur in aquā frigidā et post sumatur. Rasis vero tercio almasoris de vua recenti ⁊ specialiter dulci dicit q cito corpus impinguat et augmentat erectionem virge. Et vlterius dicit q illa vua que est subtilioris coru. idest corticis citius descendit a stomacho. Illa vero que est grossioris tardius. Alia est vua sicca que passula vocatur. et ista licet po-

natur ⁊ numeret inter equalia.parū tamē caliditati attinet:et bene nutrit.secundū Rasim loco pallegato.⁊ cōfortat stomachū:⁊ epar secundū auicennā loco preallegato:⁊ opilatiōes remouet. Et dicit q̄ epar impinguat ex eis:⁊ maxie si mundent ab arillis. Et sic textus predictus potest intelligi de vua matura recenti: ⁊ de vua sicca que passula dicitur.

Textus.

Uina probantur odore/sapore/nitore/colore.
Si bona vina cupis:hec quinq̄ pbantur in illis.
Fortia/formosa/fragrantia/frigida/frisca.

Cōmentum

In hoc textu ponūtur quatuor generalia: q̄bus vina probātur. Primū est odor. Uinū enī boni odoris siue redolens multiplicatiuū est.spirituū subtiliū. Et scd̄m cōstantinū.q̄nto theorice.bene nutrit et bonū sanguinē generat. Uinū vero fetidū abhomiabile est nature hūane spūs grossos ⁊ melācolicos generās. Et scd̄m constantinū q̄nto theorice. Malū sanguinē et capitis dolorem ex malo fumo caput ascendente generat. Galienus v̄o tercia regiminis acutorū.cōmento primo loquēs de diuersitate vinorū ex odore dicit q̄ ex vino est boni odoris ē melioris chimi.idest humoris et scd̄m illud est multitudo que implet ex eo caput quod est:quia est subtilius et calidius.quod autē ex eis est mali odoris secundū malicā chimi generati ab eo erit pausitas lesionis eius ī capite quod est q̄a est frigidius ⁊ grossius. Illud autē cui penitus nō est odor nō facit oīno aliquid accidere in capite:quia est vehemēter grossum. Secundū est sapor.sicut enī cibus sapidior melius nutrit ⁊ melius a stomacho amplectitur. vt dictum est in sententia precedenti.ita et vinum. Circa istud tamen est sciendum q̄ vina in sapore diuersificātur. Queda enī sūt dulcia alijs nutribiliora grossum sanguinē facientia:⁊ ventrē humectantia ad digerendū dura:et sitim generātia. Alia sunt pōtica siue stiptica stomachū cōfortantia/ventrē cōstipan-

tia pectori ꝛ sue pertinẽtie.scilꝫ pulmoni ꝛ canne eiꝰ no ciua intestinis cõgrua ad digerendũ dura. Alia sũt acer ba que sũt diuretica.i.vrine ꝓuocatiua: grossos humo= res nõ generãtia se dissoluẽtia. Alia amara minus cali= da.vt habet constãtinus q̃nto theorice. Terciũ est nitor siue resplẽdentia que indicat sup subtilitate vini. ꝛsic ex cõsequẽti super subtilitate spirituũ ex ipso generatoꝝ. Quartũ est color. Ex parte enĩ coloris vina diuersificã= tur ĩ nutritiõe. Uina enĩ rubicũdiora ceteris paribꝰ ma gis nutribilia sũt albis.et ideo plus cõueniũt macris q̃ alba. Alba tamẽ plus conueniũt pinguibus. Et de ista diuersitate vini ex colore dictũ est prius ibi. Oua recen tia. Deinde in textu ponũtur q̃nq̃ specialia q̃bus ꝓba= tur bonitas vini. Primũ tangit cũ dicit fortia. Fortitu= do enĩ vini cognoscit ex effectu. Uinũ enĩ forte ẽ qd cale facit corpus vehemẽter replens caput.scdm̃ Galienũ cõ mento primo tercie particule regimis acutoꝝ. Istud enĩ vinũ maxime spirituũ est multiplicatiuũ ꝛ multũ nutri tiuũ. Caueant tñ ab illo nisi sit limphatũ qui sunt debi lis cerebri:quia magna effumatio ab ipso ad cerebrum ipsoꝝ pueniret:ꝛ ipsũ lederet. Secundũ tangit cũ dicit formosa. Uinũ enĩ formosũ siue pulcrũ: quia cũ maiori appetitu sumit melius digeritur ꝛ melius nutrit. Ter= ciũ tangit cum dicit fragrãtia. Uinũ enĩ fragrans siue bene redolens maxime confortatiuũ est:ꝛ spirituũ subti liũ generatiuũ.vt dictũ est. Quartũ tangit cũ dicit frigi da. Nam vinũ debet esse frigidũ quo ad actũ:nõ autem quo ad effectũ. Uinũ autẽ calefactũ cũ sit rarius ꝛ subti lius citius inebriat/neruos debilitat:ꝛ caput ledit: nisi ĩ modica q̃titate sumptũ fuerit. Quintũ tangit cum dici tur frisca. Uinũ enĩ bonũ debet esse friscum siue leue qd spumãdo sonũ facit:ꝛ habet spumã tenuẽ de facili labi lem ꝛ in medio existentẽ: siue quãdo in eo mouet athomi. Uinũ enĩ nõ istius dispositionis pendulũ dici debet et maxime si non sonat vel corpora athomalia non ha= beat. Uel debꝫ dici debilevel limphatũ si spumã habeat

cū magnis ampulis: vel ad latus cyphi spuma diu maneat.

¶ Textus.

¶ Sunt nutritiua plus dulcia candida vina.

¶ Cōmentum.

¶ In hoc textu ponit̄ vnū documentū de vinis. Et ē q̄ vina candida ꝛ dulcia ceteris paribus plus nutriūt reliquis vinis/ et istud voluit cōstātinus loco p̄allegato et idē vult auicenna. tercia primi. ca. de regimīe aque et vini. vbi dicit/ Vinū quoq; grossum quod est dulce: ē melius illi qui vult esse pinguis. Et ratio est q̄a vina dulcia vehemēter a mēbris attrahūtur ꝓpter eoꝝ dulcedinez cui natura congaudet. Nam dicit auicēna scdo canonis tractatu primo. ca. tercio. Operationes aūt dulcis sūt digestio ꝛ lenificatio ꝛ multiplicatio nutrimēti ꝛ natura diligit ipsū: ꝛ v̄tus attractiua attrahit ipsū. Et licet iste textus verificet̄ de omī vino dulci. eligibile tn̄ est vinū moderate dulcedis: ꝛ nō dulce in sūmo sicut vinū qd̄ vulgo muscadellū/ siue muscadetū dicit̄. quia tale corrūpit sanguinē. Cuius ratio ē q̄a natura rapit auide tale vinū a stomacho ad epar priusq̄ digerat̄ quod in eo est vtile chilificationi. ꝛ anteq̄ maturet̄ eius superfluitas propter delectationē eius maximā in cōnaturalitate dulciū. ꝛ sic replet sanguinē aquositate indigesta ex qua reddit̄ apt⁹ ebullitioni ꝛ putrefactioni / Et istud etiā intelligendū ē de aliis cibis dulcibus in sūmo. Pro maiori noticia sciēdum ē q̄ ex vsu vini dulcis ꝛ alioꝝ nutrientiū dulcium tria timent̄ nocumenta: ꝛ maxime his que ad ea proni sunt. Primū est fastidiū ꝓpterea q̄ dulcia suis caliditate ꝛ humiditate leniūt: ꝛ applanant orificiū stomachi īducentia illic dispositionē contrariā inanitioni ꝛ corrugationi illius que sūt causa famis. Scdm est velocitas inflāmationis eoꝝ ꝛ cōuersionis in colerā. Nā res dulces cōuenientissime sūt in ḡnatione colere/ Et ꝓpter hoc mel plus omībus rebus generat colerā: qm̄ ipsū est dulcius omibus rebus/ et post ipsum vinū dulce. vt habet Galienus in cōmento illius canonis tercie particule re

giminis acutoꝝ. Mentē leuius percutit. Et hinc est ꝙ i=ducit sitim: nec cōuenit febricitātibus. nec etiā colericis. vt ibidem dicit Galienus. Terciū est opilatio epatis et splenis. quia dulcia trahūtur ab eis cum fece sua ꝓpter magnā delectationē quā habent in eis: ⁊ maxime epar anteꝙ̄ digerantur: quare illic leuiter inducunt opilatio nes cooperante ad hoc substantia grossa in qua funda tur sapor dulcis. secundū Auicennā. secūdo canonis. tra ctatu primo. cap̄. tercio. Et hinc est ꝙ vinū dulce minus est vrine prouocatiuū ꝙ̄ alia vina. Et cōtra ista tria no cumenta sūme valent acetosa. quia appetitū sua acetosi tate prouocant. et sua frigiditate inflāmationē prohibēt et subtilitate sue substantie opilationes aperiunt. Notā dum insuper ꝙ licet vina dulcia ⁊ alia nutrimenta dul cia opilent epar et splenem. deopilant tamē ipsum pul=monē. Et ratio quare nō opilant pulmonē sicut epar et splenem est: q̄a a dulcibus in transitu suo per mery nil nisi subtile ad ipsum resudat. et sanguis genitus ex re=bus dulcibus ad pulmonē venit iam purificatus ī epa te prius: et in corde subtiliatus. et istud vult Galienus ī cōmento illius canonis tercie particule regimis acuto=rum. Dulcis potus. Item vina dulcia minus inebriant secundū ypocratē. tercia particula regiminis acutorum canone illo. Mentē leuius ꝑcutit ꝙ̄ reliqua fortiora vi=na. Ex ꝓdictis concludi potest ꝙ si bibatur vinū ratione nutritiōis corporis restauratiōis ⁊ impiguationis: sicut cōtingit in his qui macri sūt: siue naturaliter siue acci=dētaliter. tūc cōpetūt vina dulcia ⁊ grossa sufficiēter colo rata. talia eni vina sūt sufficiēter nutritiua ⁊ deꝑditi restau ratiua: ⁊ corporū impiguatiua. vñ cōueniētiora sūt ad ī=pinguandū corpora macra. Et ꝑ oppositū si intēdamus nō nutritionē nec de ꝑditoꝝ restaurationē ne ipingua=tionē. vt ꝯtingit ī his q̄ sunt multū carnosi ⁊ pigues. tūc vina subtilia nō dulcia sꝫ sapore amicabilia odorifera ad albedinē declināntia sufficiēter fortia eligēda sīt. Si vō detur vinū ad sitis extinctionē. tūc vinū albū subtile debi=

le est eligibilius.tale enī vinū magis humectat ⁊ infrigidat.⁊ per cōsequēs melius extinguit sitim.⁊ q̄to sitis ē maior:tanto male vinū est cōuenientius.Si vero vinum detur ad spirituū cōfortationē ⁊ reparationē:⁊ virtutis ꝯfortationē.tūc debet dari vinū subtile odoriferū: saporis delectabilis/mediocris coloris/sufficiētis fortitudīs et tale vinū debet sumi cū pauco cibo.⁊ debet esse depuratū ab vtraq; supfluitate.⁊ debet sumi ī pauca q̄titate Si vero intēdamus pectoris ⁊ pulmonis mūdificationem:et ventris laxationē.tunc vina mediocris substantie sapore dulcia sunt magis eligibilia.

¶ Textus.

¶ Si vinum rubeum nimiū quandoq; bibatur.
Venter stipatur:vox limpida turbificatur.

¶ Cōmentum.

¶ In hoc passu ponūtur duo nocumenta nimie potationis vini rubei.Primū est ꝙ nimia bibitio vini rubei cōstipat ventrē.i.duros facit secessus seu difficulter habere egestionē.Cuius causa scdm̄ aliquos ē.q̄a tale vinum rubeum plus ceteris paribus ē calefactiuū: ⁊ magis nutritiuū.Inquantū enī plus est calidū:magis exsiccat. et inquantū magis nutritiuū auidius a natura retinetur. Potest tñ textus intelligi de nimia potatione vini rubei stiptici aut pontici.ex qua stipticat̄ ⁊ constipatur venter propter stipticitatē aut ponticitatē vini.Circa istud tamen sciendū est ꝙ si exhibeat̄ vinū ad stomachi ⁊ viscerū contentiue fortificationē eligemus vina grossa pontica vel stiptica rubea vel nigra.sicut cōtingit in habentibus fluxum ventris ꝑpter debilitatē contentiue stomachi.⁊ istud vult ypocras tercia particula regiminis acutorū.canone illo.Palmeus quidē.⁊ niger.⁊ similiter galienus in cōmento illius.Sed si intēdamus confortationē digestiue competūt vina subtilia vel mediocria ī substantia ⁊ colore boni odoris ⁊ cōuenientis saporis ⁊ sufficientis vigoris ⁊ aliqualis stipticitatis. Secundū est exasperatio gutturis siue raucedo quā inducūt aliqua

vina intense rubedinis. ꝑpter eorũ siccitatẽ ꝛ terrestrei tatem. Et istud nocumentũ etiam contingit ex vinis ru beis patrie brabãcie ꝑpter eoꝝ stipticitatẽ ꝛ terrestreita tem. Et maxime quãdo musta sunt vina predicta istud nocumentũ secundũ contingit. Non tamen primũ: quia mustũ magne rubedinis solet inducere ventris fluxum propter feces suas terrestres cũ eo mixtas que sui mor= dicatione mordicãt intestina. ex qua mordicatione flu= xus ventris causaẽ. Et tale vinũ non debet bibi mustũ. idest ꝙdiu fuerit turbidum: ꝛ bulliens. quia ex quo ipsũ est mordicans ꝑpter suas feces terrestres: ab eo etiam eleuatur fumus mordicans qui ad cerebrũ veniens sui mordacitate mordicat oculos atq; rubificat. Et istud eti am intelligendũ est de istis mustis patrie brabancie si= ue rubeis siue albis ꝑpter eoꝝ terrestreitatẽ. Causa aũt quare iste fumus est mordicatiuus est ꝗa vinũ a quo dis soluitur est mordicatiuũ. Jam vt dicit Galienus prima particula amphorismoꝝ ĩ cõmento illius amphorismi et qui crescũt quicqd a qualibet re dissoluiẽ ei vnde dis= soluitur necesse est vt assimiletur.

Textus.

Allea/nux/ruta/pira/raphanus/et tyriaca
Hec sunt antidotum contra mortale venenũ.

Cõmentum.

In hoc textu ponũtur sex medicine valentes cõtra ve nenũ. Prima est alleũ quod maxime valet contra nocu mẽta ꝓuenire solentia ex mala aqua. ꝛ maxĩe valet cõ tra potum male aque. de quo dicit serapion in aggrega torio. ca. de eo. ꝙ quãdo sumiẽ alleũ ꝛ post bibitur aqua corrupta nõ nocet aqua illa potanti. Et idẽ ĩnuit auicẽ= na secũdo canonis. ca. de eo. et tercia primi. ca. de cõser= uatione iter agentes a nocumẽto diuersarũ aquarũ. Et istud idẽ etiam operaẽ cepe. vt vult auicẽna secũdo ca= nonis. ca. de eo. ꝛ sic põt cõprehendi sub alleo. Et de eo etiã dicit auicẽna tercia primi. loco ꝑallegato. ꝙ cepe ẽ vt tyriaca malarũ aquarũ ꝛ maxĩe cũ aceto: ꝗa cepe est

ſubtiliatiuũ/inciſiuũ/abſterſiuũ cũ ſtipticitate: ⁊ aperit
fortiter. vt vult Auicẽna. ſc̄do canonis. cap̄. de eo. Et eſt
calidũ in tercio. quare calefacit malas aquas ꝓhibens
ne ſua frigiditate ſtomacho noceãt: ⁊ ſubtiliat groſſas:
faciẽs eas cito penetrare. Et acetũ hinc permixtũ vigo=
rat virtutẽ eius in ſubtiliatiõe ⁊ penetratiõe aquarum
et ꝓhibet a ſiti quã inducere ſolet cepe comeſtũ. Et eadͦ
ratio verificat̃ de alleo. Et ergo etiã dicit auicẽna tercia
primi. loco preallegato: ꝙ allea comedẽda ſunt ſuper a=
quas groſſas ⁊ turbidas: q̄a ſubtiliant eas. cito deſcen=
dere faciũt ⁊ ꝓhibent ne ſtomacho noceant: ⁊ inteſtinis
⁊ ne venas opilent. Alleũ p̄terea comeſtum ante iter: et
poſt hoc ex melioribus rebus eſt ⁊ cõueniẽtiorib⁹ illis q̄
veniũt ab aere frigido/vel qui vadũt ad eũ. vt ĩnuit aui
cenna. tercia primi. cap̄. de regendo iter agentẽ in frigo=
re ⁊ congelatũ. Et ex iſto ſequit̃ ꝙ alleũ multũ valet iter
agẽtibus: ⁊ per diuerſas terras eũtibus: ⁊ diuerſis poti
bus vtẽtibus. Juxta illud metricũ. Allea qui mane ieiu
no ſumpſerit ore. Hũc ignoratũ nõ ledit potus aquarũ. — *Carmina sunt hec*
Hec diuerſoꝝ mutatio facta locoꝝ. Ualet p̄terea alleũ
ad puncturã vermiũ venenoſoꝝ ⁊ morſũ ſerpentũ quã
do bibitur cũ vino quod Auicẽna ſecũdo canonis. cap̄.
de eo ſe dicit fuiſſe expertũ. Et cõfert etiã morſui canis
rabioſi: ⁊ qñ fit emplaſtrũ ex alleo: ⁊ foliis ficus ⁊ cimi=
no ſup̄ morſũ mugali cõfert. vt ibidẽ dicit Auicẽna. Ce=
pe vero ſecundũ auicennã. ſecũdo canonis. cap̄. de eo. cõ
fert etiã morſui canis rabioſi cũ linitur ſup̄ ipſum aqua
eius aut emplaſtrat̃ ex eo cũ ſale ⁊ ruta. Et cepe qđ co=
medit̃ expellit nocumeutũ vẽtoſitatis venenoſoꝝ. Et di
xerunt quidã ꝙ ipſũ generat in ſtomacho humorẽ hu=
midũ plurimũ frangentẽ nocumentũ venenoſoꝝ. No=
tandũ eſt circa iſtud ꝙ alleum ⁊ cepe: ⁊ ſimiliter etiam
porrũ via cibi nõ cõpetunt tẽperatis corporibus nec ca
lidis: ⁊ ſpecialiter cruda. parũ enĩ nutriunt: ⁊ male nu=
triunt: ⁊ generãt ſanguinẽ acutum ⁊ pungitiuũ. groſſos
humores tñ ſubtiliant: ⁊ viſcoſos incidũt: ⁊ poſtꝙ deco=

cta sunt ꝑdunt pungitiuitatē.⁊ adhuc remanet virtus i cisiua ⁊ subtiliatiua:vñ magis cocta cōpetunt ꝙ cruda Porri enī sunt calidi ⁊ sicci:⁊ dant corpori alimentū il-laudabile⁊ oculis nocēt:⁊ generāt sanguinē nigrū⁊ me lancolicū.⁊ somnia terribilia ⁊ neruos ledūt rōne pun-gitiuitatis eoꝝ nocent dētibus ⁊ gingiuis: ⁊ nullus co-lericus nec melācolicus eis vtat:⁊ specialiter crudis.Ce pe calide sūt ⁊ habent humiditatē superfluā terrestrem cū huīditate aquosa subtili indigesta.Si comedant cru da generāt ī stomacho humores malos ⁊ putrefactibi-les⁊ corruptibiles ⁊ inducūt somnia mala ⁊ terribilia⁊ dolorē capitis.Et nimius vsus earū disponit hominem ad memoriā deperdendā:⁊ ꝑturbat intellectū:⁊ ꝑducit ad dementiā.Sed si comedant cocte cū aqua laudabi-liū carniū laudabiliter iuuāt digestionē:⁊ minuūtur ea-rum nocumenta ⁊ temperant cibaria frigida cum qui-bus decoquūtur.sed melius est eis non vti.Allea calida sunt ⁊ declinant ad aliqualē humiditatē : sed minus ꝙ cepe valent contra ventositatē ⁊ valent in tussi: ⁊ bene screare faciunt.sed nocent visui ⁊ dolorē capitis indu-cunt:et sunt tyriaca rusticoꝝ.Et sic predicta solū conue niūt his qui fleumaticū aut grossum viscosū humorem habuerint.Colerici vero a predictis abstineāt. Secūda est nux.de qua dicit auicēna.secūdo canonis. cap̄.de ea. ꝙ ipsa cum ficubus et ruta est medicina omibus vene-nis:⁊ ex ea cum cepe ⁊ sale fit emplastrū super morsum canis rabiosi . Et istud maxime ītelligitur de nuce sicca ante cibum sumpta modo predicto. Et circa istud vlte rius sciendū est ꝙ nuces sicce peiores sunt recentibus.⁊ humidis:quia sicce magis vnctuose sunt rōne cuius in colerā conuertūtur:⁊ inducunt capitis dolorē:⁊ oculos turbant:⁊vertiginē generāt:⁊ specialiter sumpte post ci bum.⁊ lingue paralisim inducūt:⁊vomitū prouocant⁊ vesicas in ore faciunt.Et habentis stomachū colericum maxime debent euitare nuces siccas:⁊ quāto antiquio-res tāto peiores sūt.Recētes aūt minus/male sūt q̄a nō

sunt tante vnctuositatis. ꝛ ideo nō generāt dolorē capi
tis aut vertigenē. ꝛ similia sicut sicce: ꝛ ratione humidi=
tatis lubrificātis laxant ventrē. et si aliquantulū torreā
tur ꝛ comedanť post cibū: comprimūt cibum sumptū.
Et sic patet ꝙ nuces recētes sunt magis cōueniētes cor
poribus sanis ꝙ̄ sicce. Tercia est ruta. de qua dicit aui=
cenna secūdo canonis. cap̄. de ea ꝙ resistit venenis. Et
postea subiūgit. Et bibat qui sibi timet ne ī potu sumat
venenū ꝛ pungi a venenosis de semie eius pondus . ʒ. i.
cū foliis suis cum vino. et ꝓprie si bibiť cum nuce ꝛ bo=
lo oībus cōtritis ꝛ cōmixtis. Et dicit aristoteles ī de aīa
libus ꝙ cū mustella vult pugnare cū serpente siue cum
buffone ipsa comedit ruta vt interficiat eum quia odor
rute ē inimicus veneno. vnde comestio rute cū ficubus ꝛ
amigdalis dulcibus ī mane p̄seruat a veneno. Notādū
circa istud ꝙ duplex est ruta. quedā domestica ꝛ alia sil
uestris. Domestica melior siluestri est. qa siluestris ꝛ ma=
xime sicca calida ꝛ sicca est ī quarto gradu. quare pluri
mū sumere de ea est ꝑniciosū. Domestica vero humida
calida ꝛ sicca est ī secūdo gradu. sicca vero in tercio. Et
est incisiua resolutiua carmīatiua ventositatū. ꝛ istō ma
xime cōuenit sicce. Nam dicit serapion. cap̄. de ea. ꝙ est
de rebus magis cōferētibus inflationibꝰ. idest vētosita=
tibus: sed ī humida ē inflatio. Itē ruta vehemēter acuit
v. sum: ꝛ ꝓprie succus eius cū succo feniculi ꝛ melle col
lirio facto ex ea / aut comesta. vt dicit auicēna secūdo ca
nonis. cap̄. de ea. Quia tamē in. succo rute quedā ē bau=
racitas nocens oculo. ideo ruta pōt applicari oculo vē=
tilando: ita ꝙ solū vapor siue fumalis euaporatio eius:
et nō substātia rute ad. substantiā oculi ꝑtingat. Quar=
ta est pira. de q̄bus dicit auicēna scdo canonis. ca. de eis
ꝙ sūt cura fūgoꝝ mortificātiū. Et qn̄ coquūť isti fūgi cū
piris: minorať nocumētū ipsoꝝ. Vel pōt iste textus. veri
ficari de piris aromaticis. q̄ sui aromaticitate sp̄s ꝯfor=
tarēt. ꝛ sic nocumētū veneni repellerēt. Quita ē rapha=
nꝰ de qᵒ dicit auicēna scdō canoīs ca. d̄ eo ꝙ ꝯfert morsui

vipere:et cũ vino morsui cornute etiã. Et semen eius cõfert venenis ⁊ vermibus venenosis. Et si ponat frustrũ eius sup scorpionẽ/moritur: ⁊ aqua eius est expta i hoc. et est fortior. Et si momorderit aliquẽ scorpio q̃ raphanũ comederit/nõ nocebit ei. Et confert etiã prefocationẽ que fit a fungis mortiferis. Uel potest dici ꝙ raphanus valet contra venenũ: quia ꝓuocatiuus est vomitus et sic per vomitũ stomachus purgat a malis humorib⁹ si qui in eo sint. ¶ Et circa istud sciendũ est de raphano de radice que sunt propinqua in cõplexione ꝙ nocent corporibus colericis. generãt eni sanguinẽ acutum ⁊ pũgitiuũ. et raphunus est malus stomacho/faciẽs eructuare, et generat humorem grossum. Et si digestiua sit debilis/generat humorẽ crudum. habet tamẽ virtutẽ subtiliatiuã et incisiuã. Quidã autẽ comedũt radicẽ ⁊ raphanũ post alios cibos/ ad confortandũ digestionẽ de quo admiratur Galienus. Unde verũ est quod expientia docet. Et dicũt sapientes medici/ꝙ si comedãtur post aliũ cibum: iuuant ad digestiõnẽ ⁊ descensum eius et ventrẽ laxant. sed si comedãtur ante alium cibũ: impellunt cibum ad supiora: ⁊ vomitũ inducunt. Bonũ est autẽ ꝙ comedãtur cum aceto et sale post alios cibos: et in pauca q̃titate. Uerũ est tamen ꝙ oculis nocẽt et capiti. Rasis vero tercio almasoris dicit ꝙ raphanus longã faciendo morã in stomacho incidit fleuma cuius folia cibum digerunt: et appetitiuã adiuuant quãdo parũ sumitur de eis. Sexta est tyriaca: que a toto genere valet contra venenũ. et ideo valet tam rationabilibus q̃ brutis contra venenũ tam frigidũ q̃ calidum. Et sub tyriaca põt cõprehendi metridatũ: quod simile operat. De tyriaca eni dicit auicenna. sexta quarti. tractatu tercio. cap. primo. Scias ꝙ canon maximus i curatione veneni est cõfortatio caloris innati et excitatio ipsius ad expellendũ sicut facit tyriaca. De tyriaca vero ⁊ metridato simul dicit Auicenna. sexta quarti. tractatu primo. cap. de medicinis cõmunibus ad venena. Sunt medicine que cõtra

rie sunt veneno. quare nō permittūt ipsum puenire ad cor: ⁊ sunt sicut tyriaca ⁊ metridatum

¶ Textus.

¶ Aer sit mundus habitabilis ac luminosus
Nec sic infectus nec olens fetore cloace.

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu notant᷑ quatuor circa electionē aeris habitabilis. quoꝝ primū est ꝙ homo debet eligere aerem mundū .i. nō infectū vaporibus. q̄a aer īmundus alterat cor secundū cōplexionē illius qd̄ sibi cōmiscet᷑. sicut innuit Haly. tercia tegni. in cōmento illius canonis. Oīa hec enī. ⁊c. Secundū est ꝙ homo deb3 eligere aerē luminosū. Aer enī turbidus inducit in corpore tristiciā ⁊ pigriciē. q̄a aer turbatus cōmiscet humores: ⁊ turbid⁹ ad cor peruenit: quare ex ipso ⁊ humoribus grossi ⁊ turbidi generant᷑ spūs: aīam tristificātes. ⁊ pigriciē inducentes. Nichil est ergo quod magis iocundū facit hominez atq3 minus grauē q̄ in claro aere ābulare vel mane surgere. Terciū est ꝙ homo debet vitare aerem infectū: cuiusmodi est aer in quo fiūt strages. Cōmuniter enī in locis in q̄bus precessit maxima hoīm interfectio sequitur pestis: ⁊ in locis vicinis. Aer enī infectus quādo inspiratur inficit spūs in nostro corpore. Quartū est ꝙ homo debet vitare fetorē cloace, et per hoc innuūtur infectiones particulares aeris. cuiusmodi est infectio aeris latrinarū vel fouearū coquine vel locoꝝ in q̄bus proiciunt᷑ cadauera mortua ⁊ ossa mortuorū ⁊ aeris vicini aque in qua putrescit linū vel canapis. Aer enī taliter infectus inficit spūs nostri corporis ⁊ maxime cerebro nocet. Et hinc est ꝙ dicit Auicēna. scd̄a primi. doctrina secūda. cap. scd̄o. Et aer quidē dū est tēperatus ⁊ clarus neq3 substantia extranea cōplexioni spūs cōtraria ei admiscetur est sanitatē efficiens et ipsam cōseruans. et cū mutatur contrariū sue opationis operat᷑. Et pro maiori declaratiōe p̄dictoꝝ sciendū est ꝙ aer necessarius est ī regimīe sanitatis duplicit᷑. Primo q̄dē ꝓpter refrigera

de surgendo mane

tionē cordis. Scd̄o ꝓpter expulsionē fumosarū sup̄flui-tatū tribulantiū spm ⁊ calorē innatū. sicut enī exteriori bus nos videmus ꝙ ignis sine euētatiōe aeris suffocaꝉ ⁊ extinguiꝉ. sic etiā imaginari debem⁹ ꝙ spūs ⁊ calor in-natus indigēt aere ipsū nutriēte ꝯseruāte ⁊ obtēperāte. Obtēperatio igiꝉ caloris innati fit per aeris attractio-nē. ⁊ eius depuratio fit per aeris expulsionē. Primū q̄-dē fit per motū attractiōis. et scd̄m per motū expulsio-nis. Si igiꝉ aer attractus sit fetidus ⁊ ipurus corrūpiꝉ calor ⁊ spūs innatus. Aer igiꝉ debet esse bone substātie cui nō admisceꝉ aliq̄d ex vaporibus nec fumositate ex-tranea. Non enī debet esse aer turbidus nec nebulosus: nec malis vaporib⁹ admixtus. hic enī aer humores cō-turbat ⁊ aīam cōtristat. vt dictū est. Et debet esse disco-opertus celo: ⁊ nō inter parietes ⁊ tecta cōstrictus: ⁊ vt sit ad vnū dicere maxime euitād⁹ est aer īclusus ⁊ nō euētatus. Uerū ē tñ ꝙ tēpore epidimie ī quo accidit ae-ris putrefactio cōis eligēdus est aer īclusus. Unde tem-porib⁹ illis bonū est manere ī domibus ⁊ tenere fene-stras clausas ne aer putrefactus ingrediaꝉ. sꝫ alias aer discoopertus melior existit. Euitādus est p̄terea in regi-mie sanitatis aer cui misceꝉ vapores lacuū ⁊ ꝓfundita tum aquā putridā cōtinentiū ⁊ olerū taliū: qualia sunt caules ⁊ eruca ⁊ similia. ⁊ arborū viscosarū malaꝝ qua les sūt ficus ⁊ nuces. Amplius eligēdus ē aer ī quo suf-flant vēti ex terra alta vel equali. Et multū etiā sollici-tari debem⁹ ꝙ aer nō excedat ī aliqua qualitatū prima-rū. s. caliditate/frigiditate/huīditate/⁊ siccitate. quod si forsan ꝯtigerit obtempereꝉ per artē quā tñ possibile est. Et ista colliguntꝉ ab auicēna. scd̄ā primi doctrina secun da. cap̄. diuersis.

¶ Textus

¶ Si tibi serotina noceat potatio vina
Hora matutina rebibas: ⁊ erit medicina.

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu poniꝉ vnū documentū. ⁊ ē ꝙ si quis ma-leualuerit ex sūptione vini de nocte siue tēpore serotino

talis in crastino debet iterato sumere vinū. Unde pota tio vini nocturna potest īducere ebrietatē siue sitim ma tutinā. vel potest inducere supcalefactionē corporis. Si vero inducat supcalefactionē corporis: tūc maximus er ror est de mane iterū sumere vinū. quia est addere ignē igni. Si vero homo incurrat ebrietatē cū aliquali nau sea. tunc de mane bonū est sumere vinū. quia ex sūptio ne vini de facili: tunc prouocatur vomitus. ex quo sequitur mūdificatio stomachi. qua mundificatiōe facta de facili cessat nocumentū ebrietatis et nausea. Et ppterea con sulit ypocras semel in mense inebriari: vt ex ebrietate p uocetur vomitus qui est maxime pseruatiuus ab egritu dinib9 cronicis. idest longis ⁊ malis. Si etiā ex potatio ne vini nocturna ledatur aliquis. ⁊ hoc ppter inconsue tudinē potandi vinū. tunc de mane potest cōcedi vinū vt assuescat. ⁊ sic minus leditur a sūptione vini. A con sueto enī minor fit lesio. vt vult ypocras secūda ampho rismorū: ibi. Ex multo tēpore consueta. ⁊c. Si vero ex po tatione vini nocturna sequatur sitis matutina: illa ē men dosa que curatur potatione vini. magis tamē sedatur po tatione aque. Et quia iam dictū est de lesione ex sump tione vini Sciendū est q homo debilis cerebri ⁊ etiam cuiuscunq alterius cōditionis sūmopere cauere debet a frequēti ebrietate. Frequens enī ebrietas scdm auicen nā. tercia primi. cap. de regimīe aque et vini/inducit sex incōmoda in corpore humano. Quorū primū est corru ptio cōplexionis epatis. qa vinū superflue bibitum ad epar veniens vel supflue resoluit calorem ipsius. vnde amittit virtutē sanguificā. et loco sanguinis generat a quositates efficientes ydropisim: vel incendit epar ⁊ hu mores eius vnde generatur lepra vel mania. Scdm ē cor ruptio cōplexionis cerebri ppter assiduā eleuationē fu morum. vini ad ipsum disponentiū calidum cerebrum manie et frenesi et frigidum epilentie/litargie/appople xie/et subeth. Tercium est debilitas neruorum. Uidem9 enī bibulos inebriari solitos tremere caput ⁊ mēbra nō

solum in senio: sed etiā in senectute et iuuētute quādoqȝ
Quartū est egritudines neruoꝝ: sicut spasmus ⁊ parali
sis/quia vinū suꝑflue acceptum sepe in stomacho acetū
efficit quod valde nocet neruis. Sepe quoqȝ conuertit
ex defectu digestionis in aquositates indigestas que ner-
uos remolliūt. Et sepe ducit hūores grossos ad neruos
qbus distendunt vel contrahunt. Quintū est appople-
xia ꝓpter huiditates cerebri multiplicatas a vino/ ita
vt totaliter opilent vias spirituū animaliū a cerebro in
mēbra. Sextū est mors subitanea/dū scilȝ stertēdo ⁊ dor
miendo vie anhelitus multitudīe vini vel humiditatū
ex eo generatarū claudunt ⁊ ebrius suffocat. Et licet vi
nū īmoderate sumptū ṗdicta inducat nocumēta. mode-
rate tamen sumptū multū inducit iuuamēta. Tāgit eni
Auicēna. cap. preallegato quiqȝ eius iuuamēta. Primū
est ꝙ est bonus cibi penetrator in toto corpore. idest faci
lem efficit penetrationē cibi cui īmiscetur ad omīa mē-
bra suis calore subtilitate ⁊ conuenientia in ꝓprietate
occulta. Secundū est ꝙ incidit fleuma: ⁊ hoc suis calore
et subtilitate substantie ⁊ resoluit ipsum. ipsū coaptādo
expulsioni: vias aperiendo: ⁊ naturā confortādo ad ex-
pulsionē. Terciū est ꝙ educit coleram rubeā in vrina et
aliis euacuationibus: vt sudore egestione ⁊ resolutione
insensibili. Et istud intelligendū est de vino subtili sub
rubeo vel albo quod vel debile sit ex natura sui vel for
titer limphatū. Alioqn multiplicaret coleram per con-
uersionē ipsius in eam ⁊ supcalefactionē epatis ab eo.
Quartū ē ꝙ facit melancoliā que grossa est ⁊ tardi mo-
tus faciliter labi per canales ꝓprios ab epate ad splenē
et a splene ad os stomachi ⁊ tandē a corpore cū fecibus
exire ⁊ flectit seu reprimit nocumētū melancolie ꝓpter
ꝯtrarietatē i cōplexione ⁊ modo substātie ⁊ i effectibus
Nā melācolia tristitiā pusillanimitatē ⁊ auariciā parit.
Uinū vero gaudiū/audaciā/magnanimitatē ⁊ liberali-
tatē. Quintū est ꝙ resoluit oēs modos seu species lassi
tudinis: nisi multa caliditas extranea fuerit eis sociata

quia vinū resolutos spūs abunde reparat/virtutē con=
fortat/humiditates relictas ī musculis neruis cordis et
iūcturis tollit aut minuit. Et si fuerit opus humectatio
vt in lassitudine arefactiua vinū velociter humectat dū
modo limphetur. Preter autē ista iuuamenta plurima
alia inducit. Oīm eni velociter ⁊ subito nutrimentū est
vinū/calorē et spiritū naturalē confortat:⁊ totū corpus
calefacit. ingeniū clarificat/irā compescit/tristitiā remo
uet/libidinē incitat. Et sup omēs potus semicrudos hu
mores digerit. Et vt sit ad vnum dicere vinū reddit ho
minē virilem: et scđm aīam ⁊ scđm corpus. vnđ ceteris
paribus non bibentes vinū sunt effemīati: respectu vi=
num bibentium.

Textus.

Signit et humores melius vinū meliores
Si fuerit nigrum corpus reddit tibi pigrum
Vinū sit clarumqꝫ vetus subtile maturum.
Ac bene limphatum saliens moderamine sumptum

Cōmentum.

Hic primo ponit̃ vnū documētū de vino. Et ē ꝙ vinū
melius: meliores gñat hūores. Et causa ē qa ꝙto massa
morū est melior: tāto humores ex ea geniti: meliores esse
debent. Deinde subditur ꝙ vinū nigrū inducit pigriciā
in corpore. Et causa est quia vinū nigrū grossius ⁊ ter=
restrius est reliquis. ergo spūs ab eo geniti grossi sunt.
Juxta illā auctoritatē Galieni prius allegatā. Quicqd
de aliqua re dissoluit̃ ei vnde dissoluit̃: necesse est vt assi
milet̃. Spūs autē grossi faciūt corpus graue siue pigrū
Deinde ponūtur septem documēta circa electionē vini.
Primū est ꝙ debet eligi vinū clarū. Tale eni quia subti
le est spūs subtiles ⁊ claros generat. Scđm est ꝙ debet
esse vetus. idest nō nouū. Nouū eni vinū siue mustū cete
ris paribus facilius inebriat. fluxū ventris ꝓuocat: at=
qꝫ colicā inducit: ⁊ cetera accidētia posterius dicēda: ibi
Impedit vrinam. Nec est intelligendū ꝙ vinū debet esse
oīno vetus. tale eni scđm auicēna. tercia primi. ca. de re

gimie aque ⁊ vini.est quasi medicina:⁊ nō sicut potus. idest magis inest ei virtus alteratiua corporis ad calidi tatē⁊ siccitatē q̄ vtus alterabilitatis a corpore per opus nutritionis:⁊ est pauci nutrimēti.quia est spoliatū a fe= ce ⁊ viriditate quā prehabuit:⁊ pene igneū factū ꝓpter quod in aggregatore scribit. cap̄.de vite autori tate ga= lieni/ꝙ est calidū ⁊ siccum in tercio gradu.Terciū estꝙ vinū debꝫ esse subtile.Subtile eni vinū multos spūs ꝓ= creat/atq̧ subtiles.grossum autē/grossos.Quartū est ꝙ vinū debet esse maturū ⁊ nō stipticū . Uinū eni stipticū abscindit oms species euacuationis.vt vult Galienus i cōmento illius canonis tercie particule regimis acutoꝝ. Sciendū etiā.⁊c.et ergo nocet corporibus indigētibus euacuatiōe per vrinā ⁊ omibus mēbris supioribus. vt ibidē etiā dicit Galienus.Uerū est tamen ꝙvinū stipti= cum conueniēs est infirmitatibus accidētibus in intesti nis.vt ibidē dicit Galienus.⁊ etiā supius dictū est . Re= mouet tamen stipticitas a vino per multā cōmixtionē aque.vt ibidē etiā vult Ga lienus.Quintū est ꝙvinū de bet esse limphatū.q̄a per hoc remittit vinū a sua fumo= sitate.⁊ sic minus inebriat.Et istud verū est devino sub tili.Uinū tamē grossum si limphet citius inebriat: quia per hoc subtiliat:et magis fumosum efficitur.Et de isto vino ītellexit auicē.q̄n dicit tercia primi.cap̄.de regimie aque ⁊ vini/ꝙvinū limphatū citius inebriat q̄vinū pu rum.Sextū ē ꝙ vinū debet esse saliens cū propinat. ⁊ ē vna de ꝯditionibus boni vini prius dictis.Septimū est sumptū ex ꝯditione bibētis⁊ nō vini.⁊ ē ꝙvinū debꝫ tē perate sumi:q̄a tēperate sumptū acuit ingeniū ⁊ indu= cit iuuamēta prius narrata.Ex p̄dictis oībus ꝯcludi po test ꝙvinū eligibilius ⁊ melius in sanitatis regimie ēvi nū mediū seu equale inter vetustatē ⁊ nouitatem.⁊ ē cla rum ad rubedinē trahens/bonū habens odorē ⁊ equa= lis saporis qd̄ nec acre nec acutū nec dulce sit. quod nō fumosū nec grossum necvalde subtile:sed ad subtilitatē declinās.quod etiā inter fortitudinē ⁊ debilitatem obti

De vino grosso

net mediocritatẽ. quod etiã nõ creuit in saxosis ⁊ lapi=
dosis mõtibus:nec in terra simpliciter plana ⁊ arabili:
sed in terra mõtuosa versus meridiẽ discooperata: ⁊ in
regione nõ nimis calida:nec nimis frigida. Et ista par=
tim colligũtur ex Auicẽna tercia primi. loco pallegato.
Circa regimen vini quo ad etates notande sũt tres re=
gule quas ponit auicẽna.tercia primi.loco preallegato.
Prima est q dare vinũ pueris in potu est sicut ignẽ ad
dere igni in lignis debilibus.eo q pueri vehemẽter ra=
ri sunt/⁊ de facili inflãmabiles ppter abundantiã sui
caloris innati.et snnt debiliũ neruo℞ ⁊ debilis cerebri.
quare ledit eos multipliciter vinũ/⁊ inflatione facili/⁊
pcussione cerebri: ⁊ neruo℞ sua penetratione facilima/
et effumatione copiosa. Cum igit pueris vinũ ĩ potu da
tur calor eius inflãmabilis calori pueri inflãmabili ad
ditur in corpore pueri quod est pauce resistẽtie:sicut de=
bile lignũ vel arũdo sicca vel stipula arida ante faciem
ignis. Secũda regula est q seni potest dari vinũ ĩ potu
qtum tollerare potest sine nocumẽto scilz qtum appe=
tit appetitu naturali ⁊ regulato. Sicut enĩ veteres ocree
aride ⁊ rugate renouãtur:oleo leniũtur ⁊ applanãtur.
sic corpora senũ potu vini electi sicut vini beluẽsis. Se=
nes enĩ frigidi sunt ⁊ a vino calefiũt:⁊ habent spiritum
tristem:⁊ abundãt in melãcoliis.sed vinũ exhilarat eos
⁊ melancolias reprimit/cõmuniter male dormiũt.vinũ
vero puocat in eis somnũ. Ad opilationes proni sunt
quas vinũ aperit ⁊ eas phibet. Et sic sicut vinũ est pue
ris contrarissimũ:ita senibus vtilissimũ. Tercia est q vi
nũ temperate dandũ est iuuenibus.temperate quidẽ se=
cundũ mensurã qtitatiuã:⁊ decentẽ limphationẽ. Licet
enĩ iuuenes sunt calidi sicut pueri:tamen habent mem=
bra solidiora neruos ⁊ cerebrũ fortes: qbus potẽter re=
sistunt nocumẽtis potu vini. Consequũtur etiã ex pota
vini sobrie sumpti iuuamẽta plurima videlz eductionẽ
colere corporale.robur ⁊ ingenii acumen:abundantiaz
spirituum subtilium et paruorum.

qtum nocumentum inducit vinum pueris

nota de senibus

Textus

Non sit acetosa ceruisia sed bene clara
De validis cocta granis satis ac veterata.

Comentum.

In isto textu ponūtur quinqꝫ circa electionē ceruisie. Quoꝝ primū est ꝙ debet eligi ceruisia nō acetosa: quia acetosa nocet stomacho. Acetū enī nocet neruis. secunḋ auicē. ī pluribus passibus. Jam stomachus est membrū valde neruosū. ⁊ hoc quo ad eius orificiū. Scḋm est ꝙ ceruisia debꝫ esse clara. quia turbida opilat atqꝫ caculosis nocet nimiū inpiguat ac inflationē inducit. atqꝫ breuitatē anhelitus. ⁊ ē multoꝝ fleumatū ḡnatiuā. Terciū est ꝙ debet eligi ceruisia de bonis granis nō corruptis. scilꝫ de optimo ordeo/tritico: siue auena. q̄a q̄to grana sūt meliora: melior ex eis generať humor. Quartū est ꝙ ceruisia debet esse bene cocta. q̄a melius digeriť ⁊ amicabilius a natura recipiť: ⁊ nocumēta que proueniūt ex bibitione eius melius tolleranť. Ceruisia enī nō bene cocta/vētositates ī ventre inducit torcionē/inflationē atqꝫ colicā. Quintū est ꝙ ceruisia debet esse antiqua: ⁊ a fecibus mūdata. nō nimiū recens. Recens enī ceruisia īducit eadē nocumēta: que ceruisia nō bene cocta. ⁊ cū hoc de se facilime inducit stranguriam

Textus.

De qua potetur stomachus nō inde grauetur.

Comentum.

Hic poniť vnū documentū circa vsum ceruisie. ⁊ ē ꝙ vtens ceruisia debet ea vti tēperate/sic ꝙ nō graueť stomachus vel inducať ebrietas. Ebrietas enī que ex ceruisia ꝓuenit deterior est ea que ex vino est ⁊ magis durās cū ex ceruisia fumi ⁊ vapores eleuati ad caput sūt grossi quare minus resolubiles sūt q̄ qui ex vino eleuanť. Et ē hic sciendū ꝙ ī principio prandii vel cene ceteris paribus vtilius ē incipe suū potū a ceruisia q̄ a vino. Cuiꝰ causa ē q̄a ī principio mēse corpus est famelicū. ⁊ sic stomachus ante principiū sumptionis cibi famelicus erat

nota de aceto

⁊ sic traxit sup̄fluitates a mēbris. Si g° vinū i principio mēse daretur ex quo natura maxime trahit vinū. qa de se maxime nutritiuū ille sup̄fluitates scilicȝ a stomacho tracte simul cū vino ad partes corporis traherent̄. sed natura nō ita auide trahit ceruisiā. Similiter ceruisia lauat hūores adherētes orificio stomachi. Et ꝓpter illā causā medici consulant ꝙ ĭ maxima fame debeat prius prouocari vomitus ꝙ̄ cibus sumat̄/vt ille sup̄fluitates a stomacho famelico tracte euacuet̄ ne cōmisceant̄ cum chilo. Similiter timēs sitim ex nimia potatiōe vini debet bibere ceruisiā. Ipsa enī sitim mendosam reprimit.

¶ Textus.

¶ Temporibus veris modicū prandere iuberis.
Sed calor estatis dapibus nocet imoderatis
Autumni fructus caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume ꝙ̄tum vis tempore brume

¶ Cōmentum

¶ In hoc passu determinat̄ de ꝙ̄titate cibi sumēdi secūdū diuersitatē tempoꝝ quatuor āni. que sūt ver/estas/autūnus ⁊ hyems. Et dicit textus primo ꝙ tp̄e veris debemus modicū prandere .i. paucū sumere cibū. Et idem vult auic. scd̄a primi. doctrina scd̄a. cap. vi. ⁊ tercia primi. doct̄na q̄nta. cap̄. de regimie tempoꝝ cū rectificatione aeris. Et rō huiꝰ ē vt ibidē etiā vult auic. qa tp̄e hyemis ꝓpter gulositatē/exercitii paruitatē/⁊ resolutionis prohibitiouē multiplicant̄ huores crudi/⁊ maxime fleumatici qui ꝓpter ꝓporcionalitatē tēporis tūc maxime generant̄. ⁊ isti ĭ interioribꝰ corporis quoadunant̄ propter frigus circūstans. Ver aūt sup̄ueniens istos humores crudos ĭ interioribus quoadunatos eliquat: ⁊ facit eos currere per totū corpus. quare natura tūc multū occupat̄ circa digestionē eoꝝ. Si g° tp̄e veris daretur magna ꝙ̄titas cibi natura a digestione taliū humoꝝ fleumaticorū impediret̄ ⁊ diuerteret̄. qa per istos humores et magnā ꝙ̄titatem ciborū nimiū grauaret̄. Et sic tales humores in corpore manerent indigesti/ ⁊ currētes ad

Hic distinguntur anni in quatuor ptes.

[illegible]

aliquod membrū illic egritudinē induceret. Et ergo sū=
mopere cauere debemus a magna q̄titate ciboꝝ i vere
q̄a diminutio ciboꝝ tali tēpore est vnū de maxime p̄ser
uātibus ab egritudinibus veris/vt vult auic. scōa primi
loco preallegato. Et istud quod dictū est maxime verita
tē habet de medio ⁊ fine veris:⁊ nō de initio eius. quia
iniciū eius hyemi assimilatur/quare tūc homo pōt nutri
ri sicut ī hyeme. Et istud etiā intelligendū est quādo ver
iuenit corpus repletū humorib⁹ fleumaticis crudis/Si
enī ver īueniat corpus temperatū in humorib⁹ cibus ī
eo dandus est scdm mensurā caloris innati:⁊ resolutio
nē que fit a corpore q̄a tūc ablata est causa: quare dimi
nueret cibus. Et istud voluit ypoc. prima āphorismorū.
dū dixit. Uentres hyeme ⁊ vere calidissimi sūt natura ⁊
somni longissimi. Jn his igit̄ tēporibus oblationes plu
res dande sunt. eteni innatus calor est multus nutrimē
to: igit̄, indigent ampliori. Scdo dicit q̄ nimia sumptio
cibi nocet in estate. Cuius causa est q̄a tūc tēporis dige=
stiua virtus ē debilis/cū sp̄us ⁊ calor īnatus qui sūt in=
strumentū virtutū multū sunt debiles sparsi ⁊ resoluti
propter calorē extrinsecū vehementē trahentē eos ad ex
teriora: ⁊ ergo multus cibus non posset digeri. Et circa
istud sciendū est q̄ ꝑpter vehementiā resolutiōis humi
ditatū tā substantialiū q̄ nutrimētaliū corporis ī estiuo
tp̄e grossior ⁊ maior cibus exhibēdus esset si v̓tus suffice
ret ad digerendū talē ⁊ tm̄. s3 q̄a nō sufficit vna vice mul=
tū digerere cibū: parū ⁊ sepe de eo dandū ē. Juxta illud
Galieni prima āphorismoꝝ ꝯmēto illi⁹ canōis Et q̄bus
semel aut bis dicētis. Jn estate cib⁹ multotiēs erit dādus
et paꝝ multotiēs q̄a īdiget ꝑpter sepissimā dissolutionē
parū ꝑpter v̓tutis defectionē. Et licet in estate parū de
cibo sit dandū/multū tm̄ de potu pōt dari/cū tunc reso=
lutio maxima fiat ⁊ desiccatio corporis: ⁊ eleuatio calo=
ris sup humidū ⁊ plus sitiat homo q̄ alio tp̄e. Uerū est
tm̄ q̄ potus vini ⁊ p̄cipue vinosi puri minuendus est: q̄a
tale vinū ē faciliter īflāmabile ⁊ calorē iā acutū estuuio

de [illegible] in estate

lento excandescere facit. ꝛ gͦ si bibatur vinũ miscẽda est multa aqua: ꝛ dimittat vinũ vetus ꝛ forte. Tercio dicit ꝙ ĩ autumno debemꝰ cauere a fructibꝰ/saltẽ illius tẽpo ris. vt vuis/persicis/ficubus. ꝛ similibꝰ. vel saltẽ nõ mul tũ de eis comedẽ: qa tales fructus generãt sanguinẽ di= spositũ ad putrefactionẽ ꝓpter ebullitionẽ: quã in cor= pore ꝛ humoribꝰ faciũt. ꝛ maxime si fuerint ĩ stomacho imundo/vel in cacochimico corpore recepti: quale cor= pus ĩ autumno sepius occurrit. Et sic male tũc accidũt egritudines scilʒ variole morbilli ꝛ pestilẽtes. Pro ma iori tñ noticia regiminis cibi ꝛ potus tẽpore autũni scien= dũ est ꝙ tẽpore autumni debet euitari fames ꝛ sitis ꝛ re pletio multi cibi in vna hora. vt vult rasis quarto alma soris. cap̃. de regimine corporis scd̃m tẽpora. Uinũ pre terea quod bibit tẽpore autumni vehemẽter est limphã dũ/vt corpus humectet et calorẽ reprimat. sed nõ super flue debet limphari intantũ ꝙ̃tum ĩ estate neqꝫ supflue debet tũc bibi: quia tũc natura debilitata nõ sufficẽt ip= sum regere ꝛ digerere ꝛ nimis limphatũ: calorẽ obtũde ret ꝛ multiplicaret vẽtositates / quibus colica generari posset Quarto dicit ꝙ tẽpore hyemali debemus sumere cibũ tantũ ꝙ̃tum volumus. idest plus ꝙ̃ ceteris tẽporibus Et idẽ vult auicẽna. tercia primi. loco pallegato. Et ga= lienus in cõmento illius ãphorismi prime particule am phorismoꝝ. Et qͥbus semel aut bis vbi dicit. Jn hyeme multus cibus ꝛ paulatim est dãdus. Et ratio huius est qͣ calor nostri corporis ĩ hyeme ẽ fortissimus/tũ qͣ vni tus. tũ qͣ fortificatus per ãtiparistasim. idest iuxta posi= tionẽ sui cõtrarii/ videlʒ frigiditas aeris nostra corpo= ra circũdantis. Et istud verũ est ĩ corporibus robustis ꝛ carnosis. et nõ in raris ꝛ debilibus qͣ in talibus corpo ribus frigus intensum hyemis nõ cofortat calorẽ sʒ ma gis debilitat. Et istud inuit ypocras prima amphoris= moꝝ dicens. Uentres hyeme ꝛ vere calidissimi sũt natu ra ꝛ sõni lõgissimi. Jn his gͦ tꝑibus oblatões plures dã de sũt eteñ innatꝰ calor ẽ multꝰ. nutrimẽto igit ãpliori

indigēt. Et ex isto etiā sequit̄ ꝙ nutrimenta grossiora et duriora digestiōis conueniūt hyeme ꝙ̄ aliis tp̄ibus:q̄a calor ē fortior. Uinū aūt quo vtendū ē hoc tp̄e deb3 esse roseū nō albū cū aqua pauca. ¶ Notandū hic ꝙ licet cō sideratiōe habita ad fortitudinē caloris ꝛ digestiue vtu-tis i hyeme grossiores ꝛ dēsiores cibi cōueniant.quia tū corpora tūc disposita sūt ad opilatiōēs ꝛ repletiones ex fleumate plurimo. nec ab eis resolutio multa fit a cōti-nēte tutius ē vti.tūc mediocribꝰ cibis iter solidū ꝛ rarū grossū ꝛ subtile sicut carnibus edi vituli mutonis luciis percis ꝛ cancris.Et vtentibꝰ grossioribus cibis vt boue porco/ceruo/conchis/ostreis/carpis/ꝛ similibꝰ expedit vt vnica comestione in die contentent̄ vel vtant̄ sepe re bus diureticis ꝛ aperitiuis vt petrosilino nasturtio apio et similibus.et forti vtantur exercitio.

¶ Textus.

¶ Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta
Adde rose florem minuit potenter amorem.

¶ Cōmentum

¶ In hoc passu ponunt̄ duo remedia corrigētia potum malū:Quoꝝ primū est/saluia.cuiꝰ folia imposita potui corrigūt maliciā potus/sua ꝓprietate.ꝛ etiā i se habent virtutē ꝯfortandi neruos ꝛ cerebrū:q̄bus ꝯfortatis meliꝰ resistūt malis fumis recipiēdis qui ꝓueniūt ex malo po tu.Scōm est ruta cuiꝰ etiā folia integra absq̧ eoꝝ alia cōtritione debēt potui imponi:q̄a sua caliditate ꝛ ꝓprie tate corrigūt maliciā potus.Et de ruta quomō valet cō tra venenū prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Postea subdit textus ꝙ istis duobus p̄dictis potest addi flos ro se.Et hoc maxime debet intelligi de rosa rubea que sua aromaticitate existente in eius superficie:ꝛ similiter sua stipticitate corrigit maliciam potus.

¶ Textus

¶ Nausea non poterit quemq̄ꝫ vexare marina
Antea cū vino mixtam si sumpserit illam

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu ponit̃ vnũ remediũ ꝯtra nauseã siue vomitũ ꝓueniẽtes trãsfretãtibus nõ cõsuetis dicẽs ꝙ ille q̃ debet trãsfretari anteꝙ nauẽ ĩtret: debꝫ aliq̃bus diebus miscẽ aquã marinã suo vino. Et istud ẽ remediũ pro diuitibꝰ. Qꝛ si pauꝑ fuerit debꝫ potare aquã marinã vt facilꝰ nauseã euitet. Et cã huiꝰ ẽ q̇a aqua maris salsedinẽ habet: ⁊ sic sua salcedine ⁊ stipticitate q̃ cõsequit̃ salsedinẽ orificiũ claudit: ⁊ ꝑ hͦ vomitus ĩpedit̃. Et circa istd̃ ẽ notand̃ ꝙ sicut vult auic. tercia primi. ca. de regimĩe iter agẽtis ĩ mari/ viator ĩ mari nõ debꝫ multũ conari retinere vel compescẽ a principio nauseã vel vomitũ: sed dimittat̃ vomitus ipsius cõtinuari: donec per ipsũ fuerit bene purgatus. hoc enĩ ꝑ̃seruat a multis egritudinibꝰ: ⁊ nedũ ꝑ̃seruat/ ĩmo etiã curat vel alleuiat graues ⁊ magnas egritudĩes. vt lepzã/ ydropisim/ appoplexiã/ frigiditatẽ stomachi: ⁊ eiꝰ inflationẽ. ꝓut vult auic. tercia primi doctrĩa scd̃a. c. scd̃o. Si tñ vomitꝰ viatoris ĩ mari suꝑfluxerit sic ꝙ vehemẽter debilitet ipsũ restringendꝰ ẽ comestiõe fructuũ stipticoꝝ ⁊ acetosoꝝ: sicut sũt citonia ⁊ maciana acetosa vel poma de capẽduto ⁊ mala granata acetosa q̇bus orificiũ stomachi ꝯfortatũ depellit hũores inferiꝰ. ⁊ stomachꝰ etiã ꝯfortatus ab his hũores repellit effluẽtes ad eũ ex agitatiõe ab vndis. Vel põt semen apii torrefactũ bibi cũ vino vel absintiũ põt comedi aut bibi et similit̃ panis assatꝰ ⁊ ĩfusus ĩ vino bene redolẽte comestus valet ad idẽ. Et vniuersaliter valet nutritio viatoris in mari ex cibis acetosis confortãtibus os stomachi: et prohibẽtibus vapores: ⁊ fumos ascendere ad caput. sicut sunt lentes cocte in aceto vel in succo vue acerbe.

¶ Textus

¶ Saluia/ sal/ vinũ/ piper/ allea/ petrosilinum
Ex his fit salsa: nisi sit cõmixtio falsa.

¶ Cõmentum

¶ In hoc textu ponit̃ modꝰ faciẽdi salsamẽtũ cõmune si ĩ mẽsa deficiãt salsamẽta spãlia. Et pro illo ponunt̃ q̇nꝗ ex q̇bus põt fieri salsamentũ. Primũ ẽ saluia qua fit

ꝯdimentū ī assatiōe auce siue decoctione. Uniuersaliter
enī auce assate siue porcelli saluia implenť vt huīditates
supflue siue viscositates extrahanť: ⁊ odor saluie aucis
aut porcellis imaneat/ Post assationē tñ saluia eici debꝫ
⁊ nō comedi. Similiť ex saluia fit ꝯdimentū comestibile
a rusticis vel coībus ī comestiōe auce. terūt enī alleū cū
saluia ad auferendū aliqd saporis allei/ Scōm ē sal cū
vino. ⁊ ē salsamentū diuitū: siue nobiliū. Jpsi enī deficiē
te sinapio vel veriuto ponūt ī salsario vinū cui modicū
salis admiscēt/ Terciū ē piper. ⁊ ē salsamentū rusticoꝝ
Cōmiscent enī piper cū fabis ⁊ pisis. Similiť etiā ex pa
ne asso cū ceruisia vel vino ⁊ cū pipere fit salsamentū ni
grū ad modū pultis qd piper diciť. ⁊ hoc supeffundunt
carnibus aut piscibus. Quartū ē alleū ex quo etiā fit sal
samenta rusticoꝝ. miscent enī cū molli caseo ⁊ lacte terē
do alleū: et sic comedūt cum cibo siue asso siue elixo siue
salso siue dulci et cū ouis duris. Quintū ē petrosilinū
ex cuiꝰ foliis cōtusis cū veriuto vel albovino fit viridis
salsa cū assis comestibilis/ Et circa istud ē notand ꝙ sal
samentū siue salse diuersificanť primo scdm tpa. Tepo=
ribus enī calidis declinēt salse ad frigus vel paucā cali
ditatē. tpibus vo frigidis/ ecōuerso. Materia igiť salsa=
rū in estate sit veriutū vel agresta de sūmitatibus vitis
vel acetū/ succus limonū vel citrāguloꝝ vel granatoꝝ cū
zuccara ⁊ aqua rosarum/ Et interdū in salsis q̄ fiūt in=
estate pōt addi aliquantulū serpili et petrosilini ad ob=
temperandū frigiditatem pdictoꝝ. Materia vero salsa=
rū cōpetentiū tēporibus frigidis sūt cinapiū/ eruca/ zin
ziber piper/ cinamomū/ gariofili/ allea/ saluia/ mēta/ ser
pillū/ ⁊ petrosilinū. vinū aqua carniū/ acetum nō forte
sed propinquū nature vini. Et ī tēporibus mediocribus
sint mediocris caliditatis ⁊ frigiditatis. Scdo diuersifi
canť rōe cibarioꝝ ꝑ quibus fiūt. Nō alia ⁊ alia cibaria
indigēt aliis ⁊ aliis salsis. sicut sciūt dñorū coci. Muto=
nū enī ⁊ similiter vituloꝝ et capreoloꝝ salsa cōueniēs
ē salsa viridis. Jn estate quidē ex aceto ⁊ agresta cū pau

cis speciebus:⁊ sine alleis cū petrosilino ȝinȝibere albo et agresta/⁊ pani asso infuso ī acetovel agresta. Jn hyeme fit eadē salsa cū pluribꝰ speciebꝰ⁊ pauco alleo⁊ optimo vino ⁊ pauca agresta:vel pōt sufficere sinapiū⁊ eruca. Salsa autē pro carnibꝰ bouinis elixis ē piper bullitū quod fit ex pipere⁊ pane asso ⁊ aqua carniū ⁊ pauca agresta.⁊ ista eadē salsa ē satis cōueniēs carnibꝰ porcinis ī hyeme. Possūt etiā carnes porcine comedi ī estate cū aceto⁊ petrosilino ī principio refectionis. Si aūt predicte carnes pastillent̄ ⁊ spāliter bouine ⁊ porcine.ī hyeme quidē apponat̄ cepe albū cū puluere specieꝝ dulci ī parua q̄titate. Jn estatevero sine cepis:⁊ cū veriutovel possunt apponi cepe parue ⁊ ī pauca q̄titate. Si aūt pastillatura sit ex carnibꝰ subtiliorībꝰ nō apponat̄ cepe: sȝ ī estate lac amigdalarū cū veriuto/⁊ pauco puluere specierū dulciū.⁊ in fine potest apponi ouū cōquassatū cuȝ agresta.sed in hyeme loco agreste ponit̄ vinū ⁊ plus de speciebus. Assature aūt cuniculoꝝ⁊ pulloꝝ iuuenū cōueniens ē salsa ī qua est cynamomū:⁊ mica panis cum agresta quidē in estate:⁊ cū vino in hyeme. Assature aūt porci salsa cōueniens est liquor descendēs cōquassatus cū optimo vino:⁊ cepis ī hyeme:⁊ in estate viridis salsa supius nominata. Assature autē fasianoꝝ ⁊ columbaꝝ ⁊ turturū nulla alia salsa indigēt nisi sale. Caponū autē et gallinarū elixatorū cōueniens salsa est aqua decoctionis eorū cū aliquātulo pulueris specierū dulciū. ⁊ p̄cise si in p̄dicta decoctiōe addat̄ saluia/ysopus/petrosilinū. et hoc ī hyeme.⁊ ī estate sufficit sola aqua cū aliquātulo succi sūmitatū vitis. Sȝ pro salsa caponū⁊ gallinaꝝ piguiū pastillandoꝝ nichil penitꝰ ē apponendū/nisi aliq̄tulū pulueris specierū:⁊ ī fine agresta supradicta ī estate.optimū vinū in hyeme. Piscesvero q̄tō sūt grossioris carnis:⁊ difficilioris digestionis: ⁊ maioris supfluitatis ⁊ humidioris nature:tanto indigent salsis calidioribus ⁊ acutioribus.et hoc etiā verum est in carnibus.

Textus.

¶ Si fore vis sanus ablue sepe manus
Lotio post mensam tibi confert munera bina
Mundificat palmas: ꝛ lumina reddit acutum

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu ponunꝰ due cōmoditates ꝑuenientes ex lotione manuū post cibum sumptum. ¶ Prima est quia per hoc palme manus mūdantur. Secūda ē q̄a reddit lumīa acuta.idest ꝓdest oculis.ꝛ hoc maxime per accidēs quia manus sūt instrumēta mūdandi oculos quare multū confert eas esse mundas. Et de istis cōmoditatibus dictū est etiam prius.ibi. Lumina mane manus.

¶ Textus.

¶ Panis nō calidus: nec sit nimis inueteratus
Sed fermētatus/oculatus sit bene coctus.
Modice salitus: frugibus validis sit electus.
Non comedas crustam coleram quia gignit adustam
Panis salsatus.fermētatus bene coctus.
Purus sit sanus.qui non ita sit tibi vanus.

¶ Cōmentum.

¶ In hoc textu ponūtur duo vitanda circa electionem panis. Primū est caliditas. Non enī debet panis comedi calidus. Panis enī calidus est humane nature nociuus. Juxta illud auic.scdō canonis.cap.de pane dicētis. Non comedatur calidus sicut est. Panis enī calidus nō est apd naturā receptibilis: ꝛ acceptio eius qui ē de furno ꝛ reliquoꝝ sibi similiū est mala. Et ratio est quia talis panis multū opilat. Et postea iterū dicit auicenna. Panis calidus sitim facit sua caliditate ꝛ natat ꝓpter suā humiditatē vaporosam. ꝛ est velocis digestionis et tarde descensionis. Et ꝙuis iste panis calidus nō conueniat in regimīe sanitatis quo ad esum. odor tamen panis calidi multū confert.resuscitat enī sincopisantem. et possibile est aliquos homies viuere ex odore panis calidi. Scdm est ꝙ nō debemus comedere panē diu pistum siue muscidū.quia talis panis nō est coueniens pro nutrimēto nature humane.exsiccat enī corpus / ac hūores

melancolicos generat. Et ex isto relinquit quod panis non debet esse calidus nec vetustate iduratus: sed priori die coctus. Postea i textu ponunt quinque coditiones panis electi. Quarum prima est quod panis debet esse fermetatus bene Et istud vult Galienus primo alimentorum. cap. secundo dicens. Optimi autem panum pro digestione sunt qui maxime fermetati: et qui assationem habuerunt a comensurato igne in clibano. Et iterum eodem cap. dicit. Qui vero penitus ifermentatus est/nulli vtilis est. Et secundum Auicen. secundo canonis. cap. de pane. Panis habens parum fermeti plurimi est nutrimeti. sed eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt plurimi exercitii. Secunda est quod panis debet esse oculatus. idest perosus. et per hoc denotatur quod viscositas eius est ablata. Verum est tamen quod iste panis secundum auicennam. loco preallegato. Velocis est penetrationis et minoris nutrimenti et deterioris sicut est panis opirus qui est plurimi furfuris. Tercia est quod panis debet esse bene coctus: quia panis male coctus male digestionis est: et stomacho grauedinem affert. Et auicena secundo cononis. loco preallegato dicit. Et ille qui non bene decoquitur est plurimi nutrimenti sed eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt plurimi exercitii. Et panis de patella est huius generis: eius namque pars interior raro decoquitur bene. Quarta est quod panis debet esse teperate salitus. Nimium enim dulcis opilat: et nimium salsus exsiccat. Moderate tamen salsus optimum nutrimentum prebet. dum tamen cetere coditiones assint. Quinta est quod sit factus ex optimis granis vim ex optimo tritico et sana messe collecto. Deinde subdit textus quod nos debemus cauere ab esu cruste panis: quia illa generat coleram adustam siue humorem melancolicum: ex quo enim ipsa adusta et sicca est humor ab ea genitus adustus erit et siccus. et propterea nobiles qui natura colerici sunt: deponere faciunt superiorem crustam panis ac inferiorem/ quos imitantur prelati: ac deliciosi. Eligatur igitur mica panis/que est melioris maioris et velocioris nutrimeti/quam crusta. Verum est tamen quod aliquando couenit sanis habetibus stomachum humidum et voletibus

De pane(?) sex quot requiruntur ad bonum panem

demacerari & in fine comestiois plus copetit. Juuat eni cibi descensu: & pfortat orificiu stomachi. Postea in duo bus vltimis vsibus inuitur q panis bonus debet habe re istas qnqz pditiones. scilz q sit salitus/fermetatus be ne coctus. purus. i. de mudis granis & sauis. i. de granis sana messe colectis. Et istas pditioes partim inuit auic. loco pallegato dicens. Oportet. vt si panis mudus salit⁹ massam habes pfectam fermetatus coctus & vna nocte pmanes. Et circa istud e sciend q si querat nutritio ma ior & prior mudificet panis a furfure. & si velimus ven= tris subductione aliquale dimittamus aliquaz partem furfuris. Furfur eni parum nutrit & ventrem subducit: et farina econuerso.

Textus.

Est caro porcina sine vino peior ouina
Si tribuis vina tunc est cibus & medicina.

Comentum

In hoc textu coparat autor carne porcina carni oui= ne dices q caro porcina sine vino minus sana e ouina. tn si caro porcina sumat cu vino ipsa e optimu nutmen tu & medicina pbens: qa multu humectat. & hoc itellige du e maxie d porcellis assis siue de apris optime ppara tis. Et circa istud e sciendu q carnes porcine qbus ru= stici & comunes vtunt/qn videlz sut salse vel sole vel fu mo exsiccate nullo⁹ saniores sut carnibus ouinis ceteris paribus siue cu vino: siue sine vino sumant. Sed istud dictu veritate habet de carnibus porcellorum assatorum; vel de carnibus aprinis modo predicto.

Textus.

Ilia porcorum bona sunt/mala sunt reliquorum

Comentum.

In hoc textu comparantur omasa porcorum omasis reli quorum brutoru. et dicit textus q omasa porcorum. id= est intestina preualent quo ad esum intestinis aliorum brutorum. Cuius ratio potest esse ista: quia pauca in= testina: comedimus / nisi illa que replentur sanguine.

vel que sunt aialiũ multum pinguiũ:cuiusmodi sũt por
ci. Jam solus sanguis porci ꝓpter suã complexionẽ ⁊ si
militudinẽ cõplexionis.cũ natura humana est sanguis
quo omasa siue intestina implenẽ.Et similiter porci fa=
cilius impinguanẽ ꝙ aliquod alioꝝ brutorũ,. ideo ma=
gis sumimus intestina porci:ꝙ alioꝝ brutorum.

¶ Tertus

¶ Jmpedit vrinã mustum/soluit cito ventrem
Epatis emfraxim/splenis.generat lapidemq́ꝫ

¶ Cõmentum

¶ Hic ponũtur quinq́ꝫ nocumẽta prouenietia ex potatio
ne noui vini vel musti. Primũ est ꝙ mustũ impedit vri
nam.et hoc potest intelligi dupliciter. Primo q̃a multũ
grossum ꝓpter suam grossitudinẽ ex fece admixta opi=
lat ipsum epar siue ipsos renes sic ꝙ vrina de facili nõ
potest habere suũ cursum.scdo impeditvrinam quo ad
debitum eius modũ sicut facit mustũ renense aliquod ⁊
quedã alia vina subtilia similiter. quia est aliqd mustũ
renense:cnius feces sunt mordicãtes : ⁊ dum ipsũ venit
in vesica/ille partes terrestres intro se mordicãt vesicã:
⁊ cogunt vrinare sine ordine debito ⁊ modo consueto.
Scdm est ꝙ soluit ventrem . Et ratio est quia abstergit
viscera nitrositate sine salcedine sue fecis: ⁊ stimulat ea
ad expulsionẽ. Primo ꝓpter mordicationẽ fecis. Scdo
propter multitudinẽ ventositatis:quã inducit tale vinũ
siue mustũ. Tercio lubricãdo cito inferius per viã indi=
gestibilitatis et grauamis stomachi . quare stomachus
se relaxat:et porta nariũ oppressus aperit. Terciũ est ꝙ
mustũ nocet bone cõplexioni epatis:quia opilat ipsũ ꝓ=
pter imixtionẽ plnrimã sue fecis:⁊ perducit ad dissinte=
riam epaticã:ꝓpter inflationẽ eius qua debilitat epar.
Et istud vult auicẽna.tercia primi.cap.de regimie aque
et vini. Et sic etiam inducit cachecíam siue malã dispo=
sitionẽ coloris:et malas inducit egritudines epatis:sci=
licet diuersas species ydropisis. Quartũ est ꝙ mustum
nocet spleni ⁊ dispositioni eius ꝓpter candẽ causã que

dicta est de epate: quia opilat splenem. ⁊ sic inducit duriciē eius. Quintū est ꝙ mustū generat lapidē / ⁊ maxie illū qui in renibus est qui rubeus est de facili frāgibilis causa opilationis quā fecit et grossitudine sue substātie. Et istud verū est de musto vinoꝝ multū dulcium nō habente feces nitrosas ⁊ mordicātes. Mustum enī habens feces nitrosas ⁊ mordicantes magis impedit lapidē: qa multū facit vrinare: sicut mustū aliquod renense facit apparere arenulas in vrina / siue grauellam: quia facit multū vrinare. Multa enī vrina sua lotione abstergit arenulas adherentes / que cū ea expelluntur.

Textus.

Potus aque sumptus sit edenti valde nociuus
Infrigidat stomachūqꝫ / cibū nititur fore crudum

Cōmentum

Hic ponūtur duo nocumenta prouenictia ex potu aq̄ et hoc quo ad edentē Primū est ꝙ potus aque nocet stomacho edentis. Cuius ratio ē quia ipsum infrigidat et relaxat: ⁊ maxime deicit appetitū cibi. Scdm est ꝙ potus aque cum sumit᷑ cibus impedit digestionē cum cibū sumptū incrudet. Et istud vult Auicēna. tercia primi. c. de regimie eius quod comedit᷑ dicens. Neqꝫ post ipsum scilꝫ cibū multa bibēda est aqua / que inter ipsū scilꝫ cibum ⁊ corpus stomachi separationē faciat: ⁊ ipsū natare faciat. Et cap̄. de regimie aque ⁊ vini dicit. / Et cū natura in digerēdo nutriens studeat satietate aque iam p̄cedente sufficiēter / idest si precesserit sacietas aque sufficiens ad bonā cibi permixtionē / aqua vehemēter est impediens supple digestionē inchoatā. / Et idē vult Auicē. scda cantice. tractatu primo. ca. quarto: dicens. Est etiā vitādus potus aque in mensa: nisi rōne adherētie ⁊ tarditatis descēsus buccelle / Nō ē etiā sumēda aqua cū cibo. Et auerroys ī cōmento ait. Causa q̄dē hu9 ē qm̄ cuꝫ sumit᷑ aqua suꝑ cibū priusq̄ stomachus calefecerit / ipm infrigidat / ipsū īcrudat. Et etiā cā quare suꝑnatet cibus sūptus ī stomacho. ⁊ quare etiā nō adhereat ⁊ vniat᷑ eid

Nota de bibitione aque post cibum

ꝙ cōterat ipsū sicut exigitur. Actio nāq₃ stomachi super
sumptū cibū fit cōterēdo coquēdo simul. vnde sicut cuz
infūditur simul ⁊ in magna q̄ntitate aqua in olla ꝓpter
quod tardat cibi decoctio i eadē sic etiā cōtingit idē ipi
stomacho. Et istud maxie verificat de potu multe aque
Modica eni q̄ntitas aque frigide suggēdo sumpta potest
concedi ante descensū cibi vt per eā compleat cibi descē
sus ad inferiora ⁊ hoc si sitis infestauerit ⁊ bibere coege
rit. Nā modica q̄ntitas aque frigide p̄dicto modo sūpta
stomachū alleuiat ⁊ colligit. Alleuiat quidē a siti. alleui
at etiā cooperādo ad descēsū cibi. Colligit aūt sua frigi
ditate coadunās partes stomachi. Et istō colligit ab aui
cēna. locis p̄allegatis. Notandū ꝙ q̄uis in sitis extinctio
ne aqua sit cōuenientior potus q̄ vinū: tamē oībus cōsi
deratis vinū ē potus cōueniētior in regimie sanitatis q̄
aqua. Nā dato ꝙ in sitis repressione que est appetit⁹ fri-
gidi ⁊ humidi aqua vniuersaliter melior sit qr frigida ⁊
humida naturaliter tamē i cibi permixtione ⁊ eiusdem
delatione ad partes corporis extremas vinū p̄ualet a-
qua. Nā vinū rōne sue subtilitatis in substātia ⁊ acttio-
ne subtilius cibis permiscet ⁊ specialiter qr natura ma-
gis in eo delectat. ideo citius attrahit ipm ⁊ aliis cibis ꝑ
miscet. ⁊ specialiter qr hec mixtio fit ꝑ viā cuiusdā ebul
litōnis quā vinū magis iuuat rōne virtualis caliditatis
⁊ aqua impedit rōne frigiditatis. Et sic patet ꝙ vinū p̄-
ualet aqua in ciboꝝ permixtione. Et similiter p̄ualet in
eorūdem delatione. Nā vinū est optimus penetrator qd
ei debet rōne subtilitatis sue substātie ⁊ rōne. caliditatis
virtualis. subtilia eni ⁊ calida multū sunt penetratiua ⁊
per cōsequens vinū est magis delatiuū q̄ aqua i qua ni
chil est v̓tualiter calidū nec substātie aereitatis nec ignei
tatis . vnde aque mora transeundo ipedit omēm cursū
Amplius aqua ex alio nō est potus ita cōueniens sicut
vinū: qr aqua impedit alimentū nutrire: eo ꝙ nō nutrit
quare illō vtiq₃ min⁹ nutrit. vnde quāto cibus ē magis
aquaticus: tanto est min⁹ nutritiuus. Bonū est igit ꝙ vi

nū permisceat cū cibo quod solū nō impedit nutritōnē imo multū iuuat. quia vinū est maxie nutritiuū ꝛ maxime restauratiuū: ꝛ velocissime nutrit/vt prius dictum ē Notandū insuper ꝙ nō solum nociuus est potus aque edenti siue sumenti cibum/imo in pluribus aliis casib⁹ nociuus ē. quos narrat Auicēna. tercia pzimi.ca. de regimine aque ꝛ vini. Primo enī incōueniens est in homine ieiuno tūc enī bibere penetrat aqua bibita nullo retinaculo impediat vsqꝫ ad intima membroꝝ principaliū mortificās suū calorē innatū. Et istud verū ē de homine vere ieiuno. Ebrio enī qñqꝫ ꝑficit/ neqꝫ ledit ipse si ieiunus bibat aquā:/ quia ieiunus ebrius nō ē oīno ieiunus nec est ī stomacho vacuus: sꝫ adhuc habet reliquias aliquas hesterne crapule: quarū nitrositas aqua mitigat ꝛ stomachus ab his per aquā abluit ꝛ repressis vaporib⁹ et fumis preparat stomachus ad receptionē noui nutrimētis. Scōo incōueniens est in homine exercitato forti exercitio. et similiter statim post coitū. Nam tūc pori corporis sunt multū aperti quare penetrat aqua in ꝑfunda membroꝝ mortificās calorē innatū: qui post coitum etiā debilitatus est. Tercio incōueniens est post balneationē: marime cū fit hec balneatio ventre vacuo. tūc enī vie sūt vehemēter aperte. quare ledens penetrat aqua. vt dictū est. De isto potu aque dicit Auic. sexta quarti. sūma scōa. ca. vltimo. Ex potu illius in ieiunio ꝛ post balneū ꝛ post coitū timet corruptio cōplexionis ꝛ ydropisis. Quarto incōueniens ē bibere aquam frigidā causa obediēdi siti nocturne mēdose q̄ accidit ī crapulatis et ebriis. Nā per potū aque frigide ꝓhibent resolutio ꝛ digestio humoris salsi vel fortis vini vel alterius acuti faciētis sitim. ꝛ sic cito post potū reuertit sitis ita fortis vt ante. Sed si vehemēs affuerit sitis nimiū vexans ꝛ inq̄etans nec sufficiat aeris īspirati frigiditas: nec ablutio oris cū aqua frigida bibat sitibūdus aquā frigidā cū vase stricti orificii siue gracilis rostri quaten⁹ aqua ꝓlixi⁹ detur sup orificiū stomachi: fortius sitim mitiget: ꝛ de ca

minus sumatur: ne digerendorum digestionem penitus impediat. ¶ Quinto generaliter malum est sanis bibere multam aquam frigidam. quia extinguit calorem innatum: et pectus offendit: et stomachi appetitum deicit: et membris omnibus nervosis obest. Verum est tamen quod aqua temperate frigida aliquando per accidens appetitum excitat/ et stomachum fortem efficit quoadunando ipsum et stringendo villos eius.

¶ Textus.

¶ Sunt nutritive multum carnes vituline

¶ Comentum

¶ In hoc passu autor laudat carnes vitulinas dicens quod carnes vituline multum sunt nutritive. Et istud innuit avicenna. tercia primi. ca. de regimine eius quod comeditur vbi vult quod cibus sanitatis conservativus debet esse talis quales sunt carnes. quia sunt similis nature prius apte fieri sanguis: et maxime carnes edorum et vitulorum parvorum lactantium et agnorum annalium. Et istas carnes vitulinas summe laudat Galienus. tercio alimentorum. vbi vult quod carnes vituli lactantis sex ebdomadarum vel octo assate saniores sunt mutonis facilis enim digestionis. et multum nutritive sunt. Et de istis carnibus vitulinis etiam prius dictum est.

¶ Textus

¶ Sunt bona/ gallina/ capo/ turtur/ sturna/ columba
Quiscula/ vel merula/ phasianus/ ethigoneta
Perdix/ frigellus/ orex/ tremulus/ amarellus

¶ Comentum

¶ In hoc passu ponuntur carnes eligibiliores pro nutrimento nature humane animalium volatilium. Et enumerantur quatuordecim aves. quarum carnes bone sunt pro nutrimento hominis. Prima avis est gallina. cuius esus sive comestio nature humane conveniens est. Haly enim/ avenzoar/ Averroys/ et mesue/ vt dicit conciliator pre ceteris laudant quod pullorum carnes: et maxime galline que nondum peperit: et galli qui nondum calcavit. Sunt enim facilis conversionis in sanguinem: et superfluitatum paucarum proprietatem mirabilem ha-

bētes ī tēperādo ꝯplexionē ⁊ hūores.cuius brodiū opti ma leprosis ē medicia..Et de carne gallinaꝝ dicit auic. scdo canonis.ca.de gallinis ⁊ gallo/ꝙ caro gallinarū q̄ sūt pulle ī intellectu augmentū efficit:.clarificat vocē et augmētat sperma.Et melior gallina scdʒ eū ibi ē q̄ nō-dū parit oua.Scda auis est capo siue gallus castratus cuiꝰ carnes ponit ꝯsiliator differētia sexagesimaoctaua īter laudabiliores carnes.Et carnes istas ⁊ similr̄ prio res digerit stomachus a ꝓprietate.Tercia auis ē turtur q̄ etiā est boni nutrimēti ⁊ bonū generās humorē.Cuius carnē Auic.scdo canonis.cap̄.de carne.sūme laudat di-cēs.Uolucris quidē caro melior nō est ꝙ alduragi.idest turturis ⁊ gallinarū ⁊ subtilior earū:⁊ nō sunt cū nutri mēto carniū alcubegi.i.pardicū.⁊c.Quarta auis ē scdʒ aliquos ē sturnus.⁊ ista auis debet comedi ī iuuētute.et est auis notateuthonice eenspreche.Scdm alios est star na.quā Rasis tercio almasoris pre ceteris volatilibus laudat dicēs. Starna caro om̄i carne auiū leuior inue-nit̄.atq; his qui subtili volūt custodiri regimie cōuenie̅ tior.Et pōt per starnā intelligi auis magna velut anser grisea cinerea.cuius caro laudabilis ē maxime cū iuue-nis fuerit.et istoᵒ intelligit Almasor p̄ferens istā carneʒ aliis.Uel pōt per starnā ītelligi maneries pardicis par ue.quā moyses videt̄ intelligē iudeis inquiens similiter starne nō vident̄ pro dn̄o nrō:q̄a ventrē ꝯstringunt.Et istā ꝓprietatē alii attribuūt pardicibꝰ.Carnes eni ipsa-rū ventrē cōstringūt.teste rasi tercio almasoris.Quinta auis ē colūba.que ē auis nota:cuius caro ē colerica. Et de colūbis dicit rasis.loco preallegato.Colūbe vehemē tis sūt caliditatis que sanguinē inflāmatū generāt:⁊ ci-to febricitare faciūt.Et gᵒ aptius colūbe comedi debent ī pastillis cū vuis acerbis ꝙ assari. Per vuas eni acer-bas aufert̄ caliditas quā sāguini inducūt. Et electiores colūbe pro esu sūt colūbe iuuenes volare potētes.q̄a ta-les sūt leuioris digestionis:⁊ melioris hūoris.Pulli eni nōvolare potētes calidiiatē ⁊ huiditatē habēt supfluas:

quare grossos generāt hūores.vtvult auic.scdo canonis ca.de colūbis.Antiq vo colūbe ꝛ earū caro ꝓpter caliditatē nimiāꝛ siccitatē ꝛ digestiois difficultatē sūt euitāde.Et similit etiā turtures antiq.Sexta auis ē quiscula q ab aliqbus noiatur coturnix. qa qscula est nomē onomatopeyon.s.fictū a suo sono. Et ista caro scdꝫ aliquos ē subtilis substātie/bonū generās humorē: ꝛ multū cōpetit sanis cōualescētibꝰ. Scdm ysaac tn̄ coturnices ceterisvolatilibꝰ sūt peiores:nec nutrimento/nec digestioni laudabiles. qa ex comestiōe carnis earū timet spasmus ꝛ thetanus.ꝓut etiāvult auic.scdo canois.ca.de eis sub iūgēs rōneꝫ.s.qa i substātia carniū earū ē vtus faciendi hmōi accidētia narrata. ꝛ sic nō ꝓueniūt illa accidētia ex eo solū:qa coturnices comedūt eleborū.Et hinc est ꝙ gallici comedūt coturnices cū molli pingui caseo.ꝛinde faciūt pastilla.Potest tamē per coturnicē itelligi alia auis a pdicta pdice maior eiusdē fere coloris cū rubeis pedibꝰ ꝛrostro saporis delectabilis dicta coturnix ytalica lingua. Et isto modo rasis rcio almasoris accipit coturnicē qn̄ prefert carnes eius post carnes starne aliorumvolatiliū carnibꝰ·Septima auis ē merula q ē eiusdē qtitatis cū sturno:sed ē ad nigredinē tendēs ꝛhabēs rostrū subrubeū.ꝛsimiliter debet comedi iuuenis.Octaua auis. est phasianus.i.gallus siluestris que ab omibꝫ medicis enumeratur iter aues laudabilis carnis.Caro eni talis auis nature hūane est ꝯuenientissima ꝛ ē cibus principū ꝛ magnatū.Cōsiliator eni loco pallegato dicit Siluestriūvero laudabiliores sūt phasiani ad sanitatēꝛ ad robur Et fortassis etiāvniuersaliter domestici cū sint gallinis propīquissimi ꝛeiusdē fere speciei sintqꝫ illis sicciores aeris ꝛalimēti ac excertii āpliores.Nona auis est ethigoneta que est auis parua ad modū perdicis sed lōgū rostrum habens cuiꝰcaro est optima.Decima ē perdix cuiꝰ caro scdm auic.scdō canonis ca.decubigi est de subtilioribus carnibu s impinguās qꝛ multū nutrit cor abstergens ydropisi ꝛ sthomaco ꝯferens ꝛ augmentum

in coytu faciēs. Uerū est tamē q̄ stringit ventrē. Et istā carnē galienus tertio alimentorū. ca. decimoseptimo et octauo de ingenio. ca. scđo prefert oībus aliis volatiliū carnibꝰ. Et dicit de ista carne q̄ si assidue comedat maxime cōfert memorie. Undecima ē frigellus. ꝛ. ē auis comedens racemos velociter volans similis sturno. sed ē melioris nutrimēti q̄ sturnus ꝛ multe tales inueniunt vbi sūt vinee ꝛ inebriātur ex esu racemoꝝ: ꝛ melior ē caro earū circa festū oīm sctōꝝ. Duodecima est orex et est secunđ aliquos gallina siluestris siue gallina phasiani. Uel scđm alios est gallina aquatica id est natās ī aqua ꝛ siue sit femina phasiani siue gallina aquatica eiꝰ caro ē boni nutrimenti. Decimatercia ē tremulus ꝛ ē auis coīter stās prope mare minor q̄ gallina. sed est auis fusca alte clamās ꝛ velocissime volat. ꝛ quādo ambulat super terrā cauda eius semper tremit. ꝛ iđo dicit tremulus: et habꝫ super caput eiꝰ longuas plumas. Et nō est parua auis longā habēs caudā q̄ a medicis vocaur cauda tremula. Ultima auis ē amarellus. ꝛ etiā est auis similiter existēs in aquis similis anete sed ea minor. Et gn̄aliter loquēdo inter aues comestibiles plꝰ laudātur ille q̄ volatu velotiores sunt. Et sicut carnes p̄dictarū auiū sunt laudabilis nutrimēti ꝛ facilis digestionis: ita etiā reperiunt carnes aliquarū auiū illaudabilis nutrimēti difficilis digestionis ꝛ inequalis ꝯplexionis. sicut sunt carnes anserū ꝛ pauonū ꝛ malardoꝝ ꝛ vniuersalit auiū habētium collū longū ꝛ rostrū longū degentiū in aquis ꝛ carnes passerū que sunt calidissime ꝛ a tēperamēto lōgissime ꝛ multū excitātes coytū. Circa electionē vero carnis volatiliū sciendū est q̄ scđm diuersas laudabilioris nutrimēti proprietates ac eius qđ nutrit sanitatis vel roboris itentionē carnes laudant varie. Unde gallienꝰ respiciens facilem alterationē ꝛ subtilitatē in carnibus pardicū p̄fert easdem. Rasis vero cū ysaac respiciēs subtilitatē starne ac leuitatē ipam ceteris p̄tulit. ysaac etiam scđꝫ diuersas itentōes carnes volatiliū laudauit diūsas

Auicēna vo laudauit carnes turturū pre ceteris: vel quia respexit ad ꝓprietatē qua roborāt et ꝯfortant intellectū Uel qa ī terris eiꝰ est ipsarū tāta bonitas/ que nō est in aliis terris. Sciendū insup ꝙ carnes volatiliū plus cōueniūt / ꝙ carnes quadrupedū his qui relicto exercitio corporali vacant ꝯsiliis studiis ⁊ cōtemplationibꝰ. quia digerunt facilius aliis. Juxta illud Galieni tercio alimē toꝝ. Digestibilior est tñ hec caro volatiliū aīaliū ⁊ maxie pardicū: ⁊ generāt sanguinē clarū mundū spirituosum mētis exercitiis ⁊ eleuationi intellectus aptum.

¶ Textus.

¶ Si pisces molles sunt magno corpore tolle
Si pisces duri parui sunt plus valituri.

¶ Cōmentum

¶ Hic ponunt duo accidētia: ex quorū noticia attendit electio pisciū. Unde pisces aut sunt duri aut molles. Si molles sūt: tūc seniores sūt eligibiliores Cuius causa est ista qa mollicies ꝓuenit ex huiditate q̄ ī iuuene pisce in digesta ē: ⁊ ī sene plus digesta. ⁊ sic in iuuētute tales pisces sūt gñatiui fleumatū. sed senes minꝰ. Et sic pꝫ ꝙ anguilla senior sanior ē iuuene/ scdm quosdā. Si vo. tales pisces sūt duri tūc iuuenes sūt saniores. i. digestibiliores cuiusmodi. sūt lucii ⁊ parce. Duricies eni inq̄tū hmōi resistit digestioni. Et istā sententiā ponit Auic. scdo canonis. ca. de piscibus: dicēs. Et eligit quidē ex piscibꝰ durā carnē habētibus ille qui est minor. Et ex habentibꝰ mollem carnē ille qui est maior ad term inū aliquem

¶ Textus.

¶ Lucius ⁊ parca saxaulis ⁊ albica teuca
Gornus plagicia cum carpa galbio truca.

¶ Cōmentum

¶ Hic tangunt decē pisces eligibiles pro nutrimēto nature hūane. Quoꝝ primus ē lucius/ qui ē piscis notus. et dicit esse tyrānus pisciū. qa nō solū deuorat pisces alterius speciei. sed etiā eiusdē speciei cū eo. Uñ vꝰ. Lucius est piscis rex ⁊ tyrānus aquarū. A quo nō differt luciꝰ

iste parū. Est enī piscis dure carnis: ⁊ natatu velox. Se cūdus ē parca/a parco parcis parcē dicta per cōtrariū qa nulli pisci parcit. imo irata vulnerat alios pisces su is squamis: quas habet supra dorsū. nec eā audet īuade re lucius. imo vt narrat albertus de naturis aīaliū ē na turalis amicicia parce ⁊ lucii. Lucius enī lesus ab alio difficulter sanat. sed lesus querit parcā: que vidēs eum lesū tāgit ⁊ lenit vulnus lucii. ⁊ sic lucius sanat. Et est parca similit piscis dure carnis notus theutonice een= baers. Tercius piscis ē saxaulis vel saxaulus piscis ma rinus. apud gallicos dictu sola. Alii dicūt ꝙ ē piscis teu thonice dictus een tonghe. ⁊ ē piscis multū sanus inter pisces marinos. Quartus ē albica teutonice vvitinc. ⁊ ē piscis marinꝰ. Quītus ē teuca q̄ ē piscis dulcis aque no tus. pellē habēs lubricā atq̄ viscosam/ad nigredinē tē= dens. sed eius caro ē dura. vñ ab istis tribꝰ piscibꝰ q̄ sūt lucius/parca ⁊ teuca post eoꝝ coctionē aufertur pellis. Et dicit iste piscis teuthonice ytinclre. Sextus ē gornus et ē piscis minimꝰ marinus albus ad q̄titatē medie par tis medii digiti quo ad lōgitudinē q̄ comedit cū capite et spinis. ⁊ dr̄ theutonice eengaernaert. Septimus ē pla gicia ⁊ ē piscis marinꝰ notus latus habēs ī vna pte sue pellis maculas rubeas: ⁊ pellis ē tota alba curuū os ha bēs theutonice een pladiis scol. Octauus ē carpa: q̄ ē pi scis dulcis aque notꝰ. multū tñ de se ē viscosus ꝫ a ma= gnatibꝰ decoquit ī vino. ⁊ sic ab eo tollit eiꝰ viscositas. Nonus ē galbio. ⁊ ē piscis marinꝰ notꝰ a q̄busdā dictus rogetꝰ teutonice roethaert. ⁊ ē piscis dure carnis ⁊ sanꝰ. Alii textus hñt gouio. ⁊ ē piscis paruus dulcis aque as longitudinem vnius digiti longi ⁊ est rotōdus ⁊ suauid simus gallice gouion. Ultimus est truca q̄ est in caren similis salmoni. nec tamen est salmo. ⁊ est longus ⁊ non grossus. Et capit ī magnis fluuiis ⁊ pmittit se fricari ī a qua ⁊ sic capitur ⁊ ex eo fiunt pastilla cum speciebus et est piscis valde preciosus gallice trutes. Circa electio nem vero piscium sciedum est primo ꝙ pisces respectu

tenche

plie

galbio
Rogetus dictus

truca truite

carniū ceteris paribus minoris sunt nutrimenti et faci=
lis digestionis ꝛ nutrimentū eorum est pluriū supflui=
tatum et fleumaticum et frigidum ꝛ humidum ꝛ minus
nausiuū. Et sunt ad digerēdum duri: ꝛ longam faciunt
moram in stomacho. Et quia in eorum digestione labo
rat stomacus ꝛ interdū corrumpūtur ī stomacho ꝛ qua
litatem quandam suscipiunt putredinalē sitim generāt
Et vt sic ad vnū dicere carniū laudabiliū nutrimentū
melius est nutrimento piscium. Secundo sciendum ē ꝙ
pisces marini sunt meliores in regimine sanitatis cete
ris paribus piscibus aque dulcis. Eorum enī nutrimē
tum est minus superfluicū ꝛ nature carniū magis pro=
pinquum. Sed quia ceteris paribus pisces marini sūt
durioris carnis piscibus aque dulcis. ideo sūt difficilio
ris digestionis ꝛ resolutionis ꝛ pluris nutrimenti ꝛ pu
rioris. Uerum est tamen ꝙ in egris magis cōferunt pi=
sces aque dulcis ꝑpter debilitatē digestiue eorum. Ter=
cio sciēdum est ꝙ in piscibus tam marinis ꝙ̄ aque dul=
cis eligendi sunt quoꝝ caro est alba nō viscosa sed fran
gibilis: non multū grossa sed subtilis. nō grauis odoris
sed suauis nec cite putrefactionis sed sufficiētis durati=
onis. non mali coloris sed boni. ꝛ quoꝝ habitatō nō est
in lacubus stagnis nec ī locis sordidis nec in aquis ha=
bētibus malas herbas. Et eligēdi sūt nō valde iuuenes
nec valde magni ꝛ qui sūt velocis motus ꝛ pauce viscosi
tatis. Et si sint pisces marini eligēdi sūt qui capti fuerūt
in flumibus multū distātibus a mari ꝛ hoc ceteris cōdi
cionibus bonis suppositis. Item suppositis predictis cō
ditionibꝰ ꝙ̄to pisces sūt squamosiores tāto sūt meliores
Et similiter intelligit de spinis qꝛ spine multe ꝛ scame
significāt puritatē substātie piscis. Item inter pisces ma
rinos meliores ꝛ puriores sūt qui capti ꝛ nutriti sūt in
mari profūdiori ꝛ magis agitato ad quod ē cursus plu
riū fluuioꝝ. Et ergo capti in mari septemtrionali quod
magis ē agitatū ꝛ magis tempestuosū ꝛ velocioris fluxꝰ
ꝛ refluxus meliores sūt captis in mari mortuo vel meri

dionali. Et similit intelligendũ ẽ de piscib⁹ dulcis aque
Nã ceteris parib⁹ quãto aqua est profũdior ⁊ mobilior
tanto piscis in ea nutrit⁹ est melior. Et ex his sufficent
eligi potest qui pisces sũt vituperabiles ⁊ qui laudabiles
Pisces enĩ bestiales sicut porcus marin⁹ canis marin⁹
delphin ⁊ morua nõ multũ competũt in sanitatis regi=
mine. Sũt enĩ difficilis digestiõis ⁊ grossi hũoris ⁊ mul
te superfluitatis nec in carnib⁹ p̃dictorũ pisciũ apparẽt
cõditiones superi⁹ numerate puta albedo subtilitas. ⁊c.
Et si hos pisces ⁊ cõsimiles comedi ꝯtingat nõ stati sũt
coquẽdi et comedẽdi postq̃ capti sũt. sed obseruãdi sũt
per aliquos dies quousq; eorũ carnes mollescãt ⁊ tene
rescant sine substantie corruptione Et etiã p̃dicti pisces
meliores sũt semisalsi q̃ recẽtes/ aut pfecte salsi. Inter
alios autẽ pisces marinos cõsideratis cõditionibus su=
pradictis laudabiliores videnť/rogetus ⁊ gornatus si=
ue gornus. Nã eorũ caro ⁊ substantia est purissima. Et
post hoc plagicia ⁊ sola sed horũ est magis viscosa ⁊ mi
nus frãgibilis ⁊ minus alba ⁊ magis grossa ⁊ min⁹ sub
tilis nec horũ sapor aut odor est ita delectabilis. Et for
te piscis merlẽgus est laudabilior post rogetũ. Nõ ẽ enĩ
tante grossiciei ⁊ viscositatis sicut plagicia ⁊ sola ⁊ eius
substantia est satis frangibilis. sed ꝯsideratis sapore
et odore cum colore ⁊ substantie puritate ⁊ mobilitate de
ficit in bonitate a rogeto ⁊ gornato ⁊ similiter intelliga
tur de allece. Et morua iuuenis satis appropiquat pre=
dictis in bonitate consideratis predictis cõditionibus
est tamẽ grossior ⁊ viscosior p̃dictis piscibus Salmones
autẽ et turboti ⁊ maquerelli multũ defficiunt ĩ bonitate
sunt enĩ multum grossiores ⁊ viscosiores ad digerendũ
difficiliores ⁊ magis superfluitate pleni. vnde nõ com=
petũt nisi exercitãtibus fortibus iuuenibꝫ cũ quibusdã
falsis eorũ viscositati grossiciei ⁊ frigiditati repugnãtibꝫ
Inter pisces aũt dulcis aque cõsideratis predictis cõdi
tionibus parca ⁊ lucius mediocris primũ gradũ bonita
tis obtinẽt supposito q̃ sint pingues. deinde vendosia ⁊

deinde lopia. Et quãuis carpa sit squamosior pdictis. tamen nõ habet carnẽ adeo albam ⁊ frangibilẽ et subtilẽ sicut lucius ⁊ parca. ⁊ sepius reperitur ĩ stagnis. Et vniuersalit ceteris parib⁹ meliores sũt pisces dulcis aque qui capiũtur in aqua petrosa currente vsus septẽtrionẽ profunda multe agitationis ad quã nõ cõfluunt sordicies ciuitatũ. in qua etiã nõ sunt herbe male. Cancri autem fluuiales ⁊ marini multi sũt nutrimẽti ⁊ non facile in stomacho corrumpũtur verum sũt difficiles digestionis. Sciendum est insuper qꝫ pisces recentes corpus humectant ⁊ lac ⁊ sperma multiplicãt ⁊ multũ competũt colericis. Et non sunt comedendi pisces post forte exercitium: vel fortẽ laborem quia tũc de facili in stomacho corrumpũtur. Et caueant ab vsu piscium habentes stomachum debilem vel malis humoribus plenũ. Amplius sciendum qꝫ pisces grossi semisalsi meliores sunt qꝫ recentes pisces. Et saliti multi temporis non sunt boni Item non sunt comedẽdi pisces et carnes simul nec pisces ⁊ lacticinia nec sunt comedẽdi pisces post alios cibos ¶ Item pisces laudabiles parum saliti et in pauca quãtitate sumpti reuocant appetitum ⁊ ipsum corroborant si quis habuerit appetitum ad eos.

¶ Textus

¶ Vocibus anguille praue sunt si comedantur.
Qui phisiquam non ignorant hec testificantur.
Caseus anguilla nimis obsunt si comedantur.
Ni tu sepe bibas et rebibendo bibas.

¶ Cõmentum.

¶ Hic autor subdit qꝫ anguilla est piscis ĩsanus maxĩe nocens vocibus. ⁊ hoc pbat sermone medicorꝫ ⁊ naturalem philosophiã studentiũ. Et ratio est qꝛ anguilla ẽ piscis limosus viscosus ⁊ maxime opilatiuus ⁊ multũ deficit a cõditionibus boni pisis pri⁹ narratis in pte precedenti. Et quod dictũ est de anguilla etiã intelligendũ est de lampreda licet lamprede parue laudabiliores sũt anguillis: ⁊ minus piculose cũ nõ sint tante viscositatis

parue lamprede sunt magis laudabiles anguillis

et grossiciei sicut anguille.vt patet ad sensũ. Und salua reuerētia vtentiũ isti pisces sunt valde piculosi ꝙuis ori sint saporosi./ Porũ eni pisciũ in aqua similis est gñatio gñationi serpentũ in terra. Unde multũ dubitandũ est ꝙ nõ sint venenosi:/ vnde eoꝝ capita ꝛ cauda ĩ qbus venenũ cõsueuit esse.ꝛ similiter interior spina nullo° sunt edenda/ Bonũ est etiã ꝑpter earũ viscositatē ꝙ submergant in vino optimo viue ꝛ dimittant ibidem quousq mortue sint.et deinde preparent cũ galētina optimarũ specierũ/scdm ꝙ coci magnorũ dñoꝝ facere consueuerũt/Bonũ est tñ ꝙ prebulliant primo duabus ebullitionibus ĩ vino ꝛ aqua.ꝛ illa abiecta decoquant ad perfectionē:ꝛ fiat galētina vel pastillatura vel assatura cum salsamēto appropriato videlꝫ cũ salsa viridi cũ fortib⁹ speciebus ꝛ vino ĩ hyeme. ꝛ cũ debilib⁹ spēbus ꝛ agresta ꝛ aceto ĩ estate/Cõmodosius tñ ē manerię huiusmõi pisciũ dimittere/ Deinde subdit textus ꝙ caseus ꝛ ãguilla multũ nocent si comedant. et istud intelligendũ ē si ĩ magna ꝗtitate sumant. quoꝝ cause dicte sunt de caseo ibi. Persica poma.ꝛc./ Et de anguilla nũc dicta ē causa. Postea dicit textus ꝙ si ista sumant cũ frequēti potatione vini malicia eorũ corrigit.Et istud nõ debet intelligi de vino subtili ꝛ penetratiuo:nec de vino qđ datur via potus cõductiui.quia tale nõ debet dari super cibũ gñatiuũ mali humoris quãdo comedit nec ante ipsum nec postꝙ fuerit digestus.vt vult Auic.tercia primi.cap.de regimie aque ꝛ vini.quia tale vinũ magnũ nocumentũ induceret.penetrare eni faceret humorē malũ ex hoc cibo genitũ vsq ad extrema corporis qui forte nõ sufficeret penetrare sine vini auxilio ꝛ cõductu.Sed intelligẽdũ est istud de vino forti:nõ multũ penetratiuo sepe et ĩ parua ꝗtitate dato gratia pmixtionis ciborũ. Tale eni corrigit maliciã ciboꝝ/cõfortat digestionē ꝛ dirigit fleumaticos humores ꝛ frigidos.quare iuuat ad digestionē casei ꝛ anguille/que male digestionis sunt.

nota salsam appropriatam anguille

Textus.

Inter prandendū sit sepe parūq3 bibendum
Si sumas ouū/molle sit atq3 nouum

Cōmentum

Hic autor tangit duo nocumenta. quorū primū est q3 comedēs in prādio vel cena debet vicissim comedere et bibere multiplicādo vices bibitōnis sed pro qualibet vice parū potus sumē. Et facere nō debet queadmodū bruta que totū cibū capiūt: et postea bibūt: q3a sic potus melius cibo permiscet. et cibus exinde reddit remollitus et digestiōis capacior/Et circa istō ē sciend q3 triplex ē potus/scil3 pmixtiuus/delatiuus/et sitis sedatiuus. Istud aūt quod dictū est intelligendū est de potu pmixtiuo ciborū. Iste eni potus debet vicissim recipi cū cibo. Et saluo meliori iudicio nō debet iste potus differri vsq3 ad finem comestionis nec debet expectari sitis/Et iste potus maxime competit quādo sumunt cibaria actualiter sicca vel v̄tualiter sicut patet in laborātibus comedētibus panem siccum/Sed potus sitis sedatiuus regulariter et homībus bene dispositis debet differri vsq3 ad finē comestionis tunc eni est vera sitis ,ppter estuationem cibi calidi et sicci. Non eni multū rōnabile est q3 simul vrgeat sitis et fames: quia sūt appetitus contrariū. Et debet iste potus dari secundum plus et minus: scōm q3 maior vel minor est sitis. Potus vero delatiuus maxime cōpetit cōpleta prima digestione regulariter et parū ante horam suscipiēdi aliū cibū sequentē. Et talis potus specialiter competit quādo cibaria primitus sumpta fuerint grossa i substātia: nec deb3 expectari sitis ad talē potum suscipiendū. Nā talis potus pparat stomachū ad suscipiendū cibū sequentē. et iuuat transitū cibi ad epar a stomacho: nec debet talis potus esse magne q̄titatis/ vt cito possit digeri. Ante eni ei9 digestionē nō trāsit ad epar Et istō verū ē: nisi talis potus delatiuus fuerit aqua in qua nō oportet expectare digestionē āte penetrationem ei9 ad epar. Rlāriter aūt potus ɔueniens delatiuus aut etiā pmixtiuus nō debet esse aqua sed vinū vel aliqd ,p=

porcionabile vino puta ceruisia vel cerasariū vel pomex vel melliciatū vel aliquod simile. quibꝰ oībus vinum ē meliꝰ. Sciendū scḋo ꝙ q̄to cibus ē grossior ⁊ siccior ⁊ frigidior: tanto potꝰ ꝑmixtiuꝰ ⁊ delatiuus debet esse maior ⁊ ecōuerso. quāto cibꝰ est calidior subtilior ⁊ hūidior tā-to potus delatiuus ⁊ permixtiuus debet esse minor. Et quanto cibus est grossior ⁊ frigidior ⁊ digestioni inobedientior: tanto vinum permixtiuū vel delatiuum debet esse subtilius ⁊ fortius. Et q̄to cibus est subtilior calidior ⁊ digestibilior potus debet esse debilior vel vinum debilius. vnde fortius vinum bibendū est cum carnibus bouinis q̄ pullinis ⁊ fortius bibendū est cum piscibus q̄ cum carnibus regulariter. Secundū documētum est ꝙ sumens ouum. debet ipsum sumere quando est molle ⁊ nouum. cuius causa dicta est supra.

Textus.

Pisam laudare decreuimus ac reprobare.
Pellibus ablatis est bona pisa satis.
Est inflatiua cum pellibus atq; nociua.

Comentum

Hic ponitur vnū notabile de pisis ⁊ ē ꝙ pisa aliquo modo laudant ⁊ aliquo modo vituperant. Laudant enī quādo comedūtur ablatis corticibus. vituperant vero quādo comedūtur cū corticibus ⁊ pellibꝰ qꝛ tūc sūt īflatiua. Et ergo nō est artificiale ea comedere simul cū cortice quia medularū et corticū nature discordāt. Alterū enī laborat vt soluat ⁊ exeat. Alterū obuiat vt constringat vt dicit ysaac in dietis vniuersalibꝰ. quare in corpore fit motus agitatiuus inducēs torturā ⁊ inflationē. Et istud nedum viritatem habet de pisis. verūetiam de oībus leguminibus sicut fabis faceolis lentibus et similibus. Et specialiter de habentibus multum corticē sicut fabe ⁊ cicera nigra. Cortex etiam in omībus. est peioris nutrimenti q̄ medula. Et circa istud est sciendum ꝙ est vna maneries pisorum alborū rotundorum habentiū corticem exteriorem valde paucū ⁊ subtilem ⁊ ista pisa

securius possunt comedi cū cortice alia. quis melius sit depurent a cortice. Et quia dictū precedēs veritatem habet de oībus leguminibus. Sciendū est legumina recentia minus habent de cortice: et in eis minor diuersitas est inter corticē et medullam: et facilius digerūtur. et ideo dicunt aliqui magis competūt corporibus sanis/sed nō est ita: quia legumina recentia sūt plurimarū superfluitatū et corruptibilioris substantie. quare minus cōueniunt corporibus sanis. Et ideo pro veritate tenendū est legumina sicca depilata a cortice exteriori sunt saniora recentia nō depilata. sed viridia sunt saniora siccis nō depilatis. Sciendū vlterius quia oīm leguminū substantia est inflatiua et difficilis digestionis: et eorum nutrimentū malū nō competit in regimine sanitatis. sed brodiū siue decoctio ipsorū cōueniens est: quia eorū decoctio ventris est subductiua. idest laxatiua vrine prouocatiua/et venarū deopilatiua. Unde satis cōuenit tēporibus in quibus homines vtunt cibis grossis et opilatiuis. puta tempore ieiuniorū. In isto enī brodio siue in ista decoctione conuenicter facta nō sunt nocumēta que sunt in substantia. vnde in ea nō est inflatio nec difficultas nutritionis et digestionis: nec malicia nutrimenti. Fit autē ista decoctio per istū modum. in sero enī ponunt cicera vel pisa in aqua feruēti. et in eadē longo tempore manibus cōfricantur. deinde predicta aqua tota nocte temperet. et in eadē sequēti nocte bulliant duabus vel tribus bullitionibus. et postea coletur: et colatura reseruet: et appropinquāte hora refectionis preparet cum cinamomo et croco et aliquantulū vinum addatur et deinde vnico feruore bulliat: et spumet in principio refectionis. Et brodium seu pureta cicerum et pisorum rotundorū alborum est melius et conuenientius et nature amicabilius. Et similiter eorum substantia

¶ Textus

¶ Lac ethicis sanum: caprinum post camelinum
Ac nutritiuū/plus omibus est azininum

Plus nutritiuũ vaccinum sit et ouinũ.
Si febriat caput ꝛ doleat nõ est bene sanum.

Cõmentum

Hic ponũtur quedã documẽta circa electionẽ lactis Primũ est ꝙ lac caprinũ est sanũ ethicis.i.cõsumptis ꝛ maceratis vel habẽtibus febrẽ ethicam. Et istõ vult aui cẽ.scdo canois ca.de lacte dicens. Lac caprinũ ꝛlac asininũ sunt bona ethice. Et idem vult prima quarti tractatu tercio ca.de rememoratõe medicinarũ humectantiũ ethicos. Et ratio etiam est quia lac caprinũ ẽ tẽperatum scdm auic.scdo canois ca. de lacte. ꝛ etiã multi nutrimẽti.vtvult hic text⁹. Et post istud lacvalet camelinũ Jstud enĩ subtile est multe aquositatis ꝛhũiditatis.quare potest humectare eos. verũ est tamẽ ꝙ istõ lac,ꝑpter suam nimiã humiditatẽ parũ nutrit quare minus eis cõuenit ꝙ̃ caprinũ. Jstud tamen lac camelarũ ꝛ maxĩe nouiter fetarũ cõfert ydropisi valde ꝛ patientibus dolorem ĩ epate ꝛ renouat epar scdm auicennã scdo canois ca.de lacte. Scdm documentũ est ꝙ lac asininũ plus ceteris lactibus ethicis cõuenit. Et istud verũ est cõparando lac asininũ ad lac alioꝝ brutoꝝ quia lac asine declinat ad frigiditatẽ ꝛhumiditatẽ ꝛ est subtilius ꝛ citi⁹ penetrans ꝛ tardius coagulabile ꝙ̃ lac alioꝝ brutoꝝ. Secundũ galienũ septimo de ingenio cap̃ septimo. Et istõ idẽ vult auic.prima quarti.loco p̃allegato dicẽs. Et nõ ẽ lac post lac mulieris sicut lac asine. Et prius dicit. Et proprie lac asine eradicat ethicã si fuerit ei eradicator Cõparãdo tamẽ lac asine ad lac mulieris min⁹ cõuenit. Lac enĩ mulieris suggendo sumptũ cõueniẽtius est omib₃.vtvult auic.prima quarti.loco p̃allegato. Et ratio ẽ qꝛ lac humanũ siue muliebre subtilius ẽ frigidius ꝛ humidius ꝛ nature hũane magis simile veloti⁹ penetrãs citius digestũ ꝛmagis nutriẽs. Et debet istõ lac dandum ethicis quantũ possibile est mulgeri magis ꝑpe lectũ infirmi ꝛei protin⁹ siue mora ad mĩstrari:ne ab aere corrũpatur. Et circa istõ sciendũ est ꝙ non sẽper ꝯuenit

ethicis lac mulieris:aut asine imo in aliquibus casibus lac acetosū siue ebutiratū ē vtilius ethicis ꝙ lac mulieris aut asine. Quorꝫ primus ē qn̄ cū ethica est solutio vētris. Scd̄us est qn̄ est suspicio de coagulatione lactis in stomacho vel de ardore vehemēti febris: vel q̄a stomachus de se ē colericus: vt lac ī colerā cōuertat. Tercius est qn̄ cū ethica cōplicatᷣ putrida:ꝑcipue qn̄ in interioribus nō fuerint multe opilationes. nā lac acetosū restringit ventrē:ꝛ nō faciliter colerisatᷣ:q̄a priuatū ē butirositate/per quā faciliter lac inflāmatur: nec in putrida febre cito putrescit ꝓpter eandē causam. Quartus ē si stomachus fuerit sordidus. tūc eni lac facile ī eo corrūpitᷣ. Quītus si ethicus abhominetᷣ lac dulce ꝛ integrū ꝛ nō acetosū:siue ebutiratū. Terciū documentū est ꝙ lac vaccinū ꝛ ouinū sūt magis nutritiua:q̄a pinguiora ꝛ grossiora sūt aliis. vt dicit auic. scd̄o canonis. ca. de lacte. Et ibidē de lacte vaccino dicit. Lac oīs aīalis cuiꝰ ꝑgnatio prolixior ē pregnatiōe mulieris ē malū/qua proptᷣ ꝓporcionabile est illud quod ē proximū sicut vaccinū. Rasis vero tercio almasoris. ca. de lacte: dicit. Uaccinū eni lac omī lacte cuiuslibet aīalis alterius grossius iudicatᷣ. qd̄ etiā oībus sui corporis pinguedinē adipisci volentibus cōuenientius existit. Quartū documentū est ꝙ lac nocet habenti febrem ꝛ dolorem capitis. Cuius causa dicta ē supra: ibi. Persica poma pira. ꝛc.

¶ Textus.

¶ Lenit et humectat: soluit sine febre butyrum

¶ Cōmentum.

¶ Hic autor ponit tres ꝓprietates butiri. quas ipsū inducit ī corpore hūano. Prima ē ꝙ butirū lenit ventrē: siue mollificat: atq̄ʒ lubrificat hāc ꝓprietatē facit sua vnctuositate. Scd̄a ꝓprietas est ꝙ butirū est humectatiuū q̄a ex melioribus partibꝰ lactis ꝯpositū ē:ꝛ ita sibi conuenit humectare sicut ꝛ ipsi lacti a quo extrahitᷣ. Tercia ē ꝙ soluit ventrē. i. est ꝓuocatiuū secessus. ꝛ hoc facit q̄a lubricitatē inducit ī intestinis. Et istas ꝓprietates eius

etiā ponit auic.scđo canonis.ca.de butiro.Et īducit butirū istas tres ꝓprietates ī corpore nō febricitāte.Nociuū tamen est corpori febrienti: qa butirū sola vnctuositate de facili inflāmat. ꝛ īfebriente calorē augmētat.Circa istud sciendū ꝙ licet butirū inducat p̄dictas ꝓprietates.rōne tamen nimie sue huiditatis ꝛvnctuositatis nō competit via cibi specialiter in q̄titate notabili.Primo enim siquis eo vtatur in quātitate notabili/abbominationē inducit: ꝛ facit cibum supnatare in orificio stomachi:ꝛ ventrē plus debito laxat ꝛ vomitū inducit. Nullo ergo modo butirū est comedendū via cibi in q̄titate notabili: ꝛ specialiter nō comedat post alios cibos:sed ad cōdimentum cibariorꝫ satis conuenit.

Textus

Incidit atqꝫ lauat/penetrat/mundat/quoqꝫ serum

Cōmentum

Hic ponūtur quatuor proprietates seri i.aque lactis Quarū prima ē ꝙ serū ē incisiuū siue subtiliatiuū Secūda ē ꝙ ē lauatiuū.i.abstersiuū.Tercia ē ꝙ ē penetratiuū et ista sequit̄ ex prima.Quarta ē ꝙ serū ē mūdificatiuū. idest solutiuū siue purgatiuū.Et tres istarū ꝓprietatuꝫ narrat auic.scđo canonis.ca.de lacte dicēs ꝙ aqua eius scilꝫ lactis ē subtiliatiua/lauatiua:ꝛsolutiua.ꝛ ī ipsa nō est mordicatio.Rasisvero tercio almasoris dicit ꝙ serū colerā rubeā expellit scabiei quoqꝫ atqꝫ pustulis necnō eis pustulis que in facie nascūtur ycteriicie etiam atqꝫ ei cui fortis vini potus nocuit auxilium prebet.

Textus.

Caseus est frigidus/stipans/grossus quoqꝫ durus
Caseus ꝛ panis bonus est cibus hic bene sanis
Si non sunt sani tunc hūc non iungito pani

Cōmentum

In hoc textu autor duo facit. Primo ponit quatuor proprietates casei.Quarū prima est ꝙ caseus est frigidꝰ idest frigide nature.Et istud intelligendū est de caseo recenti qui ē frigidus ꝛ huidus:ꝛ nō de veteri q̄ ē calidus

et siccus. vt vult Auic. scdo canonis. ca. de caseo. Uel potest intelligi de caseo qui fit ex sola coagulatione lactis absq alicuius alterius rei cōmixtione. Reperitur eni caseus calide nature calefaciēs stomachū ac linguā mordicās ex cōmixtione rerū sibi admixtarū. sicut est aliquis caseus viridis/qui si in magna qtitate sumatur/multū calefacit corpus. Secūda ppzietas est q caseus est stipans. idest cōstipatiuus: siue durū ventrē efficiens. Et istō maxime habet veritatē de veteri z multū coagulum habēte. Tercia est q caseus est grossus. idest grossi humoris generatiuus. quod veritatē habet de omi caseo. qa ois caseus ex grossiori z terrestriori parte lactis fit. Quarta est q caseus ē durus. idest duriciē vētris efficiēs. Et ista potest esse eadē cum secūda. Deinde dicit textus q caseus quis solus sumptus sit insanus: ex quo male digestiois est: vt predictū est. tamen si in modica qtitate misceatur pani: cū ipso pane digestibilis fit. z alias non. Et istud veritatē habet in corpore sano. In egro aūt non. Et de caseo prius dictū est ibi. Nutrit z impinguat.

Textus.

Ignari medici me dicunt esse nociuum
Sed tamen ignorant cur nocumenta feram
Languenti stomacho caseus addit opem.
Si post sumatur terminat ille dapes
Qui phisicam nō ignorant hec testificantur.

Comentum.

In hoc passu autor fingit personā loquentē in specie casei contra dicentes vsum casei esse insanū. Et dicit loquēs in psona casei. Ignari medici. idest medicinā ignorantes/dicūt me caseū esse nociuū supple vniuersaliter ignorant causam cur humane nature nocere dicor. Et post hoc tangit autor duas vtilitates sumptionis casei. Prima vtilitas est q caseus cōfert egrotanti stomacho Et circa istud ē notandū q nō omis caseus cōfert opē omi stomacho languēti sz i certis casibz ois caseus nocet scilz stomacho rare texture: et omi stomacho debili-

to ex longa egritudie. Sꝫ caseus recēs ⁊ nouus nō mul
te viscositatis opē cōfert stomacho calido. q̄a teste Rasi
tercio almasoris. adustionē ⁊ caliditatē eius reprimit. Et
stomacho etiā sicco cōfert ꝓpter eius humiditatē. Et tali=
bus stomachis multū nocet caseus ātiquus: siue multū
acutus: vel multū coagulū habēs. Sed stomacho habē=
ti multa fleumata eius pelliculis adherētia: multū cōfert
caseus ātiquus/vel multū coaguli habēs. q̄a talis sui a=
cuitate fleuma incidit ⁊ abstergit. Sꝫ tali stomacho ma
xime nocet caseus recēs ⁊ mollis. Et sic pꝫ ꝙ ī aliquo ca
su caseus sp̄ nocet: ⁊ ī aliquo nō. et ꝙ aliq̄n caseus recēs
prodest: ⁊ aliq̄n vetus. Scd̄a vtilitas ē ꝙ caseus sūptus
post cibū termīat ipsū: q̄a facit cibū descendē ad illū lo
cū ī quo viget digestio. s. ad fundū stomachi. Et istud to
tū sciūt q̄ verā scientiā medicine habēt. Et de caseo acu=
to dicit rasis tercio almasoris. Uerūtamē cū post come=
stionē parua ex eo gustat̄ q̄ntitas os stomachi corrobo=
rat. satietatē quoq̧ nimiā atqꝫ fastidiū q̄ ex dulcibus et
vnctuosis nutriētibus ī ore stomachi proueniūt aufert.

Textus

Inter prandendū sit sepe parūq̧ bibendum
Ut minus egrotes: nō inter fercula potes

Cōmentum

Hic ponit duo documēta. Quoꝝ primū ē ꝙ pranden
do. i. comedēdo aliq̄s debꝫ vicissim post cibū sumptū pa
rū ⁊ sepe bibere. ita ꝙ nō debet primo totū cibū sumē ⁊
postea potū. Et istū versū primū aliq̄ nō habēt. q̄a reue=
ra idē vsus ī forma prius expositus ē. Scd̄m documētū
ē ꝙ iter duas comestioēs/sicut prandiū ⁊ cenā debemus
pro posse potū euitare. ⁊ hoc si cibus sūptus ī stomacho
nondū fuerit digestus nisi magna necessitas adsit. q̄a ta
lis potus sumptus impedit ⁊ interrūpit digestionē cibi
primo sūpti/cibū facit indigestū de stomacho descendē:
atqꝫ appetitū deicit circa cibū ī cena sumendū: ⁊ corpus
grauat: ⁊ ad dispositionē ī qua homo neqꝫ sanus neqꝫ
eger ē/īclinat. siue ad dispositionē ꝑuenientē febrem.

Textus
Ut vites penam de potibus incipe cenam.
Comentum.
Hic autor innuit quod cena debet incipi a potu. Et aliqui
exponunt metrum istud. Si tu vis vitare penam. idest in
firmitatem prius potes in principio cene antequam comedas
sed ista expositio non valet: quia secundum medicos regu
larius est a cibo cenam incipere quam a potu. Et quamvis iste
liber directus sit anglicis. ipsi tamen hanc sententiam non
obseruant quia regulariter quacunque hora diei potum su
munt preponunt morsum panis. Ideo aliter potest exponi
versus iste accipiendo potum pro cibo liquido et facile
digestibili sicut accepit ypocras potum secunda particula a=
phorismorum ibi. Facile est repleri potu quam cibo. ita quod sen=
sus istius versus sit quod melius est cenam incipere a potu. i.
cibo liquido et facile digestibili quam a grosso et duro et diffi
cile digestibili. Cuius ratio est quia si cibus liquidus et faci=
le digestibilis post sumatur cum in nocte superueniente forti=
ficetur calor digestiuus cibus liquidus et facile digestibilis lon
go tempore erit digestus ante grossum et difficulter digestibilem
Et cum non poterit habere exitum propter cibum grossum
nondum digestum nimis aduretur vel si exeat grossum secum
rapiet cibum nondum digestum plene. Melius est ergo vt iste
cibus liquidus et facile digestibilis prius sumatur vt tempore
quo digestus sit exitum habeat nullo repugnante.
Textus.
Singula post oua pocula sume noua.
Post pisces nux sit. post carnes caseus assit.
Unica nux prodest. nocet altera. tercia mors est.
Comentum.
Hic autor ponit aliqua documenta. Primum est quod post
sumptionem cuiuslibet oui recentis supple et mollis debemus
sumere potum. Et maxime haustum vini. Cuius causa potest
esse quia ouum recens et molle est optimi nutrimenti et facilis
digestionis et est de his que in modica quantitate multum nut
riunt et precipue eius. vitellus vt dictum est prius ibi. Oua re

centia. Sic ergo vinũ quod ē amicũ nature facit q ouũ auidius ad mēbra trahit ꝛ ad eius penetrationē iuuat. Et causa alia etiã potest esse qa ouũ tarde p mery descē dit potus ergo vel vinũ iuuat eius descensũ. Scōz docu mentũ est q post comestionē pisciũ debemus sumē nu ces loco casei qa nux sua siccitate impedit generationē fleumatis quod generari solet ex piscibus. Et hinc ē q in quadragesima vltimo dãtur nuces. Tertiũ documen tũ ē q post comestionē carniũ debemus sumē caseũ ꝛ nō nuces qa nuces nimiũ exsiccarent ꝛ caseus non: sz facit cibũ descēdere ad fundũ stomachi: i quo viget digestio Et istud est verũ de caseo mediocri inter veterē ꝛ nouũ Deinde subdit textus in vltimo versu q vnica nux scilz nux muscata prodest nature hũane ꝛ pficua ē qa bonũ odorē oris efficit/visũ cōfortat ꝛ similiter epar splenē et stomacũ ꝛ maxie os eius scdm auic. scdo canonis ca. de nuce muscata. Sz altera nux scilz auellana vel cōis no cet. Auellana quidē qm inflatiua est ꝛ generatiua vēto sitatũ in ventre inferiori. ꝛ facit zoda ꝛ tarde est digestio nis ꝛ excitat vomitũ. vt habet auic. scdō canōis ca. de ea Nux vero cōis quia etiã facit zoda ꝛ difficilis est degesti onis ꝛ mala stomacho ꝛ hoc calido propter eius caldi tatem. Sed tercia scilz nux baliste est mors. i. mortē infe rens quia per balistam hoiēs interficiuntur. Uel potest istud intelligi de nuce methel. que secundũ auic. secũdo canonis est venenũ stupefactiuũ quare mortifera est.

Textus.

Adde potum piro nux est medicina veneno
Fert pira nostra pirus sine vino sunt pira virus.
Si pira sunt virus sit maledicta pirus.
Si coquas antidotũ pira sunt. sed cruda venenũ
Cruda grauant stomachũ. reuelãt pira cocta grauatũ.
Post pira da potũ post pomũ vade fecatum

Comentum.

In primo versu autor dat vnũ documentũ dicens q nos debem⁹ post esũ piroꝝ sumere potũ scilz vinũ. Cui⁹

causa sufficiēter dicta ē prius qa pira sūt gn̄atiua vētositatis ꝛ de ꝓprietate colicā inducētia: ꝛ sanguinē aquositate replētia. ꝛ ergo cū eis debet potari vinū et maxime forte et calidū quod est ventositatū carmīatiuū ꝛ aquositatum consumptiuū quas inducunt pira. Secūdo dicit textus ꝙ nux est medicina veneno. i. remediū ꝯtra venenū vt pri⁹ dictū est ibi. Allea nux ruta. Deinde ī scdo ꝛ tercio v̄sibus innuit ꝙ pira sūpta sine vino sūt venena. i. nature nocētia ꝓpter causā dictā in primo v̄su. Uerū est tamē ꝙ pira nō sūt virus. i. venenū simpliciꝫ qa si sic comestio eoꝝ mortē induceret. Et prius ea portās esset maledicta. Deinde in quarto v̄su autor īnuit ꝙ pira cruda sūt venenū. i. nocumentū inferētia qa faciūt ebullitionē humoꝝ colicā fleumata ꝛ scabiē. si tn̄ ipsa coquātur sūt antidotū. i. medicina modo quo dictum est scilꝫ cum vino ꝛ maxime etiam post alios cibos sumpta qa sic iuuat ad expulsionē secum. Deinde in quinto versu dicit ꝙ pira cruda grauant stomachū quia ipsum impediunt a digestione: et inflatiua sunt. sed pira cocta releuant stomachū grauatū ꝛ disponūt ip̄m ad suā naturalitatē. Et in vltimo versu subdit duo. Primū est ꝙ nos debemus post pirū sumere potū ꝓpter causā dictā pri⁹ Scd̄m est ꝙ post esū pomi debemus ire secatū. i. ad secessū. Et scd̄m auic. secūdo canonis ca. de. pomis. Poma dulcia et acetosa quando in stomacho inueniunt humorem grossum quandoqꝫ deponunt ipsum in egestione. Ratio tamen textus esse pōt quia poma multū īflatiua sunt ventositatem generantia que in secessu emittitur.

¶ Textus

¶ Cerasa si comedas tibi confert grandia dona
Expurgans stomachū. nucleus lapidē tibi tollit.
Et de carne sua sanguis eritqꝫ bonus

¶ Cōmentum.

¶ Hic ponūtur tria cōmoda proueniētia ex v̄su cerasoꝝ Primū est ꝙ. cerasa expurgant stomacum. Et istō scd̄m quosdā verū est quādo simul cū eis nuclei teruntꝫ qa sic

simul habẽt quandã vim abstersiuã ac mundificatiuã. Scõm ẽ ꝙ nucleus cerasoꝝ.i.arillus habet v̓tutẽ frãgẽdi lapidẽ renũ:vel vesice/si siccus sumatꝛ. vel ex eo fiat lac. Terciũ ẽ ꝙ caro cerasoꝝ ẽ gñatiua optimi sanguis et ꝯfortans ac ĩpinguãs. Et istud expimento cõprobatꝛ: q̇a videmꝰ passeres qui sũt aues multũ comedẽtes cerasa/ꝙ tpe cerasoꝝ habẽt epata multũ maiora ꝙ̃ alio tpe signũ gͦ est ꝙ magnificãt epar ⁊ confortãt. Circa istõ tamen est notanõ ꝙ duplicia sũt cerasa.s.grossa et parua. Grossa aũt adhuc duplicia.scilꝫ dulcia ⁊ põtica. Omĩa dulcia ⁊ parua sunt insana de facili corruptibilia.ac in corporibꝰ faciẽtia vermes. Grossa pontica dicuntꝛ cina/ et illa sũt adhuc duplicia.quedã sũt rubea ⁊ mollis carnis.⁊ talia debent recẽtia comedi:⁊ in principio mense ⁊ habent vim abstersiuũ stomachi.atqꝫ appetitũ incitãdi. Alia sũt cina nigra ⁊ grossa satis dure carnis.et ĩter cetera maxime põtica:⁊ ista debẽt comedi in fine prandii/siue cene. Cuius causa ẽ q̇a ista sua põticitate quando in fine mẽse sumũtur/ claudũt orificiũ stomach quo clauso digestio melior ac velocior fit.

Textus

Infrigidant/laxant.multũ prosunt tibi pruna

Cõmentum

Hic ponũtur due vtilitates ꝓuenientes ex esu prunorũ. Prima ẽ ꝙ pruna infrigidãt corpꝰ.⁊ ideo portegalẽses ĩ calida regiõe existentes:in decoctione suarũ carniũ semꝑ cõmiscent pruna:⁊ maxime damascena. Scõa est ꝙ pruna laxant ventrẽ.⁊ hoc ẽ ꝓpter eoꝝ humiditatẽ ⁊ viscositatẽ.scõm Galienũ scõo alimẽtorũ. Et istud ẽ verũ de prunis maturis. In crudis eni q̃ nõ sũt matura ẽ stipticitas.⁊ eoꝝ nutrimentũ ẽ paucũ.vt dicit auic.scõo canoĩs.ca.de eis. Et ista scõa vtilitas licet etiã multũ cõueniat prunis damascenis sicut ⁊ prima.maxime.tamẽ cõuenit prunis armenis.i. deportatis ex terra armenia q̇a meliora sũt oĩbus ⁊ vehemẽtius soluẽtia scdm̃ auic. loco ꝑallegato. Et pro maiori declaratiõe istarũ vtilita

tũ sciendũ ẽ ꝙ pruna matura sũt ĩ vsu: et nõ ĩmatura. Prima aũt magis nature ꝯueniẽtia sũt illa q̃ sũt figure ob lõge habẽtia carnẽ paucã ⁊ durã ad aliqualẽ siccitatẽ declinãtia: ⁊ corticẽ exteriorẽ tenuẽ. ⁊ debẽt esse ĩ sapore nõ vere dulcedis: sꝫ dꝫ esse eoꝝ dulcedo attinẽs alicui acredini: ⁊ hmõi sũt pruna damascena. talia eñi pruna infrigidãt. vt dictũ ẽ. Sũt autẽ multe alie maneries prunoꝝ. quoꝝ vsus nõ est approbãdus. Sũt etiã quedã prunella siluestria parua. q̃ crescũt in siluis: ⁊ nõ sũt laxatiua: sꝫ vẽtris restrictiua. ⁊ ex his fit aqua q̃ vẽtris restrictionẽ facit. Debẽt aũt pruna q̃ sumunt̃ ꝑpter vẽtris laxationẽ primo poni ĩ aqua frigida. tũc eñi ꝑfectius ĩfrigidãt ⁊ humectãt: ⁊ colerã quã ĩueniũt lubricãdo soluũt et sic stomachꝰ melius disponit̃ ad cibũ recipiendũ. Et ẽ diligẽter notandũ ꝙ pruna humida recentia sũt magis alteratiua: q̃uis sint peioris nutrimẽti ⁊ pluriũ sup̃fluitatũ: sꝫ pruna sicca magis ꝯfortant: ⁊ melius nut̃mentũ dant corpori. Et sicut dictuꝫ est de prunis. sic suo modo intelligatur de cerasis. Uerũ est tñ ꝙ cerasorũ huĩditas ẽ subtilior ⁊ minus viscosa. vñ̃ minus nutriũt q̃ pruna

Textus

Persica cũ musto vobis datur ordine iusto
Sumere sic est mos nucibus: sociando racemos
Passula nõ spleni tussi valet est bona reni

Cõmentum

In isto passu tria ponunt̃ documẽta. Primũ ẽ ꝙ mustũ ẽ bibendũ cũ ꝑsicis. vel ꝑsica comedẽda sũt cũ musto Causa prime partis ẽ q̃a mustũ est multũ calefactiuũ et ebullitionẽ faciẽs in corpore nostro. hanc autẽ ebullitionẽ ⁊ calefactionẽ ꝓhibent persica sua frigiditate. Causa scd̃e partis est q̃a persica sũt multũ frigida: ⁊ corpus multũ infrigidãtia. gͦ sup ipsa debet bibi illud vinũ qd̃ plus calefacit. Illud autẽ est mustũ quod scitur expiẽtia Et de ordine comedẽdi persica et multis aliis dictum ẽ prius: ibi. Persica poma pira. Scd̃m documentũ est ꝙ racemi debent comedi quãdo comedũtur nuces. ⁊ maxi

me antique ꝛ sicce. Recentes enī nuces sane sunt per se Sed ātique sicce nimiū exsiccant: ꝛ ꝓpter earū vnctuositatē de facili inflāmationē ī corpore inducūt: quare cū eis comedi debēt racemi qui resistūt inflāmationi ꝛ exsiccationi/cū humectēt. Et de nucibꝰ ample dictū est ibi Allea nux ruta. Terciū documētū ē ꝙ passula. idest vua passa nocet spleni: q̇a inducit opilationē eius. Sed vua passa vtilis est renibus: q̇a ex quo ipsa ē vrine ꝓuocatiua: ipsa est lauatiua renum. Ex multa enī aquositate ad renes ducta ipsi renes mundificātur. Et de vuis passis siue passulis etiā dictum ē supra: ibi. Nutrit ꝛ impiguat

Textus

Scrofa/tumor/glandes/ficus/cataplasmate cedit
Junge papauer ei confracta foris tenet ossa

Cōmentum

Hic ponunẗ due vtilitates ꝓuenientes ex emplastratione ficuū. Prima ē ꝙ ficus decocte ī aliquo liquore vi delꝫ in aqua. ꝛ tunc supposite cū humiditate curāt istas tres egritudīes. scilꝫ scrofulas/glādes/ ꝛ tumores. Per scrofulas intelliguṅẗ inflationes sub mēto circa collum Et diciẗ scrofula a scrofa. quod idē est qđ sus/ siue porca. vel quia ista egritudo multū accidit porcis ꝓpter gulositatē eoꝝ. vel quia eius figura scđm̄ plurimū assimulatur porcis. vt vult Auic. tercia quarti. tractatu scđo ca. de scrofulis. Per glādes vero intelliguṅẗ aptanta q̄ coīter solent accidere sub ascellis ꝛ inguinibꝰ. Et per tumorē possunt intelligi inflatiōes ī qualibet parte corporis. Unde pro istis aptātibus curādis ꝛ maxime maturādis debꝫ decoqui ficus ī aqua ꝛ ipsi aque debet cōmisceri modicū aceti: vt acetū ciuue penetratōeꝫ v̄tutis ficꝰ et decoctiōe facta ficus debēt teri in mortario. ꝛ deinde misceri cū modica aqua: cū qua bullite sunt. vnde cataplasma ꝓprie ē medicina facta ex aliqua re: ꝛ succo eiꝰ. Juxta illđ metrū. Tūc cataplasma facis cū succū ponis et herbā. Scdā vtilitas ē ꝙ ficus cū papauere cataplasmate retinēt ossa fracta ꝛ debēt decoqui ī simul cū aqua

absq; appositiõe aceti. ⁊ debent simul teri ⁊ addi eis aqua decoctiois carꝫ: ⁊ tūc supponi. Et causa isti⁹ põt esse q̄a papauer ē stupefactiuū. et per illud tollit dolor/q̄ accidē solet ĩ fractiõe ossiū: ⁊ ꝓuocat somnū. Ficus similit facit moueri huĩditates ad exteriora: q̄bus humiditatibus ad ossa motis ossa possunt retinere ad nascentiā. nū q̄ tamen vere cõtinuari. Aliqui tamen textus habēt loco tenet trahit ⁊ tūc sensus ē melior. Unde papauer est triplex. s. albū/nigrū/⁊ rubeū. Rubeū autē est siluestre ⁊ venenosum: ⁊ crescit ĩ bladis ⁊ iuuenes solent terere flores: ⁊ facere encaustum ex ipsis floribus.

Textus.

Pediculos venerēq; facit: sed cuilibet obstat

Comentum.

Hic ponūtur due operationes ficuū. Prima est q̄ ex comestione ficuū sequit multitudo pediculorū ĩ corporib⁹ humanis. Et istud maxĩe veritatē habet de ficub⁹ siccis vt dicit auic. scđo canoĩs. ca. de ficubus. Et causa scđm eū ibi ē ꝓpter maliciā ⁊ corruptionē humoris generati ex eis. Et alia causa etiā põt esse: q̄a ficus ꝓuocant multū sudorē. ex quo sequit generatio pediculoꝝ. Scđa operatio ē q̄ ficus incitāt appetitū coeūdi: quia generāt ventositatē que iuuat ad erectionē virge: ⁊ similiter sūt multarū super fluitatū: ⁊ sperma augmentantes.

Textus.

Multiplicant mictū ventrē dant escula strictum
Escula bona dura: sed mollia sunt meliora.

Comentum

Hic ponūtur due vtilitates esculoꝝ. Prima ē q̄ multiplicāt mictū/siue vrinā. Cui⁹ causa põt esse. q̄a ĩdurāt feces. ⁊ sic aquositas fecū ē causa multitudĩs vrine. Uel põt sumi causa similis illi que sumit ex illo āphorismo vrina nocturna multū facta modicū secessū significat ĩ die ⁊ ecōuerso. q̄ multas habuerit cameras nocturnas de mane habꝫ paucā vrinā. Cui⁹ causa ē: q̄a si multa fiat egestio: multū de huĩditate q̄ trāsire deberet ad vesi-

cam simul cũ ea exit. Et si vrina fiat multa: multum de huiditatibus que transire deberẽt cũ egestione: ꝛ eã ma gnificare cũ vrina euacuant. Secũda vtilitas est ꝗ escu la cõstipant ventrẽ. ꝛ istud accidit ꝑpter eorũ ponticita tem ꝛ stipticitatẽ. Ex quo infert textus ꝗ escula dura sũt bona. ꝛ hoc quia constringũt ventrẽ: ꝛ ergo prosunt vẽ= tri nimiũ laxato. Sed mollia escula sunt meliora duris qa melius nutriũt ꝛ minus ventrẽ ꝯstipant. Et circa istõ est sciendũ ꝗ escula minus competũt nutrimento ꝙ po= ma/pira/persica/ficus/ꝛ similia quod satis ostendit au steritas saporis eoꝝ et duricies substãtie coꝝ postꝙ i ar bore maturata sunt. ꝛ ergo ex his parũ debet comedi et magis recipi debent via medicine ꝙ cibi. Et quia vtus eorũ est stiptica valde/ satis competũt in fluxu ventris Et quia escula in arbore nõ mollescunt mollicie sufficiẽ te ad esum. Jdeo anteꝙ comedant remolliant. ꝛ tũc sũt magis delectabilia gustui ꝛ minus stiptica.

¶ Textus.

¶ Prouocat vrinã mustum. cito soluit: ꝛ inflat

¶ Cõmentum

¶ Hic ponũtur ꝓprietates tres musti. Quarũ prima ẽ ꝗ mustũ ꝓuocat vrinam. Cuius causa est: quia ĩ musto sũt partes terrestres introse mordicãtes vesicã cũ ad eã veniũt: et ꝑpter earũ mordicationẽ vesica citius nititur eas expellere ꝛ ipsũ mustũ. Et ista ꝓprietas intelligẽda ẽ de mustis habentibꝰ feces mordicãtes: sicut musta plu rima renẽsia. qa musta habẽtia feces grossas nõ mordi cãtes: sꝫ magis opilãtes/ impediũt vrinã. sicut prius di= ctũ ẽ: ibi. Jmpedit vrinã. Scõa ẽ ꝗ mustũ cito soluit vel laxat ventrẽ ꝑpter candẽ causã dictã in prima ꝓprieta= te. Tercia ẽ ꝗ est inflatiuũ ꝑpter ebullitionẽ quã facit in corpore: ex qua proueniũt vẽtositates. Et cause istarũ duarũ proprietatũ dicte sunt prius: ibi. Jmpedit vrinã.

¶ Textus

¶ Grossos humores nutrit ceruisia. vires
Prestat: et augmentat carnem: generatqꝫ cruorem

Prouocat vrinā:ventrem quoqꝫ mollit ⁊ inflat.
Infrigidat modicū:sed plus desiccat acetum
Infrigidat macerat melanc.dat sperma minorat
Siccos infestat/neruos/⁊ pinguia siccat

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu autor duo facit.primo ponit octo ꝓprietates ceruisie.quarū prima ē ꝙ ceruisia facit in corpore nostro grossos hūores. Et istud maxime habet veritatē respectu vini.Et diuersificat ceruisia i generādo grossos hūores ex parte suoꝝ cōponentiū.Nam ceruisia ex grossiori substantia grossiores humores generat ⁊ ex minus grossa minus grossos.Scđa est ꝙ ceruisia augmētat vires.Et istō ē intelligendū de ceruisia ex optimis granis ꝯposita ⁊ q̄ plurime decoctiōis ē cuiusmodi ē ceruisia oestrensis.Ista eni multū nutritiua ē ⁊ ergo vires augmētat. Tercia ē ꝙ augmētat carnē.Et istud prouenit ꝓpter multā eiꝰ nutritionē.Quarta ē ꝙ multiplicat sanguinē eadē de causa.Et iste tres vltime ꝓprietates habēt vitatē de ceruisia antiqua multū decocta:⁊ de optimis granis ꝯposita.Quīta ē ꝙ ꝓuocat vrinā.Sexta ē ꝙ laxat ventrem.Et iste due ꝓprietates maxīe habēt vitatē de ceruisia clara multū lupulēta.i. ī qua plurimū lupuli īponit cuiusmodi ē ceruisia amburgēsis q̄ prouocat vrinā ⁊ laxat ꝓpter lupulū.Ipa tamē nō valet debilia cerebra habentibꝰ:qꝛ tales de facili īebriat propter multitudinē lupuli.Septima est ꝙ inflat ventrē.Et istud habꝫ veritatē de ceruisia modica decoctōe cocta.cuiusmodi est coyta hollādie q̄ maxīe inflat ⁊ opilat ⁊ propterea plurimū īpingant. Octaua ē ꝙ ceruisia modicū ifrigidat.cuiꝰmodi ē ceruisia hollādie/brabācie/hānonie/⁊ flandrie ⁊ illa qua ꝯīs homo vtit.Et ista proprietas maxime veritatē habet respectu vini.Et circa istud est sciendū ꝙ ceruisia pōt fieri ex auena ⁊ ordeo ⁊ ex frumēto.Et scđm ꝙ fit ex alio ⁊ alio grano ē alterius ⁊ alteriꝰ ꝯplexiōis.Que eni fit ex ordeo plus attinet frigiditati quia ordeum est frigidum . Que autē fit ex ordeo ⁊ auena minus opilat et

minus generat ventositates et minus nutrit Et que fit ex frumento plus attinet caliditati et magis nutrit et magis opilat Et quanto ceruisia est grossior: tanto est deterior. et quanto subtilior: tanto melior. Et vlterius est sciendum quod pessima ceruisia est que fit ex rebus inebriantibus puta ex grano quod nominatur lolium/ quia ista maxime dolorem capitis generat et neruos ledit. Deinde ponit textus quinque proprietates aceti. quarum prima est quod acetum exsiccat. Dicit enim auic. de eo secundo canonis quod est fortis exsiccationis Et propterea medici precipiunt tempore pestis vti aceto cum cibo: et similiter cum potu. Dicit enim Auicenna. tercia primi in ca. vnico. doctrine quinte. Aceto preterea in cibo et potu vti in pestilentia est nocumenti ipsius securatio. Secunda est quod acetum infrigidat proprietate que in eo est. Tercia est quod macerat. id est facit hominem macrum. Et ratio est quia exsiccat. Et istud maxime verum est de aceto in ieiuno stomacho sumpto vt vult Auicenna. tercia primi. doctrina quarta. cap. quinto de extenuatione crassi. Uerum est tamen quod assiduus vsus aceti maxime in ieiunio multa inducit incomoda: visum debilitat/ pectus offendit/ tussim commouet/ stomachum et epar ledit/ neruos et iuncturas vehementer opprimit/ has arteticis doloribus tremoribus et paralisibus vexans. Quarta est quod acetum generat melancoliam: eo quod humores infrigidat et exsiccat. Quinta est quod acetum minorat sperma propterea quia exsiccat infrigidat macerat. Et istas proprietates aceti ponit Rasis tercio almasoris dicens. Acetum frigidum est et siccum quod et maciem efficit et vires destruit. sperma quoque minuit. et coleram corroborat nigram. rubeam vero coleram et sanguinem debilitat cibosque quibus admiscetur subtiliat. Deinde in vltimo versu autor subdit tria. Primum est quod acetum nocet macris. Et ratio est quia acetum exsiccat et sic addit in macredinem simile enim additum suo simili facit ipsum furere. Et etiam omnis complexio lapsa per contrarium medicatur. et per simile deterioratur. Secundum est quod acetum nocet neruis. vt dicit Auicenna

secūdo canonis ca. de eo. Terciū est ꝙ acetū macerat vt dictum est.

¶ Textus.

¶ Rapa iuuat stomachū: nouit producere ventū.
Prouocat vrinā faciet quoqꝫ dente ruinam.
Si male cocta datur hinc tortio tunc generatur.

¶ Cōmentum

¶ In hoc passu ponūtur primo tres vtilitates rape tēperate cocte ⁊ vnū eius nocumentū. Prima vtilitas est ꝙ rapa iuuat stomachū quia bene digeritꝰ a stomacho nec ipse ea grauatꝰ. Secūda ē ꝙ rapa est ꝓuocatiua vēti quod patet experimēto. Tertia est ꝙ rapa ē ꝓuocatiua vrine. Preter tamen istas ꝓprietates vult auer. ꝙ magnā proprietatē habet in cōfortando visum. Nocumentū vero raparū est ꝙ assiduatio raparū nocet dentibus In vltimo autē versu subditꝰ ꝙ rapa male cocta tortiones facit in corpore: quia multiplicat ventositates. Iuxta illud. Uentū sepe rapis si tu vis viuere rapis. Et est sciendū ꝙ caude raparū fortiter ventrē laxant. Pro maiori noticia sciendū est ꝙ rape inter radices magis conueniūt ad corporis nutritionē: quod satis ostenditur ex amicabilitate sui saporis. Hec enī cōplexio est omibus eduliis ꝙ amara ⁊ pūgitiua minus alimentū dant corpori et dulcia magis: quia ergo rape radicibus aliis sūt dulciores et minus pūgitiue magis competūt via cibi: sꝫ generant sanguinē grossum melancolicū si digestiua sit debilis. Et bonū ē ꝙ depurētur a prima aqua: ⁊ nullomodo debent comedi crude. Et incitant ad coytum et vias mundificant vrinales.

¶ Textus.

¶ Egeritur tarde cor digeritur quoqꝫ dure
Similiter stomachus melior sit in extremitates
Reddit lingua bonū nutrimentū medicine
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
Est melius cerebrū gallinarū reliquorum

¶ Cōmentum

¶ In isto passu notant̃ quinq̃. Primū est q̄ coꝛ aīaliū comestū tarde digerit̃ ꝛ tarde etiā egeritur. Et ratio est q̄a caro coꝛdis est caro melācolica que difficulter digeritur ꝛtarde descēdit. Et nō est caro bona scōm auic. secundo canoīs. ca. de carne. ꝛ nō multū nutrit vt dicit rasis tercio almasoꝛis. Scōm ē q̄ stomachus similit̃ ē male digestioīs ꝛtarde descensionis. Cuius ratio est q̄a stomachus ē mēbꝛum neruosū cartillaginosū quare difficile digerit̃. Et ergo etiā nō generat bonū sanguinē. Deinde subdit textus q̄ stomachus ī eius extremitatib⁹ scilicet quo ad eius fundū ꝛoꝛificiū melius digerit̃. Cuius ratio ē q̄a in illis ꝑtibus magis carnosus ē ꝛ magis pinguis. Terciū ē q̄ lingua ē boni nutrimēti. ꝛ hoc quo ad eius radicem. vt vult auic. scdō canoīs cap̄. de carne. Et ratio ē q̄a ē facilis digestioīs ꝛ carnosa. Et int̃ reliquas linguas: lingua poꝛcelli que ablata eius pelle equiparatur carni apꝛi. vt sciūt scindentes ante pꝛīcipes. Lingua tñ bouis nō ē multū sana ꝓpter eius nimiā humiditatē Lectoꝛes tñ linguis vti volētes ante earū assationē iponūt gariofilos quib⁹ hūiditas linguarū minuit̃ ꝛ sic aptioꝛes sūt esui. Quartū est q̄ pulmo facile digerit̃ et facile egerit̃. Et istud est pꝛopter eius raritatē ꝛ moliciē Uerū est tamē q̄ ei⁹ nutrimentū nō est cōueniēs nature hūane q̄a parū ē ꝛ fleumaticū vt dicit auic. scdō canoīs ca. de eo. Et circa istud est sciendū q̄ pulmo arietis q̄uis nō sit bonus cibus est tamē bona medicina q̄a sanat excoꝛiationē calcanei ex calciamēto si ponat̃ super ipsam calid⁹ vt dicit auic. loco ꝑallegato. Quintū ē. q̄ cerebꝛū galline inter omīa cerebꝛa est melius. de quo dicit auic. scdō canoīs q̄ pꝛohibet fluxū sanguīs nariū. Debet tñ cum sale aut cū speciebus comedi q̄a de se vomitū pꝛouocat. Et circa istud sciendū est q̄ de cerebꝛo pulloꝝ dicunt medici q̄ augmentat memoꝛiā. Cerebra vero poꝛcoꝛū nature non sūt cōuenientia sed cerebꝛū ouis leporis vel cuniculi cū sale vel speciebus comedi potest. Et de cerebꝛo ampli us dictū est ibi. Nutrit et impinguat.

¶ Textus
Semen feniculi fugat et spiracula culi.
¶ Comentum.
¶ Hic ponit vnū documentū ꝛ est ꝙ semē feniculi quod dicit maratrū expellit ventositates aut eas dissoluit. Et ratio est q̄a ē calidū ꝛ siccū ꝛ carminatiuū. Et circa istō est sciendū ꝙ a coībus quatuoꝛ tangūtur vtilitates ꝓue niētes ex esu maratri siue seminis feniculi. Prima est ꝙ confert febꝛibus. Scd̄a est ꝙ pellit venenū. Tertia est ꝙ mundificat stomacū. Quarta est ꝙ acuit visū. Et de isto solēt dari isti v̄sus coēs Bis duo dat maratrū febꝛes fugat atq̧ venenū. Et purgat stomachū. lumē quoq̧ reddit acutū. Et istas quatuoꝛ vtilitates tāgit etiā auic. scd̄o canoīs loquēs de feniculo. Et circa quartā vtilitatē nota ꝙ auic. loco p̄allegato de semīe feniculi dicit. Democritus quidē existimauit ꝙ venenosi v̄mes pascūt feniculi recentes semē vt coꝝ visus ꝯfoꝛtet et vipere ꝛ serpētes fricant oculos suos cū egrediūtur de cauernis suis post hyemē super ipsū vt illuminent oculi. Sciendū vlterius ꝙ feniculus tarde digerit. male nutrit / ꝛ parū et ergo nō cōpetit via cibi: sed magis via medicine. Nō igitur vtendū ē eo in regimīe sanitatis nisi ad coꝛrectionē malicie quoꝛumdā alioꝝ ciboꝝ sicut interdū cū lactuca comedim⁹ petrosilinū ad resistendū frigiditati ꝛ hūiditati lactuce. sic etiā cū cucurbitis potest decoqui fenicul⁹ ꝛ similiter cū rapis ad coꝛrigendū maliciam earum.
¶ Textus.
¶ Emendat visum stomachū ꝯfoꝛtat anisum
Copia dulcoꝛis anisi sit melioꝛis.
¶ Comentum
¶ Hic ponūtur due vtilitates anisi. quarū pꝛima est ꝙ anisum cōfoꝛtat visū. Scd̄a est ꝙ anisū ꝯfoꝛtat stomacū Cuius causa ē q̄a anisū mūdat stomachū a fleumatib⁹ ꝛ ipsū calefacit. Et ꝓpterea etiā confert visui q̄a nichil est quod visui magis nocet q̄ īmundicia stomachi q̄a a stomacho īmundo eleuant fumi īmundi q̄ oculis nocēt

perturbãdo spũs visiuos. Et ista duo iuuamẽta facit ani
sũ dulce. Et preter istas vtilitates auic. scđo canonis ca.
de aniso plures alias vtilitates anisi ponit, vult enĩ ibi
ꝙ anisũ est aperitiuũ / doloꝝ sedatiuũ ⁊ ventositatũ reso
lutiuũ sedatiuũ sitis causate ex hũiditatibus salsis ape-
ritiuũ opilationũ epatis ⁊ splenis generatiuũ ex hũidita
tibus ⁊ similiter renũ vesice ⁊ matricis ꝓuocatiuũ vri-
ne ⁊ menstruoꝝ ⁊ mundat matricem a fluxu humidita
tum albarũ et est motiuum coitus

¶ Textus.

¶ Si cruor emanat spodiũ sumptũ cito sanat.

¶ Cõmentum.

¶ Hic ponit̃ vnũ iuuamentũ spodii. Et ẽ ꝙ spodiũ sum
ptũ sanat fluxũ sanguinis. Cuius causa potest esse quia
spodiũ habet virtutẽ propriã ꝯfortandi epar ⁊ sic forti-
ficato epate quod est fons ⁊ origo sanguis: sanguis me-
lius ab eo retinet̃. Et dicit auic. scđo canonis ca. de spo-
dio ꝙ spodium est radices cannarũ aduste. Dicit̃ enĩ ꝙ
ipse adurunt̃ propter fricationẽ suarũ extremitatũ cũ
ventus eas perflat. Simon tñ ianuensis dicit ꝙ spodiũ
est res cuius origo nos latet res tñ adusta videt̃ ⁊ diui-
siones cannarũ adustarũ. Et nedũ spodiũ ꝯfert ĩ nimio
fluxu sanguĩs ymmo etiam in nimio fluxu vẽtris ⁊ vo-
mitu. vt dicit rasis tercio almasoris. Et cõfert etiã in fe
bribus acutis cõfortat ⁊ tremori eius ⁊ sincopi facte ex
effusione colere ad stomachũ auxiliat̃ vt vult auic. loco
preallegato. Et est sciendũ circa predicta ꝙ sicut spodi-
um habet aspectũ ad epar ⁊ proprietatẽ ꝯfortandi ipm̃
ita sũt alique medicine que habẽt similẽ aspectũ ⁊ simi-
lem proprietatẽ confortandi aliqua alia mẽbra specia-
lia sicut macis cor muscus cerebrũ liquiricia pulmonẽ
caperes splenẽ ⁊ galanga stomachũ. vt patet ĩ huis ver-
sibus. Gaudet epar spodio mace cor cerebrũ quoq; mu-
sco. Pulmo liquiritia / splen / cap / stomacusq; galanga.

¶ Textus.

¶ Vas cõdimenti preponi debet edenti.

Sal virus refugat: et non sapidum sapoꝛat.
Nam sapit esca male que datur absq; sale
Urunt per salsa visum: spermaq; minoꝛant
Et generant scabiem pruritum siue vigoꝛem.

Cōmentum.

In hoc textu tria fiunt. primo ponitur vnū documentū gnāle quod obseruat apud omēs et est q vas ꝯdimēti scilicet salis quod coī nomie saliuū dicit debet pꝛeponi in mensa ipsi edenti. Juxta illud cōe metrū. Sal pꝛimo poni debet pꝛimoq; reponi. Omis mēsa male ponit absq; sale. Scdo tangunt duo iuuamenta salis pꝛimū ē q sal resistit veneno. Cuius duplex pōt esse causa. vna est qa sal exsicatiuū est et sic sua siccitate exsiccat hūiditates ex quibus pōt sequi coꝛruptio. Alia causa ē qa sal exsiccat et cōpꝛimit hūiditates a coꝛpoꝛe extrahēdo et sic claudit poꝛos et p ꝯsequens ꝓhibet penetrationē veneni q fieri deberet p poꝛos. Scdm iuuamentū salis ē q sal īducit sapoꝛē in cibariis. Nam coiter videmus ad sensū q nulla cibaria sapiūt sine ꝯmixtione salis: vt dicit tercius versus. Tertio ponunt quatuoꝛ nocumēta salis siue cibarioꝛ valde salsoꝝ. Pꝛimū est q cibaria valde salsa vꝛunt visū. i. deꝑdunt visū vel nocent visui. Cuius causa potest esse duplex. Pꝛima est qa res nimiū salse inducūt nimiam siccitatē q est ꝯtraria oculis qui sunt instrumēta visus cū oculi sint de natura aque. vt dicit in desensu et sēsato. Scda causa ē quia cibaria multū salsa sūt pꝛuratiua et moꝛdicatiua modo vt superius dictū est a cibariis moꝛdicatiuis i stomacho existētibus eleuant fumi moꝛdicatiui q sui moꝛditiōe oculis nocēt ac ipos multū rubificant. Et ergo videmus q bulliētes sal: rubeos ꝯmuniter habēt oculos. Scdm nocumentū ē q cibaria multū salsa minoꝛāt sperma. Et ratio est qa cibaria multū salsa multū exsiccant omēs humiditates coꝛpoꝛis quare etiā sperma exsiccat et sic minorat. Tertiū nocumētū est q generant scabiē. Cuius ratio est qa sal generat humorem acutum moꝛdicatiuū adustū qui est causa scabiei.

Quartũ nocumentũ est ꝙ augent pruritũ. Et ratio ẽ q̃a generãt humorẽ mordicatiuũ ⁊ pruritiuũ. Et ista quatuor nocumẽta cõmemorat rasis. tercio almasoris de sale dicens. Eorũ ꝑterea sanguinẽ qui multũ ex eo sumpserint q̃titatẽ adurit. visum quoqꝫ debilitat atqꝫ minuit sperma: ⁊ generat pruritũ ⁊ scabiẽ. Et ꝑter ista nocumẽta ꝓsalsa. idest multũ salsa / inducũt serpigenes / impetigenes / morpheam / leprã / in dispositis: ⁊ vias vrine excoriant: cũ diu cõtinuanẽ. Moderate aũ salsa fastidiũ auferunt ⁊ appetitũ excitant atqꝫ acuunt.

¶ Textus.

¶ Hi feruore vigent tres. salsus / amarus / acutus /
Alget acetosus sic stipans ponticus atqꝫ
Unctus ⁊ insipidus dulcis dant temperamentũ

¶ Cõmentum

¶ In hoc textu ponũtur qualitates cuiuslibet saporis. Et primo dicit ꝙ isti tres sapores scilꝫ salsus / amarus / ⁊ acutus: calefaciũt corpus sumẽtis ipsos. Scdo dicitur ꝙ isti tres sapores scilꝫ acetosus / stipticus / ⁊ põticus ĩfrigidãt. Tercio dr ꝙ isti tres sapores scilꝫ vnctuosus / insipidus / ⁊ dulcis: sũt tẽperati. nec inducũt in corpore caliditatẽ aut frigiditatẽ. Et pro intellectu ampliori sciẽdũ est ꝙ scdm̃ Auic. scdõ canonis. tractatu primo. cap. tercio. Octo sũt veri sapores qui sequũtur insipidũ. Et sũt dulcedo / amaritudo / acuitas / salsedo / acetositas / põticitas / stipticitas / ⁊ vnctuositas. Enumerãdo tñ insipiditatẽ pro sapore: sicut textus facit hic. tũc sunt nouẽ sapores. Et tũc capit sapor pro om̃i eo ꝙ gustu iudicatur. Et inter istos sapores tres sũt calidi. vt dicit hic textus. scilꝫ salsus / amarus / ⁊ acutus. Et scdm̃ Auic. loco ꝑallegato. Acutũ ẽ calidius. deinde amarũ. ⁊ deĩde salsũ: qm̃ acutũ ẽ fortius ad resoluendũ incidendũ ⁊ abstergendũ q̃ amarũ. ⁊ deinde salsũ est sicut amarũ confractũ cum huĩditate frigida. Et tres de istis saporibus sũt frigidi. scilꝫ acetosus / stipans / idest stipticus ⁊ põticus. Ponticus tamen ceteris frigidior. deinde stipticus: ⁊ postea aceto=

sus. Et propter istud in omibus fructibus q̄ dulcesscūt prius est ponticitas vehementis īfrigidationis deinde postq̄ per calorem solis digestiuū aliquom° digesti sunt fructus apparet in eis stipticitas. ⁊ deinde declinant ad acetositatem sicut agresta ⁊ postea dulcescūt. Et licet acetosū sit minus frigidū q̄ stipticum: tamen propter sui subtilitatē ⁊ penetrationē i pluribus est maioris infrigidatiois. Et scdm auic. loco pallegato ponticū et stipticū sūt i sapore ꝓpinqua: sed stipticū nō ꝯtrahit linguā: nisi quo ad supficiem apparentē. s; ponticū cōtrahit ⁊ exasperat qđ apparet i lingua. s. superficiem ⁊ occultū scil; interiora eius Et tres de istis saporibus sunt tēperati. i. nō excedentis caliditatis vel frigiditatis. sicut dulcis vnctuosus ⁊ insipidus. Licet eni dulce sit calidū tamen in eo non apparet fortitudo caliditatis. sicut dicit rasis tercio almasoris. Et est sciendū vlterius q̄ vnicuiq; sapori proprie debenṫ operatiōes vt volūt Auic. ⁊ Rasis locis pallegatis. Opationes eni dulcis scdm Auic. sunt digestio ⁊ lenificatio ⁊ multiplicatio nutrimēti ⁊ natura dili git ipsū ⁊ virtus attractiua attrahit ipsū. Et scdm rasim dulce est generatiuū multe collere rubee ⁊ opilationū i epate ⁊ splene ⁊ flegmonis precipue si pdicta mēbra ad hoc fuerint apparata. Et vētris fluxus ex ipso sequitur ⁊ mollificat stomachū. ⁊ cōfert pectori ⁊ pulmoni. corp⁹ impinguat. ⁊ augmentū spermatis tribuit. Operatōnes vero amari scdm auic. sunt obstersio ⁊ exasperatio. Et scdm rasim. Amarū calefacit ⁊ desiccat fortiter. cito sanguinē ad adustionē ⁊ maliciā perducit colerā quoq; rubeam in sanguine augmētat. Operatio vero pontici secundū auic. est ꝯtractio si ponticitas sit debilis aut expsio si sit fortis. Et secūdum rasim ponticum corpus infrigidat ⁊ desiccat. carnis et sanguinis minoratōnem facit si multociens aliquis eo vtatur stomachū quoq; cōfortat et frequenter ventrem constringit et sanguinem generat melācolicum. Operationes vero stiptici secundū Auic. funt cōtractio inspissatio induratio ⁊ retentio

Et scdm rasim operationes eius sũt sicut põtici licet debi liores: qa ipe videt ↄprehendé stipticũ sub põtico qa de stiptico nihil dicit expsse Opatioẽs vo vnctuositatis scdʒ auic. sũt lenificatio lubrificatio ⁊ coctio. i. digestio parua Et scdm rasim vnctuosũ stomachũ mollificat ⁊ ventris facit fluxũ ⁊ sacietatẽ anteq̃ hõ cibi q̃titatẽ sibi necessariã assumat adducit ⁊ callefacit maxime tñ febricitãtes ⁊ habentes epar ⁊ stomachũ calidũ. Corpus etiã humectat ⁊ lenit fleuma vo auget ⁊ cogitationẽ habentẽ reddit ⁊ auget somnũ. Opationes vo acuti sũt resolutio icisio ⁊ putrefactio scdm auic. ⁊ scdm rasim. Acutũ calorẽ auget ⁊ corpus cito inflãmat ⁊ sanguinẽ adurit ⁊ ipsum prius in colerã rubeã mutat ⁊ postea in nigrã. Opationes salsi scdm auic. sunt abstersio ablutio exsiccatio ⁊ ꝓhibitio putrefactionis. Et scdm rasim decẽ sũt in textu imediate pcedenti. Opationes vo acetose sũt scdm auic. infrigidatio ⁊ incisio. Et scdm rasim acetosũ colerã rubeã ⁊ sanguinẽ reprimit ⁊ ventrẽ stringit si stomachus ⁊ intestina mũda fuerit. Si aũt fleumatis i eis fuerit multitudo vẽtris facit fluxũ ⁊ corpꝰ infrigidat. virtutẽ quoqȝ digestiuã debilitat ⁊ ꝓprie in epate. Neruis vo ⁊ neruosis mẽbris nocumentũ affert ⁊ corpꝰ desiccat. virtutẽ aũt appetitiuã excitat. De opationibus vero isipidi dicit rasis q̃ aliquod est insipidũ quod magis nutrit scilȝ qd equalitati magis vicinũ est. Aliud ẽ qd tẽperate calefacit ⁊ aliud qd tẽperate infrigidat ⁊ si cũ ipo fuerit multa hũiditas humectabit. si vero siccum fuerit desiccabit.

¶ Textus.

Bis duo vina facit. mũdat dentes. dat acutum Visum. quod minus est implet. minuit quod abundat.

¶ Cõmentum.

Hic ponũtur quatuor iuuamẽta vini. primũ ẽ q̃ vina mundat dentes. Cuius causa est quia propter panẽ diu cius inherentẽ dentibꝰ q̃ vinũ solũ sine pane limositas illa dẽtibus adherens a qua dentes luridi dicunt a vino melius ↄsumit ⁊ abstergitur. Scdm est q̃ acuit visũ

quia prohibent malos fumos ad cerebrū ascendere qui offuscarent spūs visiuos per eorū imixtionē. Et istud facit ex eo quia digerit materias malas in stomacho existentes. Terciū est ꝙ minus digestū facit digeri qa facit clausionē orificii stomachi ⁊ cōfortat digestionē. Quartum ē ꝙ supflue digestū ad mediū reducit. Et totū istud maxime veritatē habet de vipa panis cū vino dūmodo pauis primo assus sit aut supra prunas exsiccatus.

Textus.

Omibus assuetam iubeo seruare dietam.
Approbo sic esse: ni sit mutare necesse
Est ypocras testis qm̄ sequitur mala pestis
Fortior est metha medicine certa dieta
Quam si non curas fatue regis ⁊ male curas.

Cōmentum

Hic ponūtur aliqua documēta: quoꝝ primū est ꝙ oībus bonū est seruare dietā consuetā. Et per dietā intelligit admistratio cibi ⁊ potus. Ea ratio huius documēti est qa trāsgressio a cōsuetudine nocet nocumēto magno ꝯsuetudo enī est altera natura sicut igiť naturā custodire oportet sic ⁊ ꝯsuetudinē ⁊ specialiť si ꝯsuetudo fuerit laudabilis. Et sicut oportꝫ seruare consuetā admistrationē cibi ⁊ potus ita etiā oportet seruare ꝯsuetudinē i aliis rebus nō naturalibus ꝑpter eandē rationē. Unde si aliqs fuerit ꝯsuetus multū laborare ⁊ velit hanc ꝯsuetudinē obmittē ⁊ i ociouiuere vel multo minꝰ laborare vel aliā speciē laboris assumere ⁊ aliud tpūs vel alium modū proculdubio multū ex hoc debilitabiť. Et similiter intelligitur in cibis ⁊ potibus somno ⁊ vigiliis ⁊ euacuationibus ⁊ aīe accidētibus. In omibus enī multū obseruanda est ꝯsuetudo si sit laudabilis vel parū laudabilis vel indiferēs in bonitate ⁊ malicia respetcu huius ad quod debet fieri ꝑmutatio. Et circa istud sciendū est ꝙ assueti exercitare vel laborare quibusdā laborībꝰ ꝯsuetis datores ꝙ tales sint debiles vel senes minꝰ leduntur ⁊ fortius laborāt ꝙ si essent iuuenes incōsueti. Et istud

quid sit consuetudo

vult ypocras scđa āphorismoꝝ dicens. Assueti assuetos ferre labores ꝛsi fuerint imbecilles aut senes incōsuetis fortibus ꝛ iuuenibꝰ facilius ferūt. Et ratio est q̄a isti habent maiorē inclinationē ꝛ ꝯsuetudinē ad istos labores iam ꝯsuetudo prius habita leuior est vt dicit in cōmento predicti amphorismi. Et ista ē causa quare videmus homīes debiles vel senes q̄ ex ꝯsuetudine aliquod exercent opus mechanicū facere aliqua q̄ facere nō possent eis fortiores aut iuniores ꝛminus ab eis leduntˀ sicut videmus multorē debilē facilius saccū eleuare q̄ꝫ eo fortirem ꝛ fabrū antiquū minus ledi malleatione q̄ꝫ iuuenē fortem nō ꝯsuetum. Secundū documentū ē ꝙ mala pesti.i. magnū nocumentū sequitur ex permutatione diete cōsuete vt vult ypocras nisi fuerit necesse eā permutare Est autē necessariū eā permutare primo quādo est illaudabilis sic ꝙ ex ea perueniretˀ ad pessimas egritudines sicut ꝯsuetudo comedēdi malos cibos in fine ex necessitate perducētes ad malas egritudines. Talē enī consuetudinē ꝛ similes necesse est corrigere ꝛ permutare vel totaliter vel saltem infra termīos latitudinis earū, sꝫ hoc debet fieri paulatim ꝛ scđm quendā ordinē. Nam omīs subita mutatio vehemēter nocet ꝛ specialiter a cōsueto ad inconsuetū. Scđo necesse est eā permutare vt aliquis minus ledatur ex inconsueta si postea ad eam se trāstulerit. Si enī quis ad omēm dietā se assuescat minus ab omī ledetur cū se ad eā transtulerit. Et istđ etiā intelligēdū est in aliis rebus nō naturalibus. Et istud ē quod dicit ypocras scđa amphorismoꝝ Ex multo tēpore ꝯsueta ꝛ si fuerint deteriora insuetis minus molestare cōsueuerūt oportet igiˀ ad nō ꝯsueta trāsmittere. Et circa istud est sciendū ꝙ quisq̄ꝫ debet sibi cauere ne vnius rei quātumcūq̄ꝫ bona sit sibi ꝯsuetudinē faciat quā ipm seruare sit necessariū. vbigratia. si quis vno cibo consueto semp vtatur vel aliquo potu vel totaliter ab eis abstineat vel dormire vel coyre totaliˀ assuescat ꝛad hoc grauiˀ astringatur. maximū enī icurret nocumentū si interđ ab eis=

ꝯsuetudo

quando est necesse mutare ꝯsuetudinem

dem opoꝛteat abſtinere.ſic igit̃ quodlʒ coꝛpus ſe diſpo-
nere debet:vt caloꝛẽ ⁊ frigus pati poſſit: ⁊ ad motiones
et q̃libet nutrientia aptus reddat̃:⁊ vt ſomni ⁊vigiliaꝝ
hoꝛas mãſiones ⁊ domos lectos ⁊ indumẽta ſine leſiõe
ꝑmutare poſſit qd̓ quidẽ poterit fieri ſi cõſuetudo non
obſeruet̃ ad vngueȇ:ſed interdũ ad incõſueta trãſeamus
Opoꝛtet igit̃ ad incõſueta aliq̃n ꝑmutare.Et iſtud vult
Raſis quarto almaſoꝛis.ca.de cõſeruatiõe cõſuetudinũ
Terciũ documentũ ẽ ꝙ foꝛtioꝛ ⁊ potioꝛ metha ĩ medicã
do egrũ ẽ admĩſtrare dietã certã:qua ſi medicus nõ cu-
rauerit:⁊ aliã indebitã adminiſtrauerit fatue regit egrũ
et male cũ curat.Et circa iſtud ẽ ſciendũ ꝙ triplex ẽ die
ta.ſcilʒ groſſa/que eſt quaſi dieta ſanoꝝ:⁊ tenuiſſima/q̃
eſt nichil dare: vel quaſi:.⁊ media/ que abſolute tenuis
dicit̃ .Et iſta diuidit̃ in dietã tenuẽ declinantẽ ad latus
groſſe:ſicut aqua carnis.oua ſoꝛbilia:⁊ pulli parui.⁊de
clinantẽ ad tenuiſſimã:ſicut aqua oꝛdei mellicratũ ⁊vi-
nũ grauatoꝝ ⁊ mediã que certa nominat̃:vt ptiſana nõ
colata ⁊ extremitates pulloꝝ.Et iſta dieta certa in plu-
ribus cõuenit egritudinibꝰ.nõ tñ in oĩbus.Non enĩ con
uenit ĩ egritudinibus lõgis.q̃a in talibus opoꝛtet virtu-
tem longo tp̃e eſſe anteꝙ ꝑueniat ad victoꝛiã : ⁊ virtus
cũ dieta certa tanto tẽpoꝛe nõ poſſet perdurare ſine ma
gna debilitate. opoꝛtet gͦ in tali egritudine cibũ ingroſ
ſare.Similiter nõ cõuenit in acutiſſimis egritudinibus
ſcilʒ in illis que terminant̃ in quarto die vel ante.quia
in talibus cõuenit dieta tenuiſſima.vt vult ypocras pꝛi
ma amphoꝛiſmoꝛũ ibi ad vltimas egritudines vltime
curationes ad perfectionẽ ſunt potentes.

¶ Textus

¶ Quale quid et quãdo quantũ quotiens vbi dando
Jſta notare cibo debet medicus dietando.

¶ Cõmentum

¶ Jn iſto textu ponunt̃ ſex a medico conſiderãda in ad
miniſtratiõe diete. Pꝛimũ ẽ quale. idest cuiꝰ qualitatis
debet eſſe cibus.q̃a in egritudĩe calida debemus egrum

dietare frigido cibo.et i frigida calido Jn humida sicco
Jn sicca humido.Uerũ est tñ ꝙ naturalis cõplexio die=
ta sibi simili cõseruari debet.vt vult Galienus tercia te=
gni:ibi.Calidiora calidiorib⁹ indigẽt adiutoriis: Frigi=
diora frigidiorib⁹.ꝛc.Scõm est/quid.idest cuius substã
tie deb3 esse cibus:q̃a athlete ꝛ rustici fortibus exercitiis
suppositi debẽt dietari cibo grosso.q̃a in eis via digesti=
ua est fortis.ꝛ sic nõ debẽt vti cibis subtilibus vt pullis
caponibus carnib⁹vitulinis seu hedinis: q̃a iste carnes
i eis adurerent̃:aut nimis cito digererent̃:quare necesse
esset eis sepe comedere.Nobiles vͦ et in ocio viuẽtes de
bent vti dieta subtilis substantie:quia in eis virtus dige
stiua est debilis nõ potens in grossos cibos: cuiusmodi
sũt carnes porcine salse ꝛ bouine/ꝛ pisces sole exsiccati
Similiter in egris egrotantes egritudinibus acutis de=
bẽtvti subtiliori dieta q̃ꝫ egrotãtes egritudinibus croni
cis.idest longis sicut quartanis.Terciũ est/quãdo.idest
quo tẽpore dieta debet dari:quia in sanis maxime deb3
attendi cõsuetudo.Unde in estate homies mane surgen
tes ꝛ cõsueti/bis solum in die comedere debẽt comede=
re hora decima/vel modicũ ante.et nõ expectare mediũ
diei/ꝓpter nimiũ diei calorẽ. Similiter debent cenare
hora sexta/vel modicũ post.Jn hyeme vero debẽt pran
dere hora vndecima/vel duodecima ꝓpter longitudinẽ
somni.et deinde cenare hora septima/ vel modicũ post.
Et maxime seruanda est consuetudo. Jn egris vero eti=
am considerandum est tempus.quia in febriq̃us in pa=
roxismo vel statim ante paroxismũ/vel statim post non
est danda dieta.q̃a si statim ante paroxismũ vel in paro
xismo detur natura diuertit̃ a digestione materie febris
per hoc ꝙ debet digestioni cibi esse intenta.Et nõ debet
dari statim post paroxismũ.q̃a virtus adhuc multũ de=
bilitata ẽ ex parocismo imediate ꝑcedenti.Debet igitur
dari dieta ante paroxismũ tãto tempore ꝙ possit digeri
ante aduentũ paroxismi/vel debet dari aliquo tp̃e post
paroxismũ.Et istõ estverũ nisi timeat̃ magna debilitas

virtutis.tūc enī dandus est cibus quocūqȝ tēpore. Acci dētibus enī virtutē dissoluētibus cibus illico dādus est. vt vult Galienus ī cōmento illius āphorismi prime par ticule contēplari autē oportet. Quartū est quantū.i.q̄ti tas cibi sumēdi: q̄a vt dictū est prius q̄titas cibi estate comedēdi pro qualibet vice debet esse pauca: quia calor naturalis tūc debilis est ꝑpter nimias resolutiōes. In hyeme vero cibus vna vice sumēdus debet esse multus: quia virtus digestiua tūc fortis est cū calor naturalis sit vnitus ꝑpter frigus circūstans. vt dictum est prius ibi Tēporibus veris. Quintū est quotiēs.idest quotiēs ī die sit cibus dandus: quia in estate debet sepius dari q̄ in hyeme/autumno/vel vere. licet modicū pro qualibet vi ce. vt etiā prius dictū est. Similiter v̄tute digestiua existē te debili sepe modicū ⁊ de cibo est dandū v̄tute vero exi stente forti potest multū dari: ⁊ paucis vicibus. Sextū ē vbi.idest ī quo loco. q̄a cibus nō est sumēdus in loco fri gido multū: nec multū calido. sȝ magis ī loco tēperato.

Textus.

Jus caulis soluit: cuius substantia stringit
Vtraqȝ quādo datur venter laxare paratur

Cōmentum

In hoc textu autor dicit tria. Primū ē q̄ ius caulis.i. aqua ⁊ marie prime ebullitionis cauliū: si bullianť sol= uit ventrē. Cuius causa ē q̄a ī foliis ⁊ partibus exteriori= bus cauliū ē v̄tus quedā nitrosa abstersiua debiliter īhe= rēs ⁊ facile separabilis per modicā decoctionē siue ebul litionē que sparsa per aquā/ipsā laxatiuā reddit Et hic etiā est q̄ prima aqua decoctiōis cauliū magis laxat q̄ secunda: quia ista virtus nitrosa abstersiua per primaȝ decoctionem plurimū separatur. Secundū quod dicit est q̄ substantia cauliū: ⁊ hoc post decoctionē eorū strin= git ventrem. Et causa est quia omis virtus qua laxaret per decoctionē ab ea ablata est ⁊ manet substantia ter= rea sicca que ventrē stringit. Terciū quod dicit ē q̄ vtra qȝ simul sumpta scilȝ aqua decoctionis caulium ⁊ sub=

stantia eorum laxant ventrē. Et ratio est quia virtus abstersiua et nitrosa in aqua manet gratia cuius totū laxat. Pro maiori noticia sciendū est primo q̄ caules generant humorē melancolicū: et somnia mala. mali sunt stomacho/parum nutriūt/visum obtenebrāt/somnū inducunt/menstrua ꝛ vrinā ꝓuocant. vt partim ab auic. secūdo canonis. et partim a rasi. tercio almasoris colligitur. Secūdo sciendū est q̄ comestio caulis siue decoctionis siue seminis eius ꝓhibet: ꝛ retardat ebrietatem. vt videt̄ inuere aristoteles. tercia particula ꝓbleumatū querens ꝓpter quid caulis soluit crapulā. et idē volunt Rasis ꝛ Auic. locis p̄allegatis. Cuius causa pōt esse ista scdm aliquos. q̄a ꝓpter comestionē caulis eleuant̄ fumi valde grossi: ingrossantes fumositates vini: que ingrossate impediunt̄ penetrare ad cerebrū ꝓpter earū grossitudinē. Philosophus vero probleumate p̄dicto aliā dat causam istā. scil3 quia om̄e quod trahit humidū vinosū ad se ac a corpore expellit: ꝛ corpus īfrigidat: curat crapulam. sed caulis est hm̄oi g° curat crapulā. Qꝫ autem caulis sit hm̄oi probat: quia per succū caulis qui ē diureticus trahunt̄ huiditates vinose indigeste a toto corpore: ꝛ in vesicā deferunt̄. ꝛ per substantiā eius frigidā stipticam ꝛ terreā in stomacho relictā/nō potentē penetrare infrigidat totū corpus. Et per cōsequēs curat crapulam hoc modo: q̄m supfluitates subtiles que nō poterāt deorsū tēdere ꝓpter caliditatē vini mouentē eas ad superiora: vt ad cerebrū ferunt̄ repressę deorsum ꝛ virtute succi trahunt̄ ad vesicam. Est eni diureticus: ꝛ menstruoꝝ prouocatiuus. vt dictum est.

Textus

Dixerunt maluā veteres quia mollia aluum
Malue radices rase. d dere feces
Vulue mouerunt ꝛ fluxum sepe dederunt

Comentum

Hic ponunt̄ tres ꝓprietates siue effectus malue quorū primus est q̄ malua mollificat ventrē: q̄a est vnū de

d. nā caulis.

remollitiuis Sũt enĩ quatuoꝛ remollitiua.scilꝫ malua/ bismalua/bꝛanca.vrsina:ꝛ mercurialis. ex q̄bus coiter fit clistere lenitiuũ ꝛ mollificatiuũ quodvalet ad fecũ in duratũ eductionẽ.Et est duplex malua.quedã enĩ est habens sanguineos floꝛes.Et alia est habẽs albos floꝛes. et in ista est maioꝛ ꝓꝓꝛietas mollificãdi q̄ ĩ pꝛima.Secũdus effectus ẽ ꝙ radices malue abꝛase educunt feces ꝛ hoc ẽ qñ ex ipsis fiũt suppositoꝛia:sicut solẽt fieri de radice mercurialis. Tercius effect⁹ ẽ ꝙ malua facit fluxũ mẽstrui ĩ mulierib⁹. ꝛ hoc ẽ ꝓpter nimiã ei⁹ humectatione ꝛ lubꝛificationẽ qua vene matricis facilius a sanguĩe acuto fundunt. Et dicit platearius ꝙ certo experimẽto menstrua pꝛouocat.

Textus

Mentitur menta si sit depellere lenta
Ventris lumbꝛicos stomachi vermesꝗ nociuos

Comentum

Hic ponit autoꝛ vnũ documentũ de mẽta dicẽs ꝙ nõ debet denoĩari hoc noĩe mẽta si nõ habeat vim stati auferẽdi vermes vẽtris ꝛ stomachi.Menta enĩ magne ꝛ foꝛtis ẽ aromaticitatis ꝛ magne amaritudis. ꝛ idõ quẽadmodũ absintiũ vermes interficit.sic ꝛ mẽta.Et debꝫ dari decoctio eius sicut ꝛ absinthiũ ꝛ nõ substãtia.Aduertẽdũ tamen q̄a multũ calida est ꝛ sicca sanguinẽ adurens nõ competit via cibi in regimie sanitatis.Bene tamẽ cõuenit via medicine: quia stomachũ cõfoꝛtat ꝛ ipsũ calefacit ꝛ sedat singultũ ꝛ digerit ꝛ ꝓhibet vomitũ fleumaticũ ꝛ sanguineũ:ꝛ ad coytum incitat ꝓpter inflationẽ q̄ est in ipsa ꝛ humiditatẽ oꝛtulanã et ꝓhibet sputum sanguinis.Et cõfert ad moꝛsum canis rabiesi:ꝛ est pꝛopꝛia ad illud.Et si frustra/ipsius in lacte dimittunt/nõ caseatur.vt colligit ex auic.scdõ canonis.cap̄.de menta.

Textus

Cur moꝛiatur homo cui saluia crescit in oꝛto
Contra vim moꝛtis nõ est medicamen in oꝛtis
Saluia confoꝛtat neruos/manuũꝗ tremoꝛem

Tollit: et eius ope febris acuta fugit
Saluia/castoreū/lauendula/premula veris
Nastur/athanasia sanant paralitica membra
Saluia saluatrix: nature consiliatrix.

¶ Cōmentum

¶ In hoc textu autor principaliter tria facit. Primo innuit magnā vtilitatem saluie querens per modū dubii. Cur homo moriatur in cuius orto crescit saluia. Ad hoc respondetur in secūdo versu sic: quod nulla est medicina crescens in ortis que prohibeat mortē: quamuis in ortis bene crescat medicina prohibens putrefactionē corporis et humiditatē naturalē defendens ne cito dissoluatur. Et istud innuit Auic. tercia primi. cap. singulari dicens. Et ars quidem sanitatē custodiēdi nō est ars que a morte securos nos faciat neque corpus ab extrinsecis nocumētis muniat neque vnūquodque corpus ad vltimā vite longitudinē perducat quod est scdm hominē absolute: sed de duabus rebus securitatē prebet putrefactionis penitus prohibitione et defensione humiditatis: ne cito dissoluatur. Scdo ponit tres effectus saluie. quorum primus est quod saluia cōfortat neruos: quia exsiccat humiditates quibus impediuntur et relaxantur nerui. Scdus est quod remouet tremorē manuū. Cuius causa est quia cōfortat neruos: vt dictū est. Jam omne cōfortans neruos tremorē remouet: cū tremor causetur ex debilitate neruorum. Et propterea senes aliqui: et vetule specialiter imponūt potui siue cibo eorum folia saluie. Tercius est quod remouet febrem acutam. idest impedit eam ne contingat. Cuius causa potest esse quia exsiccando humores impedit eorū putrefactionē: ad quā posset sequi febris acuta. Et pro maiori noticia sciendū est quod saluia est calida et sicca et ideo nō multū competit per se via cibi. Quia tamen ipsa saluia multū confortat neruos homies in sanitate multū vtuntur saluia dupliciter. Primo quidē cōponēdo ex ea vinū saluiarū quo vino homies in latitudine sanitatis vtuntur specialiter in principio mense et competit huiusmodi vinū paraliticis et epilentiis moderate sumptū et

p̄cedente purgatione antecedētis medicine. Secūdo vtū tur saluia ī salsis. Nam excitat appetitū ⁊ specialiter cū stomachus fuerit repletus malis humoribus crudis et indigestis. Et est duplex saluia. scilȝ domestica: ⁊ habet lata folia ⁊ magna. Alia est que vulgariter nobilis dici tur. et habet minora ⁊ strictiora folia. Et apud medicos dicit̄ lilifagus. Tercio enumerat autor sex res medicinales valētes in curatione paralisis: Et dicit̄ ꝙ saluia castoreū/lauendula/premula/veris/nasturciū ⁊ athanasia: curant ⁊ sanant mēbra paralitica. idest paralisi tacta: siue debilitata. De saluia autē causa patet ex dictis quia vt dictū est saluia confortat neruos qui in paralisi debilitati sunt. Et etiā quia saluia calida est ⁊ sicca cōsumit materiā fleumaticā inhabitā neruis ex qua fit paralisis. De castoreo patet quia castoreū est maxime confortatiuū calefactiuū ⁊ exsiccatiuū neruorum. Dicit enī Auicēna secūdo canonis. cap. de eo: ꝙ est subtilius ⁊ fortius omī quod calefacit ⁊ exsiccat. Et postea dicit ꝙ cōfert neruis ⁊ calefacit ⁊ confert tremori ⁊ spasmo humido ⁊ stupori ⁊ paralisi. Et postea adhuc subdit ꝙ nō est aliquid magis iuuatiuū ventositati in aure ꝙ̄ ipsū cum ex castoreo accipit̄ ꝙ̄tum est lens vna ⁊ dissoluit̄ ī oleo nardino et distillatur in eam. Plures alios effectus habet castoreū. quos Auic. narrat loco p̄allegato. Et est castoreū testiculus cuiusdā aīalis marini: qd̄ dicit̄ castor. Et oleū de castoreo etiā multū valet in paralisi: sicut castoreū post euacuationē materie. quia tūc illā materiam que residua est cōsumit ⁊ neruos confortat. De lauendula etiā patet: quia sua aromaticitate cōfortat neruos et sua calefactione cōsumit materiā paralisis. De premula veris etiā patet: quia sua aromaticitate ⁊ calefactione cōfortat neruos. Et dicit̄ premula veris: quia est de primis aromaticis in vere crescētibus. De nasturcio patet quia nasturciū est calidū et siccum subtiliatiuū ⁊ incisiuū et resolutiuū: quare aufert materiā paralisis. Et dicit Auic. secūdo canonis. cap. de eo: ꝙ confert omī

No. d. spasmo pulipsi et stupore
d. v... tosti... ...

mollificationi neruoꝝ quia calefacit ⁊ educit fleumata: ⁊ mūdificat neruos a fleumate. Et ideo consulūt medici vt nasturciū in quadragesima edatur propterea quia cibi quadragenalis sunt fleumatici. Et est nasturciū herba cōmunis/ crescēs ī locis frigidissimis scilicet in locis petrosis ⁊ aquosis vbi sūt multi fontes. De atanasia vero que alio nomīe dicit̄ tanacetū theutonice tente vel reyn vaen patet q̄a ista herba . habet virtutē purgandi fleumata ⁊ sua caliditate exsiccat neruos. Et etiā habet virtutem purgandi vermes ⁊ materiā ex qua generantur. Et ideo gallici cōmuniter ī diebus pascalibus vtuut̄ athanasia frixa cum ouis ad purgandū fleumata ex piscibus in quadragesima generata: ex quibus facile generātur vermes in dispositis. Et in fine textus autor subdit ꝙ saluia dicitur quasi saluatrix nature.

Textus

Nobilis est ruta quia lumina reddit acuta.
Auxilio rute vir quippe videbis acute.
Ruta viris coytū minuit. mulieribus auget.
Ruta facit castum. dat lumen ⁊ ingerit astum
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

Cōmentum

Hic ponit autor quatuor effectus rute . Prima est ꝙ acuit visū. Et ꝓprie succus eius. vt dicit Auic. scđo canonis. ca. de ea ⁊ prius dictū ē ibi. Allea nux ruta. Scđūs ē ꝙ ruta minuit desideriū coeūdi in viris: sed ī mulieribꝫ auget. Cuius causa pōt esse ista q̄a ruta sua caliditate ⁊ exsiccatiōe sperma in viris minorat quod subtile ē ⁊ aereū. sed ī mulierib⁹ subtiliat ⁊ calefacit q̄a in eis sperma est aquosū ⁊ frigidū. ⁊ ergo eas magis ad coytū īcitat ꝓpter subtiliationē ⁊ caliditatē spmatis ex ruta. Tertius effectus eius ē ꝙ ruta facit astuciā. i. facilē apprehensionē ⁊ inuentionē alicuius medii in causa subtili q̄a ꝓpter calefactionē ⁊ exsiccationē subtiliat spūs. ⁊ sic ingenium clarificat. Quartus effectus est ꝙ decoctio rute effugat pulices. ⁊ hoc si ex ea irroretur domus: q̄a interficit eas

secundū q̄ cōmuniter dicunt medici. Et scdm. Auic. sex ta quarti tractatu tertio ca. de effugatione pulicū. Quā do aspergitur domus cum infusione coloquintide saliunt pulices ⁊ fugiunt et similiter ex decoctione rubi. Et postea subdit. Auic. Et dixerunt quidā quā do ponitur sanguis hirci in fouea in domo aggregant pulices apō eum deinde moriunt. Et similiter aggregantur super li gnum lignitū ex adipe ericii ⁊ effugiūt ex odore caulis et foliorum oleandri. Et secundū aliquos nichil magis deiectiuū ē puli cum q̄ res fortis odoris ⁊ ergo ruta va let menta mentastrū lupulus ⁊ super omia feces vel vrina equi. Item domus irrorata ex decoctione seminis rape occidit pulices. Et si fumiget dom⁹ ex cornu tauri no fugiēt pulices. Pro captōe tñ earū nichil melius ē q̄ impositio pauci bonbacis in lecto qa in illo aggregant

Textus.

De cepis medici non consentire vident
Colericis non esse bonas dicit. Galienus
Fleumaticis vero multū docet esse salubres
Presertim stomacho pulcrumq̄ꝫ creare colorē
Contritis cepis loca denudata capillis
Sepe fricans poteris capitis reparare decorem

Comentum

Hic loquitur autor de cepis. Et dicit quinq̄ꝫ. Primū ē q̄ medici dissentiūt de natura ceparū: qa aliquibus videtur q̄ cepe bone sūt fleumaticis Aliqui vero q̄ eis nō valent sicut forsan Rasis vult qa dicit eas tercio almasoris generare hūores superfluos ī stomacho ⁊ fleuma ticos. Scdm ē q̄ Galienus dicit cepas multū obesse colericis. Cuius causa ē qa vt dicit Auic. scdo canōis ca. de cepe. Cepe ē calidū in tercio ⁊ ergo nocet calidis vt sūt colerici. Terciū est q̄ cepe multū valent fleumaticis qa sūt calide icisiue subtiliatiue abstersiue ⁊ aperitiue qua re fleumaticos hūores ⁊ viscosos in fleumaticis multiplicatos digerūt incidūt subtiliant ⁊ abstergunt. Quar tum est q̄ cepe valent stomacho qa mundificant ipsum

a fleumatibus ꝛ ipm calefaciūt. ꝛ ergo dicit Auic. loco preallegato ꝙ illō quod ex cepe comedit propter suam caliditatē ꝯfortat stomachū debilem Et propter illō etiam decorant colorem faciei/q̄a nō est possibile colorē faciei esse viuidū stomacho existente multū fleumatico aut repleto malis hūoribus crudis ꝛ fleumaticis. Quītū est ꝙ loca depilata .i. loca pilis priuata pillos siue crines recuperāt si ꝯterantur cepe cocte ꝛ ex eis fricent loca depillata. Et istud verū est quādo depilatio accidit propt opilationē poroꝝ ꝛ corruptionē materie sub cute q̄a cepe aperiūt poros ꝛ resoluūt materiā malā q̄ sub cute ē ꝛ bonā ad locū atrahūt. Et ergo fricatio cū cepis valet ī alopicia multū. vt vult. Auic. scdō canonis ca. allegato ꝛ septima quarti ca. de cura alopicie. Et propter istud īfert textus ꝙ capitis decor poterit reparari per istā fricationem cum cepis q̄a capitis decor pili sūt. Pro maiori noticia effectuū ceparum sciendū est ꝙ cepe excitāt coytū/ appetitū prouocant/faciē rubificant/cū melle verrucas eradicant/ sitim faciūt/ intellectui nocent/q̄a humorē malū grossum generant/saliuā multiplicāt ꝛ succus earū cōfert aque descendenti in oculū ꝛ astergit visū sicut colligit ex auic. scdo canonis ca. allegato. Sciendum vlterius ꝙ cepe trite cum melle ꝛ aceto conferunt morsui canis rabidi/ ꝛ ergo quidam superaddunt textui precedenti istos duos versus. Appositas perhibent morsus curare caninos. Si trite cū melle prius fuerint ꝛ aceto. Et de isto etiā prius dictū ē ibi. Allea nux ruta

Textus.

Est modicū granū siccum calidumq̄ꝫ sinapis
Dat lacrimas. purgatq̄ꝫ caput. tollitq̄ꝫ venenū

Comentum

Hic autor duo facit. Primo ponit ꝯplexionē ipꝰ grani sinapis dicēs ꝙ. granū sinapis ē modicū granū calidū ꝛsiccū. qd verū est q̄a est calidū ꝛsiccū vsq̄ꝫ ad quartū gradū scdm auic. scdo canōis ca. de sinapi. Scdo ponit tres ꝓprietates siue effectus grani sinapis Primus effec

Nō de bono depilatio.

Cepe nātur est

de morsu canis rabidi.

tus est qꝫ cõmouet lachrimas. Cuius causa est quia sua caliditate nimia subtiliat et dissoluit humiditates cerebri/ex quibus tũc ꝑpter earũ fluxum proueniũt lachrime. Secũdus effectus seminis synapis est qꝫ expurgat caput.idest cerebrũ mundificãdo ⁊ abstergendo humiditates fleumaticas a capite. Expurgat etiã caput naribus impositũ ꝓuocando sternutationẽ sua mordicatione.et ideo imponit naribus appopleticoꝝ. Per sternuationẽ autẽ expellunt nocumenta cerebri. Et similiter semen synapis sua caliditate subtiliat fleumata:⁊ dissoluit illa que opilant meatus cerebri. ex quoꝝ opilatione sequit appoplexia. Et sic relinquit qꝫ semen synapis est valde incisum fleumatis et consumptiuũ et mundificatiuũ. Tercius effectus est qꝫ tollit venenũ. Et istud cõcordat cũ dicto Auicẽne.loco preallegato.scilꝫ qꝫ fugiũt ex fumo eius vermes venenosi.

¶ Textus

¶ Crapula discutitur capitis dolor atqꝫ grauedo
Purpuream dicunt violam curare caducos

¶ Cõmentum

¶ Hic ponũtur tres ꝓprietates siue effectus viole. Primus effectus est qꝫ viola habet proprietatẽ sedandi ebrietatem. Cuius causa potest esse quia viola odorẽ habet temperatũ atqꝫ suauẽ. et talis maxime est cõfortatiuus cerebri.forte eni cerebrum nõ patitur cito ebrietatẽ sed debile. Et etiã viola est frigida/quare cerebrum infrigidat.⁊ sic ineptificat ipsum ad recipiendũ fumũ ⁊ calidũ Scđus effectus eius est qꝫ viola est sedatiua doloris capitis atqꝫ grauedinis. Et istud verũ ẽ de dolore capitis ex calida causa.vt vult Auic.scđõ canonis. ca.de viola. Et similiter Rasis tercio almasoris ⁊ Mesue. Et ratio est quia viola ẽ frigida:⁊ sic repugnat cause calide. Tercius ẽ qꝫ viola dicit curare caducos.idest epilenticos. Et dicit notanter in textu dicũt quia cõmunes autores nõ attribuũt istum effectũ viole. Et ergo si iste effectus conueniat viole.causa eius põt esse quia ꝑpter aromatici-

tatē viole cerebrū confortat/quo existente forti a modicis nocumētis nō ledit. & per consequēs etiā nō incurrit epilentiam que dicitur parua appoplexia ex opilatione neruorū sensitiuorum cōtingens.

¶ De vrtica ¶ Textus

¶ Egris dat somnū. vomitū quoqꝫ tollit ad vsum
Compescit tussim veterem. colicisqꝫ medetur
Pellit pulmonis frigus: ventrisqꝫ tumorem
Omibus et morbis subueniet articulorum

¶ Comentum

¶ Hic ponūtur septē effectus vrtice. Quorum primus est ꝙ vrtica dat egris somnū: q̄a est subtiliatiua & incisiua et abstersiua fleumatis: & grossorum humorum naturā grauātiū: & somnū impedientiū. Scōus effectus eius ē ꝙ tollit vomitū & vsū vomitus. Et ratio ē q̄a vomitus & nausea multū accidūt ex humore viscoso cuius vrtica ē incisiua. Tercius ē ꝙ vrtica sedat tussim antiquā. & marie mel in quo tēperata fuerit semia vrtice: quia vrtica de pectore fleuma expellit viscosū. scōm Rasim tercio almasoris. Et similit eius semē cū marie sint incisiua abstersiua et subtiliatiua. Et dicit Auic. scōo canonis. ca. de vrtica. ꝙ cū bibit cū aqua ordei mūdificat pectus. & quādo decoquūtur folia eius ī aqua ordei/educit huōres grossos q̄ sūt ī pectore: sed eius semē est fortius. Quartus ē ꝙ cōuenit colicis. i. colicā patientibus. q̄a vrtica ē incisiua subtiliatiua resolutiua & abstersiua huiditatis fleumatice aut vētositatis grosse/ex q̄bus ꝓuenit colica plurimū. Et ē colica egritudo dolorosa in intestino dicto colon/ sicut yliaca egritudo dolorosa ī intestino dicto ylion. Quitus est ꝙ vrtica pellit frigus pulmonis. & hoc ē ꝓpter sui caliditatē. Sextus ē ꝙ vrtica est sedatiua tumoris ventris q̄a resolutiua ē vētositatis: ex qua vt plurimū fit tumor vētris. Septimus ē ꝙ vrtica subuenit doloribus articulorū. i. iuncturarū sicut artetice sciatice & podagre. Et hoc verū est quādo proueniūt a materia frigida fleumatica grossa. Cuius causa est quia vrtica est calcefactiua incisi

ua subtiliatiua materie fleumatice grosse. Et pter istos effectus scdm Auic. scdo canonis. cap. de vrtica/excitat coitum proprie semen eius cum vino: et aperit orificiū matricis: et soluendo educit fleuma et humorē crudum sua abstersione: et nō cum virtute solutiua que sit in in ipsa. Ne tamen aliquis in gutture ex vrtica aut eius semine ledatur bonū est q̄ post eius sumptionē bibat aliquid de oleo rosaceo. Et est vrtica calida in principio tercii gradus ꝛ sicca in scdo. scdm Auic. loco pallegato.

¶ Textus

¶ Jsopus est herba purgans a pectore fleuma
Ad pulmonis opus cū melle coquatur ysopus
Vultibus eximiū fertur reparare colorem

¶ Cōmentum

¶ Hic ponūtur effectus ysopi. Quorꝫ primus est q̄ ysopus purgat fleuma a pectore/Cuius causa est quia ysopus est herba calida et sicca in tercio multū abstersiua dissolutiua et cōsumptiua humiditatis fleumatice. ꝛ habet respectū singularē super partes pectoris. ꝛ ꝑpterea ysopus ꝑprijssime dicit purgare fleuma a pectore. Secūdus effectus est q̄ etiā valet ad purgandū pulmonē a fleumate eadem de causa. Et ꝑprie si coquatur cū melle: quia mel etiā est abstersiuū/ꝛ abstersione mellis augmentat abstersio ysopi. Et istud idē vult Auicē. scdo canonis. cap. de ysopo dicens q̄ ysopus confert pectori et pulmoni patiētibus a disnia ꝛ tussi antiquis/ꝛ eius decoctio cū ficubus ꝛ melle similiter. Tercius effectus est q̄ facit bonū colorem faciei. Et istud etiā vult Auic. loco preallegato: dicens q̄ eius potus efficit colorē bonū. Et preter istos effectus soluendo educit fleuma ꝛ vermes. vt vult auic. ibidē. Et scdm plateariū vinū decoctionis eius matricē mūdificat a supfluis huōribus: ꝛ abstergit

¶ De cerifolio. ¶ Textus

¶ Appositum cancris tritum cū melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem
Sepe solet vomitum ventrēqꝫ tenere solutum

¶ Cōmentum

¶ Hic ponūtur tres effectus cerifoli. Primus ē ꝗ cerifoliū tritū cū melle ⁊ suppositū cancro curat ipsū. Et istō idē dicit platearius. ca. de cerifolio. Et ē cancer apostema melancolicū corrodēs partes corporis tā carnosas ꝗ̄ neruosas. Et dr̄ cancer qa ꝓcedere videtur vt cancri Scōus effectus ē ꝗ cerifoliū bibitū cum vino abscindit dolorē ventris. Cuius causa ē quia vētris inflationē de grossa vētositate ex qua ꝓuenit dolor mitigat cū stomachi ventositatē ⁊ oīm viscerū soluit: ⁊ opilationē aperit. Et ad hoc etiā coadiuuat vinū. Tercius effectus ē ꝗ cerifoliū; sedat vomitū ⁊ fluxū vētris. Cuius causa ē qa cū cerifoliū calidū est ī tercio gradu ⁊ siccū in secūdo materiō illā digerit ⁊ exsiccat ex qua ꝓuenit vomitus. Et istud maxime verū ē quādo vomitus aut solutio vētris proueniūt a materia frigida fleumatica. Et preter istos effectus prouocat vrinā ⁊ menstrua ⁊ soluit dolorē lateris renū ⁊ vesice ⁊ precipue datum cū mellicrato

¶ Textus

¶ Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

¶ Cōmentum

¶ Hic ponūtur duo effectus enule cāpane. Quorꝫ primus est ꝗ enula cāpana cōfortat precordia idest orificiū stomachi ꝓprie precordiū dicitur siue mēbra spiritualia ide mēbra anhelitus que vicina sunt cordi. Et specialiter radix eius. Qꝫ autē cōfortet orificiū stomachi patet quia cū radix enule sit odorifera cōfortat mēbra neruosa. Orificiū autē stomachi membrū neruosuꝫ est. Qꝫ autē cōfortet membra spūalia patet quia vinū factum ex enula quod vocat vinū enulatū mūdificat pectus et pulmonē. vt vult auic. scdō canonis. ca. de enula. Et enula etiā scōm ipsum ibidē deglutita cū melle adiuuat ad expuendū: ⁊ est ex eis que letificant ⁊ confortāt cor. Secūdus effectus ē ꝗ succus enule cū succo rute maxie va=

Confortat cor.

[illegible]

let ruptis .i. pacientibus rupturã siue descensũ itestinoꝝ ad bursã testiculoꝝ. hoc maxime quãdo ruptura ē propter ventositatē qa illam dissoluũt succus rute ⁊ enule. Et preter istos effetus enula bona est stomacho malis hũoribus repleto ⁊ aperit opilationes epatis ⁊ splenis. vt vult. Rasis tercio ⁊. Almasoris Et cõfert omibus lesionibus ⁊ doloribns frigidis ⁊ cõmotionibus ventositatum ⁊ inflationis secundũ. Auic. loco preallegato.

¶ De pulegio ¶ Textus

¶ Cum vino coleram nigram potata repellit.
Sic dicunt veterem sumptũ curare podagram.

¶ Cõmentum.

¶ Hic ponũtur duo effectus pulegii. quoꝝ primus est ꝙ pulegiũ ⁊ principaliter aqua eius sumpta cũ vino purgat coleram nigrã. Scd'us est ꝙ pulegiũ habet ꝓprietatem curandi podagram veterē ex quo habet proprietatem liquefaciendi ⁊ dissoluendi fleuma ex quo podagra sepius generari solet. Et circa istud est notandũ ꝙ vt dicit platearius. Pulegiũ ē calidũ ⁊ siccũ in tercio gradu subtilē habet substantiã. virtutē habet ꝯfortatiuã ex aromaticitate/aperitiuã ex substãtia ⁊ qualitatibus/ attractiuã ex ignea substãtia vel natura ꝯsumptiuã ex calore ⁊ siccitate. Et solũ vinũ decoctionis eius vlet cõtra dolorem stomachi ⁊ intestinoꝝ ex frigiditate vel ventositate.

¶ De nasturcio ¶ Textus

¶ Illius succo crines retinere fluentes
Allitus asseritur dentisqꝫ curare dolorem
Et squamas succus sanat cum melle punctus

¶ Cõmentum.

¶ Hic ponunt tres effectus nasturcii. quoꝝ primus ē ꝙ nasturciũ habet proprietatē retinēdi crines defluētes ⁊ hoc si caput vngat cũ succo eius vel si aqua vel succus eius bibat. ⁊ hũc effectũ tangit auic. scd'o canõis ca. de nasturcio dicēs. Retinet capillos cadētes bibitũ ⁊ linitũ. Secũdus eius effectus ē ꝙ curat dolorē dentiũ. ⁊ hoc maxīe ex causa frigida quia nasturciũ est incisiuũ resolutiuũ ⁊

calefactiuũ.vt patuit prius ibi.Cur moriatꝛ homo.Tercius effectus eius ē ꝙ succus eius habet proprietatē curandi squamas pelli adherētes quando sumitꝛ cũ melle ꝛ ex eo linitꝛ locus.Et causa ē q̄ꝛ tales squame generant ex fleumate salso . Nasturciũ autē vt p̄dictum est omne fleuma purgat ꝛergo per intus sumptũ prohibet causā squamarũ ꝛ ab exterius linitũ sua abstersione eas abstergit ꝛ maxime cum melle q̄ꝛ hoc etiā abstersiuũ est:ꝛ sic iuuat abstersionē nasturcii.Et p̄ter istos effectus nasturciũ exsiccat putredinē vacuitates ventris/mundificat pulmonem ꝛ confert asmati ꝛin medicinis asmatis ponitur propter illud quod est in ip̄o de incisione ꝛsubtiliatione/calefacit stomacum ꝛ epar ꝛ confert grossiciei splenis ꝛproprie quando ex eo fit emplastrũ cũ melle ꝛ facit euomere colerā ꝛ educit eam solutione/augmentum efficit in coitu ꝛ soluendo educit vermes ꝛ p̄uocat menstrua.vt vult auic.scd̄o canonis loco preallegato.

De celidonia — Textus

Cecatis pullis hac lumina mater yrundo
Plinius vt scribit q̄uis sint eruta reddit.

Cōmentum

Hic ponitꝛ vnũ notabile de celidonia.Et est ꝙ quādo pulli yrũdinis execati fuerint tunc mater affert celidoniā ꝛ cũ ea fricat oculos pulli excecati.ꝛsicvisus restituitur.Et per hoc dat īnuere autor ꝙ celidonia maxīe cōfortatvisũ.Et istud etiā manifeste patet q̄ꝛ in medicinis valētibus ꝯtra debilitatē visus coiter ponitꝛ.Et est celidonia herba nota glaucũ habens succũ.Causa aũt quare ip̄i yrũdini data estv̄tus cognoscēdi celidoniā plusq̄ alijs auibus pōt esse ista q̄ꝛ pulli yrũdinis sepius cecitatē patiuntꝛ q̄ pulli aliarũ auiũ quia feces hyrundinũ habent vim excecatiuā oculoꝝ ꝛsepius patiuntꝛ a fecibꝰ matrũ.Et est sciendũ ꝙ scd̄m platearium celidonia ē calida ꝛsicca ī tercio gradu.Et ex qualitatibus suis ꝛsubstātia habꝫ virtutē dissoluēdi ꝯsumendi ꝛatrahendi.Et radices eius trite ꝛ in vino decocte valēt ad purgandum

caput ꝛ vuulam ab humore fracto ꝛ humido si patiens fumũ per os recipiat ꝛ postea vinum gargarizet.

¶ De salice. ¶ Textus.

¶ Auribus infusus vermes succus necat eius.
Cortex verrucas in aceto cocta resoluit
Pomoꝝ succus flos partus destruit eius.

¶ Cõmentum.

¶ Hic autor tria dicit de salice. Primũ est ꝙ succus salicis auri ĩfusus ĩterficit vermes auris. Et istd̓ potest ꝑuenire propter stipticitatẽ ꝛ exsicationẽ eius. Et ẽ hic sciẽdum ꝙ scd̓m auic. scd̓o canonis ca. de salice. Non est aliquid magis vltimũ ꝙ̄ succus filioꝝ eius in cura saniei que currit ex aure. Secundũ est ꝙ cortex salicis .i. extrema pars eius in aceto decocta resoluit verrucas. Auic. vero loco ꝑ̄allegato dicitꝙ eius cinis eradicatverrucas linitus cum aceto ꝛ istud est propter vehementẽ exsiccationem cineris eius. Pro deletione tamẽ verrucarũ nõ est aliquid magis abscindens verrucas ꝙ̄ fricatio portulace super verrucas. Et facit hoc portulaca sui ꝓprietate ꝛ non qualitate secundũ. Auic. scd̓o canonis ca. de portulaca. Terciũ est ꝙ flos salicis ꝛ succus pomoꝝ .i. fructuũ eius nocent partui quia propter stipticitatem ꝛ exsiccationem eoꝝ reddunt partum difficilem.

¶ Textus

¶ Confortare crocus dicatur letificando
Membraꝗ defecta confortat epar reparando.

¶ Cõmentum.

¶ Hic ponũtur aliqua iuuamẽta croci. quoꝝ primũ ẽꝙ crocus ↄfortat corpus humanũ letificãdo. Et circa istd̓ est sciendũ ꝙ crocus tantã proprietatẽ habet letificandi ꝙ datus ĩ maiori ꝙ̄titate ꝙ̄ debeat interficit letificando siue ridendo. Unde dicit auic. scd̓o canõis cap. de croco ꝙ tres aurei de ipso interficiũt letificãdo. Et est aureũ pondus dragme vnius ꝛ semis. Scd̓m ẽ ꝙ crocus confortat mẽbra defecta ꝛ principaliť cor. Confortat etiam stomacũ propter suã stipticitatẽ ꝛ caliditatem. Et propť

eandem causā etiam reparat epar ꝛ maxime propter sti pticitatē que nō pmittit dissolui epar. Nimius tamē vt sus eius inducit nauseā ꝛ deicit appetitū. Et istud inuit Auic. loco pallegato dicens. Ipse facit nauseā ꝛ deicit appetitū propterea ꝙ oppositus est acetositati que est ī stomacho ex qua est appetitus. Et preter istos effectus ē faciens somnū ꝛ obtenebrans sensus ꝛ cū bibit̄ ī vino inebriat abstergit visū ꝛ prohibet fluxū ad ipm facit anhelitū facilem ꝛ cōfortat instrumenta anhelitus excitat coitum ꝛ prouocat vrinam vt vult. Auic. loco pallegato.

De porro — Textus

Recedit fecunditas per mansū sepe puellas
Isto stillantem poteris retinere cruorem

Cōmentum

Hic ponūtur duo iuuamenta porri. Primū ē ꝙ porrū per mansum id est per comestionē eius reddit puellas sepe fecundas. Cuius ratio potest esse. qa scdm auicennā scdo canonis capitulo de porro confert coartationi matricis ꝛ duriciei que est in ipsa que possunt esse impedimenta conceptionis. Secūdum est ꝙ porrum abscindit fluxum sanguinis narium. Idem vult auicenna loco preallegato Et plures alii effectus eius dicti sūt prius ibi. Allea nux ruta.

Textus

Quod piper est nigrū nō est dissoluere pigrū
Fleumata purgabit digestiuāqꝫ iuuabit
Lencopiper stomacho prodest tussiqꝫ dolori
Utile preueniet motum febrisqꝫ rigorem.

Cōmentum

Hic ponunt̄ multa iuuamēta piperis ꝛ primo tria piperis nigri. quoꝝ primū est ꝙ piper nigrū nō est pigrum in disoluendo id est resoluēdo propter fortem eius caliditatē ꝛ siccitatē est eni calidū ꝛ siccū in quarto. Scdm ē ꝙ purgat fleumata qa attrahit ex interiori corpore fleumata: ꝛ pm ꝯsumit similit̄ fleuma ī pectore ꝛ stomacho. ī uiscatū ꝛ remouet ipꝫ calefaciēdo subtiliādo ꝛ dissoluēdo

Tercium est q̄ est iuuatiuū digestiue. Et istud patet per Auic. scdo canonis. ca. de pipere / dicentē q̄ piper est digestiuū faciens appetitū. Et istud maxie intelligendū ē de pipere lōgo quod ē magis cōueniens digestioni crudorū humoꝝ / q̄ albū vel nigrū. vt testat̄ Galienus quarto de regimine sanitatis. ca. vii°. Scdō ponit quiq̄ȝ iuuamenta lencopiperis. i. piperis albi. quoꝝ pⁱmū ē q̄ piper albū confortat stomachū. Et istud patet per Galienū. loco pallegato dicentē q̄ est cōfortans stomachū sup alia duo pipera. Et idē vult Auic. scdō canonis. cap. de pipere dicēs. Et albū magis cōueniens est stomacho: et vehemētius confortat. Scdm̄ est q̄ piper cōfert tussi maxime ex materia frigida fleumatica: quia illam calefacit dissoluit ⁊ incidit. Et istud vult Auic. loco pallegato dicens q̄ quādo administrat̄ piper ī electuariis / est cōueniens tussi ⁊ doloribus pectoris. Terciū est q̄ piper album cōuenit dolori. Et pōt istud intelligi de dolore pectoris: sicut ex Auic. allegatū est. Uel de dolore ventoso Tali eni cōuenit om̄e piper: quia om̄e piper sui caliditate carminatiuū est ventositatū et sic educit vētositates Auic. vero loco preallegato dicit. Piper album ⁊ similiter longū cōuenire in dolore vētris pūgitiuo si bibatur cū melle: et folus lauri recētibus. Quartū ē q̄ vtiliter potest puenire motū febris. i. accessionē siue paroxismū febris. ⁊ h° febris frigide: q̄a ī tali pipere aliquo⁹ materiā calefacit ⁊ digerit. Quintū ē q̄ piper albū valet ī rigore febriū. Cui⁹ causa ē q̄a piper sua caliditate cōfortat neruos ⁊ materiā sparsā sup eos cōsumit. Et auicē. dicit q̄ fricādo fit inūctio ex ipso cū vnguēto ⁊ cōfert rigori. Et ista iuuamēta quiq̄ȝ etiam possunt cōuenire aliis generibus piperū. vt ex auicenna loco preallegato patet. Et preter istos effectus piper calefacit neruos et lacertos adeo q̄ ī hoc nō est aliud ei par mūdificat pulmonē / puocat vrinā paucū de ipo: sed multū de ipo soluit ventrē. vt colligit̄ ex auic. loco pallegato. Et circa istud sciēdū ē q̄ triplex est piper. scilȝ piper albū quod dicit̄ len-

copiper.piper longū quod dicit macropiper.⁊ piper ni grū quod dicit melancopiper. Piper albū dicit quod ē viride multū humidū. Et quādo illud est desiccatū aliq̄ tulum/ita q̄ apparet quedā discōtinuatio inter eius partes: nō tamē sit perfecte maturatū dicit piper longū. Sz quādo est perfecte maturatū/tunc dicit piper nigrum

Textus

Et mox post escam dormire nimisq̄ moueri
Ista grauare solent auditus ebrietasq̄

Comentum

Hic tangūtur tria grauedinē auditus inducētia. Primū est imediatus somnus post cibū sumptū.⁊ hoc vsq̄ ad repletionē: Cuius causa pōt esse ista/q̄a somnus imediate post cibū sumptū facit indigestionē ciboꝝ.cibi aūt indigesti grossos ac indigestos fumos ꝓcreant: qui sua grossicie meatus auditus opilant:⁊ etiā spūs auditiuos ingrossant ⁊ ꝑturbāt. Scōm ē nimius motus post cibū sumptū: q̄a talis etiā impedit digestionē ⁊ clausionē debitā orificii stomachi. Aliqui tñ textus loco nimis habēt minus/⁊ tūc sensus est q̄ nullus motus post cibū sumptū etiā grauat auditū. Cuius ratio ē q̄a tūc orificiū stomachi nō ita facile claudit: sicut per paucā deambulatione: qua cibi descendunt ad fundū stomachi. Jam stomacho nō existēte clauso/fumi multi ascendūt ad caput grauātes auditū. Terciū ē ebrietas: q̄a ex ebrietate procreant fumi multi/ ⁊ vapores qui ascendūt ad caput: et ad organū auditus/spm eius ꝑturbantes: ⁊ auditū grauantes. Et nō solū ebrietas inducit nocumentū auditui sed etiā visui:⁊ oībus sensibus ꝓpter eandē causam. vt etiā prius dictū est. Auic.vero: quarta tercii.cap.scdo de cōseruatione sanitatis auris etiā dat tria nocentia auribus.et dicit. Ex eis quidē que nocēt auri.⁊ reliquis sensibus sūt fastidiū ⁊ repletio:⁊ ꝓprie sōnus sup repletionē. Et est sciendū q̄ aliqui textus adhuc habēt vnū versum cōtinentē adhuc alia inducētia grauedinē auditus. Et est iste. Balnea sol vomitus affert repletio clamor.

quia ista inducũt etiã graucdinẽ auditus.maxime tamẽ tinnitũ.quia dicit Auic.quarta tercii. ca.de cura tinnit⁹ Oportet vt oẽs iste vitent solem ꝛ balneũ laboriosum et vomitum ꝛ clamorem ꝛ repletionem.

¶ Textus.

¶ Metus/longa fames/vomitus/percussio/ casus Ebrietas/frigus/tinnitũ causat in aure.

¶ Comentum

¶ Hic tangũtur septẽ inducentia tinnitũ in aure.i.sonũ quẽ homo videt audire exterius. Quoꝝ primũ est met⁹ et scõm alios motus.Causa est de metu qꝛ ĩ metu spũs ꝛ humores mouent ad iteriora.s.vsus cor subito ex quo motu facile generat vẽtositas que penetrãdo ad organũ auditus tinnitũ causat.De motu etiã patet qꝛ ex motu corporali etiã cõmouent humores ꝛ spũs:ex qua cõmotiõe etiã generat vẽtositas facile/ que veniẽs ad aures tinnitũ causat.qꝛ tinnitus causat ꝑpter aliquã cõmotionẽ vaporis aut ventositatis circa organũ auditus cõmouentiũ aerẽ cõnaturalẽ ĩ organo auditus existentẽ Scõm est longa fames.Et rõnem subiũgit Auic.quarta tercii.ca.nono:dicẽs.Et illud est ꝑpter agitationẽ cadentẽ ĩ huoribus sparsis ĩ corpore quiescentibus ĩ ipso Et cũ nõ inuenit nntura cibũ aliquẽ conuertit ad eos ꝛ resoluit ipsos ꝛ mouet eos.Terciũ ẽ vomitus.qꝛ in vomitu qui est motus laboriosus mouent maxĩe humores ad caput.Jn signũ cuius oculos ꝛ faciem videmus fieri rubeos ꝛ visus fieri nocumentũ.Et sic etiã facile mouẽtur in vomitu vapores ꝛ vẽtositates ad organũ audit⁹. Quartũ est pcussio spere ĩ capite ꝛ maxime in aure.Cuius causa est qꝛ ex tali etiam accidit vehemens cõmotio aeris cõnaturalis ĩ organo auditus exitẽtis: qꝛ a natura aliquo mẽbro leso ĩmediate nutrit ad ipsũ spm et sanguinẽ qui sũt instrumẽta nature.ex qbus tunc accidit in aure cõmotio.Quintũ ẽ casus ꝛ maxĩe supra caput propter eãdẽ causam que dicta est de pcussione. Et etiã ex casu quocũqꝫ vehemẽs fit cõmotio humoꝝ in corpore.

Sextū est ebrietas. Cuius causa ē qa in ebrietate caput replet fumis ⁊ vaporib⁹ ex qbus ad organū auditus venientibus facile cōmduct aer cōnaturalis ī organo auditus existēs. Septimū ē/frigus. ex forti enī frigore debilitat organū: quare ex leui causa facile patit vel cōtingit tinitus ex forti frigore. quia forte frigus causat vētositates. Et nō solū ex istis causis contingit tinnitus auriū īmo ex pluribus aliis sicut ex vētositate in capite generata: ⁊ ī ipso mota. aut ex sonitu saniei que generat forsitasse in ipsa ⁊ ex feruore puris in partibus eius: aut ex motu ventositatis accidentis multotiens in meatib⁹ ei⁹ sicut fit ī febribus. aut ex repletione superflua in corpore/ ⁊ ꝓprie in capite: aut ex materia viscosa resoluta in paucam ventositatē. aut ex medicinis/ quarū ꝓprietas est vt retineant humores ⁊ ventositates in partibus cerebri. vt colligitur ab Auic. loco preallegato.

¶ Textus.

¶ Balnea/vina/venus/ventus/piper/allea/fumus
Porri cū cepis/lens/fletus/faba/synapis
Sol/coytus/ignis/labor/ictus/acumina/puluis
Ista nocent oculis: sed vigilare magis

¶ Cōmentum

¶ Hic ponūtur. xvi. res nociue oculis. Prima ē balneū: siue humidū siue siccū qd stupha dicit: primo qa calefacit eos calefactiōe multa. ⁊ sic ledit eoꝝ ꝯplexionē cū naturalit sint frigidi de natura aq̄. Scdo qa exsiccat ⁊ resoluit huiditates subtiles oculoꝝ qbus spūs visiui q̄ sūt ignei hābēt refollari ⁊ tēperari. ⁊ ꝓpt istud plures repiūtur ceci supra renū ī qbus vtunt stuphis ⁊ balneis q̄ʒ ad modū etiā plures repiunt leprosi ī hollādia q̄ʒ aliqua alia regiōe ꝓpter īdebitū regimē. Scda res ē vinū: ⁊ hoc īmoderate sumptū. tale enī debilitat oculos ⁊ visū. qa caput replet fumis ⁊ vaporibus. ⁊ g° etiā ebetat oēs sensus Tercia res ē venus. i. nimis vsus coyt⁹: q̄ ab oībus medicis fert debilitare multū visū. Et aristo. q̄rta ꝓbleumatū ꝑticula ꝓbleumate tercio assignat causā istā. s. qa p coitū

aufertur quod oportunū est oculis. Oportet enī humidum aqueū subtile eis inesse in quo visibiles spūs fulciantur. Nā oculus natualiter ē talis.s. hūidus. Unde de sensu ꝛ sensato ꝛ quinto de generatōe animaliū dicitur oculum esse de natura aque. Sed euulsis humidis ꝛ euacuatis cōuenit superiora desiccari. ꝓpter qđ oculi a sui recedūt natura que humiditate vigebat. Et merito oculi vigent hūiditate quia per spūs igneos qui sūt in multo motu euanescerent: nisi hūido sustentaret. Ex isto manifestū ē ꝙ coytus exsiccat partes superiores substrahēdo humidū ad qđ sequit̄ lesio acutatis visus. Quarta res est vētus ꝛ maxime meridionalis: de quo dicit ypocras tercia amphorismoꝝ amphorismo illo. Austrini flatus ꝙ est caliginosus.i. caliginē et obscuritatē ī oculis inducens. quod prouenit qa talis ventus caput replet hūiditatibus ebetātibus sensus ꝛ spūs offuscātibus. Quinta res est piper quod prouenit propter sui acuitatē qua generat fumos oculos mordificantes. Sexta est allea. q̄ etiā nocent visui propter coꝝ acuitatem ꝛ vaporositatē vt etiam prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Septima ē fumus qui etiam nocet oculis propter mordicationē et exsiccationē. Octaua est porri quia ex esu ipsoꝝ generātur fumi grossi melācolici quibus visus obūbratur. vt etiam prius dictū est ibi. Allea nux ruta. Nona est cepe quarū comestio nocet oculis propter earū acuitatē. Decima est lens de quo dicit. Auic. scdo canonis ca. de lēte ꝙ illius qui plurimū eius comestione vtitur visus obtenebrat̄ propter vehementiā exsiccationis eius. Undecima res est fletus nimis qui debilitat oculos ex eo ꝙ inducit debilitatē retentiue oculoꝝ. Duodecima est faba cuius vsus generat fumū grossū melancolicū obtenebrātem spūs visiuos sicut porrū. Et ergo etiā comestio fabarū inducit sompnia terribilia. Decimatertia est sinapis cuius vsus inducit debilitatē visus propter eius acuitatem. Decimaquarta est aspicere solē ꝛ hoc est propter eius vehementē nitorem ꝛ splendorē quibus destruitur

visus vt patet ad experientiā ⁊ hoc ideo quia vehemēs sensibile non proporcionatū sensui sicut radii solares corrumpūt sensum. Decima quinta est coitus: ⁊ maxime post nimiā repletionē/ vel magis post nimiā vacuitatē ⁊ inanitionē. ⁊ de ista re dictū est. Decimasexta est ignis cuius inspectus causat siccitatē vehementē in oculis et sic ledit visū ⁊ etiā ledit propter claritatē eius. Et ergo cōmuniter videm⁹ fabros et illos qui cōtinue corā igne operanť rubeos aut debiles habere oculos: Decimaseptima ē minus labor quia talis etiā vehemēter exsiccat Decimaoctaua est percussio cōtra oculos que ledit oculos ⁊ v: sū q̄a facit sanguinē ad oculos fluere: spiritū visiuum perturbantē: ⁊ aliquādo apostema generantē. Decimanona ē minus vsus rerū acutarū videlicet vti diuersis salsamentis acutis. ⁊ hoc propter acuitatatē fumoꝝ ex ipsis generatoꝝ. Uicesima est puluis siue ambulare ī locis puluerulentis: in quibus de facili puluis ad oculos peruenit ⁊ visum offuscat. Uicesima prima ⁊ iter ceteras magis ledens oculos et visū est nimiū vigilare q̄a vigilie nimie/ nimiā siccitatē ī oculis inducūt. Et ī generali oīs repletio nocet oculis. similiť ōme qd̄ exsiccat naturā et ōme qd̄ turbat sanguinē ex rebus salsis acutis ⁊ aliis ⁊ oīs ebrietas. Uomitus v̄o cōfert ei inq̄tū purgat stomachū ⁊ nocꝫ ei inq̄tū mouet materias cerebri expellēdo eas ad ipsū. Et g° si fuerit vomitus necessarius debet fieri post cibū cū facilitate. Et similiť sōnus supfluus nocet visui ⁊ sōnus statim post repletionē. ⁊ multitudo fleubothomie ⁊ proprie cum ventosis continuis. Et istud colligitur ex. Auic. tercia tercii tractatu quarto ca. quarto de rememoratione rerum visui nocentium. vbi etiam auic. plures ex causis in textu narratis exprimit.

¶ Tertus

¶ Feniculus/ verbena/ rosa/ celidonia/ ruta.
Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta

¶ Cōmentum.

¶ Hic tanguntur quinqꝫ res medicinales/ quarū aqua cō=

fert visui. Prima ē feniculus cuius succus in oculo positus acuit visum scdm Rasim tertio almasoris. Scdā est verbeua cuius aqua a cōmunibus medicis ponitur in receptis valentibus ꝯtra debilitatē visus Tercia ē rosa cuius aqua confortādo spm animalē pōt confotare visū. Quarta ē celidonia. ⁊ ē herba habēs succū citrinū Et dr celidonia quasi celica dona donās Quita ē ruta ⁊ ē herba cōis ⁊ aque istarū duarū herbarū similr valent vt ex cōibus autorib⁹ medicine patet. Et de plurib⁹ istarū herbaꝝ prius ī diuersis passibus dictū est amplius.

¶ Textus

¶ Sic dentes serua porrorum collige grana
Ne careas iure cum iusquiamo simul vre
Sicq per embotum fumū cape dente remotū

¶ Cōmentum.

¶ Hic ponunt aliq medicine valētes ad dolorē dentiū Et dicit textus q semia poroꝝ ⁊ iusquiamus simul vsta valēt ī dolore dentiū. Et debēt sic admistrari succ⁹ iusquiami cū semibus porroꝝ debēt simul ꝯburi. ⁊ fumus istoꝝ p embotū recipi in illa parte ī qua ē dolor dentis In iusquiamo eni ē vtus stupefaciēdi ⁊ sic ex stupore dolor nō percipit. Et ī fumo semis porri ē vtus inficiendi ⁊ eiciendi vermes q aliquādo in cōcauitatib⁹ dentiū existētes intollerabilē faciūt dolorē. Et istō dicit auic. scdo canōis ca. de porro. Et ē porrū herba nota. Et iusqam⁹ ē herba stupefactiua habēs longa folia pinguia ⁊ fetida

¶ Textus

¶ Nux/oleum frigus capitis/anguillaq potus
Ac pomū crudum faciūt hoiem fore raucum.

¶ Cōmentum.

¶ Hic ponūtur sex cause raucedinis vocis. quarū prima ē nux. i. comestio nucū qa nuces multū exsiccāt ⁊ ergo vocem exasperant ⁊ faciūt eā similē vocibus gruū. Scda ē oleū cuius vsus pōt inducere raucedinē qa ptes eius alique viscose adherent ipi canne pulmonis faciētes raucedinem. secundo potest inducere raucedinē. in corpori

bus colericis qa oleum in talibus cito inflāmatur ⁊ sic inducit ex tali calefatione exsperationem ⁊raucedinem Prima tamē causa videtur melior. Tercia est frigus capitis. Cuius causa est qa ex frigore capitis fit cōpressio cerebri ex cuius ꝯpressione fluūt humores deorsum versus gutt ⁊ cannā pulmonis inducētes raucedinē propt nimiā humectationē cāne Quarta ē āguilla siue comesti o anguille quia ex esu eius fleumata viscosa multiplicātur que veniētia ad cannā pulmonis illic adherent inducentes raucedinē. Quinta est potus nimius ⁊ maxie quando itur dormitū. Cuius causa est qa ex tali canna pulmonis etiā multū humectat. Jam vehemens humectatio cāne pulmonis potissima est causa raucedinis vocis scdm omēs medicos. Sexta ē pomū crudū quia inquātum crudū multiplicat fleumata. Et si sit cum hoc imaturum stipticum siue ponticum guttur exasperat.

Textus.

Jeiuna/vigila/caleas dape/valde labora
Jspira calidum/modicū bibe/cōprime flatū
Hec bene tu serua si vis depellere reuma
Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus
Ad fauces brancus ad nares esto corisa.

Cōmentum

Hic tangūtur septem quibus curatur reuma Primū est abstinētia siue ieiuniū quia per hoc materia reumatis diminuitur quia abstinentia exsiccat ⁊ materia melius maturatur ⁊ cōsumitur quia natura nō habēs materiā cibalem in quā agat agit in materiam reumatis ⁊ consumit eam ⁊ caput minus repletur. Et ergo dicit auicēna quīta tercii tractatu primo capitulo decimoťcio Et propter quidē ne patiens catarrū ⁊ corisā replet vētrem cibis quare repleat caput eius. Scdm ē vigilia qa illa etiā est exsiccatiua cerebri ⁊ ꝓhibitiua assēsus multoꝝ vapoꝝ ad caput. Terciū est cibi calidi q etiā iuuāt in reumate cū est ex materia frigida qa p illos etiā tunc digerit materia frigida. Quartū est multū laborare qa

per hoc etiã consumit materia reumatis:qa labor multus exsiccat superfluitates corporis.Et loco illius dictionis valde quidã textus habent veste: ꝛ tũc sensus est ꝙ in cura reumatis etiã valet calore vestibus.et hoc etiaꝫ verũ est:maxime tamẽ quãdo materia reumatis est frigida.Quintũ est inspiratio aeris calidi: et hoc maxime in catarro ex materia frigida quia per aerẽ inspiratum calidũ tũc calefit materia ꝛ maturat.Sextũ est modicũ bibere ꝛ pati sitim.quia per hoc etiã materia reumatis consumit cũ sitis siue modica bibitio exsiccat.Et etiam per modicã bibitionẽ caput nõ repletur sicut per multum potũ.Septimũ est cõprimere flatum.idest retinere anhelitũ.Jstud enĩ valde bonũ est in catarro:maxime a causa frigida. quia per istã retentionẽ anhelitus calefiunt pectoralia.ꝛ sic melius digerit materia frigida fleumatica faciens catarrũ.Et plurima istoꝝ et alia tangit auic.loco ꝑallegato dicens. Oportet vt assiduet calefactionẽ capitis ꝛ elongationẽ eius a frigore ꝛ minuat ipsum a septentrione ꝛ ꝓprie post austrũ. Auster enĩ replet ꝛ rarificat ꝛ septentrio cõstringit ꝛ exprimit ꝛ minoret potũ aque cõgelate: neqꝫ dormiat in die ꝛ sitiat ꝛ famẽ patiatur:ꝛ vigilet ꝗtum potest qm̃ sunt initiũ cure. Rasis vero nono almasoris vult ꝙ patiens reuma debet cauere ne iaceat supinus.Et ratio est nẽ per illuꝫ decubitũ materia fluat ad partem posteriorẽ.et cũ pars posterior nõ habet manifestos meatus per quos materia fluat/timet ne fluat ad neruos: et faciat spasmũ vel paralisim/Et similiter debꝫ abstinere omĩno a vino:qa vinũ est vaporosum.Et cũ multũ sit calidũ dissoluit materiam ꝛ auget reuma.Et similiter nõ debet stare ad solem/aut ad ignem.quia sol ꝛ ignis dissoluendo materiã etiam augent reuma.Deinde textus in duobus vltimis vẽsibus ponit differentiã inter ista tria nomĩa. sciꝫ catarrus/brancus/ꝛ coriza. Et stat differentia in hoc ꝙ ẽ fluere materiã ad aliam:et aliã partem.Unde reuma ẽ nomen cõmune ad omnẽ fluxũ materie de vno mẽbro

ad aliud. ¶ Et ergo dicitur reuma quasi ruens materia. Jn cōmuni tñ vsu capit̄ solū pro noīe cōi ad omēm fluxum materie a capite. Et cōtinet sub se istas tres species scilȝ catarrū brancū ꝛ corizam. Unde si illa materia fluat ad pectus vel mēbra vicina dicit̄ catarrus. Si vō ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares dicit̄ coriza.

¶ Textus

¶ Auripigmentū sulphur miscere memento
Jis decet apponi calcem cōmisce saponi
Quatuor hec misce cōmixtis quatuor istis
Fistula curatur quater ex his si repleatur

¶ Cōmentum.

¶ Jn hoc textu ponit autor medicinā curatiuā fistule dicens ꝙ emplastrū factū ex auripigmento sulphure calce ꝛ sapone simul mixtis curat fistulā. Cuius causa est q̄a in istis est virtus exsiccatiua ꝛ mūdificatiua que intentiones necessario requiruntur in curatione fistule. De auripigmento dicit platearius ꝙ est calidū ꝛ siccum in quarto gradu dissoluit attrahit cōsumit ꝛ mūdificat. Et sulphur ꝛ sapo scdm̄ eum etiam calida sunt ꝛ sicca. sulphur tamen vehementius quia est calidum ꝛ siccum in quarto. sapo vero nō. De calce dicit. Auic. ꝙ calx abluta est exsiccatiua sine mordicatione ꝛ cōsolidat. Notandū circa istud ꝙ fistula est vulnus assidue ꝛ periodice fluens. i. scdm̄ diuersa tēpora vel scdm̄ diuersas lunatiōes. Auripigmentū vero est illud quo vtunt̄ sculptores quo faciunt adherē es siue metallū lapidibus. Sapo vero. i. smigma est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant ꝛ mundant vestes. Alia vocabula nota sunt.

¶ Textus

¶ Ossibus ex denis bis centenis ꝗ nouenis.
Constat homo denis bis dentibus ꝛ duodenis
Ex tricentenis decies sex quinꝗ ꝗ venis.

¶ Cōmentum.

¶ Jn hoc textu autor ponit numerū ossium dentiū ꝛ venarū humani corporis. Et dicit primo ꝙ homo constat

ex ducentis τnouēdecim ossibus. Scdm tamē solemnes medicine doctores vt ypocratem/ galienū/rasim/auerroim/τ auicennā ossa homis sunt ducenta τquadragintaocto. licet in particulari enumeratiōe ossiū discōueniant. Et istud vult ille cōis versus. Ossa ducētena sūt atq; quater duodena. Scdo dicit q̄ hō debet habere triginta duos dentes. Et istud intelligendū est cōiter τ vt plurimū in hoībus pfectis. Aliquādo eni cōtingit aliquos hoies nō habere dentes quatuor extremos: q̄ sunt post molares. τ in talib⁹ dētes sunt vingitiocto tantū Et aliq̄ carent his dentib⁹ vltimis in puericia tantū. Alii ī puericia τ iuuentute ita q̄ nō eis nascunt̄ donec sint senes Alii tota vita. Circa istō sciendū est q̄ scdm auic. prima primi doc̄na quita sūma prima ca. de anathonia dentiū Inter istos dentes duo vocant̄ duales. τ sūt duo dentes āteriores τ duo quadrupli iuncti dualib⁹ a dextris τ sinistris. τ tam duales q̄ quadrupli sūt duo ī supiori mandibula: τ duo in īferiori. τ sūt oēs ordinati ad īscidendū τ ideo aquibusdā inscisores vocant̄ τ specialiter duales Et post istos dentes sūt duo dentes qui vocātur canini superius: τ duo inferius īmediate cōiuncti quadruplis τ officiū coꝝ est frangere dura Et post illos sunt quatuor dentes molares a dextris τ a sinistris quatuor tam ī superiori q̄ inferiori mandibula. Et post istos ī aliquibus est dens vnus sēsus tam a dextris q̄ a sinistris: τ tam in inferiori q̄ a superiori mādibula. ī aliquibus v̄o nō. Et sunt isti dentes molares τ dentes sensus omēs ordinati ad molendū. Et sūma totius numeri dentiū est triginta duo: vel vigintaocto in nō habētibus dētes sensus scilꝫ quatuor duales: quatuor quadrupli τ quatuor canini et sexdecim molares τ quatuor dentes sensus. Tercio dicit q̄ homo habet tricentas τ sexaginta quinq; venas vt posset patere enumeranti eas.

¶ Textus.

¶ Quatuor hūores in humano corpore constant.
Sanguis cum colera fleuma melancolia

Terra melã.aqua.fleg.⁊ aer.sanguis colerik ignis

¶ Cõmentum

¶ In hoc textu enumerat primo autor humores q̇ sunt necessarii ad constitutõnem humani corporis ⁊ dicit ꝙ quatuor sunt humores in humano corpore scilicet sanguis/fleuma/colera/et melancolia. Secũdo ostendit naturam ⁊ complexionem cuiusq̧ humoris per hoc ꝙ cõparat vnũquemq̧ vni elementoꝝ. Et vult ꝙ melãcolia ẽ frigida ⁊sicca ⁊sic cõparatur terre. que similis nature est fleuma est frigidum ⁊ humidũ. ⁊ sic comparatꝛ aque Sanguis est calidus ⁊ humidus ⁊ sic comparatur aeri Sed colera est calida et sicca et sic comparatur igni. Et iste sensus etiã patet in his versibus. Humidus est sanguis calet ẽvis aeris illi. Alget humet fleuma sic illi vis fit aquosa. Sicca calet colera sic igni fit similata. Melãcolia friget siccat quasi terra. Et pro maiori ĩtellectu sciendũ est ꝙ scõm auic. prima primi doctrina quarta ca. primo Quatuor sũt humores ĩ corpore hoĩs scilꝫ sãguis fleuma colera ⁊ melãcolia vt dictũ est. Inter quos sanguis est melior: primo qꝛ est materia spirituũ in quibus vita cõsistit ⁊ omĩs operatio vegetatiua vitalis ⁊ aĩalis Scõo quia cõformis est cũ principiis vite. est enĩ calidꝰ ⁊ humidus temperate. Tercio quia plus nutrit ⁊restaurat deperditũ ceteris hũoribus. Et vt ad vnũ sic dicere est thesaurus nature ex cuius perditõne sequitur mors statim. Deinde sequitꝛ fleuma ĩ bonitate. primo q̇a aptũ est vt tempore necessitatis fiat sanguis ⁊ ideo nõ habet propriũ receptaculũ sed incedit cũ sãguine. Scõo q̇a vicinius est radicali hũido quod ẽ velut basis vite. Deĩde sequitꝛ colera q̇a participat cũ naturali calore ꝙdiu mẽsuram seruat Deinde est melancolia velut fex ⁊sordicies elongata a principiis vite ĩimica leticie ⁊ liberalitati ⁊ connata senio ⁊ morti. Scõo sciendũ pro diuisione et diffinitione hũoꝝ ꝙ sãguinis due sũt spẽs scilꝫ naturalis ⁊ĩnaturalis. Naturalis ẽ cuius color est rubeus scilꝫ venalis rubeus obscurus ⁊arterialis rubeus clarus malo

carens odore: ⁊ est valde dulcis. Et hoc per respectũ ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nam quidã est inaturalis qualitate: scilꝫ qui est mutatus a cõplexione bona in se sine alterius humoris cõmixtione. Alius est inaturalis ꝓpter humorẽ malũ ei admixtũ peccantem qualitate substãtia vel ꝙtitate vel in ꝓporcione alteriꝰ ad alterũ. Et iste ẽ duplex. Nam quidã est nõ naturalis ex permistione mali huõris: qui ab extra sibi supuenit. Alius est nõ naturalis ex permixtiõe mali huõris generati i ipsomet sanguĩe: sicut quãdo pars sanguis putrefacta est: ⁊ eius subtile conuersũ est in colerã et grossum in melancoliã: vel illa colera vel illa melancolia vel vtraqꝫ mansit in illo sanguĩe. Et iste sanguis non naturalis ex admixtione mali huõris multipliciter diuersificat̃ a naturali: primo in substãtia. quia grossior ⁊ turbidior ẽ: cũ sibi miscet̃ melãcolia. vel subtilior cũ sibi miscet̃ colera citerna vel aquositas. Scđo in colore quia est declinãs ad albedinẽ ex parte fleumatis: vel ad nigredinẽ ex parte melancolie. Tercio in odore quia fetidior ẽ ex admixtione putridoꝝ humoꝝ: vel oĩno odore caret ex admixtione crudorũ. Quarto in sapore. q̃a vergit ad amaritudinẽ ex admixtione colere. vel ad acetositatẽ ex parte melãcolie: vel ad insipiditatẽ ex parte fleumatis. Fleumatis vero etiã due sũt species. scilꝫ naturale ⁊ inaturale. Naturale est qđ est aptũ vt in aliquo tẽpore fiat sanguis q̃m est sanguis nõ bene coctus. Et est quidã modꝰ dulcis fleumatis quod nõ valde existit frigidũ imo corporis cõparatione est frigiditatis pauce sanguinis vero cõparatione ⁊ colere rubee est frigidũ. Et ẽ naturaliter albũ. Et dicitur istud fleuma dulce extenso hoc nomine dulce ad omẽs sapores delectantes gustũ: quia alomoº istud fleuma naturale nõ est dulce cũ sit. insipidũ aquosum et sapori aque multũ propinquũ. Et nõ fecit natura isti fleumati propriũ receptaculũ: sicut colere et melãcolie fecit. sed fecit ipsum transire cũ sanguine vt tẽpore necessitatis vertat̃ in sanguinẽ: quia habet similitudinẽ

propinquã sanguini. Et istius fleumatis due sũt necessi tates et vna vtilitas. Prima necessitas ẽ vt sit iuxta mẽbra ad hoc vt operenť in eo eorum virtutes: et coquant et digerant ⁊ nutrianť ex eo cũ membra amiserint nutrimentũ quod consueuit venire ad ipsa: quod ẽ sanguis bonus ꝓpter retentionẽ materie sanguinis que quidẽ retentio a stomacho ⁊ epate fit propter aliquas causas accidentales. Secũda necessitas est vt misceať cum sanguine: et reddat ipsum aptum ad nutriendũ mẽbra fleumaticarũ complexionũ. sicut cerebrũ et nucha ꝫ. in quorũ sanguine ea nutrituro notabilẽ fleumatis partẽ esse oportet. Utilitas vero eius est vt humectet iuncturas et membra que multũ mouẽtur ne desiccenť ꝓpter calorẽ qui prouenit ex motu et cõfricatione. Fleuma vero ĩnaturale põt diuidi primo ex parte substãtie. Et sic quoddam est muscillaginosũ. et est fleuma scõm sensũ diuersum in subtilitate et grossicie in suis partibus. Et diciť muscillaginosũ propter similitudinẽ quã habet. cũ muscillaginibꝰ extractis a seminibus. Aliud ẽ fleuma grossum: quod apparet equale in substantia. idest in subtilitate et grossicie secundũ iudicium sensus: sed secundum veritatem diuersum est in suis partibus: et dicitur fleuma crudum. Et istud multiplicatur in stomacho ⁊ intestinis. Et propter ipsius expulsionem a stomacho precepit ypocras fieri vomitũ in mense bis. Et ad eius expulsionẽ ab intestinis statuit natura coleram defluere a cistifellis ad intestinũ ieiuniũ: ⁊ consequẽter ad alia inferiora quatenus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinoꝝ: et faceret ipsũ descẽdere cũ fecibus. Multiplicatur etiã interdũ in venis: specialiter in senibus: propter diminutionẽ digestionis. et illic morã trahens paulatim augetur ⁊ ingrossať: et cũ ab eo tandẽ graueť natura et nõ possit ipsum per venas expulsionis ordinarias expellere faciens de possibilibus quod melius est elongat ipsum a corde: et aliis membris intrinsecis/ et mittit ad extrema. et specialiter ad tibias. quia sua gra=

uedine naturaliter tendit ad inferiora. Et ista est causa quare tibie senū inflantur inflatione relinquēte foueam post impressionē digiti/specialiter circa noctē et in pinguibus et solitis nutriri humidis. Aliud est fleuma valde subtile. ⁊ est fleuma aquosum simile aque aliqualiter inspissate: ⁊ sepe īuenitur in salīnis et sputis male digerentiū et nimis bibentium: et a cerebro ad nares distillare solet in principio corizarū . ⁊ cum per decoctionē ingrossatur cōuertitur in fleuma grossum aut muscillaginosum. Aliud est fleuma valde grossum album vocatū gipseum . ⁊ est fleuma cuius subtile fuit resolutū ꝓpter nimiā moram eius in iūcturis et grossum remansit quasi lapidificatum. Et istud fleuma facit podogram nodosam fere insanabilē. Aliud est fleuma vitreum. Et ē fleuma spissum grossum simile vitro liquefacto in colore viscositate ⁊ pondere. Secundo diuiditur fleuma īnaturale ex parte saporis. Nam quoddam est fleuma dulce qđ fit ex admixtione sanguinis cū fleumate. Et sub isto etiā continet fleuma vnctuosum/quod fit ex admixtione vnctuositas sanguinis cum fleumate. Aliud est fleuma insipidū factum ex cruditate/sicut quoddā fleuma vitreū. Aliud est fleuma salsum/factū ex admixtione colere. Et istud est magis mordax/siccius ⁊ lenius ceteris speciebꝰ fleumatis ꝓpter coleram quā suscipit in se que sicca existit leuis ⁊ acuta . Et hoc fleuma sepe reperitur in fleumaticoꝝ stomachis potantiū sepe vina fortia et vtentiū salsis ⁊ acutis et adherens stomacho causat interdū sitim clamorosam/ et diu currens per intestina quādoqꝫ excoriat ea: ⁊ inducit dissinteriam: et in ano frequenter inducit fortem tenasmonem. Aliud est fleuma acetosum quod fit quādoqꝫ propter melancoliā acetosam sibi admixtam. Et quādoqꝫ fit propter ebullitionem que accidit fleumati. sicut accidit succis dulcibus fructuū ꝙ primo ebulliunt ⁊ postea acescunt. Et istud fleuma sepius apparet in stomacho male digerentiū/ꝙ̄ in aliis partibus. Nam ad os stomachi naturaliter profluit melanco

lia ad desiderium suscitandū que deorsum cadens quādoqꝫ fleumati mixta reddit ipsum acetosum. et hoc cognoscitur per ructus accidos et interdū fleuma tale generatur in stomacho per viam ebullitionis a debili calore ex chilo. Aliud est fleuma ponticum quod quādoqꝫ causatur propter admixtionē melancolie pontice. ꝛ istō raro reperit̄ propter raritatē melancolie pontice. quandoqꝫ vero causat̄ propter vehementem infrigidationeꝫ eius: qua humiditas eius congelat̄: et aliqualiter ad terrestreitatē alteratur: et non superuenit ei calor debilis: qui faciendo ipsum ebullire conuertat ipsum in acetositatem. neqꝫ calor fortis qui digerat ipsum et conuertat ipsū in sanguinē. Colere vero species similiter due sunt scilꝫ naturalis ꝛ inaturalis. Colera naturalis ē spuma sanguinis. cuius color est rubeus. clarus/ idest citernus in vltimo gradu citernitatis. sicut capilli safrani. ꝛ est leuis acuta. ꝛ q̄to magis fuerit calida: erit maioris rubedinis. Et ista colera postq̄ generata est in epate diuidit̄ in duas partes. quarū vna transit cū sanguīe ad venas et alia pars transmittit̄ ad bursam fellis. Pars aūt illa colere que transit cū sanguine penetrat cū eo causa necessitatis ꝛ causa vtilitatis. Necessitas est vt misceat̄ cuꝫ sanguine ad nutriendū mēbra colerica. Et vtilitas ē vt subtiliet sanguinem et faciat ipsum penetrare in venis. Pars autē illa que transit ad bursam fellis transit illic etiā propter necessitatē ꝛ vtilitatē. Necessitas est duplex quedam est necessitas corporis totius scilicet mundare ipsum a superfluitatibus colericis. Alia ē respectu burse fellis: et est nutrire ipsam. Utilitas etiam duplex est. Una est abluere intestina a fecibus ꝛ fleumate viscoso adherente eis. Altera est pungere intestina ꝛ musculos ani vt sentiant quod est eis nociuū ꝛ emittāt egestionē. Et huius rei signū est q̄ colica sepe accidit propter opilationē factam in foramine/ quod procedit a bursa fellis vsqꝫ ad intestina. Colera vero inaturalis duplex est Nam vna est inaturalis ꝑpter causā extrinsecā/ que ei

admiſcetur. Alia eſt inaturalis propter cauſam in ſe q̄a ſubſtantia eius nō eſt naturalis. Colera inaturalis pro-pter cauſam extrīſecam alia eſt ſcita ⁊ famoſa. ⁊ eſt illa cui fleuma admiſcetur. Et dicitur famoſa. ſiue etiā nota q̄a ſepiſſime generari ſolet' Et. ex hac colere ſpecie fit terciana nota. Alia eſt que ē minoris fame. ⁊ eſt illa cui melācolia eſt admixta. Colera vero famoſa vel eſt citrina ⁊ generatur ex admixtione fleumatis ſubtilis cum colera naturali. Uel eſt vitellina ſimilis vitellis ouoꝝ ⁊ generatur ex admixtione fleumatis groſſi. cum colera naturali. Colera vero minoris fame fit duob⁹ modis vnus eſt quando colera in ſe aduritur ⁊ fit cuius a quo nō ſeparatur pars ſubtilis colere. ſed cum eo miſcetur. ⁊ hec colera ē peior. Alius eſt vt melācolia colere de foris adueniēs cū ea miſceatur. ⁊ hec colera eſt melior alia. ⁊ eſt eius color rubeus: ſed non clarus nec floridus ymmo ē magis ſimilis ſāguini venali. Colere v̄o inaturalis in ꝓpria ſubſtātia ſiue alterius hūoris ꝯmixtione. Alia eſt q̄ ſepius gn̄atur ī epate. per hoc quod ſubtile. quod eſt in ſanguine aduriť ⁊ trāſit in colerā ⁊ groſſū in melancoliā. Alia ē que ī ſtomacho magis gn̄atur ex cibis malis nō digeſtis ſed corruptis. Uel gn̄ať in venis ex hūorib⁹ aliis. Et iſti⁹ colere due ſūt ſpecies. Nā quedā ē praſſina ſimilis colori praſſu nigri q̄ generať ex vitellina qn̄ aduriť. Nam aduſtio facit in colera vitellina nigredinē qua cōmixta cū citernitate generať color viridis. Alia ē eruginoſa ſimilis ī colere erugini eris ⁊ gn̄atur ex praſſina qn̄ praſſina tantū aduriť donec ſicceť eius hūiditas ⁊ īcipiat redire ad albedinē ꝑpter ſuā ſiccitatē. Et iſte due vltime colere male ſūt ⁊ venenoſe eruginoſa tn̄ peior eſt Melancolie v̄o ſpecies ſimiliť due ſūt ſcilꝫ naturalis ⁊ ī naťalis. Naturalis ē fex boni ſanguīs ⁊ turbulētia ⁊ ſuperfluitas cuius ſapor eſt medius inť dulcedinē ⁊ ponticitatē Et iſta melācolia cū generata ē in epate partiť ī duas partes. quarū vna penetrat cū ſāguine ⁊ manat cum eo ad venas Alia tranſmittiť ad ſplenē. Prima pars pe

netrat cū sanguine ꝓpter necessitatē ꝛ vtilitatē. Necessitas est vt misceat cum sanguine ad nutriendū membra melācolica frigida ꝛ sicca sicut ossa. Utilitas est vt fluxibilitatē sanguinis nimiā coherceat ꝛ vigoret corpulentiā eius ꝛ condēpset donec fiat pars solida mēbroꝝ duroꝝ que debet nutrire. Alia pars qua sanguis nō indiget vadit ad splenē ꝓpter necessitatē et vtilitatē. Necessitas est duplex. vna est scdm totū corpus scilꝫ ipsū a superfluitate melancolica mūdare. Alia est scdm splenē scilꝫ ipsū nutrire. Utilitas vero ꝓcedit ex ea propter hoc ꝙ ipsa profluit ad orificiū stomachi exprimēdo humiditates quas illic inuenit: sicut mulier mulgēdo exprimit digitis lac ab vberibus vacce. Et hec vtilitas est duobus modis. Uno modo q̄a ipsa multa cōstringit ꝛ inspissat et cōfortat orificiū stomachi. Scdo quia facit in ore stomachi cōmotionē ꝓpter acredinē eius: ꝛ excitat famem et facit desideriū. Melancolia vero īnaturalis est sicut res adusta: vel cinis respectu alioꝝ humoꝝ. Et eius quatuor sūt species famose: licet plures sint nō famose. Prima est que est cinis colore. ꝛ est illud quod aduritur de colera. ꝛ hec species est amara. Secūda ē que est cinis fleumatis/ꝛ illud quod fuit adustū ex fleumate: ꝛ si fleuma quod adustū est fuerit valde subtile ꝛ aquosū: tūc melācolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si autē fuerit fleuma grossum quod aduritur: tūc cinis eius aut melācolia ex eo generata tēdit ad acetositatē aut ponticitatē. Tercia est q̄ ē cinis sanguis: ꝛ illud quod adustū ē ex sanguine ꝛ hec melācolia ē salsa parū trahēs ad dulcedinē. Quarta ē q̄ est. cinis melācolie naturalis. Et si melācolia naturalis ex qua fit fuerit subtilis: tūc erit multū acetosa ꝛ cū effunditur sup terrā ebullit: ꝛ eius odor ē acris: ꝛ ab eo fugiūt musce ꝛ aīalia. Si vero talis melācolia naturalis ex qua fit fuerit grossa: erit minoris acetositatis cū pauca pōticitate

¶ De sanguineis ¶ Textus

¶ Natura pingues isti sunt atq; iocantes
Semper rumores cupiūt audire frequentes

Hos venus et bachus delectant fercula risus
Et facit hos hylares: et dulcia verba loquentes
Omibus hi studiis abiles sunt et magis apti
Qualibet ex causa nec hos leuiter mouet ira
Largus/amans/hylaris//ridens/rubeique coloris
Cantans/carnosus/satis audax: atque benignus

¶ Comentum

¶ Hic ponit autor signa per q̄ cognoscē possumus hominē sanguinee cōplexiōis. quorum primū ē quod sanguineus ē naturaliter piguis. Et nō debemus intelligē quod sanguineus sit piguis pīguedine ꝓprie accepta. q̄a talis significat sup frigiditatē cōplexionis. vt vult auic. scd̄a primi doct̄na tercia. ca. tercio. Sed ē piguis pinguedine extensa ad multā carnositatē: quia ē multū carnosus. Uult enī auic. loco p̄allegato quod multitudo carnis rubee cū decēti firmitate et nō laxitate eius significat cōplexionē calidā et humidā/qualis ē sanguinea. Et ratio ē q̄a multitudo carnis rubee attestatur sup fortitudīe vtutis assimulatiue: et multitudīe sanguīs q̄ vigent et inualescūt calidor et humido. teste Galieno. scd̄o cōplexionū dicēte. Multitudo aūt carnis a multitudīe sanguīs generatur. Calidū vō pfecte digerēs et assimilans carnis soliditatē, operatur. Dicit etiā auic. loco p̄allegato quod oīe corpus carnosū sine multitudīe pinguedinis et adipis ē sanguineū. Et idē vult galienus scd̄a tegni. canone illo. Humida vero et calida crasis. Scdm̄ ē quod ē iocosus. s. ꝓferens verba alios ad risum prouocātia vel letus. Et hoc est ꝓpter benignitatē huōris sanguinei ꝓuocātis hominē ad leticiā et iocunditatē ꝓpter spūs claros et pfectos ex sanguīe gn̄atos. Terciū ē quod libēter audit fabulatiōēs iocosas cao de causa. Quartū ē quod inclinatus ē ad luxuriā ꝓpter caliditatē et huīditatē ꝓuocantiū ad coitū. Quintū ē quod talis libēter bonū vinū potat. Sextū ē quod libēter comedit bona cibaria. quorū causa pōt esse: q̄a talis appetit similiora complexioni eius q̄ sūt bona vina et bona cibaria. Septimū ē quod talis de facili ridet. Cuius causa ē q̄a sanguis ꝓuocat ad risum

Octauū ē q̄ talis ē hylaris.i.hylarē faciē amabilē ⁊ io=
cundū habēs ꝓpter viuacitatē coloris ⁊ formositatē cō
plexionis ex cōplexione sanguinis. Nonū ē q̄ talis pro=
fert dulcia verba ꝓpt̄ amicabilitatē nature sanguīs. De
cimū est q̄ talis ē aptus oībus artib⁹.i.de facili pōt ad=
discere quālibet artē ꝓpter viuacitatē ⁊ pspicacitatē in=
genii eius. Undecimū ē q̄ talis nō facile irascit̄. Et istō
prouenit ꝓpter huiditatē ebetantē feruorē colore ꝓuo=
cantis ad irā. Deinde textus ī duob⁹ vltimis versibus re
petit aliqua signa dicta: ⁊ aliqua addit. Primū ē q̄ san=
guineus ē largus nō auarus sed liberalis. Scōm est q̄
talis est amans siue amorosus. Terciū est q̄ talis est hy
laris. idest habens vultum iocundū. Quartū est q̄ talis
quasi semp videt̄ ridere. quoꝝ oīm causa est benignitas
sanguinis ad ista ꝓuocantis. Quintū est q̄ talis est ru=
bei coloris. Uult eni Auicēna loco preallegato q̄ color
cutis rubeus significat multitudinē sanguinis. Et debꝫ
istud intelligi de colore rubeo cum quodā splendore/ ⁊
nō de rubeo fusco qualis reperiri solet in vultibus hoꝝ
qui libēter ⁊ abunde bibunt fortia vina: ⁊ vtunt̄ salsis:
et speciebus acutis. quia talis significat leprā futuram.
Sextum est q̄ talis libenter cantat vel audit cātare ꝓ=
pter letum eius animū. Septimū est q̄ talis est carno=
sus ꝓpter causam prius dictam. Octauū est q̄ talis est
satis audax ꝓpter caliditatē sanguinis que est causa au
dacie. Nonū est q̄ talis est benignus propter sanguinei
humoris bonitatem.

¶ Textus

¶ Est et humor colere qui competit impetuosis
Hoc genus est hominū cupiens precellere cunctos
Hi leuiter discunt. multū comedunt. cito crescunt.
Inde magnanimi sunt largi sūma petentes
Hirsutus/fallax/irascens/prodigus/audax
Astutus/gracilis/siccus/croceiqꝫ coloris

¶ Comentum

¶ Hic autor ponit quedā signa per que cognoscere pos=

sumus hoīem colerice cōplexionis / Primū est q̄ coleri cus est impetuosus.i.faciens cū impetu. Cuius causa est q̄a supfluus calor qui est in colerico mouet ad impetū. Et ergo etiā vult auic. scd̄a primi doctrina tercia.ca ter cio q̄ operatōnes excessiui motus significant caliditatē Scom est q̄ talis est cupidus honoris ꝛ appetit esse in primis sedibus ꝛ ꝑcellere cūctos alios Cuius causa ē q̄a superfluus calor pronificat aīam ad arrogantiā ꝛ teme ritatem. Terciū est q̄ isti cito discūt ꝛ hoc propter subti litatē humoris colerici ꝛ eius caliditatē. Et ergo etiam dicit auic. loco ꝑallegato q̄ intellectus prōptitudo ꝛ vi uacitas ad intelligentiā significat caliditatē ꝯplexionis Quartū est q̄ isti multū comedunt quia in ipsis fortior est calor digerens ꝛ maior resolutio q̄ in aliis corpori bus. Quintū est q̄ isti cito crescunt id est perueniūt ad augmentum ꝛ hoc propter fortitudinē caloris naturalis in eis qui causa est augm... Sextū est q̄ isti sūt magna nimi.i. non potēs tollerare iniurias: ꝛ hoc propter cali ditatem in eis ꝛ ergo dicit auicen. loco ꝑallegato q̄ pa rum pati ab vna quaq; re.i. patientem se reddere signi ficat caliditatem. Septimū est q̄ isti sunt largi ꝛ hoc re spectu illoꝝ quibus honores accipere possunt. Octauū est q̄ isti appetunt summa.i. sūmas dignitates ꝛ officia ꝑpter causā secundi signi. Nonū est q̄ colericus est hir sutus id est pilosus ꝛ habens multos crines ꝑpter cali ditatem apperientē poros ꝛ mouentē materiā piloꝝ ad cutem. Et dicit hirsutus quasi hircus sequēs q̄a int̄ om nia animalia bruta hircus habet longiores crines. De cimū est q̄ ipse est fallax.i. deceptorius. Undecimū est q̄ ipe est irascens id est de facili irascitur ꝑpter caliditatē Et ergo dicit auicenna loco ꝑallegato q̄ ira frequens ꝛ a leui causa significat caliditatē ꝛ hoc est ꝑpter facilita tem ꝯmotionis colere ꝛ ebullitionis sanguinis circa cor Duodecimū est q̄ ipse est prodigus q̄a largus est in ex ponendo propter honores habēdos. Decimūtercium ē q̄ talis ē audax quia audatia etiā prouenit propter ni

miam caliditatē ꝛ maxime cordis. Decimūquartū est ꝙ ipe est astutus .i. cautus. Decimūquintū ē ꝙ talis ē gracilis id est non grossoꝝ menbroꝝ neqꝫ multe carnis ꝓpter superfluā caliditatē vehemēter resoluentē. Decimū sextum est ꝙ talis est siccus id est macer propter siccitatem cōplexionis. Decimūseptimum est ꝙ talis est crocei coloris id est citerni. ꝛ ergo dicit auic. loco preallegato ꝙ color subruffus significat colore dominium.

¶ Textus

¶ Fleuma vires modicas tribuit latosqꝫ breuesqꝫ
Fleuma facit pingues sanguis reddit mediocres
Ocia non studio tradunt sed corpora somno
Sensus/ebes/tardus/motus/pigricia/somnus
Hic somnolentus/piger/in sputamine multus
Est huic sensus ebes/pinguis/facit color albus.

¶ Comentum

¶ Hic ponit autor aliqua signa cōplexionis fleumatice Primū signū est paucitas viriū. Fleumatici enī paucas vires habēt propter paucitatē caloris naturalis a quo omīs vis habet exordiū. Scdm ē ꝙ fleumatici sunt lati ꝛ breues qa in eis ē paucus calor naturalis nō sufficiēs extendere corpus in lōgum. extendit igitur corpus secū dum latum. Tercium est ꝙ fleumatici sūt pingues propter eorum frigiditatē ꝛ humiditatē. Et ergo dicit auic. loco preallegato ꝙ pinguedo vel adeps superflua significat excessum frigiditatis ꝛ humiditatis ꝛcōplexionem corporis frigidam ꝛ humidam qa sanguinis vnctuositas que est vtriusqꝫ materia cum resudat a venis ꝛobuiat mēbris frigidis vel remisse calidis coagulatur eoꝝ rigiditate vel remissa caliditate ꝛ fit pinguedo. vt vult Galienus secūdo complexionū. Et postea subdit hic textus ꝙ sanguinei sunt mediocres supple in lōguitudine et breuitate. Quartum est ꝙ fleumatici magis ad ocia inclinantur ꝙ̄ ad studia propter frigiditatem mouentē ad ocia ꝛ pigriciem. Quintum est ꝙ multum dormiunt et hoc est propter multam humiditatē eoꝝ et etiam pro

uenit multus somnus propter frigiditatē. vt inuit auic. loco preallegato. Sextum est ꝙ fleumatici sunt duri ingenii. quia sicut viuacitas intellectus ⁊ perspicuitas ingenii proueniunt propter naturalē caliditatē ita ebetudo intellectus ⁊ duricies ingenii propter contrariū scilꝫ frigiditatem. Septimū est ꝙ fleumatici sūt tarde mot⁹. ⁊ hoc etiam est propter frigiditatē que facit motū tardū sicut caliditas velocē. Octauū ē ꝙ sūt pigri. Nonū ꝙ sōnus in eis est longus quorū causa eadem est cū ṗdicta. Postea ponunt̄ duo alii versus recoligentes signa ṗdicta cum quibusdam aliis. Primū est ꝙ fleumaticus est sōnolentus id est inclinatus ad multū somnū Secundū est ꝙ ipe ē piger id est tardus ad omnē operationē. Tercium est ꝙ est multi sputi propter humiditatē in eo habundatem multiplicatiuā sputi. Quartū est ꝙ talis ē obtusus in sensibus ⁊ nedū in senibus imo etiā in itellectu Quintū est ꝙ talis est pinguis. Sextū est ꝙ talis est albus in facie. Albedo eni cutis ⁊ maxime faciei signum ē priuationis sanguinis aut paucitatis eius cum frigiditate. vt dicit. Auicenna loco preallegato.

¶ Textus

¶ Restat ⁊ adhuc tristis colere substantia nigre
Que reddit prauos pertristes pauca loquentes
Hi vigilant studiis: nec mens ē dedita somno
Seruant propositū sibi nil reputant fore tutū.
Inuidus ⁊ tristis/cupidus/dextreqꝫ tenacis
Non expers fraudis/timidus/luteiqꝫ coloris

¶ Cōmentum.

¶ Hic autor ponit aliqua signa cōplexionis melancolie Primū est prauitas melācolia eni reddit homines prauos ⁊ maloꝝ moꝝ quemadmodū sunt qui seipos interficiunt. Secundū est multa tristicia. melācolici eni multū tristes sunt vt plurimū ꝓpter spūs melancolicos turbidos ⁊ tenebrosos sicut homies leti sūt propt̄ spirituū claritatē. Terciū est taciturnitas. melancolici eni tacidi sunt ⁊ paucorū verborum propter frigiditatem sicut ni

mia garrulitas prouenit propter caliditatem. Quartũ est ꝙ melancolici sunt apti studio quia semper cupiunt esse soli. Quintum est ꝙ tales sunt in sompnolenti nec bene dormiunt propter nimiã siccitatem cerebri et propt̃ fumos melancolicos cõmouentes in eis somnia horribilia quibus excitãtur a somno. Sextum est ꝙ tales sũt tenacis propositi id est pertinaces. vt cũ aliquid in mente habent diu retinent. ⁊ difficulter placabiles sũt. ⁊ hoc prouenit propt̃ siccitatem eorũ que non sunt propositũ cito mutari. Septimũ est ꝙ melancolici nichil reputant eis esse tutũ ymmo semper timent. ⁊ hoc est propter spirituum tenebrositatẽ Postea in duobus vltimis versibꝰ ponũtur aliqua ex signis predictis ⁊ aliqua adduntur. Primũ ꝙ est melãcolicus est inuidus. Scdm̃ est ꝙ est tristis. Tertium est auarus Quartũ est ꝙ est tenax. i. nichil volens exponere ⁊ malle soluens. Quintũ est ꝙ est fraudulosus simplex ⁊ propterea hoĩes melancolici sunt deuoti multũ legentes ieiunãtes ⁊ alias multas abstinẽtias facientes. Sextũ est ꝙ est multũ timidus. Septimũ ẽ ꝙ ẽ lutei coloris. i. terrestris siue fusci coloris. Color enĩ fuscus ⁊ maxie si viriditati approximat significat dominũ melãcolie scdm rasim scdõ almasoris in principio.

Textus

Qui sunt humores qui prestant cuiꝗ colores
Omĩbus in rebus ex fleumate fit color albus.
Sanguine fit rubeus colera rubea quoꝗ ruffus.
Si peccet sanguis facies rubet extat ocellus
Inflantur gene corpus nimiũꝗ grauatur
Est pulsus ꝗ frequens plenus mollis dolor ingens
Maxime fit frontis ⁊ constipatio ventris
Siccaꝗ lingua sitis ⁊ somnia plena rubore.
Dulcor adest sputi sunt acria dulcia queꝗ.

Comentum.

In hoc textu primo ponit colores consequentes cõplexiones. et dicit ꝙ fleumaticus est albi coloris: sed colericus est ruffi coloris ⁊ sanguineus rubei. ⁊ de melan=

colico dicit in fine precedentiū versuū. Et de istis oībus dictū est prius. Secūdo ponit tredecim signa supabundantis sanguinis. Quorū primū est q̄ facies est rubea propt̄ ascensum sanguinis ad caput ⁊ faciē. Secundū ē q̄ oculi plus vidētur exire solito ꝑpter extensionē quā facit sanguis multiplicatus. Terciū est q̄ gene inflātur propter similē causam. Quartū ē q̄ corpus totū grauat̄ quia natura suppeditat̄ nō sufficiens regere humores ⁊ sustentare debite corpus. Quintum est q̄ pulsus fit frequēs propter caliditatē quam inducit sanguis multiplicatus. Sextū est q̄ pulsus est plenus ꝑpter multitudinē vapoꝝ calidorū et humidoꝝ. Septimū est q̄ pulsus est mollis ꝑpter humiditatē nimiā mollificantē arteriam. Octauū est q̄ dolor fit in fronte. et hoc ꝑpter sanguinē multiplicatū in rethi mirabili. Nonū est q̄ venter cōstipatur. idest durus fit: nec bene assellans propt̄ caliditatem nimiā exsiccantē feces. Decimū est q̄ lingua fit sicca propt̄ similē causaȝ. Undecimū est q̄ sitis est magna ꝑpter exsiccationē orificii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimū est q̄ fiunt somnia declinantia ad rubedinem. Et istō vult auic. secūda primi. doctrina tercia. ca. septimo dicens. Et somnia que illud significant scilicet abundantiā sanguinis sūt sicut cū homo ī somniis res videt rubeas/ aut sanguinē multū ex suo corpore exire/ aut se in sanguine natare et similia. Decimūterciū est q̄ sputū est dulce: ꝑpter sanguinis dulcedinē. Notandum circa istud q̄ sicut hic ponūtur signa supabundantis sāguinis: ita quidā etiam ponūt signa supabundātie aliorū humorū sub quibusdā versibus. Signa quidē supabundātis colere sub istis versibus. Accusat colerā dextre dolor aspera lingua. Tinnitus vomitusq; frequens vigilantia multa. Multa sitis/ pinguis egestio/ torsio vētris. Nausea fit/ morsus cordis/ languescit oreris. Pulsus adest gracilis/ durus/ veloxq; calescens. Aret/ amarescit/ incendia somnia fingit. Signa vero supabundantis fleumatis sub istis v̄sibus. Fleuma supgrediens pro=

prias in corpore leges. Os facit insipidum/fastidia/cre
bra/ saliuas. Costarū stomachi simul occipitisq; dolo=
res. Pulsus adest rarus ⁊ tardus mollis in anis. Pre=
cedit fallax fantasmata somnus aquosa Signa vero su
perabundantis melancolie sub his versibus. Humorū
pleno dum fex in corpore regnat. Nigra cutis/durus/
pulsus/tenuis ⁊ vrina. Solicitudo timor ⁊ tristicia som
nia/tempus. Accrescet rugitus/sapor ⁊ sputaminis idē
Leuaq; precipue tinnit ⁊ sibulat auris.

Textus

Denus septenus vix fleubothomū petit annus
Spūs vberior erit per fleubothomiam
Spūs ex potu vini mox multiplicatur
Humorūq; cibo damnū lente reparatur
Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Mentes ⁊ cerebrū/calidas facit esse medullas
Uiscera purgabit/stomachū ventremq; cohercet.
Puros dat sensus/dat somnū/tedia tollit.
Auditus vocem/vires producit ⁊ auget.

Cōmentum.

In hoc testu autor loquit̄ de fleubothomia. ⁊ primo
ostendit etatem. requisitam ad fleubothomiā. dicens q̄
ānus decimusseptimus vix petit fleubothomiā. Et ꝑ isto
dicit. Galienus. xi. de ingenio q̄ pueri nō debent fleubo
thomari nisi habeant quatuordecim ānos ad minus Et
causa est quia corpora puerorū sunt faciliter resolubilia
a calore extraneo. ⁊ ideo debilitātur multū ex euacuati=
one forti facta per fleubothomiā. Item quia indigēt nu
trimento duplici de causa scilicet propter nutrimentū ⁊
augmentum. ideo minutio sanguinis non competit eis.
Item quia facile dissoluūtur a calore extraneo sufficitq̄
ab eis dissoluitur. quare non indigēt fleubothomia. Et
circa istud sciendū q̄ sicut fleubothomia non conuenit
pueris predictis sed cauenda est. ita etiam est cauēda in
magna etate scilicet senii. vt vult. Galienus nono mega
tegni quia scdm̄ Galinū ⁊ haly tercia tegni in conuale=

scentibus ⁊ senibus est paucus sãguis bonus ⁊ multus malus. Fleubothomia igit̃ rapiet bonũ ⁊ dimittet malũ vt inuit auic. quarta p̄mi. cap̃. vicesimo de fleubothomia. ⁊ ideo ĩ talibus nõ cõpetit fleubothomia. Scdo ponit nocumentũ fleubothomie. ⁊ ẽ ꝙ spũs vberiores exiunt per fleubothomiã. Cuius ratio põt esse q̃a cũ multa euacuatione sãguinis q̃ fit per fleubothomiã: necesse est etiã multitudinẽ spirituũ euacuare. Tercio tangit remedia per que spũs emissi refocillant̃: ⁊ iterato multiplicãtur. Et dicit ꝙ ex potu vini subito regenerant̃ spũs. q̃a oĩm subito nutrientiũ maximũ ẽ vinũ. vt prius dictũ est Et spũs etiã regenerant̃ ⁊ refocillant̃ ex cibo. sed hoc fit lente: et nõ subito sicut ex vino. Et cibus qui debet dari erit digestibilis: et multi sãguinis generatiuus. sicut oua sorbilia. ⁊ similia. Et circa istud sciendũ ẽ ꝙ licet cibꝰ regeneret spũs post fleubothomiã. tamẽ debent cauere patiẽtes a multo cibo in prima ⁊ scd̃a die. Und̃ dicit ysaac ĩ dietis. Cibus est eis minuẽdus: ⁊ potus augẽdus. s. respectu cibi. nõ tamẽ respectu sue ꝯsuetudinis. ĩmo minꝰ debẽt bibere q̃ꝫ ante fleubothomiã. q̃a virtus digestiua debilior ẽ. Quarto ponit autor vndecim iuuamẽta fleubothomie debite facte. Primũ ẽ ꝙ temperata fleubothomia cõfortat visũ. q̃a minuẽdo huõres etiã minuit effumationẽ ad caput: ⁊ repletionẽ eius offuscantes visum. Scd̃m ẽ ꝙ clarificat et sincerat mentẽ et cerebrũ ꝓpter similẽ causã. Terciũ ẽ ꝙ calefacit medullã. q̃a minuit superfluitates que ad eã venientes ipsam infrigidãt. Quartũ est ꝙ purgat viscera .i. idest interiora. quia exonerata natura a sanguine huõres crudos in iterioribus cõtentos melius digerit. Quintũ est ꝙ fleubothomia restringit vomitũ et fluxũ ventris: q̃a diuertit humores ab interioribus ad exteriora. Et istud vult Auic. loco preallegato dicens. Amplius fleubothomia ꝓpterea ꝙ ad diuersũ trahit naturã scd̃m plurimũ retinet. Et istud maxime verũ est quãdo fleubothomia fit de venis brachii Nam fleubothomia facta de venis pedũ non sic retinet

Potest tamē per accidēs. cōtingere ꝙ ad fleubothomiā sequat̄ maior fluxus ventris . ⁊ hoc dupliciter. Primo q̄a ex fleubothomia facta tollit̄ onus nature tūc enī virtus confortata aliquādo prouocat alias euacuationes. Scdō si fluxus vētris fiat ex multa debilitate virtutis contētiue. tūc enī quia ex fleubothomia debilitat̄ virtus magis augebit̄ fluxus ventris . Sextū est ꝙ fleubothomia facit puros sensus q̄a minuit euaporationē ad caput vnde turbat̄ sensus. Septimū est ꝙ ipsa iuuat somnū impeditū. quia per ipsā euacuant̄ humores plurimi a quibus eleuant̄ vapores acuti et diuersi impedientes somnum. Octauū est ꝙ ipsa tollit tedia ⁊ grauitates nimias. quia per ipsam virtus exonerat̄ a suo grauamine Et etiā educto per ipsā sanguine educit̄ simul melancolia fex sanguinis que inducit tedia ⁊ grauitates . Nonū est ꝙ ipsa cōfert auditui. quia per ipsā diminuūtur vapores et humores ascendētes ad caput impediētes auditū. Decimū est ꝙ ipsa confert voci. quia per ipsam diminuūtur superfluitates ⁊ humiditates que possent peruenire ad pectus vel cannā pulmonis: et impedire vocem. Undecimū est ꝙ ipsa auget vires. quia per ipsam corpus a suo grauamine exoneratur. quare virtus augmentatur.

Textus

Tres insunt istis Mayus September Aprilis
Et sunt lunares sunt velut ydra dies
Prima dies primi postremaq; posteriorum
Nec sanguis minui nec carnibus anseris vti
In sene vel iuuene si vene sanguine plene
Omni mense bene confert incisio vene
Hi sunt tres menses/mayus/september/aprilis
In quibus eminuas vt longo tempore viuas

Cōmentum

In hoc textu autor tria facit. Primo dicit ꝙ isti tres menses. s. Mayus Septēber et Aprilis sūt menses lunares. et in eis sunt dies ꝓhibiti ad fleubothomia videlʒ

prima dies may: ꝛ vltima septēbris ꝛ aprilis. Et istō cō
munes dicūt. Uerūtamen est dictū fictū nec alicuius va
loris: imo predicti dies possunt esse ita boni ꝛ electi / si=
cut ꝛ alii scōm ꝙ diuersa constellatio in eis pōt esse. Et
subdit autor ꝙ i talibus diebus nulli vesci, debēt carni=
bus anseris: quod etiā falsū est ꝛ erroneū et magis sorti
legio attribuendū. Et forte autor istud habuit a iudeis /
qui istū ritū obseruant. Secūdo dicit ꝙ senex a senectu=
te ꝛ nō a senio et iuuenis venas plenas habētes sangui
ne minui possunt omī mense. qa isti nō faciliter resolubi
les sunt: nec i eis solū paucus est sanguis bonus immo
multus. Tercio dicit ꝙ incisio vene pro regimīe sanita=
tis custodiende debet fieri i aliquo istorū triū mensiū q̄
sunt mayus / septēbris ꝛ aprilis. differēter tamē: quia in
aprili ꝛ mayo debet incidi vena epatis ꝑpter multipli=
cationē sanguinis eo tēpore cū sit tēpus vernale. ꝛ in se=
ptembri vena splenis ꝑpter melancoliā que tūc habet
multiplicari cū sit tēpus autūnale.

Textus

Frigida natura / frigens regio / dolor ingens
Post lauachrū coytum minor etas atqꝫ senilis
Morbus prolixus repletio potus ꝛ esce
Si fragilis vel subtilis sensus stomachi sit
Et fastiditi tibi non sunt fleubothomādi

Comentum

Hic autor ponit duodecim que impediūt fleubotho=
miā. Primū est frigiditas cōplexionis. Cū enī scōm Ga
lienū i megategni fleubothomia infrigidat / tūc augmē=
taret frigiditatē. Causa aūt quare fleubothomia infrigi
dat ē / qa scōm ysaac i vrinis sāguis ē fundamentū ca lo
ris naturalis. i. illud i quo calor naturalis seruat̄. et qa
fleubothomia sanguinē euacuat. idō ꝛ calorē naturalē ꝛ
tūc per cōsequēs infrigidat. Scōm ē regio frigida vehe
mēter sub qua debet cōprehēdi tēpus multū frigidū: qd
etiā ꝓhibet fleubothomiā. qa i regione ꝛ tēpore multuꝫ
frigidis sanguis in profūditate corporis includit̄: et ille

qui circa extremitates existit a frigiditate condensat:et ineptus fit ad hoc ꝙ fluat. Terciũ ē intensus dolor sub quo etiã potest cõprehendi nimia corporis inflãmatio/ quia si in istis accidētibus fieret fleubothomia/sequeretur motusagitatiuus qui est cõtrarius nature:cũ sit difformis:ꝛ maior inflãmatio/que etiã ē naturã magis debilitãs. Et causa motus agitatiui ī dolore intenso est q̄a fit tractus ad diuersas partes Per fleubothomiã enī fit tractio ad locũ fleubothomatbũ:ꝛ ex dolore forti fieret tractio ad locũ doloris. Causa vero maioris inflãmationis est:quia ex fleubothomia cõmouent̄ humores quare magis inflãmant̄ ex motu. Et istud verum est quãdo fleubothomia fit parua:ꝛ artificialis. Si tamē fiat vsq; ad sincopim prodest in p̄dictis casibus.quia ista cũ vincit attractionē doloris nõ facit motũ agitatiuũ. Et similiter tollit inflãmationē cũ nõ sint humores ibi qui cõmoueant̄ ꝛ calefaciãt et maiorē inflãmationē inducunt Et istud voluit Galienus in cõmento illius ãphorismi prime particule amphorismoꝝ que egerunt̄ cũ dixit ꝙ nõ est melior medicina in aptante vehementis inflãmationis:ꝛ similiter ī febribus et dolore forti q̄ꝫ fleubothomia. Quartũ est balneũ et maxime resolutiuũ. Tale enī prohibet fleubothomiã: quia tale etiã est euacuatiuũ iã natura nõ facile tollerat euacutionē sup̄ euacuationem Quintũ est coytus imediate p̄cedens Post talem enī nõ statim debet fieri incisio vene:quia ex hoc maxima debilitatio nature sequeret̄/cum per coytũ prius natura debilitata sit. Sextũ est etas maior vel minor q̄ꝫ requirit̄ ad fleubothomiã. sicut etas infantie et etas senii. prout declaratũ est prius. Et ista impedimēta tangit auic. loco p̄allegato dicēs. Tibi quoq; cauere debes a minutione in cõplexione vehemētis frigiditatis et ī regionibus fortis frigiditatis: ꝛ ī hora fortis doloris:ꝛ post balneũ resolutiuũ et post coytũ et in etate que ē minor duodecī annis: et in etate senũ q̄ꝫtomagis poteris nisi in figura confisus fueris:et in soliditate musculoꝝ ꝛ venarũ am=

plitudine ⁊ earū repletione ⁊ coloris rubedine. Et vlterius subdit hos namqꝫ ex adolescētibus ⁊ senibus fleubothomare audebis Adolescentes tamen secundū ordinem ad fleubothomandum paulatim prouehere debes cum pauca minutione Septimum est morbus prolixus quia tunc ex tali fleubothomia natura dupliciter debilitatur. puta a morbo prolixo ⁊ a minutione. Et istud ē verum secundum. Auic. loco preallegato nisi sanguinis affuerit corruptio q̄a si sic fleubothomia pōt cōuenire. Octauū ē nimia repletio potus. Nonū ē nimia repletio cibi sub qua etiā comprehēditur indigestio cibi. Et causa hoꝝ est quia scōm auic. in primo attrahentia sūt tria scilicet vacuum calidū ⁊ tota species. Si ergo venit per fleubothomiam a sanguine euacuarētur cibum indigestum vel superfluū siue potum superfluū a stomacho vel epate attraherent qui indigestus veniens ad membra non corrigeret quia tercia digestio non corrigit peccatū secūde. sicut nec secūda prime. si peccatū sit magnū propter quod in membra non conuerteret. sed ibi remanens possit esse causa egritudinis. Decimū est fragilitas idest debilitas virtutis. Fleubothomia enī est fortis euacuatio scōm Galienū secūda amphorismoꝝ in cōmento illius In quo morbo. Sed virtus debilis nō potest pati motum fortem. Undecimū ē subtilis sensatio orificii stomachi quod precordiū dicitur: quia ex fleubothomia in tali facile sequitur sincopis. Et sub isto etiam comprehenditur debilitas stomachi et facilis fluxus colere ad orificiū eius inducens ad vomitū facilem colere. Unde in hnbētibus predicta accidentia nō cōuenit fleubothomia. Per fleubothomiā enī humores cōmoti ad os stomachi inducerent tamq̄ ad locum consuetū. et q̄a mēbrum est debile ⁊ impotens illi fluxui resistere. ido illis multa mala per fleubothomiā accidunt. Et hec est vna causa quare quādoqꝫ aliquis fleubothomia sincopizāt. scilicet quia colera ad stomachū fluit que mordicando stomachum ex compassione cordis ⁊ stomachi sincopim

inducit. Duodecimũ est fastidium. si enĩ in fastidio fieret fleubothomia cum vene euacuarentur/ traherent ad se materiã malam/ facientẽ fastidiũ. Et plurima istorũ sex vltimorꝫ accidentiũ tangit auic. loco preallegato. Et circa istud est sciendũ ꝙ preter predicta accidentia. sũt adhuc aliqua alia etiã impedientia fleubothomiã. quorũ primũ est alia euacuatio. vt quãdo est fluxus menstruorũ aut emorroidarũ. tũc enĩ nõ debꝫ fieri fleubothomia et hoc ad euacuationẽ licet ad diuertendũ fluxũ seu materiã posset fieri. Secundũ est corporis siue cõpositiõis raritas: quia a corporibus raris multũ dissoluit. ⁊ ideo sufficit ista exsolutio: nec euacuatione indigent. vt vult Galienus nono megategni. Terciũ est humorꝫ cruditas et viscositas. tũc enĩ est cauenda fleubothomia. ꝗa augmentaret cruditas humorꝫ. ⁊ ꝓpter hoc ĩ morbis lõgis nõ est facienda fleubothomia. quia cruditas humorum augmentaret: et virtus debilitaretur: ⁊ morbus prolongaretur. et ideo timendũ esset de casu virtutis. Et propter hoc vult Auicẽna ꝙ in morbis cronicis facienda ẽ farnacia ante fleubothomiã. Et non est fleubothomia ante facienda. licet vtraqꝫ indigeant patiẽtes. Sed cruditas humorũ potest accidere duabus de causis. Una causa ẽ propter abundantiã humorũ calorem naturalẽ suffocãtium qui debilitatus et suffocatus humores crudos generat. et tunc bene competit fleubothomia. Unde secundũ alexandrũ. secundo libro. capitulo de ydropisi. fleubothomia in principio yposarce competit cum prouenit ex multitudine sanguinis menstrualis cnm prohibeantur fluere menstrua propter causam aliquã: aut ex multitudine sanguinis emorroidalis: quia sicut ignis paruus sub multa lignorũ congerie suffocatur: similiter est de calori innato suffocato humorum multitudine. Secunda causa cruditatis humorum est caloris innati debilitas. vt in illis qui sunt debilis complexionis. et qui habuerunt longam egritudinem. et in senibus. et tunc non competit dicta fleubothomia. quia per hoc auge-

retur cruditas quia sanguis in quo caloꝛ ꝯseruatur ex=
traheretur.⁊ ita coꝛpus infrigidaretᷣ.⁊ humoꝛes magis
incrudarentur. Debet ergo sanguis dimitti vt humoꝛū
cruditatem digerat. Quartū est aeris indebita dispositi=
tio.⁊nimia caliditas:aut nimia frigiditas quia per cali
ditatem multā foꝛtis fit resolutio ⁊per frigiditatē mul=
tam ineptificatio humoꝝ ad fluxum

¶ Textus.

¶ Quid debes facere quādo vis fleubothomari
Uel quādo minuis fueris vel quādo minutus
Unctio siue potus lauachꝛū vel fascia motus
Debent non fragili tibi singula mente teneri.

¶ Comentum.

¶ In hoc passu autoꝛ ponit quiqꝫ que debent fieri cir=
ca fleubothomiā.aliqua quidē āte fleubothomiā.aliqua
ī fleubothomia et aliqua post fleubothomiā. Primū est
vnctio que aliqñ fit ī fleubothomia:sicut vnctio fleubo=
thomi vt doloꝛ leniatᷣ. Aliqñ vo post fleubothomiā vt cō
solidatio vulneris retardetᷣ ad hᵒ vt post fleubothomiā
huōꝛes relicti in venis aliquā possint habere respiratio
nē:⁊ fumi aliqui mali exalent. Scđm ē potus ⁊ maxime
vini q̄ valet ī fleubothomia si sincopis accidat.⁊ etiā va
let post fleubothomiā pꝛo regeneratiōe nouoꝝ spirituū
et noui sāguinis.et isto moᵒ iā faciūt cōmunes. Terciū ē
lauachꝛū. idest balneū qđ valet per duos vel tres dies
āte.⁊ per duos vel tres post fleubothomiā: ⁊ nō eodem
die. Ante quidē si q̄s timeat ꝙ habeat in se huōꝛes gros
sos quia balneū huōꝛes dissoluit ⁊ cōmouet eos: ⁊ ꝓpt
hanc causā etiā competit ante acceptio sirupi acetosi et
motus vt humoꝛes dissoluanᷣ et subtilienᷣ. Et ergo qñ
debet fieri fleubothomia debet fricari bꝛachiū:vt humo
res existētes in venis ꝓpinquis bꝛachio subtilienᷣ ⁊ p̄ꝛ
parentur ad exeundū facilius. Post fleubothomiā vero
valet vt reliquie humoꝛū et vapoꝛū derelicte resoluan=
tur. In die vero fleubothomie nō cōuenit.quia per bal
neū cutis lenis fit.que lenificata percussionē factam in

fleubothomia fugit.et hoc est periculū.Quartum est fa=
scia. idest ligatura cū pannis lineis que valet post fleu=
bothomiā imediate ad retinendū fluxum et ante fleubo
thomiā ad trahendū humores ad locū vbi querit fleu=
bothomia vt ex eo etiā vene ingrossent:ꝛ melius videā=
tur. Quintū est motus siue ambulatio moderata q̄ pōt
fieri ante:vt humores dissoluātur/ ꝛ subtilientur et post
ad resoluendū reliquias humoꝝ ex fleubothomia dere
lictas.Circa predicta sciendū ꝙ cōmunes se faciūt fleu
bothomare ieiunii.sed quibusdā doctoribus melius vi=
detur et couenientius ꝙ ante fleubothomiā.primo vnū
ouū sorbeant molle cū vno haustu vini circa nonā vel
decimā horam ante prandiū. et statim postea se fleubo=
thomari faciant.Et huius causa est quia stomacho va=
cuo natura fortius sanguinē retinet ne deficiat in nutri
mento.sed cū cibus qui de se multū nutritiuus est sit in
stomacho.cuiusmodi sūt oua sorbilia et vinū: tūc natu=
ra melius sanguinē exire permittit

¶ Textus

¶ Exhilarat tristes iratos placat amantes.
Ne sint amentes fleubothomia facit

¶ Cōmentum

¶ In hoc passu autor ponit tres effectus fleubothomie
Primus ē ꝙ fleubothomia exhilarat.i.letificat tristem
hominē.Scōus est fleubothomia placat iratos.Et cau
sa vtriusqꝫ est:q̄a in sanguie quādo multa cōmiscet me
lancolia/fit tristicia.Et quādo multa colera fit ira cum
melancolia sit causa tristicie/ꝛ colera ire.iā vterqꝫ isto=
rū duorū humorū educitur eductione sanguinis: q̄a ei
cōmiscetur.Tercius est ꝙ ꝓhibet amantes ne insaniant
q̄a facit huōres fluere ad partes exteriores ꝛ a capite di
uertit.Pro maiori declaratiōe sciend̄ ē ꝙ quiqꝫ sūt cau
se ꝓpt quas debꝫ fieri fleubothomia.quarū prima ē di
recta:ꝛ alie q̄tuor idirecte.Prima q̄ ē directa ē vt abun
dātia sanguis euacuet.siue abūdet sanguis in qualitate
siue q̄citate.siue vtroqꝫ mo°.Nam scōꝫ auic.loco palle

gato. duo genera hoim sūt fleubothomāda. quoꝝ vnū ē ille modus hoim qui iā parati sūt incidere ī egritudīes vt qui habent abundantiā sanguinis ī q̄titate. Et reliquū genus ē genus illoꝝ hoim qui iā egritudinē inciderūt. ꝓpter humorū siue sanguinis maliciā. Sed differt fleubothomia ista et illa qa ꝓpter sanguinis abundantiā debet fieri multa fleubothomia. sed si ī qualitate peccet: siue sit maliciosus tūc cōpetit fleubothomia pauca. Unde scdm Galienū nono megategni. si sanguis sit malus ī corpore debet euacuari paulatiue. Et ideo peccant multū illi qui quādo vidēt sanguinē malū fleubotomāt se quousq̄ videāt sanguinē bonū exire: cū forte prius totus sanguis exiret q̄ bonus exiret. sed debet fieri pauca euacuatio. et tunc scdm Galienū in casu isto/ prius q̄ fiat fleubothomia: debet dieta bonū sanguinē generās exhiberi vt loca mali sanguinis: bonus sanguis generet. et postea debet fieri post modicū tēpus fleubothomia pauca. ⁊ sic deinceps. Ista fleubothomia ē directa: qa fit per se ad euacuationē illius qd per se debet per fleubothomiā euacuari scilȝ ad euacuationē plenitudinis humoꝝ siue sanguinis principaliter tū scdm q̄ cū eo sūt alii humores. Prima causa īdirecta ē magnitudo morbi ⁊ magnitudo apparētis vehemētis inflāmatiōis. qa secundū Galienū ī comento illius aphorismi que egerunt. ⁊c. Nō est melior medicina ī apantāte vehemētis inflāmatiōis et ī febribus ⁊ dolore forti q̄ fleubothomia. vt etiā dictū est ibi. Frigida natura. Scda causa īdirecta est vt attrahat materia ad partē illā per quā debet euacuari materia vnde ī retentione menstruorū et emorroidarū debet aperiri sophena scdm Galienū et Auic. vt trahat materia sanguinis ad inferius. Tercia causa indirecta est vt humores trahant ad locū contrariū illi loco ad quē fluunt huōres. ⁊ hoc ad diuertendū materiā a loco ad quē fluūt humores: vnde ī nimio fluxu menstruorū debȝ fieri fleubothomia de basilica vt trahat materia ad cōtrariū loco ad quē declinat ⁊ diuertat a suo fluxu. Et ꝓpt

hoc ī pleuresi sinistre partis debet fieri fleubothomia in parte dextra vt diuertat materia et attrahat ad locū cō trariū loco ad quē declinat Et similiter si sit ī parte dex tra debet fieri fleubothomia in parte sinistra. Quarta causa īdirecta ē vt per fleubothomiā vna porci materie euacuet et natura potētior sit supra residuū. et sic cōpe- tit fleubothomia qn̄ repletio ē in corpore ne fiat aposte- ma. quia natura est debilis respectu regiminis illorū huō rum. ideo vna porcio illius materie est euacuāda ne pro pter impotentiā nature in regendo illā materiā/illa ma teria fluat ad aliquē locum debilem: in quo aggregetur et apostema generet.

¶ Textus

¶ Fac plagam largā mediocriter vt cito fumus
Exeat vberius liberiusqʒ cruor.

¶ Cōmentum.

¶ In hoc passu autor ponit vnū documentū de q̄titate scissure ī fleubothomia. Et dicit q̄ scissura debet esse lar ga mediocriter. vt fumus ⁊ grossus sāguis liberius exe- ant. qa qn̄ scissura ē stricta: tūc solū subtilis sanguis exit et grossus remanet. Circa istō ē sciendū q̄ aliqn̄ in fleu- bothomia debʒ fieri vulnus magnū ⁊ aliqn̄ paruū. De- bet autē fieri vulnus magnū tribus de causis. Primo qa huōres sūt grossi: ⁊ grossus sāguis ē euacuādus vt p illud vulnus magnū/sāguis facilius possit exire. ⁊ ergo ī melācolicis faciendū ē magnū vulnus. Scōo propt tē poris frigiditatē qō huōres ingrossat. et g° in hyeme de bet fieri vulnus magnū. Tercio propt abundantiā huō rū: qa tūc melius fit euacuatio per vuln⁹ magnū q̄ par uū. Sed vulnus paruū fit cū ē virtus debilis vt de spi- ritibus ⁊ calore minus euacuet: ⁊ in tempore calido ea- dem de causa. et quādo est sanguis subtilis

¶ Textus

¶ Sanguine substracto sex horis est vigilandū
Ne somni fumus ledat sensibile corpus
Ne neruū ledas nō sit tibi plaga profunda

Sanguine purgatus non carpas protinus escas.

¶ Comentum.

¶ In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fleubothomiã. Primũ est q fleubotomatus nõ debet dormire imediate post fleubothomiã: nisi ad minus trãsiuerit sex hore. Et huius subdit autor causã ne fumi q scilꝫ in somno causant moti ad caput ledant cerebrũ. Alie tamẽ possũt assignari cause. quarũ prima est ne in somno vertat se patiẽs supra brachia fleubothomatũ et per hoc ledat. Scda est ne humores in somno fluant ad membrũ lesũ in quo ẽ dolor propter ictũ fleubothomi et fiat apostema. Unde. Galinus scdã aphorismorũ sup illo aphorismo. In quo morbo vult q in somno si fiat apostema intra corpus aut mẽbrum sic lesũ ad ipm fluũt hũores auic. vo aliũ assignat causã scilꝫ q p talem somnũ possꝫ accidere cõfractio membrorũ. Et istius causa potest esse qa sicut scdm. Galienũ super illo amphorismo. In quo morbo. etc. somnus principio paroxismi nõ competit qa calor naturalis ad interiora regredit et exteriora infrigidãtur et fumi remanẽt nõ cõsumpti propter quod rigor augmentatur et proximus etiã prolongat. sic etiaꝫ fumi per cõmotionẽ humorũ ĩ fleubothomia ad neruos et ad lacertos eleuãtur qui nõ consumpti remanẽtes in somno infrigidatur in exterioribus et ingrossãtur. et ideo faciunt neruorũ et lacertorũ confractionẽ si fiat super dormitio ĩmediate post fleubothomiã. Alia causa põt esse qa materiam ingrossãs est faciens confractionẽ sicut in quartana in cuius typo fit confractio propter frigiditatẽ et grossiciem materie sed nerui et lacerti sũt frigidi ido ad ipos veniẽs iste fumus in somno in quo fit retractio caloris ad interiora infrigidatur et ingrossat. et iste fumus infrigidatus et ingrossatus. frigiditatẽ et ingrossationẽ ĩducit in membro siue cõfracionẽ qa ad membrũ consimile properant egritudines cõsimiles. Et istõ verũ est de somno fleubothomie vicino et nõ de remoto postq fumi illi fuerint consumpti. Scdm quod dicit est q fleubothomãs de-

bet cauere ne faciat nimis profundã aperturã in minu
tione ita ꝙ cum fleubothomo ledat neruũ vel arteriam
ve ne suppositos. Nam ex lesione nerui sequit̃ spasmus
ex quo alterius acerbissima mors sequitur vel ad min⁹
perditio membri puta brachii vel digiti ꝛc. Et ex lesio-
ne arterie sequitur fluxus sanguinis arterialis difficili-
me curabilis. Tercium est ꝙ fleubothomatus nõ debet
ilico id est imediate post fleubothomiã cibum sumere sꝫ
debet expectare quousꝗ̄ i eo humores fuerint quieti ne
cibus ante eius digestionem ad subueniendũ membro
leso cum sanguine simul attrahatur.

¶ Textus

¶ Omnia de lacte vitabis rite minute
Et vitet potum fleubothomatus homo
Frigida vitabis quia sunt inimica minutis
Interdictus erit minutis nubilus aer
Spũs exultat minutis luce per auras
Omibus apta quies est motus valde nociuus

¶ Cõmentum

¶ Hic autor ponit quiꝗ̄ vitanda ab ipo fleubothoma-
to. quoꝝ pmũ est ꝙ fleubothomatus debet vitare lac ꝛ
lacticinia. Cuius causa est quia ex cõmotione humorũ
per fleubothomiã sepe fluũt humores aliqui ad stoma-
chum. Si ergo lac sumeretur ex cõmistione illoꝝ humo
rũ lac in stomacho corrũperetur ex quo de se marie cor
ruptibile ẽ. Et etiã lac propter dulcedinẽ eius posset tra
hi indigestũ ad venas. Et propter ꝯmotionẽ humorum
facile corrumpi. Scdm est ꝙ fleubothomatus debet ca-
uere a potu nimio ꝗa propter euacuationẽ venarũ talis
potus traheretur facile ad venas idigestas prout prius
dictũ est. Terciũ est ꝙ fleubothemathus debꝫ vitare oĩa
frigidat tam intus sũpta ꝙ̄ exterius adhibita puta ciba
ria multũ frigida aerem frigidum/balneũ frigidũ tenu
itatẽ vestiuꝫ sessionẽ supra petram/frigiditatem capitis
vel pedũ ꝗa cũ calor natnralis per fleubothomiã debi-
litatus est corpus facile superflue infrigidaret̃. Quartũ

est q̄ fleubothomatus nō debet ambulare in aere tenebroso nebuloso turbato q̄a talis ꝯtristat aīam ⁊pigriciem in corporibus inducit. vt prius dictū est ibi. Aer sit mūdus. Jam tristicia causa ē sanguinis melācolici. Sed debet ambulare in aere claro et lucido quia in tali aere spūs vitales naturales et animales recreanť ⁊ ad extra mouenť cōgaudentes simili. Quintū est q̄ fleubothomatus debet querere quietē temperatā similiť motū excessiuū vitare q̄a motus excessiuus tunc maxime debilitat ⁊ humores ꝯmouet. quies v̄o temperata motum sedat.

Textus

Principio minuas in acutis perperacutis
Etatis medie mulum de sanguine tolle
Sed puer atq̄ senex tollet vterq̄ parum.
Uer tollet duplum reliquū tēpus tibi simplū.

Cōmentum.

Hic autor dicit quatuor. Primū est q̄ fleubothomia facienda ē in prīcipio egritudinū pperacutarū. i. maxie acutarū q̄ scilʒ terminanť in die quarto q̄a tales sūt breues nec dant inducias ⁊ideo a principio medicāte sunt Scōm est q̄ in etate media scilʒ que est a tricesimo āno vsq̄ quadragesimūquintum vel quinquagesimū annū plus de sanguīe extrahendū ē q̄ in aliqua aliarū etatū q̄a in tali etate maxie multiplicať sāguis ⁊eius substracto nō impedit augmentū nec diminuiť virtus corporis q̄a corpus in tali etate non augeť neq̄ diminuiť sensibiliter sed stare videť. Terciū est q̄ senes ⁊pueri parū fleubothomādi sūt q̄a in pueris sanguis multus requiriť ppter nutritionē ⁊ augmentationē in eis. Et ī senibus virtus incipit debilitari. Quartū est q̄ ī vere dupla q̄ntitas sāguinis abstrahēda est p fleubothomiā respectu aliorꝫ temporꝫ. Cuius ratio est q̄a ver est tpūs maxie multiplicatiuū sanguinis secundū omēs autores medicine. Circa primū dictū pro maiori declaratione ponende sunt alique regule circa fleubothomiā. Quarū prima est q̄ ī principio morbi nō est facienda fleubothomia. medicus

eni est minister nature scdm Galienū.tercia tegni.cano-
ne illo.Oim natura operatrix.medicus vo minister. sz
scdm Galienū qrta amphorismoꝝ i cōmento illius egri
tudinibus quibuscūqꝫ incipientibus nulla euacuatio in
principio morbi ē naturalis. sicut gº natura i principio
morbi nō euacuat:ita nec medicus. Jstud tñ i tribus ca
sibus habet instantiā.pmo i materie furiositate.Unde
auic.loco sepe allegato vult ꝙ i principio morbi fleubo
thomia nō debet fieri:qa fleubothomia huōres cōmoue
ret ꝛ subtiliaret:ꝛ currere per corpus faceret:nisi mate-
ria sit furiosa. Scdo habet instantiā i materie multitu-
dine.Und Galienus sup illū amphorismū. Jnchoanti-
bus morbis vult ꝙ oportet fieri fleubothomiā aut far-
naciā vt natura alleuieř:que.s. onerata est ꝓpter mate-
rie multitudinē.Tercio habet instantiā i morbi magni-
tudine ꝛ acuitate.vt qñ est apostema magnū ꝛ dolorosū
licet nō sit multa materia.s.antecedēs in corpore.Unde
dicit Galienus decimotercio megategni. Si apostema
sit magnū fleubothomeř i principio licet nō sit materie
multitudo ne crepeř aut aperiař apostema ante sui ma-
turationē.Ergo vt mala sinthomata vitenř minutio est
facienda.Scda regula est ꝙ nō fiat fleubothomia in die
motus egritudinis:sicut i crisi/ nō est faciēda fleubotho
mia.nec aliqua euacuatio/ne materia a loco ad quē na-
tura mittit ipsā diuertař Similiř neqꝫ i paroxismo.vnd
scdm Galienū prima amphorismoꝝ. Jn statu neqꝫ fleu-
bothomia neqꝫ farnacia fieri debet:quia in eo fit coctio
morbi:que melius fit in quiete ꝙ motu.Sed sicut se ha
bet status ad morbū totalem . ita paroxismus respectu
dierū interpolationis:sicut ergo in statu nō est euacuan
dū:ita nec i paroxismo. Tercia regula ē ꝙ fleubotomia
nō ē faciēda i principio morbi cū crisis est remota.qa se
cundū ysaac i vrinis sāguis ē fundamentū caloris natu
ralis ipsū scilꝫ sustinēs:licꝫ cor sit fundamentū generās
et spūs fundamentū deportās. sed sanguis ē fundamen
tū caloris naturalis qa ex eo materialiter generař calor

naturalis. ꝛ ideo aliquis sanguinē euacuando euacuat calorem qui materiā morbi habet digerere. ꝛ per consequēs morbus prolongat: ꝛ virtus debilitat, ppter quod timendū est ne propter longitudinē morbi ꝛ debilitatez virtutis natura succūbat. Quarta regula est ꝙ i corpore habente fecem in intestinis nō debet fieri fleubothomia. Cuius causa est quia tria sunt attrahentia scilʒ calidū vacuū: et tota species. quia ergo per fleubothomiā vene euacuant: que a mēbris sibi ppinquis attrahunt: et ita miseraice a stomacho: venter plus constipat ꝛ materia contenta in venis plus inficitur et miseraice attrahunt humiditatē fecum: ꝛ feces plus desiccant. debet g° venter primo leniri vt per suppositoria aut clisteria nisi per se laxetur. Quīta regula est ꝙ nō debet fieri fleubothomia multa: quia ex hoc malū accidit in senio. scilʒ multi morbi mali sicut epilomia appoplexia ꝛ paralisis qa ppter remotionē sanguinis ꝛ caloris generant multe supfluitates fleumatice que sunt cause harū egritudinū. Sexta regula est ꝙ nō debet fieri fleubothomia in muliere mēstruata aut impregnata. Jn impregnata nō debet fieri: quia per hoc calor digerens cibū diminueretur: et nutrimentū fetus auferet. et maxime quādo fetus est magnus cū tunc indiget ampliori nutrimēto. Et istō dicit ypocras quīta amphorismoꝝ. Jn mēstruata vero naturaliter scilʒ scōm reuolutionē mensis nō debet fieri fleubothomia. quia in fluxu nimio menstruoꝝ esset facienda ad diuertendū materiā. sed quādo eueniūt naturaliter et scōm debitū cursum nature tūc nō debet fieri fleubothomia cū materia euacuet sufficiēter a natura ꝛ natura nō debet diuerti ab operatione. Septima regula est ꝙ post colericā passionē nō debet fieri fleubothomia. cuʒ enī fleubothomia cōmoueat humores per hoc posset humor colericus ad stomachū fluere et ipsū inflāmare: nec debet fieri post vomitū. ne similiter humores fluant ad stomachū: neqꝫ post fluxū ventris: neqꝫ post vigilias magnas: neqꝫ post motū fortē. ꝛ breuiter nec post

vllum calefaciens multum aut multũ dissoluens quia fleubothomia hũores plus cõmoueret ⁊ virtutẽ magis debilitaret. Deinde videndũ est in quibus hominib' cõpetit fleubothomia. Et pro illo ponẽde sũt alique regule. quarũ prima est ꝙ fleubothomia cõpetit hoĩbus delicatis occiosis ⁊ quiescentibus multũ carnosis ⁊ cibus multũ sanguinẽ generãtibus vtentibus. Secunda regula est ꝙ fleubothomia cõuenit illis in quibus est abundantia sanguis quod cognoscit̃ per vrine spissitudinem abundantia enĩ sanguinis facit eam spissam: sed colera subtilem. Tercia regula est ꝙ fleubothomia debet fieri in illis in quibus melancolia abundat. vnde cũ ẽ multa melancolia naturalis currens cũ sanguine per totũ corpus quia sanguis in epate ab ea nõ mundificat̃ tũc competit fleubothomia siue minutio postea farmacia. Unde duplex ẽ melancolia. naturalis ⁊ ĩnaturalis. Naturalis est fex sanguinis que quando abundat ipsa est currens cum sãguine quare cum sãguine ꝑ fleubothomiã euacuat̃. Jdeo faciẽda fẽ fleubothomia ad eius euacuationẽ cũ sanguine. Ab eodem enĩ calore scil3 a calore temperato fiunt sanguis ⁊ melancolia que est ei' fex ⁊ postea facienda est farmacia. Quarta regula est ꝙ in il lis in quibus timetur humoꝝ ebullitio ⁊ ꝯturbatio ⁊ calefactio competit fleubothomia. ⁊ isti statim quando sentiunt se calefieri debent fleubothomari cũ sit timor ebullitionis ꝯturbationis ⁊ calefacionis propt̃ humoꝝ abundatiã. Aliquando tamen aliqui decipiunt̃ per istã regulã q̃a statim quãdo sentiũt calefactionẽ ⁊ timent de humoꝝ ebullitione statim fleubothomãt se. Et q̃n istud est ex colere calefactione ⁊ incẽsione per fleubothomiaꝫ nõ cessat calefactio: nec ebullitio. ĩmo per hoc augmẽtat̃ quia fleubothomia humores cõmouet: ⁊ per corpus currere facit. ⁊ ergo nõ competit fleubothomia: nisi hoc sit ex abundãtia humoꝝ quod cognoscit̃ per sudoris multitudinẽ. et maxime in mane. Aliqui enĩ sunt qui nõ sudant: nisi quãdo euacuatione indigent. Quita regula ẽ

ꝙ illis debet fieri fleubothomia qui habent fortem virtutem ⁊ qui sunt saguinee ꝯplexionis nõ frigide ⁊ sicce. Unde rasis septimo almosoris. Corpora apta ad fleubothomiã ⁊que eam plus possunt pati sunt illa que habent venas amplas ⁊ manifestas ⁊corpora pilosa ⁊bruna ⁊ ex colore rubeo ⁊ fusco mixtis unt colorata ⁊iuuenes ⁊ adolescentes ⁊ senes non decrepiti sed pueri ⁊ infirmi non sunt minuendi nisi magna vrgente necessitate. Et plurime istarum regularũ colligunt̃ ex. Auicẽna quarta primi capitulo de fleubothomia.

Textus

Estas ver dextras/antũnus hyemsq; sinistras.
Quatuor hec membra/cephe/cor/pes epar vacuãda
Uer cor/epar estas ordo sequens reliquas

Cõmentum

Hic ponit autor aliqua ꝯcernentia mẽbra euacuãda fleubothomia. Et dicit primo ꝙ in vere ⁊ estate debent euacuari vene dextre vt dextre manus vel dextri brachii vel pedis. Sed in hyeme ⁊ antũno debẽt fleubothomari vene sinistre: scilꝫ sinistre manꝰ vel sinistri brachii vel pedis. Et istius causa potest esse q̃a ver ẽ multiplicatiuũ sanguinis ⁊ estas colere ergo in vere ⁊ estate debẽt euacuari ille vene ĩ quibus magis abũdant sanguis ⁊ colera. sed ille sunt vene dextre: q̃a in parte dextra corporis situati est membrũ generatiuũ sanguis scilꝫ epar ⁊ receptaculũ colẽ scilꝫ cistis fellis. Sed antũnus ẽ gñatiuꝰ melãcolie que etiã coacernat̃ ⁊nõ resoluit̃ per hyemem ergo in antũno ⁊hyeme debent fleubothomari ille vene in q̃bus magis dñatur melancolia que sũt vene sinistre cũ in sinistra parte corporis contineatur splen q̃ est receptaculũ melãcolie. Scdõ dicit ꝙ ista quatuor mẽbra scilꝫ cephe id est caput cor pes ⁊ epar scdm quatuor ptes anni sunt euacuanda cor quidẽ in vere/epar in estate/caput in hyeme ⁊ pedes in antumno.

Textus

Dat sanatella tibi plurima dona minuta

Purgat epar/splenem pectus/precordia vocem
Innaturalem tollit de corde dolorem.

¶ Cōmentum.

Hic tangit sex iuuamenta prouenientia ex fleubothomia vene que dicitur salnatella. et est vena in dorso manus in loco qui est inter auricularem digitū et medicum Primū est q ipa purgat epar. Scdm est q ipa mūdificat splenem. Terciū est q mundificat pectus. Quartum est q preseruat precordia id est orificium stomachi a nocumento. Quintum est q aufert nocumenta vocis. Sextū est q aufert dolorē inaturalem cordis. Et ratio oim iuuamentoꝝ ē qa predicta vena ab oibus istis locis sanguinē euacuat vt postea etiā patebit. Pro maiori declaratiōe predictoꝝ sciendū ē q in fleubothomia aliqñ aperiuntur vene et aliquādo arterie. In apertione aūt arterie est timor. Et hui⁹ causa potissima ē nimius fluxus sanguinis qui duplici causa habet fieri i fleubothomia arterie. Una causa ē caliditas vehemēs sanguinis arterialis. Calidū eni est facile mobile et arteriā dilatans et aperiens. et ideo iuuat multū ad euacuationē sanguis in fleubothomia arterie. Scda causa ē arterie mobilitas et ideo tardius in ea vulnus curat. qa vulnera nō sanātur nisi quiescāt. Prodest tamen ista fleuthoma tripliciter Primo cū est in corpore sanguinis subtilis abundantia Scdo quādo vaporisi. Tercio quādo calidissimi sāguinis eni subtilis ex quo calor naturalis et spūs fiūt habitāt in arteria sed sanguis grossus ex quo mēbra nutriūtur in venis. Similiter sanguis vaporosus in arteria cōtinet et sanguis sanguineus in venis. Sanguis etiā calidissimus qui a corde effitit et digerit quod ē calidissimū membrū etiā continet in arteria. Alius aūt sāguis in venis Scdo sciendū q venarū apertio ē in multis mēbris Aliquādo i brachio siue manu magna Aliquādo i parua. Aliquādo in pede Aliquādo i naso. Aliquādo in frōte. Aliquando in labiis. Aliquādo sub lingua siue in palato. Aliquando in angulis oculorum versus frontem.

In manu maiori que est ab ascellis vsq3 ad cubitos sūt quinq3 vene aperiende.scdm Rasim. vii°.Almasoris.Et Auic.loco pallegato. Una vocat cephalica:que ē vena capitis:Scda basilica que est vena epatica. Tercia mediana siue cordiaca siue nigra scdm q vocat ab auic.siue matrix:sicut vocat a rasi.Quarta assellaris.Et quinta funis brachii.In manu minori est sceiles siue salnatella.et ita in brachio scdm q continet maiorē manū et minorē sunt aperiende sex vene. Cephalica a partib⁹ q̄ sunt supra collū euacuat.ꝛ ideo passionibus capitis valet vt ī emigrania mania:ꝛ ī aliis calidis passionib⁹:siue ex materia calida.Unde ꝛ ista incipit siue oritur ab humero:ꝛ tendit versus partē siluestrē brachii.Basilica euacuat imediate a partib⁹ sub collo vt a pectoreꝛ epate.Unde in passionibus pectoris epatis ꝛ similiū valet. vnde valet ī pleuresi. Et incipit ista ab ascellari ꝛ tēdit ad partē domesticā brachii ad curaturā brachii.Mediana vero est media inter duas p̄dictas in situ ꝛ in cōpositione:q̄a ex eis cōponit.Est enī ramus vtriusq3. Et est etiā media ī euacuatione:q̄a vndiq3 euacuat: ꝛ ab inferioribus partibus sub collo et a collo:ꝛ supra collū.Unde est vniuersalis toti corpori ī euacuando.Uomo vniuersalis sicut dicūt quidā q̄a a corde oritur. sed quia ramus est cephalice ꝛ basilice.Et ergo cū volumus fleubothomare de cephalica ꝛ nō apparet/debemus accipere magis medianā q̄ basilicā.Et similiter cū volumus fleubothomare basilicā ꝛ nō apparet/magis debemus fleubothomare medianā q̄ cephalicā:q̄a magis cōuenit cū vtraq3 q̄ vna/cū alia cū sit ramus istaꝝ:ꝛ iste extrema Seiles siue salnatella est vena que est inter auricularē et medicū:tendens plus versus medicū digitū. ꝛ oritur a basilica.ꝛ ista aperit in dextra manu ī opilatione epatis.Et in sinistra manu/in opilatione splenis.Et quare hoc fit nescit ratione.sicut dicit auic.:sed experiētia.hāc enī inuenit Galienus per somniū vt ipse dicit: quia habebat quendā in cura habentē opilationē epatis ꝛ sple

nis:⁊ somniabat se fleubothomare/ patientē de illa ve-
na.⁊ sic fecit:⁊ curatus ē.De ista fit fleubothomia ponē
do manū in aqua calida:q̄a subtilis ē.ideo vt ingrosset
et dilatet:⁊ nevulnus claudat citius debito:⁊ vt sāguis
grossus subtiliet. Assellaris est illa q̄ posita est sub basi-
lica.⁊ illa apparet ī ligatura brachii.⁊ de ista idē est iu-
diciū cū basilica. Funis brachii ē illa q̄ est supra cepha-
licā:siue os vltimū:siue altius brachii/v̄sus partē silue-
strem. Et est idē iudiciū de ista ⁊ de cephalica. Licet g°
scōm Auic.⁊ Galienū ī apertiōe vene fit euacuatio vni
uersalis a toto corpore nō tn̄ ab oībus venis equaliter
vt visū est. Licet etiā vene a toto corpore euacuēt/ nō tn̄
ī eis est timor equalis īmo cephalica.scōm Rasim septi
mo almasoris ē securior. Et basilica ē magis timēda.et
cardiaca etiā multū ē timēda/licet minus q̄ basilica. Ce
phalica ē securior:q̄a neq₃ iuxta eā ē neruus neq₃ arte-
ria:neq₃ supra eā. Sed sub cardiaca ē neruus ⁊ altius
supra eā est neruus subtilis:ideo timendū ē ne incidiat.
Basilica ē piculosa valde/q̄a ē sub ea arteria ⁊ iuxta eā
est neruus ⁊ musculus.⁊ ideo ē timēda valde. Seiles si
ue salnatella nō ē periculosa:sed tn̄ subtilis ē. ⁊ ideo vt
aperiat/melius ē q̄ ponatur ī aqua calida. Jn pede sūt
tres vene.scil₃ sciatica/sophena/⁊vena poplicis. Et hec
aperiunt cū volumus trahere sanguinē ad partes infe-
riores/vt ī puocatione menstruorum.et illa q̄ est in popli
ce scdm̄ Auic.magis valet q̄ sophena aut sciatica.quia
propinquior est matrici.⁊ ideo melius pōt ab ea trahe-
re. Sophena vero a virga testiculis ⁊ a matrice sangui
nē attrahit. Sed sciatica ab anchis renibus ⁊ mēbris q̄
sūt situata versus partē siluestrē melius trahit. Sophe-
na vero a matrice ⁊ a mēbris positis versus partē do-
mesticā:licet sint rami vnius vene. Jn medio frontis est
vena vna que aperienda est ī antiquatis passionib⁹ fa-
ciei:vt in morphea ⁊ impetigine/scabie: ⁊ in passioībus
oculorum. prius tn̄ debet fieri minutio de cephalica. Et si
militer ē vna vena ī naso. Et in vtriusq₃ apertione de-

bet collũ ligari. ꝛ postea aperiri vna ante aliã. per ligationẽ enĩ colli melius manifestant. Jn labiis etiã sũt vene que aperiunt ꝓpter apostemata existentia in ore aut gingiuis. cephalica tñ prius minuta. Jn palato sũt quatuor vene que si aperiunt valent fluxui reumatis ad dẽtes in eis facientis dolorẽ. Et iste vene sunt manifeste et debẽt aperiri materia digesta. Jtem quedã sunt vene in angulis oculoꝝ versus frontẽ et aperiunt in passionibus oculorũ cephalica prius minuta. Jtem quedã sunt vene sub lingua que aperiunt in squinantia cephalica prius minuta. Jtem vene que sũt in timporibus incidũtur ꝓpter emigreneam: et ꝓpter dolorẽ magnũ capitis et egritudinẽ capitis diuturnam. et iste sunt quas vocat ypocras et auic. iuueniles. quarũ incisio reddit hominẽ impotentẽ generare. Jtem in collo etiam sunt vene que vocant guides: que minuende sunt in principio lepre et maxime tamen anhelitus augustatur. vnde ꝛ in squinãtia impediente anhelitum minuũtur.

Textus

Si dolor est capitis ex potu limpha bibatur
Ex potu nimio nam febris acuta creatur
Si vertex capitis vel frons estu tribulentur
Timpora fronsqꝫ simul moderate sepe fricentur
Morella cocta nec nõ calidaqꝫ lauentur

Comentum

Jn hoc passu autor duo notat. Primũ est ꝙ si dolor capitis accidat ex potu nimio maximevini vel alicuius alius potus quo cõtingit hoies iebriari tũc supbibi debet aqua frigida: que sui frigiditate atqꝫ ingrossatiõe ĩpedit ne fumi ex tali potu eleuati cerebrũ ledant vel ad ipsũ eleuent. Scdm ẽ ꝙ si sũmitas capitis vel frons nimio calore vexetur: tũc debẽt timpora et frons moderate fricari. ꝛ postea debent ex aqua decoctionis morelle calida lauari. quia morella que coibus medicis solatrũ dicitur/habet infrigidare: quia frigida est.

Textus

Temporis estiui ieiunia corpora siccant
Quolibet in mense confert vomitus quoqȝ purgat
Humores nocuos stomachi lauat ambitus omnis
Uer/autũnus/hyems/estas/dñatur in anno
Tempore vernali calidus sit aer humidusqȝ
Et nullum tempus melius fit fleubothomie
Usus tunc homini veneris confert moderatus
Corporis et motus/ventrisqȝ solutio/sudor/
Balnea/purgent̃ tunc corpora medicinis
Estas more cale siccat noscatur in illa
Tunc quoqȝ precipue coleram rubeam dñari
Humida frigida fercula dentur.sit venus extra
Balnea nõ prosunt.sint rare fleubothomie
Utilis est requies:sit cũ moderamine potus

¶ Comentum

¶ In hoc passu autor plura notat. Primũ est ꝙ ieiunare multũ exsiccat corpora ĩ estate.q̃a ex quo estas de natura sua ẽ calida et sicca ipsa resoluit huiditates corporis.que etiã resoluit̃ per sudores in estate multiplicatos et sic supueniente ieiunio corpora plus exsiccant̃.q̃a absente humido cibali calor nostri corporis agit ĩ humiditates ꝓprias ipsas exsiccando.Et ergo bene dixit ypocras.septima particula amphorismoꝝ.corporibus huĩdas carnes habẽtibus famẽ adhibere ꝯuenit.fames enĩ corpora exsiccat.Scõm ẽ ꝙvomitus cõfert quolibet mẽse:q̃a per vomitũ euacuant̃ huõres nociui cõtenti in toto ambitu stomachi. Et istud etiã voluit auic. q̃rta primi.ca.decimotercio de iuuamentis que affert vomitus cũ dixit ꝙ ypocras precepit vomitũ fieri bis invno quoqȝ mense.scilicet duobus diebus cõtinuis vt secũdo die expellatur illud quod primo die non potuit expelli. Et per hoc secundũ ypocratem conseruatur sanitas: cum talis vomitus mundificat stomachum euacuando fleuma et coleram. Stomachus enĩ nõ habet aliquid quod mundet ipsum:sicut intestina habent coleram rubeam ipsa mundificantẽ.Et postea Auicẽna loco preallegato

ponit plura alia iuuamenta vomitus bene facti. Quoꝝ primū est q𝔭 ꝯfert grauitati capitis ꝛ hoc verū est qñ illa grauitas accidit ex materia humorali vaporosa ꝑueniente a stomacho ꝛmēbris inferioribus ad caput. Si enī grauitas capitis fieret a nocumento proprio ipius cerebri tūc vomitus magis noceret q̄ cōferret. Scōm est q𝔭 clarificat visū. ꝛ hoc quādo obscuratio visus ꝓuenit ex materia vaporali ꝑueniente a stomacho ad ipos oculos alias aūt non. Terciū est q𝔭 aufert fastidiū id est nauseā ꝛ abhominationē remouēdo ꝛeuacuendo humorē a stomacho qui est causa fastidii. Quartū est q𝔭 confert ei ad cuius stomachum descendit colera corrumpens eius cibum. Quintum est q𝔭 remouet abhominationē que fit ꝓpter vnctuositatē. Sextum est q𝔭 remouet casum desiderii ꝛ illud quod facit desiderare acutum ponticū aut acetosum q̄a vomitus remouet causā omniū istarū dispositionū. iam remota causa remouet̄ effectus. Septimū ē q𝔭 confert laxitati id est cachecie que precedit ydropisim euacuando materiā talis laxitatis ꝛmūdando stomacū. Octauum est q𝔭 cōfert vlceribus in renibus ꝛvesica. diuertendo materias currētes ad illa loca ad partē oppositam. Nonū est q𝔭 etiā confert lepre maxime quando fit cū vomitruo forti sicut elecboro quia talis vomitus euacuat materias q̄ sunt in locis remotis ꝛdifficilis eradicationis ex quibus fit lepra. Etiā vomitus corrigit digestionē primam ex qua alie digestiones melius fiunt vnde lepra peccat in corruptione digestiue. Decimū ē q𝔭 cōfert malicie coloris in cute ex aliquo hūore diuertendo ipm a cute. Undecimū est q𝔭 confert epilentie stomatice euacuando hūorem contentū in stomacho. ex cuius effumatione causat̄ epilentia. Duodecimū est q𝔭 ꝯfert yctericie maxime illi que est ex opilatione nam propt̄ motū fortem ī vomitu materia opilans conmouet̄ remouet̄ a loco in quo faciebat opilationē. Similiter euacuat̄ materia fleumatica ꝑ vomitū que coiter ē causa istius opilationis. Decimūtercium est q𝔭 cōfert asmati euacuando

materiā antecedentē ex stomacho que fouebat materiaʒ asmatis. Et etiam calefaciendo membra spiritualia et pulmonem: ex quorum calefactione sequitur consumptio superfluitatū facientiū asma. Decimūquartum est ꝙ confert tremori et paralisi euacuando materiam istarum passionū. Decimūquintū est ꝙ confert habentibus vlcera nigra magna super partes extremas diuertēdo humores a partibus extremis. Et licet vomitus debite administratus ista conferat iuuamenta superflue tamē factus multa inducit nocumenta. quia debilitat stomachum et resoluit ipsum: et facit eum aptum vt materie fluant ad ipsum/ et obest pectori et visui et dentibus/ et antiquis capitis doloribus. ꝛc. Prout dicit Auicenna quarta primi. capitulo decimoquarto. Terciū quod notat hic textus est ꝙ quatuor sunt tempora anni. scilicet Ver/Estas/Autūnus/et Hyems. prout manifestum est. Et inter ista tempora Ver est calidum et humidū. ꝛ hoc respectu aliorū temporū licet in se sit tempus temperamento attinens. vt vult Galienus in de complexionibus Et ex isto sequitur ꝙ istud tempus magis aptū est fleubothomie: quia magis ē multiplicatiuū humoꝝ ꝙ̄ alia tempora. Et ergo etiam isto tempore potest conuenire moderatus vsus coytus et motus temperatus et vētris solutio siue fluxus et sudor temperatus et similiter balnea temperata ad diminuendū repletionē. Et ergo etiā istud tempus aptum est ad purgationē corporis cū medicinis. Quartum est ꝙ estas calefacit et exsiccat. ꝛ ergo in ipsa etiā multiplicatur colera rubea: que calida est ꝛ sicca. Et propter hoc etiam in estate fercula debent esse frigida et humida ad remouendū disperantiam caliditatis et siccitatis ex complexione estatis inductam. Et debet fieri abstinentia coytus cum talis etiam exsiccet. Et abstinētia a multis balneis simili de causa. Et rara fleubothomia eadem de causa nisi necessitas hominem compellat. Et debet fieri quies et paucus motus quia quies humectat et multus motus nimiū exsiccat. Et de=

bet homo predicto tempore vti potu cū moderamine ꝛ maxime frigido: quia ex superflua sumptione potus frigidi: propter aperitionem pororū aliquādo sequitur subita infrigidatio corporis vel paralisis siue laxitas mēbrorum vel mors subita. A qua nos defendat qui eternaliter viuit et regnat.

Explicit Regimen sanitatis compositum seu ordinatū a magistro Arnoldo de villa noua. Cathalono omniū medicorum viuentiū gemma.

Hoc opus optatur quod flos medicine vocatur

Pertinet magro. Johannis Gimberti de lugduno commoranti p̄sentis ypa cordigeros